

97. Tiistaina 10 päivänä syyskuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioiksi vuodelle 1997 2846

Hallituksen esitys 103/1996 vp

2) Hallituksen esitys vuoden 1997 veroasteikkolaiksi 2932

Hallituksen esitys 104/1996 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 105/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 51 b ja 51 d §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 106/1996 vp

5) Hallituksen esitys laiksi varallisuusverolain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 107/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Andersson C., Bremer, Dromberg, Elo,

Halonen, Heinonen, Karhunen, Karjula, Kautto, Kekkonen, Kiljunen, Korkea-aho, Koskinen H., Kukkonen J., Laakso, Lapintie, Lipponen, Markkula-Kivisilta, Ojala O., Prusti, Sasi, Suhola, Tahvanainen, Tiuri ja Veteläinen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Suhola ja Tiuri.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Lipponen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Karjula, Prusti ja Tiuri,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat C. Andersson, Elo, Halonen, Kautto, Korkea-aho, H. Koskinen, O. Ojala ja Sasi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Dromberg, Karhunen, Kekkonen ja Tahvanainen,

tämän kuun 13 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Kiljunen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Bremer ja Veteläinen sekä

tämän kuun 20 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat J. Kukkonen ja Lapintie.

Ed. Kalliksen ym. välikysymys n:o 2 työllisyyden parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä

Välikysymys 2/1996 vp

Puhemies: Ulkopuolella päiväjäestyksen ilmoitetaan, että viime perjantain istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantuun ed. Kalliksen ym. välikysymykseen n:o 2 työllisyyden parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä ei ole sen alle-

kirjoittajien lisäksi yhtynyt muita edustajia (VK 2/1996 vp).

Näin ollen, kun valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa edellytettyä määrää, vähintään 20:tä edustajaa, ei ole välikysymykseen yhtynyt, on se katsottava rauenneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Uudet hallituksen esitykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on 6 päivänä syyskuuta 1996 antanut eduskunnalle hallituksen esityksen n:o 108.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 5 päivänä syyskuuta 1996 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 41 ja U 42.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle molempien asioiden osalta työasiainvaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 555 ja 556. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1997

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 103/1996 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valmistelevalle käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)–5) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ministeri Aalto: Arvoisa puhemies! Ärade talman! Onko oikein, että lapsiperheissä 100 markan palkankorotus johtaa 300 markan käytettävissä olevien tulojen vähennykseen päivähoitomaksujen noustessa? Ei ole. Siksi tuloloukkuja on purettava. Onko oikein, että eronnut aikuisen lapsen äiti joutuu laskemaan, voiko hän ottaa sijaisuuden vastaan ja että hänen on ansaittava ainakin 5 000 markkaa voidakseen selvitä vuokrasta? Ei ole. Siksi työttömyysloukkuja on purettava.

Kun kannustinongelmiin käydään käsiksi, joudutaan aina tekemisiin muutosten kanssa. Helpointa on tietysti sanoakin, etteivät loukut, tuloloukut tai työttömyysloukut, oikeastaan ongelmia olleetkaan. Sillähän tavalla pääsee eroon siitä, ettei tarvitse asettaa itseään alttiiksi muutoksen kipeydelle. Muutokset kuitenkin aina merkitsevät uhkaa taikka mahdollisuutta. Ja kun haluamme luoda uutta, on myös uskallettava luopua entisestä.

Kannustintyötä onkin tehty toivon ja pelon ristiaallokossa. Toivottavasti nyt seestyneenä voidaan olla sitä mieltä, että lopputuloksena verotusta, maksuja ja sosiaalisia tulonsiirtoja on ajateltu uudella tavalla niin, että tuloloukut vähenevät ja työttömyysloukut purkautuvat. Aina on yritetty miettiä huolellisesti, miten olemassa olevaa rahaa käytettäisiin parhaimmalla mahdollisella tavalla hyväksi.

Pääministeri Paavo Lipposen hallituksen hallitusohjelmassa työnteon kannustavuuden lisäämistä pidettiin tärkeänä. Hallitusohjelman mukaan: "Työnteon kannustimien lisäämiseksi verot, tulonsiirrot ja palvelumaksut mitoitetaan yhteensovittaen niin, että ne kannustavat aina työnteeseen." Myös hallitusohjelman sosiaali- ja terveystaloutta sekä työelämän kehittämistä koskevassa osassa todettiin lisäksi: "Sosiaali- ja terveystalout, ansiosidonnainen sosiaaliturva ja vähimmäisturva muodostavat hyvinvointiyhteiskunnan ytimen." Näitä tukijärjestelmiä on kehitettävä niin, että työn tekeminen parantaa aina taloudellista tilannetta.

Vähimmäisturvan etuusjärjestelmää piti myös selkiytettävän. Sosiaalietuuksien, asiakasmaksujen, ansiotulojen kasvun ja verotuksen on muodostettava hallitusohjelman mukaan kokonaisuus, joka kannustaa työn tekemiseen, opiskeluun sekä estää nk. kannustusloukkujen syntymisen. Sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamisesta tehdään koko-

naisarviointi ja tarvittavat toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pikaisesti siten, että ei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa. Perhepoliittisten tukien ja palvelumaksujen yhteensovittaminen selvitetään samassa yhteydessä.

Näin siis hallitusohjelmassa. Tietysti olisi mukavaa, jos myös eduskunta kuuntelisi nyt kannustinloukkutyöryhmän loppuraporttia, sillä tämä on vastaus hallitusohjelman haasteeseen. Pääkätyö tulee kannattavaksi, kynnyspalkat laskevat. Työttömyydestä voi päästä kiinni työn syrjään. Pienten lasten hoidon järjestäminen on palvelua. Erilaisissa tavoissa järjestää hoito käytetään samaa periaatetta. Perheitten kannalta tilanne selkeytyy. Tämä päähinänkuoressa kannustinloukkutyön loppuraportista.

Raportti sisältää työryhmän analyysin ja keskeisimmät linjaukset sekä yhteenvedon tarvittavista toimenpiteistä. Esitysten vaatimat lakimuutokset annetaan eduskunnalle viimeistään 4 päivään lokakuuta 1996 mennessä. Osa lakimuutoksista on jo eduskunnassa ehditty käsitelläkin kevätestuntokaudella. Esityksiä on laadittu kussakin ministeriössä riippuen niiden toimialasta. Mikä on ollut motivaatiotaso, siitä sitten on riippunut se, miten nopeasti eduskunnalle periaatelinjausten jälkeen ehdotuksia on saatu.

Kannustinloukkutyöryhmän ehdotukset ovat sarjassa merkittäviä rakenneuudistuksia, joita niin kovin usein tavataan hallitukselta vaatia. Mitä on rakenneuudistus? Se on yksinkertaisesti sanottuna sitä, että asiat ajatellaan uusiksi. Kannustintyöllä on tärkeä merkityksensä niin yhteiskunnan hyvinvointipalvelujen rahoitus pohjan turvaamisessa kuin myös vaikuttaessa ihmisten käyttäytymiseen.

Toimenpiteiden kokonaisuutta ja yksityiskohtia on hiottu perusteellisesti ja huolellisesti selvittäen. Meillä on ollut pohjana valtava joukko jo tehtyjä selvityksiä ja raportteja. Ne eivät vain ole johtaneet päätöksiin. Tästä syystä myös kannustintyössä, jotta tuloksia olisi aikaansaatu, valittiin työskentelytavaksi se, että poliittinen ohjausryhmä ikään kuin pakotettiin ottamaan kantaa, tekemään ensin periaatelinjaukset ja näitten linjausten pohjalta käytännön toimenpideehdotukset. Tämän työn käynnistymisessä ja ikään kuin työskentelytavan valinnassa tärkeä tuki on ollut silloinen valtiovarainministeri Iiro Viinanen.

Arvoisa puhemies! Kannustinloukkujen purkamisen on siis osa sitä laajaa kokonaisuutta, jolla hallitus haluaa edistää työllisyyttä. Tarkoi-

tus on, ettei työttömyydestä tule satojentuhansien ihmisten pysyvä kohtalo. Jos siitä tulisi pysyvä kohtalo, silloin tietysti kansakuntamme ja kaantuisi kahtia. Kahtiajako pitää voida estää. Kannustinloukkujen purkamisella raivataan pois niitä taloudellisia esteitä, jotka ovat pahimmillaan rangaissheet työttömäksi joutunutta toimeleaisuudesta ja pyrkimyksestä päästä vaikkapa vain asteittain pääkätyön kautta takaisin työn syrjään kiinni.

Työn ja toimeleaisuuden ensisijaisuuden pitäisi olla päivänselvä periaate. Valitettavasti tämä periaate on päässyt usein hämärtymään myöskin tutkijoiden aihepiiriä käsittelevissä puheenvuoroissa. Julkisuudessa on myös esitetty väite, että tuloloukkukeskustelu johtaisi harhaan työttömyyden ratkaisemisessa ja että ikään kuin tuloloukkujen ratkaisu saisi aivan liian suuren painon. Sanonpa vain tässä yhteydessä tähän väitteeseen sen, että ei tuloloukkutyöryhmä itse eikä myöskään hallitus ole missään vaiheessa kuvitellut, että vain tuloloukkutyö riittäisi kaikkien työttömyyteen liittyvien ongelmien ratkaisemiseen. Sen tehtävänä on ollut toimeksiantonsa mukaisesti verotuksen, sosiaaliturvan ja palvelumaksujen rakenteiden korjaamisen kautta tukea sitä, että kannustimet työnteekoon säilyvät, ja sillä on koko yhteiskunnan hyvinvoinnin rahoituksen kannalta äärimmäisen tärkeä merkitys.

Tämä kannustinloukkutyöryhmä, jota olen johtanut, on tuonut ehdotuksia hallituksen käsiteltäväksi kevään kuluessa. Lopullisesti hallitus on sopinut toimenpiteistä 2 päivänä toukokuuta hallituksen iltakoulussa. Budjettineuvottelujen yhteydessä on tehty kannustintyön pohjalta ratkaisuja, jotka ovat vielä alleviivanneet kannustimien merkitystä. Erityisesti näin tapahtui kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen ratkaisussa, jossa suuruutta esitettiin osana verotuksen keventämistä suuremmaksi, kuin loukkuryhmä esitti. Samoin budjetin yhteydessä tehtiin lopullisesti päätökset myöskin nuorten opintotuen kannustinongelman ratkaisemisesta, joka tuloloukkutyössä jäi rahoitusvaihtoehdon löytymättä jäämisen vuoksi auki.

Toisin sanoen teille jaettu kannustinloukkutyöryhmän loppuraportti kuvaa sitä tilannetta, millaisina ehdotukset keväällä hallituksessa hyväksyttiin. Kun kuitenkin budjettiriihen yhteydessä tehdyt veroratkaisut ja opintotukeen liittyvät ratkaisut lisäävät opiskelun ja työn kannattavuutta, ne myöskin poistavat niitä ongelmia, joita raportin laskelmissa ei vielä voitu ottaa huomioon, koska verotuksen merkitys on näissä ta-

loudellisissa laskelmissa niin merkittävä. Verotuksen kautta on voitu tulla huomattavasti pienija keskituloisia vastaan, kun kannustimille haetaan sijaa.

Kannustinloukkutyöryhmän loppuraportti antaa yhteisen pohjan myöskin monille lakimuutosten perusteluille. Niin kuin sanottu, raportissa analysoidaan nykyjärjestelmän ongelmia työnteon kannustavuuden kannalta ja linjataan toimenpiteitä kannustinloukkujen pienentämiseksi. Jos ajatellaan vastaisuutta, niin jopa tulevien veroratkaisujen kohdalta voi selvästi sanoa, että kannustintyöstä voi nähdä jo senkin suhteen esi-asteleita. Jos vastaisuudessa tehdään enemmän asteikkoihin liittyviä verotuksen tarkistamisia, silloin pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämisessä kannustinvähennyksen käyttäminen on erityisen merkittävää. Voidaan siis ottaa takaskeleita jonkin verran nykyisen aika laajan, tuloverolakiin liittyvän kannustinvähennyksen osalta.

Työnteon kannustinongelmia nykyisessä vero- ja sosiaalijärjestelmässä on siis selvitetty työttömyysloukun ja toisaalta tuloloukun käsitteiden avulla, ja ne ovat juuri täsmälleen niitä tilanteita, joista puheenvuoroni aluksi esimerkin esitin. Kolmantena näkökulmana on ollut etuusjärjestelmien johdonmukaisuus, se etteivät kansallaiset joutu juoksemaan luukulta toiselle.

Työttömyysloukussa on kyse työn vastaanottamisen taloudellisesta kannattamattomuudesta verrattuna sosiaaliturvan antamaan toimeentulotasoon. Tuloloukuksi taas sanotaan tilannetta, jossa bruttotulojen kasvu ei johda sanottavaan käytettävissä olevien tulojen lisäykseen. Tämä ongelma koskee ensisijaisesti jo työelämässä mukana olevia.

I sina utredningar prioriterade arbetsgruppen flitfällorna som en lösning på de problem som är förknippade med arbetslöshetsfällan. Att arbetslösheten utestänger människor från arbetslivet betraktades av arbetsgruppen som ett långt allvarigare problem än att det inte finns tillräckligt med incitament för att sträva vidare i karriären. Också med tanke på sysselsättningseffekterna är det viktigare att försöka utöka antalet sysselsatta än att öka antalet arbetstimmar för dem som redan har arbete. Det stora antal personer, som är beroende av socialskydd i olika former, förorsaker ett avsevärt större problem för den offentliga sektorns finanser än de inkomstfällor, som beror på att det inte går att sammanjämka olika förmåner.

Arbetsgruppens förslag är ägnade att lindra framför allt de problem, som uppstår i samband med flitfällor, som envist håller arbetslösheten uppe på en alltför hög nivå. En sammanjämkning av reglerna för arbetslöshetsdagpenning och arbetsmarknadsstöd påverkar förvärvsinkomsterna och gör deltidsanställningar och atypiska anställningar lönsammare. Det flitavdrag som i beskattningen föreslås från löne- och företagsinkomster bidrar till att det blir lönsammare att arbeta också om den lön som betalas för arbetet är liten eller medelstor.

Kannustinloukkutyöryhmä asetti selvityksissään työttömyysloukun ratkaisun etusijalle. Se piti vakavampana ongelmana sitä, että työttömyys syrjäyttää ihmisiä työelämän ulkopuolelle, kuin sitä, ettei ole riittäviä kannustimia työuralla eteenpäin pääsemiseen. Myöskin työllisyysvaikutusten kannalta on todellakin tärkeämpää tavoitella sitä, että yhä useammalla ihmisellä on työtä, kuin sitä, että niiden, joilla työtä on, työntuntien määrät kasvavat. Lisäksi sosiaaliturvan varassa elävien suuri määrä aiheuttaa, totta kai, paineita julkisen sektorin rahoitukselle ja sitä kautta enemmän vaikeuksia kuin loppujen lopuksi yhteensovittamattomuudesta aiheutuvat erilaiset tuloloukut.

Niin kuin sanoin, työryhmän ehdotukset lieventävät ennen kaikkea työttömyysloukkuongelmaa. Työttömyyspäivärahan ja työmarkkinatuen sovittelun lieventäminen ansiotulojen suhteen parantaa osa-aikaisten ja epätyypillisten työsuhteiden kannattavuutta. Myös palkka- ja yrittäjätuloista myönnettävä kannustinvähennys verotuksessa lisää osaltaan pieni- ja keskipalkkaisen työn kannattavuutta.

Työn vastaanottamisen kynnys alenee, kun asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovitusta parannetaan. Samalla myös tarve hakea toimeentulotuesta täydennystä asumistuen lisäksi selvästi vähenee. Osa-aikainen työ työttömyys-etuuden rinnalla lisää käteen jääviä tuloja jo 400 markan tienestistä alkaen, kun nykyisin se ei kannata ollenkaan.

Kun toimeentulotukeen tulee 20 prosentin omavastuuosuus asumisen kuluista, vastapainona asumistuki laajenee niin, että sen yhteisvaikutukset ovat 400 miljoonan markan verran — ei mikään vähäinen sijoitus asumisen tukemiseen, ihmisten perustarpeiden hoitamiseen, aikana jolloin raha on tiukalla.

Myöskin nuorten tukien osalta kannustetaan aktiivisuuteen ja itsenäisen elämän edellytysten

hankkimiseen. Itsenäisesti asuvien 19-vuotiaiden opiskelijoiden opintoraha korotetaan 20 vuotta täyttäneiden opintorahan tasolle 1.8.97 alkaen. Tämä on ollut ehdottoman välttämätön uudistus sen vuoksi, että työmarkkinatuen säästöissä on korostettu nuorten aktiivisten valintojen merkitystä. Näin ollen olisi erinomaisen epäjohtonmukaista pitää tällaista keinotekoista ikärajaa opintotuen osalta. Niinpä ainakin tässä yhteydessä itse haluan kiittää myöskin ministeri Anderssonia siitä, että hän tarmokkaasti tätä asiaa ajoi budjettiriihessä. Kokoomus onnistui kiittämään omaa puheenjohtajaansa, mutta ehkä oikeampi osoite kuitenkin on Claes Andersson.

Arvoisa puhemies! Tuloloukut ovat olleet ennen kaikkea pienten lasten perheiden ongelma. Verojen, sosiaalietuuksien ja päivähoitomaksujen yhteisvaikutuksena perheiden käteen jäävät tulot ovat pahimmillaan alentuneet palkkatuljen noustessa.

Kommunal dagvård är det främsta alternativet när det gäller vården av små barn. Riksdagen gjorde detta val i och med att varje litet barn enligt lagen om barndagvård från och med början av detta år garanteras subjektiv rätt till en kommunal dagvårdsplats. Detta beslut låg till grund för de lösningar arbetsgruppen utarbetat vad gäller vården av små barn.

Grundidén är den att familjerna i varje livssituation skall kunna fatta beslut om hur barnets vård lämpligast kan ordnas. Man beslöt därför förenhetliga stöden för olika vårdformer. Detta betyder att alla vårdformer hänförs sig till det enskilda barnet och också att de alltid är bundna till inkomsterna med ett likadant element.

Kunnallinen päivähoito on ensisijainen vaihtoehto pienten lasten hoidossa. Valintaa ei ole tehnyt tuloloukkuryhmä vaan eduskunta päättäessään, että tämän vuoden alusta voimaan tullut laki takaa kaikille alle kouluikäisille lapsille mahdollisuuden kunnalliseen hoitopaikkaan. Tämä oli se periaate, joka ratkaisi ja ohjasi tuloloukkuryhmän päätöksiä, kun pienten lasten hoitojärjestelyjä tutkittiin.

Jotta perheet voisivat valita kussakin elämäntilanteessa parhaan ja sopivimman hoitomuodon, eri hoitomuotoihin annettavat tuet on yhtenäistetty niin, että kaikki ovat perusteiltaan lapsikohtaisia ja sisältävät samanlaisen tulosidonnaisen elementin. Tämä on suuri muutos siinä mielessä, että myöskin 4—5-vuotiaiden lasten vaihtoehtoisen hoitomuodon järjestämiseen tu-

lee yhteiskunnalta tukea, kun nyt tuki loppuu 3 ikävuoteen.

Perheen kannalta ongelma, niin kuin tuloloukuissa yleensä, oli se, että päivähoidon maksujen portaat olivat korkeat ja maksujen tulosidonnaisuus yhdistettynä muihin verojen ja sosiaaliturvan vaikutuksiin olivat jyrkkiä. Lisäongelmia aiheutti myös se, että kuntien maksupoliittikka oli usein sosiaali- ja terveysministeriön suosituksia selvästi kireämpää.

Näiden ongelmien ratkaisemiseksi päivähoitomaksuissa on päädytty valtakunnallisesti yhtenäiseen perusratkaisuun, 1 000 markan palvelumaksuun, jota kuitenkin tulosidonnainen hoitolisä alentaa. Kunnilla on erittäin monessa kohdin vielä valinnanvapautta toimia kuntalaistensa kannalta parhaaksi katsomallaan tavalla. Tämä koskee muun muassa päivähoitomaksuista vapauttamista, mistä kyllä annetaan myöskin kuntia sitovat ohjeet, mutta erityisesti osapäivähoiton maksuja, tasamaksua korkeampaa maksuluokkaa sekä myös sitä, kerätäänkö päivähoitomaksu 12 kuukaudelta vai hoidossa oltujen kuukausien mukaan; kunnat voivat suvereenisti ratkaista asiat.

Samalla kun kunnille on jätetty laaja harkintavalta, pidetään huoli valtakunnallisilla linjauksilla siitä, ettei lapsiperheiden ja lasten vahingoksi missään kunnissa ratkaisuja tulla tekemään.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Arbetsgruppens förslag kan liknas vid ett stort pussel, där det är svårt att lösgöra en enskild detalj för att granska den separat för sig. Det var ytterst svårt att skapa en enhetlig ram för besluten. Detta var faktiskt den största utmaningen i arbetet. Eftersom problemen har uppstått som en följd av att man en gång i tiden gått in för sinsemellan fristående lösningar, måste vi nu i stället utgå från helheten och därefter försöka få de olika delarna att passa in i helhetslösningen.

Kannustinloukkuryhmän ehdotukset ovat kuin auto, joka kulkeakseen tarvitsee kaikki neljä pyörää. Tässä kokonaisuuden luomisessa oli samalla sekä työn suurin vaikeus että sen keskeinen haaste. Kun ongelmat olivat syntyneet monen irrallisen ratkaisun yhteisvaikutuksena, ei ongelmien purkaminenkaan ole ollut mahdollista muutoin kuin kokonaisuuksien kautta.

Jo käydyn vilkkaan keskustelun kuluessa, jota tuloloukkujen ympärillä on käyty koko kevään ja kesän ajan, on käynyt ilmi, miten helposti kuitenkin kokonaisuuden paloittelu käy. Niinpä

on puhuttu esimerkiksi toimeentulotukeen sisällytettävän asumisen omavastuun vaikutuksista käytettävissä oleviin tuloihin unohtaen samalla, että asumistukeen tulee huomattavat parannukset ja että mahdollisuudet parantaa itse myös toimeentulonsa tasoa ovat olennaisesti paremmat, kun kynnyspalkat alentuvat. Samoin on tietysti voitu arvioida jonkun hoitomaksun suurenemista tai pienenemistä, vaikka itse asiassa täytyy tarkastella koko ajan käteen jääviä tuloja kokonaisratkaisun kautta.

Käyty vilkas keskustelu siis vain alleviivaa sitä, miten helppoa on arvioida yksityiskohtia kuitenkin näkemättä kokonaisuutta. Toivon, että eduskunta pysähtyy tämän kokonaisuuden edessä ja arvioi kokonaisuudesta käsin yksityiskohtia, sillä politiikan tehtävä on aina rakentaa kokonaisuuksia.

Toivon, että jaetusta kannustinloukkutyöryhmän raportista on apua kansanedustajille, kun yksittäisiä lakiesityksiä eduskunnassa käsitellään ja kun pitää hahmottaa kuva toimenpiteiden kokonaisuudesta. Tässäkin, arvoisa puhemies, pätee viisaus: Vain kauas katsoen löytää perille!

Ed. P a a s i o : Arvoisa puhemies! Kun eduskunta on saanut käsittelyynsä pääministeri Lipposen hallituksen toisen budjettiesityksen, maa on samalla valmistautumassa kunnallisvaaleihin ja historiamme ensimmäisiin Euroopan parlamentin vaaleihin.

Suomen toinen jäsenyysvuosi Euroopan unionissa on kääntynyt toiselle puoliskolleen. Kansan vakaa käsitys siitä, että liittyminen oli perusteltua ja isänmaamme etujen mukaista, on osoittautunut oikeaksi. Joka toisin väittää, tulee samalla väittäneeksi, että olomme nyt olisivat paremmat ja vakaammat sekä tulevaisuudennäkymämme valoisammat, jos olisimme jääneet syrjään Euroopan unionista. Tällaiselle väitteelle ei ole mitään asiallisia perusteita. Muunlaisia perusteita saamme varmaan tämänkin keskustelun kuluessa kuulla.

Me olemme saaneet tukiopetusta myös siinä, että meidän Euroopassakin olisi oltava ennen kaikkea suomalaisia. Jotta me tämän sanoman syvimmän sisällön oikein kansakuntana tajuaisimme, malliksi suomalaisuudesta aikamme Euroopassa on meille annettu edesmenneen amerikkalaisen näyttelijän juureva kalevalainen hahmo. Asian vakavampi puoli on siinä, että Suomen pohjoismaiseen demokratiaan perustuvaan vaalijärjestelmään on näköjään pysyvällä, ainakin

pysyväksi tarkoitettulla, tavalla tuotu pyrkimys asiakeskustelun sijasta turvata enenevässä määrin mielikuvituksen ja satuolentojen maailmaan ja maailmankuviin. Vaikka ns. profiloituminen olisi vaikeaakin, on kuitenkin hyvä, jos kyseessä on oma profiili.

Budjettiesitys on annettu eduskuntaan aikana, jolloin talouttamme sävyttävät aikaisempaa valoisammat näkymät. Hallituksen talouspolitiikan johdonmukaisena tavoitteena on ollut maan talouden vakauttaminen vuosikymmenen alkupuolen epävarmasta, kriisinomaisesta tilasta. Talouspoliittinen linjaus on toiminut hyvin, ja tulokset ovat selvinä näkyvissä.

Lipposen hallitus on irrottautumassa edeltäjältään perinnöksi saamastaan valtion velan voimakkaasta kasvusta. Valtion velan nettora hoitustarpeen ennakoidaan jäävän ensi vuonna 29 miljardiin markkaan, alle puoleen vuosikymmenen alun syökykierreaikoihin verrattuna. Tätä on pidettävä merkittävänä saavutuksena, vaikka velan kasvu edelleen liian voimakasta onkin.

Hallitus on kiinnittänyt vakavaa huomiota kotimarkkinoiden elpymistarpeeseen, mikä kuuluu johdonmukaisena osana kamppailuun suurtyöttömyyttä vastaan. Budjettiin sisältyvät veronalennukset yhdessä korkotason alenemisen kanssa ovat merkittävä sysäys kotimaisen kysynnän kasvuun ja paranevan työllisyyden suuntaan. Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä olisi kuitenkin mielellään nähnyt veronalennusten painottuvan selvästi enemmän pieni- ja keskituloisiin kansalaisiin, joiden kulutusmahdollisuuksien vielä tuntuvampi parantaminen selvimmin olisi näkynyt kansantalouden toimeliaisuudessa ja työllisyydessä.

Huomioon on myös otettava vaatimus oikeudenmukaisesta tulonjaosta. Valtiovarainministeri sanoi viime viikolla esittelypuheenvuorossaan suurituloisten enempien verojensa vuoksi tarvitsevan myös suuremmat verohelpotukset. Tällaiseen käsitykseen emme varauksetta yhdy.

On ymmärrettävää ja oikeutettua, että muun muassa eläkeläiset ilmaisevat huolensa eri tulonsaajaryhmien kohtelun erilaisuudesta. Tässä budjetissa tehdyt linjaukset tähtäävät kuitenkin mahdollisimman tehokkaasti työllisyyden paronemisen ja korkeatasoisen sosiaaliturvan edellytysten takaamiseen. Tältä pohjalta niitä voidaan perustella. Silti on nähtävä epäkohtana muun muassa se, että eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksu on korkeampi kuin palkansaajien. Halli-

tukselta onkin edellytettävä päätöstä aikataulusta, jonka puitteissa tämä epäkohta aiotaan korjata.

Arvoisa puhemies! Rahoitusmarkkinoiden rauhoittuminen ja korkojen lasku tulee väistämättä näkymään myös lisääntyvinä investointeinä. Muutosten nopeuden ja lama-ajan kipeiden muistojen vuoksi vielä vallitsevat varovaiset mielialat ovat sinänsä ymmärrettäviä. Laman pitkä varjo on kuitenkin väistymässä, ja taloudellisessa käyttäytymisessä ovat myönteiset muutokset jo näkyvissä.

Linjakkaan taloudenpidon ongelmana on joi-takin vuosia ollut kehityksen ennustettavuuden huononeminen. Ennusteita on budjettivuoden mittaan jouduttu aikaisempaa enemmän korjailemaan, mikä on omiaan aiheuttamaan epävarmuutta. On tietenkin huomattava, etteivät toteutuvat talouden kasvuluvut aina välttämättä ole ennustettua huonompia. Juuri tällä hetkellä on näköpiirissä verraten lyhyt aika sitten arvioituja paremmat talousnäkymät.

Samaa voidaan sanoa työttömyydestä. Vaikka työttömyyden aleneminen viime hallituksen aikaisista katastrofiluvuista onkin ollut selvää, se ei ole ollut niin nopeaa kuin on toivottu ja ennustettu. Taustalla ovat olleet muun muassa eurooppalaisen talouskehityksen aikaisempaa heikommamat ja epävarmemmat näkymät. Työttömyydelle on ominaista, ettei se muutu suoraviivaisesti samalla tavalla vuodesta ja kuukaudesta toiseen. Myös työttömyys, samoin kuin talouskasvu, voi kehittyä ennustettua suotuisamminkin. Tällaiselle kehitykselle on muun muassa poliittisen päätöksenteon keinoin taattava mahdollisimmat hyvät edellytykset. Tarkeää on, että varsinaiset työllistäjät, siis ennen muuta yritykset, mutta myös kunnat ja muut julkisyhteisöt, voivat tuntea luottamusta kehitykseen riittävän pitkällä aikavälillä.

Valtion ja kuntien suhteiden vakauttaminen vähemmän poukkoileviksi on välttämätöntä. Budjetin valmisteluvaiheessa kuntakenttään kohdistui valtavia paineita, jotka vielä suunnaltaan jatkuvasti vaihtelivat. Milloin vaadittiin investointeja, milloin veroäyryn alennusta. Tällaisessa ristiaallokossa kuntien johtoon ja päätäjiin on vaikea luoda luottamuksen ilmapiiriä.

Lopputuloksena oli kuitenkin kuntien kanalta verraten tyydyttävä ratkaisumalli, joka antaa edellytykset paremmalle työllistämiselle myös kuntien toimesta ja kuntien toiminnassa. On syytä yhtyä Kuntaliiton toimitusjohtajan veetoomukseen aidon kumppanuussuhteen aikaan-

saamiseksi julkishallinnon ja julkistalouden pääosapuolten, valtion ja kuntien, välille. Kunnallinen itsehallinto on suomalaisessa demokratiassa herkkä ja arvokas asia, jota on kunnioitettava. Toisaalta kunnat ovat niin merkittävä tekijä koko kansantaloudessamme, ettei niiden vastuuta kokonaisuudesta voi väistää.

Työllisyyskeskustelun pääelementtejä on jatkuvasti ja aiheellisesti ollut pienten yritysten merkityksen korostaminen. Samalla kun pienyritysten erityislaadun huomioon ottamista yleensä korostetaan, haluan mainita yhden seikan, johon useissa tapauksissa sisältyy toiminnan ja tätä kautta työllisyyden kannalta merkittäviä epäkohtia.

Pienyritysten kohtelu eri hallintoportaissa ei aina vastaa niihin yhteiskunnan taholta kohdistuvia vaatimuksia muun muassa enemmästä työllistämisestä. Pienet yritykset ovat vaikeina aikoina joutuneet läpikäymään vaiheita, jotka ovat vieneet niitä muun muassa vero-ongelmiin. Kansanedustajat ovat saaneet monia viestejä tapauksista, joissa viranomaiset eivät tyydyttävällä tavalla ole täyttäneet tehtäväänsä pyrkiä yhteistyössä asianomaisten kanssa ratkomaan pulmia tavoitteinaan mahdollisimman pienet vahingot. Lakien suoma harkintavaltaa tulee käyttää myönteisen ja yhteistyöhenkisen ilmapiirin luomiseksi ja aikaansaamiseksi, ei alamaissajattelun ylläpitämiseksi. Voidaan myös kysyä, onko lakien viranomaisille antama liikkumavara liian väljä.

Sitkeästi odotettua huonompina jatkuneessa työllisyyskehityksessä on näkyvissä myös myönteisiä muutoksia. Työttömyyden rakenteen muuttuminen on merkinnyt nuorten työttömyyden helpottumista, mikä osaltaan luo toimintavaraa työvoimapolitiikan keinoin lieventää pitkäaikaistyöttömyyttä.

Tiukasta budjettilinjasta huolimatta valtio lisää työllisyyden hoitoon käytettäviä menoja. Tämän panemme myönteisesti merkille. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden taso säilyy edelleen korkealla. Työvoimapolitiittiset toimet vaikuttavat noin 5 prosenttiin työvoimasta. Niiden laatu ja kustannustehokkuus paranevat; vuorotelluvapaa ja työharjoittelu ovat valtiolle edullisia ja yksilön omista tarpeista lähteviä toimintamuotoja.

Arvoisa puhemies! Erityisen kiitosmaininnan hallitus ansaitsee lisäpanostuksistaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Tämä onkin välttämätöntä, jotta Suomen menestys kovenevassa kansainvälisessä kilpailussa voitaisiin turvata ja ai-

kaansaada kestävää teollista kasvua vankemmalle teknologiselle pohjalle.

Hallituksen äskeinen uusi linjanveto, jonka mukaan tutkimukseen ja korkeimpaan opetukseen panostetaan 1,5 miljardia markkaa vuosina 1997—1999 varsinaisessa budjetissa jo osoitetun kasvun lisäksi, on kauaskantoinen panostus tulevaisuuteen. Suomen nostaminen merkittävimpien tutkimus- ja kehitystoimintaan panostavien maiden joukkoon on erittäin tärkeää, ja se saa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän täyden tuen. Lisäpanostuksen rahoitus valtionyhtiöiden myyntituloilla on sinänsä oikein. Se ei kuitenkaan saa heikentää valtionyhtiöiden merkitystä valtion teollisuuspoliittisena instrumenttina.

Suomen piirteitä sivistysvaltiona on korostettava kaikilla aloilla. Kovatkaan säästötoimet eivät saa vaarantaa sivistyksellistä tasa-arvoa eivätkä kaikkien kansalaisten yhdenvertaista oikeutta oppiin. Näitä tärkeitä kansalaisarvoja ei pidä vaarantaa esimerkiksi saattamalla peruskoulutus ja sen taso missään määrin riippuviksi muun muassa valikoivasta yritysrahoituksesta tai vanhempien maksukyvyistä. Yhteiskunnan on huolehdittava velvoitteistaan.

Arvoisa puhemies! Yleisvaikutelma nyt käsitteillä olevasta budjettiesityksestä on myönteinen. Vaalikausi ei ole vielä puolessa; myönteiset tuloksetkin ovat näkyvissä. Ponnisteluja on jatkettava hyvän kehityksen varmistamiseksi. Tässä työssä hallitus ansaitsee eduskunnan selkeän tuen.

Ed. Suhola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Normaalisti menettelytapa budjetin käsittelyssä on ollut se, että ministerit ovat voineet käyttää esittelypuheenvuoroja silloin, kun budjetti on annettu eduskunnalle. Eduskunnan lähetekeskustelu on tavannut alkaa eduskuntaryhmien ryhmäpuheenvuoroilla. Saanen siis, arvoisa puhemies, lausua hämmästykseni tämänkertaisesta menettelystä, jossa eduskuntakeskustelun ensimmäisen puheenvuoron sai ministeri Alho. Jos taas tämä menettely on tulkittava niin, että sosialidemokraatit saivat käyttää kaksi ryhmäpuheenvuoroa keskustelun aluksi, niin sallittaneen se poikkeus, että oma puheenvuoroni kestää hie-man pitempään kuin suositellut 15 minuuttia.

Arvoisa puhemies! Kun valtiovarainministeri Niinistö viikko sitten esitteli hallituksen esityk-

sen ensi vuoden talousarvioksi, ei hän puhunut sanallakaan työttömyyden puolittamisesta. Kun toimittajat kysyivät myös viikko sitten hallituksen työttömyyden puolittamistavoitteen toteuttamisesta, kuittasi pääministeri Lipponen kysymyksen vitsailemalla Atlantan kisojen mitalitavoitteista, ja ministereillä näytti olevan hauskaa. Seuraavaksi hallitus varmaan olympiajoukkueen johdon mallia noudattaen nimeää työttömyystavoitteen epäonnistumisen syyllisiksi työttömät. Valitettavasti kysymys ei ole vain huonosta vit-sistä. Hallituksen talousarvioesitys osoittaa, että hallitus ei tosissaan edes tavoittele enää työttömyyden puolittamista.

Hallitus puhuu luottamuksen ja toivon talousarviosta. Toiveitten varaan rakennettiin kulu-vankin vuoden talousarvio. Talouskasvunhan piti olla 4,5 prosenttia ja työttömyyden piti las-kea 14,5 prosenttiin. Nyt hallitus itsekin arvioi, että talous kasvaa tänä vuonna 2,8 prosenttia ja työttömyysaste onkin 16,4 prosenttia. Ensi vuo-deksi hallitus ennakoii lähes 4 prosentin kasvua sekä työttömyyden lievää laskua. Jos hallituksen taloustoiveet esimerkiksi Euroopan yleisen ta-louskehityksen johdosta jälleen romahtavat, pet-tää pohja myös talousarvion työllisyys- ja vel-kaantumistavoitteitten alta.

Myönteistä talousarviossa on velkaantumis-vauhdin hidastuminen. Tästä huolimatta uutta nettovelkaa otetaan ensi vuonnakin budjetin mukaan 29 miljardia markkaa eli 5 700 markkaa jokaista suomalaista kohti.

Hallituksen tavoitteena oli alun perin työttö-myyden puolittaminen ja talouden vakauttami-nen. Tosiasiassa hallitus on puolittanut uusien työpaikkojen määrän ja vakauttanut työttömyy-den. Työttömiä on tällä hetkellä enemmän kuin Lipposen hallituksen aloittaessa. Uusia työpaik-koja syntyi tämän vuoden alkupuoliskolla 28 000, kun vuoden 1995 alkupuoliskolla, siis Ahon hallituksen aikana, lisäys oli 49 000.

Ministereille jaettiin budjettiriihen alla val-tiosihteeri Rauno Saaren seurantatyöryhmän raportti, joka on synkeää luettavaa. Tuon rap-portin mukaan työttömyyden alentuminen on perustunut työvoimapolitiittisten erityistoimien lisäämiseen eikä aitoon työmarkkinoiden kysyntään. Nuorten työttömien määrän vähenty-minen on perustunut työmarkkinatuen ehtojen muutoksiin. Pitkäaikaistyöttömien määrä alkaa kasvaa erityistoimien tason laskiessa. Työttö-myyden puolittamisessa ei ole päästy puolitta-misuralle, josta oltiin jäljessä kesäkuussa 50 000 työtöntä.

Tästä hallituksen omasta raportista voi tehdä vain sen johtopäätöksen, että aidon työllistämisen sijasta on keskitytty vain työttömyystilastojen kaunisteluun. Tosiasiassa työttömiä Suomessa on nyt yli 600 000 eli neljännes työvoimasta, kun mukaan lasketaan työttömyyseläkeläiset ja työvoimapolitiittisten toimien piirissä olevat.

Kaiken tämän valossa on hämmästyttävää, että hallituksen budjettiesitys ei sisällä mitään uusia työllisyyttä parantavia ratkaisuja. Hallitus päinvastoin aiheuttaa omilla toimillaan lisää työttömyyttä etenkin kuntiin, lapsiperheisiin ja elintarviketalouteen kohdentamallaan säästöillä. Työttömyyttä ylläpitävien rakenteellisten ongelmien ratkaisuun ei hallituksen rohkeus riitä. Pysyvää suurtyöttömyyttä suurempi peikko hallitukselle näyttää olevan keskustan esittämä työreformi.

Hallitus puhuu verojen alentamisesta, ja ohjelmassaan se lupasi, että kokonaisveroastetta ei nosteta. Verotus on kuitenkin sekä tänä että ensi vuonna kireämpää kuin yhtenäkkään vuonna Ahon hallituksen aikana. Tänä vuonna kokonaisveroaste on 48,4 prosenttia eli lähes 2 prosenttiyksikköä viime vuotta korkeampi. Tämä tarkoittaa, että suomalaisilta kerätään erilaisina veroina ja maksuina 18 miljardia markkaa viimevuotista enemmän. Kotitaloutta kohden tämä merkitsee 8 000 markan lisälaskua. Ensi vuoden lievä veroasteen lasku ei tilannetta merkittävästi muuta. Voin täysin yhtyä Veronmaksajain Keskusliiton toimitusjohtajan Heikki J. Perälän esittämään arvioon: "Suomalaisen veronmaksajan kokonaistaakka on selvästi kasvanut sateenkaarihallituksen taipaleella, toisin kuin lähtöruudussa ilmoitettiin."

Hallituksen esittämä tuloveroalennus ei hallituksen omienkaan asiantuntijoiden mukaan paranna työllisyyttä. Jos tuloverotuksella halutaan tehokkaasti parantaa työllisyyttä, pitää alennukset kohdentaa pienituloisiin. Tämän ovat selkeästi todenneet esimerkiksi valtiovarainministeriön kansantalousosaston ylijohtaja Martti Hetemäki ja vihreiden ed. Osmo Soininvaara. Ed. Soininvaara paljastaa kirjoituksessaan Suomen Kuvalehdessä myös sen, miksi hallitus ei päätenyt tähän työllistävämpään vaihtoehtoon. Hänen mukaansa "sellaisella ohjelmalla ei menesty vaaleissa". Hallitus tavoittelee siis vaalimeinestystä työttömien kustannuksella.

Hallituksen tuloveroratkaisu suosii suurituloisimpia, mutta esimerkiksi eläkeläisille, työttömille ja sosiaaliturvan varassa eläville verohelpouksia ei tule. He joutuvat hallituksen vaalivero-

alen maksajiksi muun muassa sähköveron kiristyksessä.

Keskustan mielestä hallituksen verolinja on korjattava eduskunnassa työllistävemmäksi ja oikeudenmukaisemmaksi. Osa verokevennyksistä on suunnattava pienyritysten työnantajamaksujen alentamiseen, ja kotitalouksia on kannustettava verovähennyksin työllistämään. Tuloverokevennykset on kohdennettava pienituloisiin, eikä eläkeläisiä, työttömiä ja sosiaaliturvan varassa eläviä saa jättää verokevennysten ulkopuolelle.

Suurituloisiin painottuvan verokevennyksen kääntöpuolena talousarvioesitys sisältää monia etuuksien leikkauksia. Työttömyysturvan ja myös sen pienimmän etuuden työmarkkinatuen ehtoja kiristetään. Työttömyysturvan saajien piiriä rajataan, minkä seurauksena ahtaimmalle joutuvat nuoret ja pitkäaikaistyöttömät. Työnteon ulkopuolelle jääneet eivät saa verokevennyksiä, eikä työttömyysturvaetuuksiin tehdä edes indeksitarkistusta tämän vuosituhannen puolella.

Työttömyysturvan lisäksi jäävät myös muiden sosiaalietuuksien indeksitarkistukset tekemättä ainakin vuosina 97 ja 98 eläkkeitä lukuun ottamatta. Indeksileikkauksia ei tulla myöhemminkään hyvittämään. Eläkeläiset keskenään eriarvoiseen asemaan saattanutta ikärasistista kahden indeksin mallia ei korjata.

Kun verotuksen kannustinvähennys ei lainkaan koske verotettavia sosiaaliturvaetuksia, vaan ainoastaan palkka- ja yrittäjätuloja, nämä päätökset yhdessä tulevat lisäämään väestöryhmien välisiä eroja jatkuvasti useana vuonna.

Räikeänä epäkohtana on, että kansaneläkkeen pohjaosan ja sairausvakuutuksen minimipäivärahan poistamista koskevia virheellisiä päätöksiä ei nytäkään korjata. Perusturvaa ei siis taata aukottomasti, vaikka sitä edellyttävät jo kansalaisten perusoikeudet.

Lipposen hallituksen tänä vuonna toteuttamat säästöt lisäävät toimeentuloeroja ja jakavat kansaa kahtia. Hallituksen leikkauskirves on vienyt lapsilisistä 750 miljoonaa, lasten kotihoidon tuesta 700 miljoonaa, opintotuesta 320 miljoonaa, sairauspäivärahaista 230 miljoonaa, työmarkkinatuesta 500 miljoonaa ja kansaneläkeistä 450 miljoonaa.

Eduskunta on edellyttänyt hallitukselta selvitystä säästöjen kohdentumisesta. Lipposen hallitus näköjään pyrkii peittelemään eriarvoisuutta lisäävän politiikkansa seurauksia lykkäämällä sosiaaliturvaselonteon yli ensi lokakuun vaalien.

Hallituksen sosiaali- ja verolinjasta tulee mieleen elokuva Puhallus. Elokuvassa taitavat huijarit puhaltavat rikkailta rahat omiin taskuihinsa. Lipposen hallituksen suuri puhallus tapahtuu niin, että ensin leikataan pienituloisimmilta tai kokonaan tulottomilta sosiaaliturvaa miljardeja markkoja ja sen jälkeen rahat jaetaan verohelpoituksina parempituloisille.

Ei riitä, että monien kansalaisten toimeentuloa kiristetään. Myös sosiaali- ja terveyspalvelujen saanti kiristyy. Kuntien valtionosuuksia leikataan jo aiemmilla päätöksillä 2,5 miljardilla markalla. Veroratkaisun seurauksena kuntien tulot vähenevät lisäksi noin miljardilla markalla. Leikkaukset heikentävät kuntien mahdollisuuksia tuottaa kansalaisille tärkeitä peruspalveluja. Valtionosuusjärjestelmää koskeva laaja muutos aiheuttaa joillekin kunnille huomattavia lisämenetyksiä.

Lastenhoidon tukijärjestelmä mullistuu kannustinloukkutyöryhmän ehdotusten pohjalta. Lasten kotihoidon tuki lakkaa, ja se korvataan kotihoidon tukea selvästi pienemmällä hoitorahalla ja hoitolisällä. Päivähoidossa siirrytään perimään tasamaksua, jota kompensoidaan tulosidonnaisella hoitolisällä. Järjestelmä ei ainaakaan yksinkertaistu. Tästä uudistuksesta hyötyvät suurituloiset päivähoitopalvelujen käyttäjät ja häviäjinä ovat taas kerran pienituloiset. Heitä rokottavat lisäksi ankarammin jo viime vuonna päätetyt lapsilisien leikkaukset ja kotihoidon tuen tason alentaminen viidenneksellä.

Tuore selvitys osoittaa, että kotihoidon tuen piiristä on poistunut noin 20 000 perhettä. Kunnalliseen päivähoitoon on siirtynyt samana aikana ainakin 2 500 lasta, jolloin hoidon kokonaiskustannus on noussut. Sosiaali- ja terveysministeriön ja Kansaneläkelaitoksen tekemä selvitys toteaa, että kotihoidon tuen alentaminen on lisännyt asumistuen, työttömyysturvan ja toimeentulotuen menoja.

Ministeri Huttu-Juntunen kertoi vasemmistoliiton kesäkokouksessa elokuussa, että kotihoidon tuen käyttäjiä on hallituksen päättämän leikkauksen jälkeen 20 000 vähemmän kuin aikaisemmin. Suurin osa on siirtynyt työttömyyskortistoon. Edelleen hän piti hölmöläisten touhuna sitä, että halvat työpaikat hävitetään samaan aikaan, kun hallituksessa etsitään uusia keinoja saada kotitaloudet työllistämään. Laittomasti sanottu. Olemme samaa mieltä. Siksi odotammekin, että virheelliset päätökset korjataan.

Hallitus kinastelee kotitalouksien työllistä-

mismalleista, ja tämäkin keino työllisyyden parantamiseksi näyttää viipyvän ja vesittyvän. Kymmenen vuotta sitten eduskunta hyväksyi keskustan ryhmäaloitteen lastenhoitajavähennyksestä verotuksessa. Kokoomuksen ryhmä silloisen puheenjohtajansa ed. Ulla Puolanteen johdolla tuki tätä aloitettamme. Seuraavana vuonna samaisesta ed. Puolanteesta tuli veroministeri, ja hän poisti verotuksesta lastenhoitajavähennyksen, jolla kotitalous olisi voinut veroistaan vähentää edes osan palkkamenoista. Kun vielä muistetaan, miten nykyinen hallitus on rajusti leikannut kotihoidon tukea, on lapsiperheiden johtopäätös selvä: Kokoomus pettää aina.

Hallitus on epäonnistunut työttömyyden alentamisessa ja kiristänyt verotusta. Siksi se nyt sysää vastuuta kunnille ja kuntalaisille. Samalla kun Lipposen hallitus on tehnyt kohtuuttomat leikkaukset kuntien valtionapuihin, se painostaa niitä investoimaan, työllistämään, lisäämään palveluja ja alentamaan kunnallisveroja. Tämähän on mahdoton yhtälö.

Kuntiin kohdistuvien toimenpiteiden mitoituksessa on lähtökohtana oltava kansalaisten yhdenvertaisuuden. Peruspalvelut on turvattava kaikissa kunnissa ja kaupungeissa. Kuntatalouksien kiristäminen ei voi olla oikein tilanteessa, jossa tutkimukset osoittavat erityisesti heikoimmassa asemassa olevien ihmisten sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluitten heikentyneen eniten.

Työministeriön mukaan naisvaltaisten terveydenhuollon ja sosiaalialan työttömyys on viimeisen vuoden aikana kasvanut. Pienet koulut ovat lakkautusuhan alla. Pankkien, kauppojen ja postien samanaikainen alasajo ja palvelujen heikentyminen on aiheuttamassa vaarallisen kierteen, jota kuntien kuristamisella ei saa pahentaa. Tällaisessa tilanteessa valtion olisi selvästi asetuttava heikoimmassa asemassa olevien puolelle. Nyt hallitus päinvastoin toimillaan entisestään kärjistää tätä kehitystä ja eriarvoisuutta.

Keskustan eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitus antaa kunnille työrauhan ja todelliset mahdollisuudet vastata velvoitteistaan palvelujen turvaajana ja työllistäjänä. Liian suurista valtionosuuksista leikkauksista on luovuttava, ja valtionosuusuudistus on tehtävä oikeudenmukaisesti. Kaikki liikenevä pelivara on kunnissa käytettävä nyt työllistämiseen ja investointeihin eikä hallituksen verovaalitäkyihin.

Hallitus on kuuro maakuntien hätähuudoille. Sen politiikka on johtanut maan kahtiajaon sy-

venemiseen. Keskustan mielestä myös maakuntien ja alueiden kehittymiseen on annettava mahdollisuudet. Nyt niitäkin halutaan hallinnoida ja johtaa ylhäältä. Tästä on kysymys hallituksen suurläänihankkeessa, jota keskusta ei hyväksy. Maakuntien hätähuudoille kuuro hallitus ja erityisesti ministeri Backman äkseeraavat kuin Tuntemattoman sotilaan Lammio.

Keskusta ei ole mukana sellaisissa hankkeissa, jotka syrjäyttävät maakuntapohjaisen kehittämistyön ja ihmisten oman aloitteellisuuden ja joilla päätösvaltaa keskitetään ja siirretään kauemmaksi alueilta. Esimerkiksi se, että työvoimaja elinkeinokeskuksia perustettaisiin vain 13 eikä maakuntapohjaisesti, on tässäkin asiassa epäonnen luku. Tällainen väkinäinen ratkaisu vie pohjaa siltä kehittämistyöltä, joka on hyvin käynnistynyt ja johon alueitten ihmiset, yritykset ja kunnat ovat lähteneet mukaan.

On valitettavaa, että Lipposen hallitus ei ole riittävällä tavalla oivaltanut pienen ja keskisuurien yritystoiminnan merkitystä työllisyyden kohentamisessa. Viime keväänä hallitus kyllä sai aikaiseksi aivan kohtuullisen pk-yritysohjelman, mutta käytännössä ohjelman edistämiseksi ei ole tapahtunut juuri mitään. Kuitenkaan esimerkiksi yritysten välillisten työvoimakustannusten alentamisen tai työelämän rakenteellisen uudistamiseen odotteluun meillä ei ole enää varaa eikä aikaa. Uusia työpaikkoja syntyy, jos on syntyäkseen, yrityksiin. Yrittäjyyttä suosiva myönteinen ilmapiiri olisi nyt hyödynnettävä uuden yritystoiminnan synnyttämiseksi.

Arvoisa puhemies! Hallitus on poistamassa ympäristöhaittaan perustuvan energia- ja hiilidioksidiveron sähkön tuotannolta. Vero tulitaisiin keraamaan loppukuluttajilta sähköverona. Tällainen muutos on romahduttamassa kotimaisen energian, kuten turpeen ja erityisesti puun, kannattavuuden hiilivoimaan nähden. Tämä olisi tuhoisaa koko kansantalouden kannalta.

Kotimaisen energian alasajo merkitsisi takaiskua niille ponnisteluille, joita on tehty uusien työpaikkojen synnyttämiseksi kotimaisen energian käyttöä lisäämällä. Tämä on nurinkurista, sillä myös Euroopan unionissa ollaan satsaamassa uusiutuvan energian tuotannon tehostamiseen. Energiaveron ympäristöohjaavuuden heikentäminen on erittäin kummallista, sillä olisi hienoa ympäristön kannalta edullista panostaa kotimaisiin energialähteisiin saastuttavan kivihiilivoiman sijasta. Hallituksen suunnittelema veronmuutos merkitsee iskua myös maamme kansainväliselle maineelle, koska Suomen sitoutumi-

nen Rion sopimukseen ja tämänhetkistä alempiin hiilidioksidipäästöihin loittonee.

Ei voi kuin hämmästellä vihreiden täydellistä lehmänkäännostä asiassa. Olette romuttamassa nykyisen energiaveromallin, jota kuitenkin piiristänne on sanottu rakenteeltaan maailman parhaaksi. Kuinka on mahdollista, että vihreän ympäristöministerin vallassa ollessa te vihreät pelasitte itsellenne käteen hiilenpölyisen mustanpekan?

Hallituksen talousarvioesitys lisää epävarmuutta ja työttömyyttä maaseudulla. Ainut, mihin luodaan lisää työpaikkoja, on maatalouden hallinto, joka saa 78 uutta virkamiestä hoitamaan muuten rajusti karsitun sektorin byrokraatia. Sen sijaan esimerkiksi tärkeää kuntien maatalouslomitussjärjestelmää uhkaa miltei lakkauttaminen.

Hallituksen budjettiesitys uhkaa entisten työpaikkojen ohella uusia työmahdollisuuksia, jotka ovat viriämässä maaseudulla. Työn etsiminen etätöystä, ympäristönhoidosta tai kodinhoidosta on maaseudulla herättänyt innostusta. Kehityksessä olevat uudet maaseutuelinkeinot tukeutuvat usein vahvasti metsään ja maahan. Hallituksen maaseutupolitiikka ja energiaverolinjat ovat viemässä pohjaa uusilta työpaikoilta, joita ollaan luomassa maakuntien ja EU:n maaseutuhjelmien avulla.

Hallituksen olisi lopultakin toteutettava hyväksymänsä maaseutupolitiikan kehittämisohjelma. Sen mukaisiin toimenpiteisiin ei kuitenkaan ole varattu uutta rahaa. Lisäksi hallitus on viemässä maaseudun kehittämisohjelmilta pohjaa niissä maakunnissa, joihin se ei aio perustaa elinkeinokeskusta lakkautettavien maaseutuelinkeinopiirien ja metsäkeskuksen tilalle. Miksi hallitus haluaa tällä tavalla estää hyvälle alulle päässyttä alueiden omaehtoista kehittämistyötä, johon kunnatkin ovat sitoutuneet?

Maaseudun asukkaat ja luonnonvarat ovat EU-Suomessa keskeisessä asemassa kansantaloudelle ja työllisyydelle. Jokainen markka, jokainen työpaikka, joka menetetään elintarviketaloudesta, maaseudun muusta yritystoiminnasta tai palveluista, menetetään nykyisen suurtyöttömyyden aikana koko tästä yhteisestä kansantaloudesta. Hallituksen maaseutupolitiikka uhkaa luoda ensi vuonna tuhansittain uusia työllistettäviä.

Hallitus hukkasi EU-komission kanssa käymissään 141 artiklan mukaisissa neuvotteluissa tilaisuuden saada Suomen maataloudelle kuuluvat pitkän tähtäyksen toimintaedellytykset. Ko-

koomus ja RKP ovat pettäneet maaseudun väestön luottamuksen romuttamalla Suomen EU-sopimukseen kuuluvan kansallisen tuen, sopimukseen, jota he itse olivat hyväksymässä. Keskusta ei hyväksy hallituksen päätöstä karsia maatalouden EU-sopimuksesta ensi vuonna 750 miljoonaa markkaa.

Talousarvioesitys ei vielä kerro, mihin karsinta kohdistuu. Ministeri Hemilän julkisten lausuntojen pohjalta näyttää pahasti siltä, että kansallisen tuen säästöt vievät pohjan sekä pohjoisemman että eteläisen Suomen maatalouden kannattavuudelta. Kannattavuus häviää uusimpien tutkimusten mukaan varsinkin tuotannon laajentamista suunnittelevilla tiloilla. Hallitus siis itse vie eväät korostamaltaan rakennekehitykseltä.

Uusi investointituki uhkaa jäädä hyödyttömäksi, kun viljelijöillä ei ole mitään tietoa tuotannon kannattavuudesta kolme vuotta pidemmäksi ajaksi. Maatalouden kannalta Euroopan unionia vaarallisempaa on Lipposen hallituksen politiikka, joka ei halua osoittaa Suomen maaseudun käyttöön edes niin paljon voimavaroja kuin EU-komissio hyväksyisi.

Arvoisa puhemies! Sanotaan, että meitä suomalaisia vaivaa huono itsetunto. Varsinkin ulkomaalaisten seurassa vähättelemme helposti omia saavutuksiamme ja suorastaan nöyristelemme muiden edessä. Nämä arviot tulivat väistämättä mieleen, kun kokoomuksen puheenjohtaja, ministeri Niinistö ryhtyi Suomen historian uudelleenkirjoitukseen eurooppalaisten aateveljiensä edessä vertaamalla yya-sopimusta entisten Varsovan liiton sosialistimaiden asemaan. "Aivan hirmuista puhetta", jyrähtäisi varmaan Niinistön edeltäjänä aikoinaan kokoomuksen puheenjohtajana toiminut Paasikivi, jos voisi. Niinistön puhe, siitä syntyneet tulkinnat ja hallituksen yleinen pyrkimys seurata mahdollisimman kuuliaisesti Euroopan unionin valtavirtaa panevat kysymään, ajaako hallitus riittävän tosissaan Suomen kansallisia etuja.

Talousarvioesityksen mukana kansanedustajille on jaettu tarkistettu Suomen lähentymisohjelma. Siitä on turha etsiä tietoja Euroopan rahaliiton taloudellisista vaikutuksista Suomeen. Hallituksen omat arviot Emu-ratkaisun vaikutuksesta esimerkiksi työllisyyteen, aluekehitykseen, palkkojen joustoon ja vientiyritysten toimintaedellytyksiin jäävät esittämättä. Tämän vuoksi, arvoisa puhemies, hallituksen tulee ennen lokakuun europarlamenttivaaleja ja ennen markan mahdollista erm-kytkentää antaa Emu-

selonteko eduskunnalle, joka aikanaan päättää Suomen mahdollisesta osallistumisesta Euroopan rahaliiton kolmanteen vaiheeseen.

Ed. Zyskowi cz: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajat, valtiovarainministeri Sauli Niinistön ensimmäisessä budjettiesityksessä on suurin julkinen mielenkiinto kohdistunut kansalaisten tuloverotuksen tuntuvaan keventämiseen. Tämä ratkaisu onkin budjetin varsinainen uutuusasia, eräänlainen Saulin puumerkki.

Kaikessa muussa oleellisessa budjettiesitys on johdonmukaista jatkoa viime vuosien talouspolitiikan linjalle, jolla Suomea on nostettu lamasta. Talous kasvaa vakaasti, valtion velkaantuminen hidastuu, korot alenevat historiallisella tavalla, ja inflaatio on vähäistä.

Omaksuman linjan jatkaminen on välttämätön perusedellytys myös vaikeimman haasteemme eli työttömyyden nujertamiseksi. Suomen talous nauttii tällä hetkellä varsin suurta kansainvälistä luottamusta. Tästä ovat esimerkkinä korkojen alentuminen ja valuutan vakaus. Myös talouden sisäinen luottamus on lisääntynyt selvästi. Tuoreimpien selvitysten mukaan kansalaiset luottavat yhä enemmän huomiseen, uskovat työttömyyden alentumiseen ja harkitsevat kulutuksensa lisäämistä. Suomi on nyt oikealla tiellä.

Kansakuntamme tuskallisin ongelma on työttömyys. Niin sanotulla kärsimysindeksillä mitattuna Suomi on Euroopan pohjalla. Kärsimysindeksissä lasketaan yhteen työttömyysaste ja hintojen nousu. Suomen sijoitus johtuu lähes kokonaan työttömyydestä. Suomen takana ovat Euroopan unionin maista vain Kreikka ja Espanja. Työttömyyden alentaminen onkin kaikkein tärkein tehtävämme.

Budjettiesityksen ja siihen sisältyvän suurimman yllätyksen eli tuloveroalennuksen vastaanotto on kaikilla eri tahoilla ollut pääosin myönteinen. Kaksi mustaa lammasta arvioitsijoiden joukosta kuitenkin erottuu:

Suomen Kuntaliitto arvostelee hallitusta siitä, että hallitus kykeni siihen, mihin Kuntaliitto ei edes suosituksena kyennyt, eli hallitus kevensi kuntalaisten verotusta. Olkoot Kuntaliiton kunnallisjohtajat tyytymättömiä! Paljon tärkeämpää on se, että itse kuntalaiset ovat tyytyväisiä. He osaavat kunnansiä paremmin arvioida ja päättää, miten heidän omia rahojaan tulisi käyttää.

Toinen "väärin alennettu, alennukset peruttava" -porukka on — yllätys yllätys — Suomen

keskusta. Budjettiesityksen myönteisyys veronmaksajien kannalta onkin ilmeisesti ollut keuhalle aikamoinen järkytys. Mutta ei syytä huoleen: Hyllylle joutuneiden vaalimainosten tilalle voi aina väsäätä uusia.

Keskustapuolueen veroekspertti ed. Mauri Pekkarinen on syyttänyt hallitusta äänien ostamisesta veroja alentamalla. Mielenkiintoinen syytös ja mielenkiintoinen synty! Kukaan ei voi todellakaan väittää keuhun ikinä syyllistyneen samaan syntiin. Sen voin kuitenkin kokoomuksen eduskuntaryhmän puolesta ed. Pekkariselle luvata, että mikäli joskus tulevaisuudessa keuhu olisi hallituksessa ja syyllistyisi samaan syntiin eli tuloverojen alentamiseen, kokoomus ei juuri tästä teosta tulisi keuhua hirmuisesti moittimaan. Toisaalta keuhun tyytymättömyys tehtyihin veronalennuksiin on varmasti hyvin aitoa. Keuhu ei ole milloinkaan ollut kiinnostunut palkansaajien verotuksen alentamisesta, vaan heille perityillä verovoilla maksettavien tukiaisten lisäämisestä.

Kesällä käyty moni-ilmeinen verokeskustelu sai kunniakkaan päätöksen, kun hallitus päätti esittää ensi vuodelle tuloveron keventämistä yhteensä yli 5 miljardilla markalla. Perheille tämä merkitsee tuloveroihin useiden satojen markkojen alennusta kuukaudessa ja tuhansia markkoja vuodessa. Veronalennus on tehty mahdollisimman oikeudenmukaisella ja tasapuolisella tavalla ja ulottuu palkansaajiin, yrittäjiin, viljelijöihin ja eläkeläisiin. Samalla veroratkaisussa on suosittu työntekoa ja yrittämistä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on hyvin tyytyväinen tehtyyn veronalennukseen, vaikka se on vasta ensimmäinen askel tiellä Suomen tuloverotuksen saattamiseksi siedettävälle tasolle. Erityisesti lapsiperheille tehty veronalennus on hyvin tervetullut ratkaisu. Veronalennus rahoitetaan osin siirtämällä verotuksen painopistettä kokoomuksen iät ja ajat vaatimalla tavalla tulojen verottamisesta kulutuksen verottamiseen.

Hallituksen esitys on kiistan osoitus siitä, että tuloverotuksen reilukin keventäminen on mahdollista, kun tehdään tarpeellisia valtiontalouden säästöjä ja muutetaan verotuksen painopistettä. Erilaiset vero- ja muutkin koplat ovat tuki luvanneet huikeasti suurempia veronalennuksia, mutta ministeri Niinistön ja hallituksen verolinja on vähemmän lupauksia mutta enemmän tekoja. Tämä linja saa kokoomuksen eduskuntaryhmän täyden tuen.

Hallituksen veroratkaisua on laajalti kiitetty. Jopa tunnetusti kriittinen etujärjestö Veronmaksajain Keskusliitto katsoo, että "valtion ensi vuo-

den talousarvio tuo mukanaan palkansaajille tuntuvan veronkevennyksen". Yhdessä tulopoliittisen ratkaisun mukaisten palkankorotusten kanssa veronkevennykset turvaavat sen, että palkansaajien käytettävissä oleva tulo kasvaa selvästi.

Tehty veroratkaisu merkitsee ennen kaikkea käännettä noudatetussa veropolitiikassa. Jotta käännä saa johdonmukaista jatkoa, on vuoden 1998 budjettiesitystä valmisteltava siten, että myös silloin tuloverotuksen keventämiseen luodaan pelivaraa. Menosäästöt ja verotuksen painopisteen siirtäminen ovat jatkossakin oikeita keinoja. Lisäksi on voimakkaasti pyrittävä siihen, että vuoden päästä palkkaratkaisut ja tuloveron kevennykset voidaan yhteensovittaa. Tämä olisi kaikkien osapuolten etu.

Myös kunnilla on edelleen mahdollisuus omaehtoisesti lisäeventää kuntalaisten verotusta. Eri kuntien taloudellinen asema on hyvin erilainen, mutta kokoomuksen eduskuntaryhmä odottaa, että tienraivaajakuntia tällä saralla löytyy. Kuntatasolla keuhullakin olisi mahdollisuus siirtyä sanoista tekoihin ns. verokiilan kaventamiseksi.

Arvoisa puhemies! Harmaan talouden kitkeminen luo myös lisämahdollisuuksia tuloverotuksen keventämiseen. Harmaa talous aiheuttaa arviolta noin 20 miljardin markan tappiot, jotka lankeavat muiden veronmaksajien maksettavaksi. Jokainen markka pois harmaasta taloudesta on veronmaksajien etu. Tässä asiassa kaikki rehelliset veronmaksajat, poliittiset päättäjät ja työmarkkinajärjestöt ovat samassa veneessä soutamassa samaan suuntaan. Harmaa talous johtuu osin ylikireästä verotuksesta. On kuitenkin muistettava, että verotus ei voi koskaan olla niin alhaalla, että verotettu työ olisi yhtä edullista kuin verovapaa työ. Harmaassa taloudessa on aina kysymys myös moraalista.

Hallituksen budjettiesitys merkitsee muun muassa poliisille ja verottajalle lisävoimavaroja harmaan talouden torjuntaan. Meidän onkin panostettava tähän työhön riittävästi, sillä siinä, jos missä, jokainen satsattu markka tulee moninkertaisesti takaisin. Viranomaisen välistä tiedonkulkua vero- ja etuusasioissa on myös voitava helpottaa.

Arvoisa rouva puhemies! Lipposen hallituksen keskeisenä tavoitteena hallitusohjelman mukaan on työttömyyden puolittaminen vaalikauden aikana. Tavoite on äärimmäisen kunnianhimoinen, mutta tavoitteena oikea. Hallitus onkin tehnyt paljon työllisyyden kohentamiseksi ennen

kaikkea talouskasvun vauhdittamisen ja julkisen vallan työllistämistoimien saralla. Talouskasvua hallitus on turvannut muun muassa myötävaikuttamalla solmittuun tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun ja harjoittamalla velkaantumista hidastavaa budjettipolitiikkaa. Valtion omat välittömät työllisyystoimet ovat huipussaan. Keskimäärin yli 120 000 kansalaista on koko ajan suorien tukitoimien piirissä.

On kuitenkin rehellisesti tunnustettava, että hallituksen ponnisteluista ja myönteisestä kehityksestä huolimatta työttömyyden puolittamistavoitteen saavuttaminen ei ole nykyisellä vauhdilla eikä nykyisin toimin mahdollista. Kokoomuksen eduskuntaryhmä vaatikin kesällä, että tämä on avoimesti todettava ja toteamuksesta on tehtävä tarpeelliset johtopäätökset. Edellytimme siinä yhteydessä, että hallituksen on käytävä eräänlaiset työllisyyspolitiikan kurkistusneuvottelut vielä kuluvana syksynä. Hallitus on parhailaan uudistamassa työllisyysohjelmaansa. Tuossa yhteydessä hallituksella on velvollisuus uusiin ennakkoluulottomiin ratkaisuihin työllisyyspolitiikan tehostamiseksi ja työllisyyden edistämiseksi.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä ainoa oikea lähtökohta tässä yhteydessä on se, että nykyistä ratkaisevasti parempi työllisyys ei voi perustua julkisen vallan kautta tapahtuvaan keinotekoiseen työllistämiseen, vaan ainoan kaikkea työn antamisen ja työn tekemisen aitoon helpottamiseen ja kannustamiseen. Lähdemme siitä, että työttömyyden puolittamistavoitteessa eteneminen edellyttää ensinnäkin työllistämiskynnyksen alentamista eli työelämän joustoja erityisesti pienissä yrityksissä, toiseksi tuloverotuksen ja tulopoliittikan yhteensovittamista seuraavalla sopimuskierröksellä ja yleensäkin verokiilan kaventamista sekä kolmanneksi työnteon kannustavuuden kohentamista. Pienet ja keski-suuret, usein palvelualan, yritykset ovat avainasemassa työttömyyden torjunnassa.

Mitä me tarkoitamme sellaisilla työelämän joustoilla, jotka pienyrityksissä alentavat työllistämisen kynnystä? Tiedän hyvin, että jossakin maassa tehdyt ratkaisut eivät välttämättä sellaisinaan toimi Suomessa, mutta viittaan kuitenkin esimerkinomaisesti Saksaan, jossa on voimassa laki, jonka mukaan alle viiden hengen yrityksissä työsuhteen päättymisen edellytykset on säännelty väljemmin kuin muissa yrityksissä. Tästä laista on maassa ollut myönteiset kokemukset, sillä Saksan hallitus on osana omaa työllisyysohjelmaansa esittänyt liittopäiville lain työntekijä-

määrän rajan nostamista viidestä kymmeneen henkeen. Liittohallitus on arvioinut, että lainmuutoksella saataisiin aikaan jopa 500 000 uutta työpaikkaa.

Toisena esimerkkinä viittaan kokoomuksen puheenjohtajan Sauli Niinistön kirjoitukseen tämän päivän Turun Sanomissa. Siinä Niinistö esittää, että otettaisiin käyttöön käsite lisätyöpaikka. Uusi työpaikka, Niinistön tarkoittama lisätyöpaikka, toimisi työehtojen osalta oman kevennetyn sopimisen puitteissa mutta kunnioitetaan keskeisiä työoikeudellisia periaatteita. Tällainen uudellinen epätyypillinen työsuhte olisi työttömän kannalta kuitenkin askel ylöspäin, askel työttömyydestä työpaikkaan.

Eduskunnassa on parhaillaan käsitellyssä hallituksen esitys, jolla pyritään helpottamaan määräaikaisten työsuhteiden solmimista kumoamalla määräaikaisten työsuhteiden ns. ketjutuskielto. Suomalaisten yrittäjien mielialat hyvin tunteva Suomen Yrittäjät -järjestö on pitänyt lakiesitystä työllistämisen edistämisen kannalta riittämättömänä. Yrittäjien kritiikkiä on helppo ymmärtää. Korkeimman oikeuden tuoreen ennakkopäätöksen valossa hallituksen esitys ei muuttaisi nykytilannetta juuri lainkaan.

Emmekö voisi tältäkin osin ottaa reippaamman askeleen madaltaaksemme sitä, tosin osin psykologista, kynnystä, joka pienyrityksillä liittyy uuden työntekijän palkkaamiseen? Emmekö voisi säätää vaikkapa määräaikaisena lain, jolla pienimmissä, esimerkiksi alle kymmenen hengen, yrityksissä vapautettaisiin määräaikaisten työsuhteiden solmiminen kokonaan erilaisista syyperusteisista rajoituksista? Kyse olisi tässäkin tapauksessa uusista työsuhteista ja lisätyöntekijöistä. Eli tarkoituksemme ei ole luoda vaihtoehtoja pysyväälle työsuhteelle, vaan vaihtoehtoja nimenomaan työttömyydelle. Eikö määräaikainenkin tai muutoin epätyypillinen työsuhte ole aina parempi kuin ei työsuhdetta lainkaan? Eikö tällainen ajattelu ole juuri työttömän ihmisen etu?

Oecd:kin toteaa tuoreimmassa Suomea koskevassa maaraaportissaan, että työllisyystavoitteen saavuttaminen edellyttää lisää rakenteellisia uudistuksia, jotka kannustaisivat työnteon ja kohentaisivat työmarkkinoiden joustavuutta. Saman ovat todenneet lukuisat suomalaiset ja kansainväliset asiantuntijatahot. Oecd:n näkemykset on jo ehditty tuomita kovina ja uusliberalistisina. Tähän vastaamme, että mikään ei ole niin kovaa ja eriarvoistavaa kuin lähes puolen miljoonan kansalaisemme työttömyys.

Myös Ruotsissa, jopa Ruotsissa, maan hallitus, sosialidemokraattinen vähemmistöhallitus on ammattiyhdistysliikkeen vastustuksesta huolimatta ehdottamassa työllisyyden edistämiseksi joustoja työelämään.

Pääministeri Paavo Lipposen kesäistä Nokian-puhetta mukaillen voisikin todeta, että SDP:n on vihdoinkin päätettävä, pitääkö se kiinni hallitusohjelman työllisyystavoitteesta ja luopuu lähinnä SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen hallituksen työllisyyspolitiikalle asettamista rajoitteista vai tyytykö se ay-liikkeen sallimiin puitteisiin ja luopuu samalla hallitusohjelman työllisyystavoitteista. Kokoomuksen eduskuntaryhmän näkemys on yksiselitteinen. Hallituksen on pidettävä kiinni hallitusohjelman tavoitteista ja pyrittävä kaikkiin keinoihin kohti työttömyyden puolittamista. Hallituksen työllisyyspolitiikka ei voi eikä saa olla alisteista etujärjestöjen tahdolle.

Tämä kanta ei merkitse sitä, etteikö hallituksen tulisi jatkossakin pyrkiä hyvään yhteistyöhön eri etujärjestöjen kanssa, eikä myöskään sitä, että hallituksen tulisi luopua työelämän asioiden kolmikantaisesta valmistelusta. Haluamme kuitenkin korostaa sitä sinänsä itsestään selvää lähtökohtaa, että hallituksella on oikeus ja velvollisuus viime kädessä kantaa vastuu hallitusohjelman mahdollisimman tehokkaasta toteuttamisesta.

Mainitsin edellä myös työntöön kannustamisen työllisyyden edistämiseksi. Työn tekemisen tulisi olla kaikissa tilanteissa kannattavampaa ja kannustavampaa kuin työttömyys. Tämä on työttömän ihmisen oma etu, sillä toisenlainen tilanne johtaa syrjäytymisen pahenemiseen. Hallitus onkin tehnyt huomattavan työn pahimpien tuloloukkujen purkamiseksi, kuten ministeri Alho edellä selosti. Tuloloukkujen purkamisen jatkaminen on kuitenkin välttämätöntä, jotta työn tekeminen olisi aina ja kaikissa tilanteissa kannattavin vaihtoehto. Ei ole mitään mieltä siinä, että systeemi on sellainen, että ihmiset kokevat toimeentulovaikeuksiensa tietyissä tilanteissa lisääntyvän, jos he ottavat tarjolla olevaa, esimerkiksi väliaikaista, työtä vastaan.

Eräs tärkeä työllisyyteen liittyvä erilliskysymys on perheiden työllistämismahdollisuuksien tukeminen. Tätä asiaa kokoomus on pitänyt hyvin pitkään esillä. Kannustimet luovat uusia työpaikkoja, lisäävät perheiden valinnanmahdollisuuksia ja nostavat sekä työnantajaperheen että työntekijän elämänlaatua. Hallitus päättikin budjettiriihessä, että asiassa päästään käytännön tekoihin ensi vuonna. Kyse on nyt siitä tavasta,

jolla valtion taloudellinen tuki perheiden työllistämismahdollisuuksiin kohdennetaan. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että asian jatkovalmistelu sujuu ripeästi ja että tuki kohdennetaan nimenomaan itse perheille. Luotavan mallin on oltava niin yksinkertainen ja kannustava, että se mahdollistaa järjestelmän toimimisen myös käytännössä.

Mielestämme on valitettavaa, että erityisesti osassa vasemmistoa hanketta on vähätelty puhumalla piikayhteiskuntaan paluusta. Tällaiset asenteet saattoivat olla perusteltuja kuuluisan Forssan puoluekokouksen aikoihin, mutta tänä päivänä esitettynä näkemys on antiikkinen ja lähinnä kotona lapsia ja vanhuksia hoitavien ihmisten työtä halveksiva. Kokoomus ei voi tällaista ajattelua mitenkään hyväksyä. Kotona tehtävä työ on kunniallista ja arvokasta.

Arvoisa rouva puhemies! Hallitus teki viime viikolla merkittäviä ratkaisuja tutkimuksen ja tuotekehityksen hyväksi. Myös budjettiesitystä voi hyvällä syyllä kutsua korkean osaamisen budjetiksi. Budjetin yleisestä tiukkuudesta huolimatta on koulutuksen, tutkimuksen ja tuotekehityksen yleisiä edellytyksiä kyetty kohentamaan.

Korkeakoulujen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että korkeakoulujen kehittämislain 3 §:ää ei kumottu. Laki turvaa korkeakoulujen määrärahojen vakaan kehityksen. Tutkimuksen kannalta on merkittävää myös se, että Suomen Akatemian taloudellisia voimavaroja on kyetty lisäämään.

Tuotekehityksen merkitys kasvaa entisestään, kun maamme tuotteille etsitään uusia markkinoita. Suomi ei voi pärjätä määrällä, vaan laatuun on panostettava erityisen tarmokkaasti. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että Teknologian kehittämiskeskuksen määrärahat budjetissa kasvavat.

Koulutuksen edellytyksiä kohennetaan myös parantamalla alle 20-vuotiaiden opintotukea. Muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 19-vuotiaiden opintorahaa korotetaan. 18-vuotiaiden osalta uudistus toteutetaan vuonna 1998.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa nostaa budjetista esille vielä yhden tärkeän erilliskysymyksen: Ensi vuosi on itsenäisen Suomen juhlatavuosi. Täytämme 80 vuotta. Tämän kanssa sopii erinomaisesti yhteen se, että hallitus budjettiesityksessään esittää lisää voimavaroja veteraanien kuntoutus-, asunto- ja muihin etuuksiin. Viime sotiemme veteraaneille ja koko vanhempiemme sukupolvelle olemme kiitollisia siitä, että ensi vuoden joului-

kuussa voimme viettää itsenäisen ja vapaan Suomen 80-vuotisjuhlia.

Rouva puhemies! Valtiovarainministeri Nii­nistön ensimmäistä budjettia voi hyvällä syyllä kokonaisuudessaan kutsua luottamusbudjetiksi, kuten valtiovarainministeri itse kirjaa luonnehti. Budjetti lisää kansalaisten luottamusta heidän oman taloutensa myönteiseen kehitykseen ja samoin kansalaisten luottamusta maamme valoi­sampaan tulevaisuuteen. Kokoomuksen edus­kuntaryhmä antaa hallituksen budjettiesitykselle arvonsan hyvää ja veroratkaisulle arvonsan oi­kein hyvä.

Ed. A p u k k a : Rouva puhemies! Budjetti­riihen loppuvaiheessa talousarvioon tehtiin melko mittavat veromuutokset. Vaikka tehty vero­kevennysmalli ei täysin vasemmistoliiton edus­kuntaryhmän tahdon mukainen olekaan, pitää ryhmä myönteisenä sitä, että talousarvion val­mistelussa löytyi edellytyksiä suunniteltuja vero­tuksen keventämisiä suurempaan kevennykseen.

Erityisen hyvä asia on se, että kevennykset voitiin tehdä ilman lisäleikkauksia, joita niitäkin vielä kesän mittaan muutamat olivat kovasti vailla. Samoin myönteistä on se, että kevennystä voitiin ohjata edes osin haluamaamme pienitu­loisimpien ihmisten suuntaan. (Ed. Pekkarisen välihuuto) — Verokevennyksillä lisätään kulut­tajien luottamusta, joka on välttämätöntä talou­den elpymiselle. Sen ed. Pekkarinenkin tietää. Veronalennuksella on nyt pakko purkaa sitä ve­rotuksen voimakasta kiristymistä, jota edellisen hallituksen aikana tehtiin. Eikö näin ole, ed. Pek­karinen? — Suotuisa talouskehitys loisi uusia mahdollisuuksia lisäkevennyksiin myös tulevina vuosina, mutta ne on vasemmistoliitonkin mie­lestä tehtävä nykyistä mallia sosiaalisemmalla tavalla. Silloin on perusteltua alentaa myös arvonlisäveroa monestakin syystä.

Ensinnäkin arvonlisävero on verokiilan tär­keä osatekijä erityisesti palveluyritysten kohdal­la. Toiseksi arvonlisäveron keventäminen on erittäin sosiaalinen ratkaisu. Se merkitsisi liikku­mavaran käyttämistä pieni- ja keskituloisten ve­rotuksen keventämiseen. Kolmanneksi on hyvä aina muistaa, että meillä arvonlisävero on EU-maihin verrattuna erittäin korkealla tasolla.

On vain valitettavaa, että käydyssä verokiila­keskustelussa arvonlisäveron merkitys on jäänyt aivan liian vähälle huomiolle. Näyttää oikein sil­tä, että valtiovarainministeriössä tunnetaan suo­rastaan vastenmielisyyttä valikoiviin alennuk­siin, vaikka niillä kuitenkin voitaisiin välittömäs-

ti ja nopeimmin vaikuttaa työllistämiseen. Jos halua valikoivuuteen ei ole, jäljelle jää elintarvik­keiden arvonlisäveron alennus, joka jo kertaal­leen lykättiin, taikka sitten yleinen arvonlisäve­rokannan alentaminen.

Palkkatulojen verotus on edelleenkin meillä korkeaa, verrattiinpa sitä kansainväliseen tilan­teeseen tai vaikka meillä käytössä olevaan 28 prosentin pääomatulojen verokantaan.

Osa palkkatulojen verotuksen ylimääräisestä kevennyksestä rahoitetaan siirtämällä painopis­tettä energiaveroihin. Mielestämme tämä periaa­teratkaisu on myönteinen, mutta ympäristöpe­rusteinen verotus menee kuitenkin hakoteille, jos runsaasti energiaa käyttävien yritysten verotusta kevennetään ja maksu kohdistuu kotitalouksiin, joiden sähkön kulutus on suhteellisen joustama­tona, kun taas teollisuudessa tuotantoprosessi­en kehittämisen kautta joustoja olisi löydettävis­sä. On erityisen tärkeää vasemmistoliiton mieles­tä, että tämä näkökohta otetaan huomioon ener­giaveron valmistelussa. Samoin mielestämme on välttämätöntä turvata kotimaisen energian kil­pailukyky.

Vasemmistoliitolle työttömyys on tällä hetkel­lä kaikkein suurin huolenaihe. Ahon hallituksen surkean saldon paikkaamisessa on todella töitä, ja työttömyyden puolittaminen ei niiltä jäljiltä kovin helppoa ole. Sen kaikki ovat tässä maassa huomanneet. Työttömyyden väheneminen on ol­lut tuskallisen hidasta muun muassa siksi, että työmarkkinoilta tilapäisesti vetäytyneet ovat mahdollisuuksien parantuessa palanneet takai­sin. Tämän takia työpaikkojen lisäys ei vähennä koko määrällään työttömyyttä. Senhän me tie­dämme.

Työmarkkinaratkaisulla luotiin myönteinen pohja talouskasvulle. Talouden ulkoisten ehto­jen muuttuminen on aikaansaanut uuden ilma­piirin. Samoin työmarkkinajärjestöjen kanssa yhteistoimin toteutettu työainsäädännön tarkis­tus on omiaan luomaan edellytyksiä työllistämi­sel­le. Sen sijaan keskustan työreformiksi kainosti nimittämää isännän mielivaltaa me emme kyllä hyväksy. Se ei ole meidän mielestämme tästä päivästä, jos ei ole kyllä tästä ajasta ainainen kokoomuksen kaipaama lisäjoustoperään­kuulutukseen. Me vasemmistoliitossa haluam­me huomauttaa, että yrityksen menestymisen ta­keena on viime kädessä sen henkilöstön aito kiin­nostus omaan työpaikkaansa, ammattitaito ja luovuus. Näille meidän mielestämme pitäisi nyt antaa tilaa.

Toistaiseksi kotimarkkinoiden elpyminen on

ollut hidasta, mutta hallituksen veronkevennys auttaa siinäkin jossain määrin. Viimeisimmät kuluttajabarometrin tiedot enteilevät myöskin käännettä parempaa. Edelleen loukkuselvityksen pohjalta laadittu esitys omalta osaltaan edistää työllistymistä poistaessaan esteitä työn vastaanottamiselta.

Työllisyyden hitaan paranemisen takia syksyn lisätalousarviossa joudutaan luonnollisesti korottamaan eräitä määrärahoja. Vasemmistoliitto pitää kuitenkin välttämättömänä, että siinä panostetaan myös aktiivisesti työllisyyden hoitoon.

Hallituksen laatima työllisyysohjelma on sisältänyt melkoisen joukon erilaisia toimenpiteitä, jotka on viety toteutukseen niin, että niitten myönteiset vaikutukset tulevat ilmeisesti näky-mään aiivan lähiaikoina. Vasemmistoliitto pitää kuitenkin välttämättömänä, että työllisyysohjelmaa tarkistetaan tuoden siihen uusia elementtejä. Esimerkiksi rakentamisen määräaikainen arvonlisäveron alentaminen olisi tällainen, samoin valikoitujen palveluiden arvonlisäveron alentaminen. Näillä saataisiin nopeita työllisyysvaikutuksia aikaan.

Tässä yhteydessä olisi myös tarpeellista päättää lyhyiden työsuhteiden eläke- ja muun sosiaaliturvan tasavertaistamisesta, mikä lisäisi tällaisten töiden vastaanottamista ja samalla poistaisi yritysten välisiä kilpailuvääristymiä. Palkkaperusteisten työnantajamaksujen kohdistaminen osittain uudelleen olisi myös nyt entistä ajankoh-taisempaa. Tällä tavalla osaltaan kevennettäisiin työvoiman käytön korkeaa verotusta.

Hallitusohjelman mukaan työttömyyden on-gelmaa helpotetaan myös luomalla mahdollisuuksia työn uudelleenjakamiseksi esimerkiksi työnvuorottelujärjestelmän ja kaksi kertaa kuusi tuntia -päivävuorojärjestelmän avulla. Me vasemmistoliitossa olemme olleet pahoillamme siitä, että osa työmarkkinajohtajista on ollut tässä suhteessa sangen vastahankaisia pyrkien siirtämään asian ratkaisua seuraavalle tulokierrokselle. Ilahduttavaa sen sijaan on ollut se, että yksittäisten liittojen johtajissa on kyllä ilmennyt halua paljon ripeämpiinkin toimiin. Sitä myös me o-lisimme vailla tässä tilanteessa.

On myös valitettavaa, että osassa yhteiskun-nallista keskustelua työn uudelleenjakamista vä-hätellään ja sen toteuttamiseen liittyviä ongelmia tuodaan liiaksikin esille. Meidän mielestämme tilanne on niin äärimmäisen vakava, että on kaik-kia mahdollisia keinoja käytettävä tilanteen lau-kaisemiseksi. Tarvitaan työllisyysohjelman tar-kistusta, tarvitaan erilaisia täydentäviä toimia

yleisen talouspolitiikan lisäksi, vaikka selvää on että talous- ja finanssipolitiikalla sekä työmark-kinaratkaisuilla on keskeinen sija työllisyyskysymyksessä.

Vasemmistoliitto korostaa, että tarvitaan myös kuntien ja maakuntien aloitteellisuutta paikallisten työllistämismahdollisuuksien kartoittamiseksi. Valtakunnallista työllisyysohjelmaa on täydennettävä maakunnallisilla työllisyysohjel-milla.

Nyt on erityisen tärkeää panostaa alueelliseen ja myöskin rajat ylittävään yhteistyöhön. Esimerkiksi meille Lapissa on elintärkeää se, miten voimme hyödyntää Kalottialueen mahdollisuuksia. Tässä mielessä Kelloselän rajanylityspaikan nostaminen Tacis-hankkeiden kärkeen olisi mielestämme välttämätöntä. Kaikki viisaus ei mielestämme säteile Helsingistä. Maakuntien on otettava entistä enemmän vastuuta kehitykses-tään. Maakuntien on luotava omaa tulevaisuuttaan, mutta niille on myös luotava edellytykset sille työlle.

Hallituksen säästölinjan päämääränä on ollut menokehitystä tasapainottamalla varmistaa pohjoismaisen hyvinvointivaltion säilyttäminen ja talouskasvun edellytysten varmistaminen. Ensi vuoden talousarvioon kirjautuukin vielä eräitä, jo aiemmin päätettyjä säästöjä, mutta muilta osin se urakka on tullut tehdyksi.

Vasemmistoliitto on erittäin tyytyväinen siihen, että 19-vuotiaiden opiskelijoiden opintoraha kohotetaan samalle tasolle 20 vuotta täyttä-neiden kanssa. Näin yhden ikäluokan kohdalla on voitu oikaista melkoinen epäsuhta. Seuraavana vuonna tulee tehdä oikeutta 18-vuotiaille. Parannus on myönteinen merkki aikana, jolloin muilta osin on jouduttu valtiontalouden tasapai-nottamiseksi turvautumaan merkittäviin meno-vähennyksiin ja luopumaan monista kaivatuistakin parannusesityksistä. On suorastaan käsittä-mätöntä, että pääoppositiopiopuolue, joka alle 20-vuotiaille tämän epäoikeudenmukaisuuden kuopan kaivoi, on kehdannut tästäkin lausua julki, että hallitus jätti opintotuki-uudistuksen puolitie-hen!

Pystyy sitä näköjään, kun tarpeeksi kehtaa, kauhistelemaan vaikkapa valtion velanottoa, niin kuin kuulumme keskustan ryhmäpuheen-vuorossa, vaikka se on sentään vajaa puolet siitä, mitä Ahon hallituksen parhaina vuosina tehtiin. (Ed. Aittoniemen välihuuto!) — Pystyy sitä teke-mään kaikenlaista, toimimaan vaikka työllisyys-konsulttina, niin kuin kuulumme täällä äsken, ed. Aittoniemi. Mutta eiväthän ihmiset sentään niin

yksinkertaisia ole, etteivätkö he muista, minkä hallituksen aikana tehtiin 400 000 työtöntä, minkä hallituksen aikana tuli 30 000 konkurssia. Eivät ihmiset niin yksinkertaisia ole, että sen jäljeltä voi ryhtyä konsultiksi ja opettamaan, mitä tämän hallituksen pitäisi tehdä, kun on sentään pikkuisen saatu työttömyyttä alemmaksiin.

Hallituksen kannustinloukkutyöryhmän työ ei ollut ollut helppoa myöskään. Vallitsevissa niukentuneissa oloissa on sovitettu yhteen verotusta ja palasista koostuvaa etuusjärjestelmää. Kannustinloukkuja perattaessa on pyritty siihen, että lopputuloksena olisi kuitenkin kokonaisuus, joka kannustaisi aktiivisuuteen olematta kuitenkaan epäsosiaalinen. Kokonaisuutena arvioiden työn voi katsoa onnistuneen kohtuullisesti ja täyttäneen sille asetetut tavoitteet. On silti luonnollista, että valiokuntatyössä joudutaan varmasti vielä huolellisesti käymään lävitse hallituksen tätä asiaa koskevat lakiesitykset. Laatimisprosessin aikana olemme pyrkineet olemaan todella kriittisiä, jopa siinä määrin, että joidenkin mielestä olemme olleet turhankin pikkumaisia. Uskon kuitenkin, että se on tälle asialle ollut vain hyväksi ja onneksi.

Ensi vuoden talousarvioon sisältyy myös ns. Kosken mallin mukainen valtionosuusuudistus. Se on — näin on sanottu ja laskelmilla osoitettu — kustannusvaikutuksiltaan kuntien ja valtion kesken neutraali, mutta suurimpia menettäjiä siinä olisivat Lappi ja Kainuu. Tosin ongelmakuntia löytyy muualtakin eri puolilta maata. Ei voi olla kenenkään mielestä oikein, että näiden kaikkien köyhimpien alueiden menetykset jätettäisiin vain harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen varaan. Siksi itse lakien tekemisen yhteydessä on huolehdittava siitä, että ylivoimaisesti suurimpien menetysten kompensoiminen saadaan jollain tapaa kirjattua lakitekstiin.

Tapa voisi olla vaikka sellainen, että kiistatomiin rahoitusavustuksen saamisen perusteiksi kirjataan suoraan lakiin tästä järjestelmän muutoksesta aiheutuvat menetykset tai että maksimimenetykset menettäjäkunnille puoliteetaan tai mikä muu tahansa keino, jolla aukkoa kurotaan umpeen. Kokonaisuuden kannalta näin mittava uudistus ei varmasti voi olla kiinni jostain 200—300 miljoonasta markasta, jolla näiden heikoimpien kuntien asema voitaisiin hoitaa. Meidänhän on turha asettaa toiveitamme kuntien suuntaan työllistämismielessä, jos juuri kaikkein vaikeimmilla työttömyysalueilla kunnat pannaan taloudellisesti kontalleen. Turha siellä on ketään yllyttää työllistämiseen. Mil-

lä ne kunnat työllistävät, jos niiden tilanne muodostuu niin vaikeaksi?

Arvoisa puhemies! Pohjoissuomalaisena edustajana on pakko sanoa pari hyvää asiaa, mitä me vasemmistoliitossa toivoimme ja mitkä hallituksen budjettiesityksessä loppujen lopuksi toteutuivat, nimittäin Metsähallituksen koneellistamisasteeseen suunnitellun tason muuttaminen ja toisaalta polttoaineveron korotuksesta luopuminen.

Kesän mittaanhan julkisuudessa oli esillä, miten Metsähallituksen koneellistamisastetta olisi lyhyellä aikaa nostettu nykyisestä 50 prosentista peräti 85 prosenttiin. Jos tämä suunnitelma olisi toteutunut, niin kuin julkisuudessa esitettiin, se olisi tiennyt Pohjois- ja Itä-Suomeen useiden satojen, välillisine vaikutuksineen jopa tuhansien, työpaikkojen menetyksiä. Se ei voi olla hallituksen tavoitteena. Jos tarkoituksena on työttömyyttä alentaa ja varsinkin sitä puolittaa, ei ole viisasta nyt nostaa koneellistamisastetta sillä tapaa, että tehdään työttömiä lisää. Onneksi se asia saatiin siltä osin paremmalle tolalle, ja nyt budjettiesitykseen sisältyy vain 5 prosentin koneellistamisasteen nousu, joka on sen verran pieni, että saamiemme tietojen mukaan ne työpaikkamenedykset, mitkä siitä aiheutuvat, voidaan korvata ns. luonnollisen poistuman kautta.

Toinen kohtuullisen hyvä muutos pitkien matkojen maakunnille oli se, että luovuttiin suuresta polttoaineveron korotuksesta. Me olemme siltä osin tuolla Lapissa ja varmasti Itä-Suomessa ja muuallakin, missä ihmiset joutuvat ajamaan pitkiä työmatkoja saamatta niistä erikseen korvausta, erittäin hyvillämme, että tämä muutos saatiin tehtyä, ja mielellämme liimaamme vaikka vielä kerran sen tarran siihen auton tuulilasiin, jos sillä säästymme monta kertaa sen tarran hintaisilta polttoaineveron korotuksilta. Se oli meistä erittäin oikeudenmukainen ratkaisu.

Arvoisa puhemies! Vaikka tämä Lipposen hallituksen toinen talousarvio nyt ei mitään riemunkiljahduksia juuri meissä aiheutakaan, niin huomioiden sen, mitä etukäteen pelättiin, voi joku sentään huokaista helpotuksestakin, että tälläköhän tästä sentään selvittiin. Parempikin talousarvio voisi olla, mutta toki huonompikin.

Ed. Tiuri merkitään läsnä olevaksi.

Ed. B i a u d e t : Ärade talman! Det är kanske så att finländarna under 90-talet till den grad fått

vänja sig vid dåliga nyheter att det är svårt att riktigt våga tro på goda. Den extra skattesänkning regeringen kom överens om på budgetrians slutraka är den bästa nyheten på mycket länge, och uttryckligen som en åtgärd med tanke på en snabbare förbättring av sysselsättningen.

Men om något regeringsparti, oberoende av färg eller storlek, försöker ta åt sig alltför stor del av äran över beslutet, skall medborgarna dra öronen åt sig. Det stämmer att vårt parti sedan början av året efterlyst en snabbare sänkning av skatterna och att SFP och de gröna fick vara pådrivare, men naturligtvis skulle det inte ha blivit beslut om inte de större regeringsgrupperna hängt på, sina motstridiga sommaruttalanden till trots.

Värt att notera är också att finansministeriet när det begav sig inte hade några som helst problem med att ta fram en modell. Det är bra, och vi hoppas på samma beredvillighet om och när man i riksdagen enas om ändringar, vilket faktiskt händer.

On kuitenkin syytä pitää tukevasti jalat maassa. Toimenpiteitä tarvitaan paljon enemmän, jotta työttömyys saataisiin painumaan siedettävälle tasolle. Kaikkia mahdollisuuksia työn verottamisen alentamiseksi on tarkoin harkittava. Arveluttavasti rahoitetut menojen korotukset tai selvästi ns. hätäaputoihin suuntautuvat lisäbudjetit eivät sen sijaan voi tulla kysymykseen.

Arvoisa puhemies! Oppositio on arvostellut hallituksen päätöstä siitä, että se leikkaa veroikiilaa niin sanotusti väärästä päästä. Myös asiantuntijoiden piirissä vallitsee erilaisia käsityksiä siitä, antavatko välittömästi ostovoimaa tukevat toimenpiteet paremman tuloksen työllisyyden kannalta kuin työnantajien kustannusten alentaminen vai onko asia päinvastoin. Pääasia on, että tuloksia syntyy. Ruotsalainen eduskuntaryhmä on joka tapauksessa valmis asettamaan seuraavalla kerralla painopisteen palkkasivukuluihin.

Väite tuloveroalennusten epäsosiaalisuudesta on odotettua propagandaa, ja sitä vastaanhan puhuu jo se seikka, että tämä hallitus pystyi sopimaan tästä. RKP ei usko, että keskustan hallituksessa ololla olisi saatu muuta ratkaisua kuin kohdentaminen niin verotaulukoihin kuin nimenomaan pieni- ja keskituloisille suunnattuun vähennykseen.

Asia, joka kuitenkin jo nyt on otettava esiin tulevia veroalennuspäätöksiä ajatellen, koskee eläkeläisiä. Eläkeläisten sairausvakuutusmak-

sun korotuksen keventäminen on mielestämme ensi kerralla eittämättä vuorossa.

Yleisesti ottaen hallituksen päätös on selvä merkki siitä, että nyt on nähty mahdolliseksi löytää 90-luvun veropolitiikkaa leimannutta puhtaasti kameraalista otetta. Verojen suunniteltua suurempi alentaminen ilman uusia säästöpäätöksiä ei merkitse mitään muuta kuin sitä, että pitkälti luotetaan ns. dynaamisiin vaikutuksiin. Eivät edes Emu-kriteerit olleet esteenä. Tämä ei merkitse sitä, että tulevat veroalennukset voidaan ilman muuta tehdä puuttumatta menoihin. Tämän vuoksi on oltava edelleen valmiutta tarkastella myös budjetin tätä puolta.

Vaikka hallitus näkeekin myönteisinä yleiset talousnäkymät, merkit eivät ole yksiselitteisiä, eivät edes keskipitkällä aikavälillä. Inflaatio- ja korkokehitys näyttää olevan hallinnassa, mutta teollisuuden kannattavuuskehitys ja investointien taso ovat epävarmuustekijöitä.

Suurin yksittäinen jännitysmomentti juuri tällä hetkellä on tietenkin mahdollinen erm-kytkentä ja kurssi, jolla se tehdään. Jollain tavoin erm-kysymykselle on koko ajan ollut hyvään suomalaiseen tyyliin ominaista hyssyttely. Kun ruotsalainen eduskuntaryhmä lähes vuosi sitten ensimmäisenä ryhmänä yritti käynnistää keskustelua erm-kytkennän ehdottomuudesta Emu-kriteerinä sanelematta omaa lopullista mielipidettään asiasta, asiaan suhtauduttiin nihkeästi ja poliittisista riskeistä jopa varoiteltiin. Nyt on aika jo ajanut Maastrichtin sopimuksen tämän kohdan jäykimmän tulkinnan ohi ilman, että mitään katastrofia olisi katsottu tapahtuvan.

Asteittain erm-keskustelun voidaan sanoa laajentuneen, mutta etujen ja haittojen avointa esittelyä on pidettävä harvinaisena. Hallitukselle on kuitenkin annettava tunnustusta siitä, ettei se ajanut päätöstä läpi ennen eduskunnan kokouantumista, ja oikea ajankohta on vielä syytä tarkoin harkita. Me kaikkihan tiedämme, että ermissä ja koko Emussa on kyse sekä taloudesta että politiikasta. Kysymys siitä, mihin kurssiin sidomme valuuttamme, on siis aivan liian suuri asia, jotta se voitaisiin kokonaan jättää poliittisten seikkojen varjoon. Ottaen huomioon, että meillä on kaiken kaikkiaan Emu-kriteerit hyvin hallinnassa, ei myöskään vielä jonkin aikaa odottamiseen ja katsomiseen liittyviä poliittisia riskejä pidä liioitella.

Arvoisa puhemies! Veroja koskien suunniteltuun sähköveroon kannattaa kiinnittää suurta huomiota. Meillä on vaikea tehtävä veron sisälöstä päättäessämme niin, että sekä kilpailu- että

ympäristönäkökohdat otetaan periaatepäätöksen mukaisesti huomioon. On vaikeaa välttää tunnetta, että ympäristö on kaikesta huolimatta heikompi osapuoli tässä kamppailussa, minkä vuoksi se tarvitsee kaiken tuen, jonka se voi saada. Ruotsalainen eduskuntaryhmä edellyttää, että ratkaisu ei vaikeuta kotimaisten ja uusiutuvien energialähteiden tai yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon käytön lisäämistä ja että se kannustaa hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen ja tehokkaaseen energian käyttöön.

När man slår fast vilka sektorer av industrin som för att klara utländsk konkurrens behöver en delskattelättnad, måste det främst beaktas huruvida sektorn är exporterande och hur stor andel energikostnaderna utgör av mervärdet. I fall vi lyckas kombinera miljöstyrningen och bibehållandet av konkurrenskraften genom denna skatteväxling som minskar skatten på arbete, har regeringen genomfört sina första klart strukturerella skattepolitiska beslut. Det är dags för det enbart kamerala tänkandet att träda i bakgrunden och för det dynamiska nyskapandet att träda fram.

Ärade talman! Kommunernas roll diskuteras mycket under budgetrian. Vi gillade aldrig tanken på att budgetrians stora nyhet skulle ha blivit att huvudansvaret för lägre skatter och bättre sysselsättning överförs på den kommunala sektorn utan att staten själv gör någonting. Så pass olika är kommunernas situation, att det skulle ha varit direkt tivelaktigt ur likvärdighetssynvinkel. Det här betyder inte att man inte i varje enskild kommun noggrant bör se över möjligheterna till en lindring av skattebördan, och att beslut bör tas om det är möjligt utan att hota grundläggande service och behövliga investeringar.

Ärade talman! Bara om ogjort arbete blir gjort motarbetas utslagning. Sammanfattningsvis kan man skönja två tankebanor när det gäller huvudmedicinen mot arbetslösheten. Den ena är att man delar på det arbete som redan utförs och den andra att man sänker totalkostnaden på arbete och ser till att också ogjort arbete blir gjort.

För oss råder det inget tvivel om att det senare är huvudmedicinen. Arbetsdelningen kan inte göras obligatorisk, men behövs däremot som komplement baserat på branschvisa överenskomelser. Förhållandet bygger i den grad på sunt förnuft att en linjetvist helt enkelt inte borde kunna uppstå i regeringen.

Man kan och bör också närma sig frågan även

från ett annat håll. Hur länge går det att påskina att det ligger större värdighet i att vara arbetslös på grunddagpenning än att ha ett jobb med en lön som trots att den är låg klart överstiger dagpenningen? Finns det någon som kan påstå att risken för utslagning inte skulle vara större i det förra fallet?

Regeringens paket för att åtgärda de s.k. flitfällorna bringar lättnad, men ansträngningarna måste fortsätta för att det för dem som är i behov av samhällets stöd alltid skall löna sig att minimera detta stöd genom att skaffa sig arbetsinkomster. Detta går att genomföra med beaktande av att vi är det Oecd-land som har den jämnaste inkomstfördelningen.

Ärade talman! Det fanns flera små glädjeämnen i budgeten och svenska riksdagsgruppen är nöjd över att flera frågor vi länge aktivt drivit på tar steg framåt. Entydiga SFP-förtecken har förbättringen av de sociala förmånerna för föräldrar till adoptiv- och prematurbarn samt budgetskrivningen att åtgärder skall vidtas för att trygga nivån och jämlikheten gällande servicen och vården för mentalvårdspatienter. Vi bör dock hålla i minnet att fortfarande öppnar inte dessa små förbättringar, som t.ex. förlänger föräldraledigheten från fyra månader till kanske fem, nya möjligheter för människor utan god ekonomisk trygghet att skaffa barn genom adoption.

Ett SFP-initiativ var också beslutet om att en politisk arbetsgrupp skall avge ett förslag till helhetsreform av trafikbeskattningen, som äntligen skulle koordinera trafik- och miljöpolitik med ekonomi och säkerhet.

Hallitus pääsi myös yksimielisyyteen kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantamisesta ensi vuonna. Puhuminen palvelusektorin merkityksestä työllisyydelle on kovin tekopyhää, jos samalla suljemme pois palvelut, joita kotitaloudet saattaisivat ostaa. Tasa-arvonäkökulmasta perustavan laatuista merkitystä on sillä, että hyväksymme palvelujen tarpeen, joka on perheillä, joissa molemmilla vanhemmilla on oma uransa. Me naiset emme suinkaan halua omien mahdollisuuksiemme päätyvän käänteisiin rooleihin, joissa toinen osapuoli on aina niin sanotusti reservissä.

Men också här gäller det i slutändan att bara den allmänna skattepolitiken kan lösa problemet på ett hållbart sätt. Tillika med lagförslagen för att avhjälpa flitfällorna är regeringens beslut i varje fall ytterst viktigt för att stoppa upp svart-

jobbandets framfart. Att allt flera helt vanliga människor och företag utan att blinka börjat anse det naturligt att utnyttja svart arbetskraft hör till de mest demoraliserande inslagen i vår samhällsutveckling under senaste tid, och är redan som sådant ett tillräckligt argument för att skatterna måste ner.

Kannustinloukkupakettiin kuuluvia lakiehdotuksia valmistellaan intensiivisesti poliittisesti viime keväänä hyvin vaikeasti synnytetyn sopimuksen pohjalta. Katsomme, että hallituksen ja eduskunnan tulisi vielä harkita kahden asian tarkentamista. Tuoreet tiedot kotihoidon tuen säästöistä tarjoavat mahdollisuuden hoitorahan korottamiseen alle kolmivuotiaiden osalta kotihoidon tuen tasolle, ja näitä mahdollisuuksia on käytettävä. Muussa tapauksessa on vaarana, että päivähoitouudistus kohtelee erityisen kaltoin yksiläisiä perheitä, joissa lapsi on kaksivuotias. Lisäksi yksityisille päiväkodeille uudesta tukijärjestelmästä mahdollisesti aiheutuvat kielteiset seuraukset vaikuttanevat järjestelmän lopulliseen muotoiluun. Kenenkään edun mukaista ei voi olla yhteiskunnan kustannusten lisääminen itse asiassa valinnanvapautta vähentämällä.

On varmasti totta, niin kuin ministeri Alho sanoi, että kunnallinen päivähoito on useimmille ensisijainen vaihtoehto, mutta varsinkin pienimpien lasten kohdalla perheiden intressissä on tasa-arvoinen valinnanvapaus eri hoitomuotojen välillä elämäntilanteesta riippuen.

Till förbättringar, som de flesta regeringspartier en längre tid torde ha haft på sina listor och därmed bidragit till, hör höjningen av biståndsanslaget i riktning mot 0,4 procent av bnp under en nära framtid och villkoren för under 20-åringarnas studiestöd. I det förra fallet grumlans framgången dock av att den delvis skedde på bekostnad av beredskapen att ta emot flyktingar. Finland kommer inte i längden att kunna undfly ett större ansvar för världens flyktingar, trots att alltför många som har makt att påverka vår politik ännu tror det.

Arvoisa puhemies! Lääniuudistus paljastaa sentralistisen ideologian. Ruotsalainen eduskuntaryhmä tulee äänestämään lääninjoaon muuttamista koskevaa ehdotusta vastaan. Ehdotus on erityisen selvä merkki suurten hallituspuolueiden mieltymyksestä suuriin yksiköihin riippumatta siitä, mitä mieltä kohteeksi joutuvat ovat ja miten epäselviä todelliset rationalisointihyödyt ovat.

Ruotsinkielisen väestön palvelujen kannalta asiaan liittyy kaksinkertainen problematiikka, ja me aiomme tutkia ehdotuksen perusteellisesti myös perustuslain näkökulmasta. RKP:n ehdotus valtion piirihallintoviranomaisten kytkemisestä lääninhallituksiin ei ole ollenkaan niin kiistanalainen, ja sitä on helpompi puolustaa todellisenä koordinoitina.

Edelleen suhtaudumme skeptisesti myös läheiseen ehdotukseen elinkeinokeskuksista. Erityisesti katsomme, että maaseutuelinkeinopiirien tulisi jäädä maa- ja metsätalousministeriön alaisuuteen, ja tulemme toimimaan tämän mukaisesti.

För lantbrukets del kräver riksdagsgruppen att det beskurna nationella stödet inriktas så att lönsamheten tryggas i landets olika delar, och så att olika produktionsinriktningar behandlas rättvist. Stödpolitiken bör utformas så som arbetsgruppen för det lantbrukspolitiska programmet föreslagit. Gruppen anser också att specifika nationella medel borde ha upptagits för det ambitiösa landsbygdspolitiska programmet. Man bör också ta vara på det stora intresset för specialmiljöstöd.

Av betydelse för glesbygden är alltid också de direkta understöden till kollektiv- och skärgårds- trafik, och här är anslagen på en tillfredsställande fjolårsnivå. Däremot är det mycket oroväckande att trafikbudgetens satsningar inte fokuseras på det söndervittrande bannätet. Tyvärr har ministern inte heller ännu sett det möjligt att ta beslut om att frångå de misslyckade tidtabellerna på landsvägsfärjorna. Vi förutsätter att löftet om att ministeriet ännu ser över frågan leder till ett sådant resultat.

Ärade talman! Svenska riksdagsgruppen kommer att arbeta för att regeringens förslag till budget för år 1997 godkänns med beaktande av de här framförda kommentarerna och ändringsförslagen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. P y k ä l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ensi vuoden talousarvio on kahdella tavalla merkityksellinen. Se on ensimmäinen vuosikausiin, jossa katse on selvästi eteenpäin. Enää ei vain yritetä selviytyä päälle kaatuvista ongelmista, nyt luodaan myös uutta perustaa valtionta-

loudelle ja valtion roolille yhteiskunnassa. Toiseksi siinä on otettu konkreettinen askel verotuksen painopisteen muuttamiseksi tuloverotuksesta ympäristöverotukseen. Vihreän eduskuntaryhmän jo pitkään vaatima suunnanmuutos, vihreä verouudistus, on alkanut.

Tuloverotuksen keventäminen ennalta sovitua enemmän, kaikkiaan 5,5 miljardilla markalla, oli vihreiden budjettiriihessä kätilöimä saavutus ja tulee viime hetkellä. Vielä neuvottelujen käynnistyessä valtiovarainministeriö julisti, ettei yksikään veronumero muutu. Budjettiriihen loppuun saakka arveltiin yleisesti, että puolueiden veroalennuspuhti hiipuu kesän pakollisiin profiilinnostopuheisiin. Moni luku kuitenkin muuttui.

Tilanteessa, jossa valtiontalous on yhä pahasti alijäämäinen ja todellinen työttömyysaste reilusti yli puolen miljoonan, on vastuutonta uskotella, että valtion tulopohjaa voidaan pienentää. Kokonaisveroasteen pysyminen korkealla on kansalaisten perusturvan ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi vielä pitkään väistämätöntä.

Budjettiriihessä syntynyt veroratkaisu on hallitusohjelman linjauksen mukainen. Kertaan tuon periaatteen, koska aiomme pitää siitä kiinni tulevinakin vuosina: ”Työhön kohdistuvien verojen alentamista kompensoidaan merkittävässä määrin ympäristöveroilla. Veromalli laaditaan sellaiseksi, että verotus kannustaa energian säästön ja ympäristölle haitallisten päästöjen vähentämiseen sekä tukee työvaltaisten ja uuden teknologian alojen kehittymistä eikä vaikeuta Suomen vientiä.”

Tuloveroale on mielestämme kohdistettu onnistuneesti pieni- ja keskituloisille. Veroaste laskee tasaisesti noin 2 prosenttiyksikköä kaikilla palkansaajilla. Eniten siitä hyötyvät noin 10 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevat palkansaajat. Verokevennykset merkitsevät työllisyyden edellytyksiä parantavaa piristystä kotimarkkinoille. Ratkaisu kannustaa työntekoon, mutta ei huononna työttömien tai eläkeläistenkään tilannetta aivan kohtuuttomasti. Jatkossa on tärkeää laskea edelleen erityisesti matalimpien palkkatulojen verotusta, koska näin tuetaan työpaikkojen lisäämisessä avainasemassa olevia palveluja.

Verostrategian työllistävyys perustuu laskelmiin palkansaajien kasvavien nettotulojen vaikutuksesta perheiden kulutuskäyttäytymiseen. Nyt uskotaan, että käteenjäävät lisämarkat mieluummin tuhlaamaan kuin säästetään. Jos näin käy, ostovoiman lisäys voisi synnyttää välittömi-

nä vaikutuksina ainakin 10 000 uutta työpaikkaa lähinnä palvelusektorille.

Tätä merkittävämpää on veromuutoksen ja alhaisen korkotason yhdessä herättämä tulevaisuudenusko. Jos toimeliaisuus saadaan laajamittaisesti liikkeelle, työpaikkoja voi syntyä suotuisissa olosuhteissa moninkertainen määrä veroalennusten välittömiin vaikutuksiin verrattuna. Tämän suuntaisia merkkejä on jo olemassa. Epävarmuuden väistyessä työnsä säilyttäneet perheet uskaltavat jälleen investoida ja tehdä laman jälkeisiin jääneitä hankintoja. Yrityksiä syntyy enemmän kuin kuolee.

Mikään luonnonlaki työpaikkojen lisääntyminen ei toki ole. Vihreät ovat useassa eri yhteydessä muistuttaneet, että taloudellisen kasvun ja työllisyyden välinen yhteys on katkennut. Automaatio pitää huolen siitä, että tuotannontekijöistä, raaka-aineesta, pääomasta ja työvoimasta, ihmistyön osuus on koko ajan vähenevä. Palkkakustannukset tuotteen tehdashinnasta ovat parissa vuosikymmenessä pudonneet kolmanneksesta alle 10 prosenttiin, ja suunta on yhä alaspäin.

Vastaava kehitys on tapahtumassa myös palveluelinkeinoissa. Henkilöpalvelujen osuus bruttokansantuotteesta oli viime vuonna Suomessa Oecd-maiden alhaisin eli 3,3 prosenttia. Esimerkiksi Alankomaissa päästiin 11,5 prosenttiin ja muissa Pohjoismaissaakin osuus oli 1—2 prosenttiyksikköä Suomea korkeampi. Työllistävyyydessä tilanne on vieläkin huonompi. Henkilöpalvelujen työllisyysosuus oli Suomessa viime vuonna 2,7 prosenttia, kun se muun muassa Norjassa oli 9,2 prosenttia ja Alankomaissa 15,6 prosenttia.

Osaksi ero selittyy Suomen harmaiden markkinoiden laajuudella, mikä sekin liittyy verotuksen epäkohtiin. Jokainen maksuautomaatille tai muulle itsepalvelukoneelle jonottava voi toisaalta omakohtaisesti vahvistaa, että myös automaatio vähentää työpaikkoja palvelusektorilla ja ilmeisesti sitä nopeammin, mitä jyrkemmäksi verokiila kasvaa.

Työn hinta estää palvelujen kehittymistä. Yhä vielä 60 prosenttia keskipalkkaiseen työntekijään kohdistuvista työvoimakustannuksista johtuu veroista ja sosiaalivakuutusmaksuista.

Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ylijohdaja Martti Hetemäki osui kolumnissaan Helsingin Sanomissa 31.8., vastikään, asian ytimeen. Hän korosti palvelusektoria työttömyysongelman ratkaisun avaimena, mutta toisaalta tunnusti, että palvelujen työllistävyys merkittävä lisääminen edellyttäisi niiden hinnoittelua

nykyisen palkkatason mahdollistamaa alemmaksi.

Jotain on mahdollista tehdä tosiasiatunnus-
tamalla. Työvaltaisia pieniä palveluyrityksiä
suosiva arvonlisäverouudistus on eräs keino.
Myös työn jakaminen ja muut työaikaan puuttu-
vat uudistukset ovat entistä ajankohtaisempia.
Perustuloa kehittämällä voidaan vaikuttaa sekä
palvelujen hintaan että työttömyyden tuomiin
ongelmiin laajemminkin.

Budjetin tuomasta aiheellisesta optimismista
huolimatta mikään massatyöttömyyden perus-
systä ei ole poistunut. Työttömyys ei vuoteen
2000 mennessä puolitu, vaikka bruttokansan-
tuote kasvaisi joka vuosi vielä paljon enemmän
kuin valtiovarainministeriön ensi vuodelle en-
nustamat 3,9 prosenttia.

Työnteon kannustavuuden lisääminen ja pe-
rinteiset työllistämiskeinot eivät riitä. Itsensä
työllistäminen yrittäjäksi ryhtymällä on ratkaisu
vain harvoille. Pitkäaikaistyöttömien määrä on
sietämättömän korkea ja aiheuttaa syrjäytymis-
tä. Tarvitaan toimia, joiden tuella työtön voi
löytää uudelleen paikkansa yhteiskunnalle arv-
vokkaana kansalaisena. Siinä työn käsitteen uu-
delleenarvioinnilla on tärkeä rooli. Itsensä hyö-
dylliseksi kokeminen voi tapahtua palkkatyön
sijasta niin vapaaehtoistyön kuin vaikkapa luo-
van omaehtoisen ilmaisunkin kautta, jos talou-
dellinen toimentulo on turvattu ja sosiaaliset
verkostot säilyvät. Perustulo tai muu kansalais-
palkkamalli on eräs osaratkaisu tähän.

Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Alhon is-
tunnon aluksi esittelemä kannustinloukkotyö-
ryhmän loppuraportti liittyy läheisesti äsken esi-
tämäni kokonaisuuteen. Vihreä eduskuntaryh-
mä pitää raportin toimenpidelinjauksia oikean
suuntaisina ja hyvänä alkuna perustulojärjestel-
män kehittämisessä. Olemme tyytyväisiä, että
ensimmäiset tuloloukkutyöryhmän esityksistä
ovat jo ehtineet mukaan tähän budjettiesityk-
seen. Huolestuneina ilmaisemme kuitenkin tyy-
tymättömyytemme kotihoidon tuen kohtuutto-
man suuriin leikkauksiin. Näin vain siirrämme
kustannuksia muihin sosiaalimenoihin.

Kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien
lisäämistä ei myöskään pidä väheksyä. Julkisia
palveluja täydentävää kysyntää erilaisesta koti-
avusta on vaikka kuinka paljon. Emme oikein
ymmärrä sosialidemokraattien tunteenomaista
ennakkoluuloa ja pelkoa tätä työmarkkinoiden
osaa kohtaan. Pidämme tärkeänä, että kotitalo-
uksien työllistämiskustannusten hyvitysjärjestel-
mä saadaan aikaan mahdollisimman pian ja että

se mahdollistaa muutkin kotiaavun palkkaustavat
kuin palvelun tilaamisen yritysten kautta.

Tuloveron keventäminen rahoitetaan osittain
kiristämällä energiaverotusta noin 1,1 miljardilla
markalla. Energiaverojen rakennetta on määrä
uudistaa valtioneuvoston periaatepäätöksen
mukaisesti siirtämällä sähkön verotuksen paino-
pistettä tuotantopolttoaineiden verotuksesta
sähkön kulutuksen verottamiseen. Ratkaisu tu-
kee alussa mainitsemaani vihreiden tavoitetta
siirtää verotuksen painopiste palkkatulojen ve-
rottamisesta ympäristöveroihin. On tärkeää, että
energiaverotuksen rakenteen uudistamista selvit-
tävä ministerityöryhmä päätyy ratkaisuun, joka
kohdentaa verot ympäristöperusteisesti. Niiden
on ohjattava energian käyttöä luontoa säästä-
vään ja työllisyyttä tukevaan suuntaan.

Vihreän eduskuntaryhmän mielestä energi-
veron rakenteesta päätettäessä on turvattava ko-
timaisten uusiutuvien energialähteiden, kuten
puun, asema. Aurinko-, tuuli- ja maanlämpö-
energian käytön lisäämistä on tuettava verotuk-
sella. On selvää, että uuden energiaveroraken-
teen tulee kannustaa hiilidioksidipäästöjen vä-
hentämiseen.

Vihreän verouudistuksen kannalta on oleellista,
että myös muiden ympäristöverojen, kuten
jäteveron ja ilmansuojelua edistävän rikkiveron,
kehittäminen jatkuu. Talousarvioon kirjattiin
kin vihreiden vaatimuksesta jäteveron veropoh-
jan laajentamisen valmistelu. Rikkivero puoles-
tan oli esillä jo vuonna 91 ympäristöministeriön
ns. Leppäsen työryhmässä, jossa ehdotettiin lä-
hinnä prosessiteollisuuden ja energiasektorin
maksettavaksi rikki- ja typpiyhdisteiden päästö-
maksua.

Autonkäyttömaksun tilalle esitetystä bensa-
veron lisäkorotuksesta luopumista vihreä edus-
kuntaryhmä pitää oikeana ratkaisuna, vaikka
bensan kulutuksen lisäämiseen ei tuki pidä ke-
tään kannustaa. Nyt bensiiniveron korotus olisi
kuitenkin ollut kohtuuton niiden alueiden kansa-
laisille, jotka joukkoliikenteen puuttuessa joutu-
vat käyttämään omaa autoa. Autonkäyttömak-
su, tai niin kuin sitä budjetissa kutsutaan: ajoneu-
vovero, on ärsyttänyt ihmisiä aiheellisesti perin-
tätapansa vuoksi. Nyt kun valtiovarainministe-
riö ja veroviranomaiset ovat luvanneet keksiä
tarrojen liimaamista hienostuneemman tavan
maksun perintään, on lupa odottaa verolta myös
entistä ympäristöohjaavampaa kohdentamista.

Arvoisa rouva puhemies! Olen viipynyt pu-
heenvuorossani aika pitkään verotukseen liitty-
vissä näkökohdissa. Korostin kuitenkin alussa

talousarvioesityksen merkityksellisyyttä myös tulevaisuuteen suuntautuvan peruslinjansa ansiosta. On ilahduttavaa, että esimerkiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan määrärahoja ja myöntämisvaltuuksia lisätään. Rakennuskanan peruskorjausten pitäminen edelleen painopistealueena on osoitus kestävän kehityksen arvojen vahvistumisesta. Meneillään on myös monta hallinnon tehostamisprojektia osoittamassa, ettei omia nurkkiakaan unohdeta.

Vihreä eduskuntaryhmä on tyytyväinen, että lamaan huppenneiden kehitysyhteistyövarojen lisääminen monen huonon vuoden jälkeen on saatu jälleen alulle. Kehitysyhteistyö on tärkeä osa maamme ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Määrärahaliikitys on suurempi symbolisena tahdonilmauksena kuin konkreettisena lukuna, mutta sitä olisi voinut korottaa enemmänkin puolustusmateriaalihankinnoissa säästämällä. Edellytämme, että määrärahoja lisätään kesän aikana valmistunutta hallituksen kehitysyhteistyön periaatepäätöstä toteuttaen.

Budjetin perusteluissa kehitysyhteistyön tavoitteet on kiteytetty seuraavasti: köyhyyden vähentäminen, yleismaailmallisten ympäristöuhkien torjuminen sekä tasa-arvon, kansanvallan ja ihmisoikeuksien edistäminen kehitysmaissa. Sukupuoleen liittyvien erojen huomioiminen ja tasa-arvon edistäminen ovat olennainen osa Suomen kehitysyhteistyön strategisia tavoitteita, vaikka ne tuosta kiteytyksestä puuttuvatkin. Vihreä eduskuntaryhmä kiinnittää huomiota siihen, että kehitysyhteistyövarojen matala taso vaikeuttaa näiden julkilausuttujen tavoitteiden toteutumista jo perusasioissa. Esimerkiksi naisnäkökulmaa hallinnoivan koordinaattorin tehtävät on yhdistetty rahan puutteessa kulttuuri-alan neuvonantajan tehtäviin. Suomen uskottavuudelle ja kehitysyhteistyön onnistumiselle keskeistä on naisten ja tyttöjen taloudellisen, sosiaalisen, poliittisen ja sivistyksellisen aseman parantaminen. Sen kannalta on välttämätöntä, että wid-koordinaattori saadaan vuoden 1997 budjetin kautta takaisin.

Arvoisa rouva puhemies! Vihreän eduskuntaryhmän mielestä hallituksen budjettiesitys on välttämätön askel kohti valtiontalouden tasapainottamista.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Itseään työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi nimittävä Lipposen hallitus pitää ensi vuoden budjettiesitystä toivoa ja luottamusta luovana budjettina. Kristillinen liitto ja koko

Suomen kansa toivovat todella, että se myös olisi sellainen. Valitettavasti on todettava, ettei Lipposen hallituksen budjetti tälle vuodelle työllisyyttä juuri parantanut eikä myöskään edistänyt yhteisvastuuta kansalaisryhmien välillä. Sama linja näyttää jatkuvan nyt käsiteltävänä olevassa budjettiesityksessä. Se ei pidä sisällään mitään selvää työllisyyttä edistävää toimenpidettä, ja tämä onkin budjetin suurin epäkohta.

Kun Suomen kansantaloutta koskevia lukuja tarkastelee, voidaan todeta, että olemme kiistatta kulkemassa kohti parempaa. Kielteinen kehitys katkaistiin jo vuoden 1993 loppupuolella, jolloin bruttokansantuote ja erityisesti koko elinkeinoelämän moottori tehdasteollisuus alkoi voimakkaasti kasvaa. Vaihtotase kääntyi vuonna 1994 ylijäämäiseksi ja jatkuu sellaisenaan ilmeisesti lähivuosina. Inflaatio ja korot kääntyivät vuonna 1993 laskuun, jonka seurauksena myös markka alkoi vahvistua. (Ed. Aittoniemi: Kaikki Ahon hallituksen aikana!) — Juuri näin. — Ulkomainen nettovelka ja julkisyhteisöjen rahoitusjäämä bruttokansantuotteeseen suhteutettuna kääntyivät myös laskuun. Lipposen hallitus on onnistunut vahvistamaan tätä myönteistä kehitystä, ja siitä se ansaitsee tunnustusta.

Edellä mainitut luvut ovat koko kansantalouden kannalta tärkeitä, mutta vähintään yhtä tärkeitä ovat työttömyyttä ja valtionvelkaa osoittavat luvut.

Työttömyys on yhteiskunnan suurin ongelma, ja sen aiheuttamat vahingot työttömälle, hänen omisilleen ja koko yhteiskunnalle todella suuret. On osuvasti sanottu, että vain sota on työttömyyttä pahempi. Tästä syystä on ymmärrettävää, että työllisyys on aina vaaleissa noussut päällimmäiseksi kysymykseksi. Muita kilpailijoita vakavampi suhtautuminen työttömyyteen antoi presidentti Ahtisaarelle voiton viime presidentinvaaleissa. Sosialidemokraattien suuri vaalivoitto viime eduskuntavaaleissa perustui edellisen hallituksen aikana kasvaneeseen suurtyöttömyyteen.

Arvoisa puhemies! Poliitikka on täynnä yllätyksiä. Poliitikkojen puheet ja käsitykset asioista saattavat muuttua hyvinkin nopeasti. Puheet ja kannanotot hallitusryhmien kesäkokouksista viestivät, että ensi vuoden budjetissa nostetaan työllisyys päällimmäiseksi kysymykseksi. Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja peräänkuulutti radikaaleja toimia työllisyyden edistämiseksi.

Pienehköstä veroalesta puhuttiin alkukesällä, mutta pääministerin ja molempien valtiovarain-

ministerien puheet vähän ennen budjettiriihtä sammuttivat nämä toiveet. Pääministerin mukaan valtion suuri velka ei salli ylimääräisen veroriskin ottamista. Ministeri Niinistön mukaan veronalennuksen antaminen olisi kansan höynäyttämistä. Nyt ollaan sitten ottamassa ylimääräisiä riskejä ja höynäyttämässä kansaa. Veroratkaisu onkin ensi vuoden budjetin suurin yllätys. Yllätys on siinä, että hallitus ilmeisesti pitää työttömyyttä pienempänä pahana kuin korkeaa tuloveroa. Kristillinen liitto ei tue hallitusta tässä asiassa.

Mikäli mielipidetutkimuksiin on luottamista, on kansakin hallituksen kanssa täysin eri mieltä. Tutkimukset osoittavat, että myös palkansaaajat pitävät työllisyyden parantamista tärkeämpänä kuin palkankorotuksia ja veronalennuksia. (Ed. Ala-Harja: Se on hyvä!) — Pitäisi toimia sen mukaan, ed. Ala-Harja, jos se on hyvä. — Myös hallituspuolueet olivat tätä mieltä muutama viikko sitten. Mielenkiintoista olisi tietää, mistä syystä hallitus nosti verokysymyksen paremman työllisyyden edelle. Olisiko kansa sittenkin höynäytettävissä näin vaalien alla? (Ed. Tiuri: Ympäristöverot kasvavat!) — Ed. Tiuri ilmeisesti tuolla tarkoittaa, että verotus kiristyy. Sehän ei pidä paikkaansa.

Hallitus on tehnyt ratkaisunsa, ja verorakenteen näkökulmasta se on askel oikeaan suuntaan. Mistään suuresta veroalesta ei pidä puhua. Verotusaste säilyy korkeana ja on korkeammalla kuin kertaakaan edellisen eduskuntakauden aikana. Noin miljardin markan siirtäminen tuloverosta välilliseen veroon on periaatteessa oikein. Paljon suurempikin tämä siirtymä olisi kristillisen liiton mielestä voinut olla. Olemme aina ja kaikissa tilanteissa pitäneet tärkeänä sitä, että verot kohdistetaan tuotteen elinkaaren loppuun, jotta se rasittaisi myös tuontivaroita.

Hallituksen esittämässä veronalennuksessa on, kuten kaikissa muissakin uudistuksissa, voitajia ja häviäjiä. Markkamääräisesti suurimman hyödyn korjaavat suurituloiset, joiden verohyöty vuositasolla on toistakymmentätuhatta markkaa. Keskituloisen hyöty on 2 000 markan luokkaa vuositasolla, ja pienituloisten verohyödyn syö korotettu energiamaksu. Ymmärrän, että sosialidemokraattisen ryhmän ryhmäpuheen-vuorossa oltiin tyytymättömiä tähän veroratkaisuun. Ilmeisesti hallitus pitää tätäkin ratkaisua sosiaalisesti oikeudenmukaisena. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää markkamääräisesti tasaisempaa veronalennusta eri tuloryhmille parempana vaihtoehtona. Silloin voisi samanaikai-

sesti toimia niin, ettei korotettu energiavero söisi pienituloisen tuloverohyötyä.

Arvoisa puhemies! Kuten aikaisemmin totesin, katsomme, että budjetin painopisteen tulisi olla työllisyyden edistämisen puolella. Haluan tässäkin yhteydessä viitata kristillisen liiton työllisysohjelman vain yhteen kohtaan. Useita kertoja olemme esittäneet, että työnantajalle on annettava vaihtoehto eräiden välillisten palkkakulujen maksamiselle. Työnantaja siis joko maksaa tai työllistää. Olemme melkoisen vakuuttuneita siitä, että lähes kaikki työnantajat mieluummin työllistäisivät kuin maksaisivat esimerkiksi työttömyysvakuutusmaksun. Tietenkin tämä on verovarojen käyttämistä työllistämiseen. Mutta niin on myös silloin, kun veroja jätetään perimättä, kuten hallitus budjettiesityksessään ehdottaa. Työnantajien maksamalla työttömyysvakuutusmaksulla työllistettäisiin 80 000 työntöntä 100 000 markan vuosipalkalla. Tämä merkitsisi työttömyysasteen alenemista yli 3 prosenttiyksiköllä, josta vastaavasti yhteiskunnalle syntyisi säästöä yli 6 miljardia markkaa. Tämä on kristillisen liiton vaihtoehto hallituksen linjalle.

Arvoisa rouva puhemies! Talouspoliittiset kysymykset ovat hallinneet Lipposen hallituksen, kuten aikaisempienkin, työskentelyä. Kun tarkastelee Suomen asemaa mistä näkökulmasta tahansa, voidaan todeta, että kuulumme lähes kaikilla aloilla maailman kärkimaihin. Elintaso ja sosiaaliturva ovat kieltämättä maailman huippua. Hyvä asemamme perustuu tietenkin moniin tekijöihin. Työn ja kristillisten perusarvojen kunnioittaminen ovat niistä tärkeimpiä. Omien ratkaisujen kautta olemme nykyisen tason saavuttaneet. Talouspolitiikka on aina sopeutettu kulloinkin vallitsevaan tilanteeseen.

Lipposen hallitus on ottanut tavoitteekseen Suomen siirtymisen ensimmäisten maitten joukossa Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Hallitus näyttää olevan jopa yksimielinen tästä tavoitteesta. Mikäli hallitus onnistuu tässä pyrkimyksessään, merkitsee tämä myös itsenäisen talouspolitiikan huomattavaa kaventamista. Äskenhän sanoin, että osittain onnistuneen talouspolitiikan johdosta olemme tämän hyvän aseman saavuttaneet. Raha-, korko- ja valuuttapolitiikasta emme enää sen jälkeen itse päättäisi. Vero- ja budjettipoliittinen liikkumavara kapeni huomattavasti, kuten monet muutkin talouspolitiikkaan kuuluvat sektorit.

Tiedämme myös, etteivät kansainvälisten häiriöiden vaikutukset kansantalouteemme loppuisi. Niihin me emme kuitenkaan pystyisi reagoi-

maan, koska olemme luovuttaneet tärkeät talouspoliittiset instrumentit Brysseliin ja Frankfurtiin. Suomen tilanne olisi erityisen hankala, mikäli pahin kilpailijamme Ruotsi olisi Emun kolmannen vaiheen ulkopuolella ja pystyisi itsenäisemmällä talouspolitiikalla hankkimaan kilpailuetua itselleen. Ruotsin valtiovarainministerin Åsbrinkin mukaan Ruotsi ei pyri Emun ensimmäisten joukossa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen ei pitäisi pelätä eikä kosiskella markkinavoimia, joiden reagoinnin vaikutukset ovat yleensä varsin lyhytaikaisia. Aikalisän ottaminen Emu-kysymyksessä synnyttäisi liikehdintää korko- ja valuuttamarkkinoilla, mutta saattaisi pelastaa meidät vielä suuremmasta vahingosta.

Rouva puhemies! Toinen huomiota herättänyt kohta budjettiesityksessä on lääninjakouudistus. Hallintoministeri on ihmetellyt hankkeen suurta vastustusta ja yrittänyt vastustajille vakuuttaa, etteivät läänin asukkaat menetä muuta kuin maaherran ja hänen autonkuljettajansa sekä kansliapäällikön. Palvelutason laskua kenenkään ei tarvitse pelätä, hallintoministeri vakuuttaa. Tähän tietenkin voisi todeta, että rajoitetaan lääninjakouudistus sitten näiden virkojen lopettamiseen.

Kokemuksesta voimme kuitenkin sanoa, että läänin merkitys alueen kehitykselle ei ole ollut vähäinen. Suuressa läänissä reuna-alueet tahtovat jäädä muusta kehityksestä jälkeen. Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen läänien perustaminen tukevat tätä väitettä. Kehitys näissä lääneissä on niiden perustamisesta lähtien ollut huomattava, ilman että se olisi tapahtunut jonkun toisen alueen kustannuksella. Vaatimattoman kustannussäästön takia emme pidä järkevänä ryhtyä massiivisesta vastustuksesta huolimatta suureen lääninjakouudistukseen.

Arvoisa puhemies! Budjettiesityksestä löytyy tietenkin myönteisiäkin asioita. Ikärajan asteittainen poistaminen opintorahan saamisesta on kustannusläästä huolimatta hyvin tärkeää. Samaa on sanottava kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien helpottamisesta. Näihin pienempiin myönteisiin kuten myös kielteisiin seikoihin palaamme myöhemmin tämän lähetekeskustelun yhteydessä, mutta erityisesti varsinaisen valiokuntakäsittelyn yhteydessä.

Budjettikeskustelussa ja yleensäkin poliittisissa ratkaisuissa helposti käy niin, että kylmät markat hallitsevat ja ihmisten syvimät tarpeet jäävät kasvottomien markkojen taakse. Markkina-voimat jylläävät, ja niitä paltvotaan, jotta mark-

kina-arvo olisi mahdollisimman korkea. Näin monesti vastakkain joutuvat markkina-arvo ja ihmisarvo. Valitettavasti myös meidän yhteiskunnassamme ihmisarvoa loukataan jatkuvasti pienemmissä ja suuremmissa asioissa ja yhä useammilla tavoilla.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmässä olemme päättäneet puuttua voimakkaasti tapauksiin, joissa ihmisarvoa loukataan.

Laajasti sitä loukataan työmarkkinoilla, kun puoli miljoonaa ihmistä saa kuulla, ettei heille löydy sijaa työelämästä.

Koulukiusaamisen vuoksi koululainen lähtee aamulla kotoa, muttei välttämättä kouluun, koska hän ei uskalla sinne mennä.

Kasvava väkivalta kaduilla ja kodeissa synnyttää monissa pelon tunteita.

Sairaaloissa, vanhustenkodeissa ja monissa muissa hoitolaitoksissa henkilökunta uupuu työtaakan alle ja hoidon taso kärsii. Ihmisarvoa loukataan, kun vanhukset joutuvat käyttämään tarpeettomasti vaippoja ja ylisuuria annoksia rauhoittavia tai unilääkkeitä, jotta henkilökunta voisi selvitä työtehtävistään. Näin tapahtuu, koska raha on tärkeämpää kuin ihmisarvo.

Ihmisen elämän raamit rakentuvat lapsuudessa. Hyvä perheyhteys sekä henkinen ja aineellinen turvallisuus ovat keskeisiä. Yhteiskunnallisilla ratkaisuilla tulee edistää vanhempien mahdollisuutta viettää riittävästi aikaa lastensa kanssa. Vanhemmilla tulee myös olla mahdollisuus hoitaa pieniä lapsiaan kotona. Lapsiperheiden tulokehitys on laman ja työttömyyden seurauksena heikentynyt huomattavasti. Yli puolet alle kymmenvuotiaista lapsista kuuluu kahden pienituloisimman tuloviidenneksen kotitalouksiin, ja 150 000 lasta elää toimeentulotuen varassa. Yhteiskunnan tulee vaikeassakin valtiontaloudellisessa tilanteessa huolehtia siitä, että lapsiperheille taataan riittävä toimeentulo.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä haluaa nostaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja elämän kunnioittamisen keskeiseksi periaatteeksi kaikessa päätöksenteossa. Pidämme siis työttömyyttä ihmisarvoa loukkaavana. Työllisyyden hoitamisen ohella keskeisen tärkeää on rikollisuuden, päihteiden käytön ja perheiden hajoamislukujen vähentäminen, vain muutamia ihmisarvoa loukkaavia asioita mainitakseni, sekä toisaalta hoitopalvelujen laadun parantaminen. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on laatinut kesäkokouksessaan toimenpideohjelman ihmisarvon kunnioittamisen ja turvallisuuden lisäämiseksi maassamme.

Värderade fru talman! Regeringens budgetförslag för år 1997 medför varken hopp eller förtroende. Skattelättnaderna tas säkert emot med glädje, men de lindrar inte mycket samhällets överlägset största problem, dvs. arbetslösheten. Enligt kristliga förbundets riksdagsgrupp borde alla medel ha koncentrerats på att åtgärda arbetslösheten. Med 5,5 miljarder mark kunde man på ett väsentligt sätt ha minskat arbetslösheten genom att tillämpa det som kristliga förbundet tidigare i olika sammanhang yrkat på.

Arbetsgivaren borde ges alternativ till att betala olika indirekta lönekostnader. I stället för att betala en arbetslöshetsavgift borde arbetsgivaren ges möjlighet att med samma belopp nyanställa arbetstagar.

Den lilla förskjutningen från inkomstskatt till indirekt skatt finner vår riksdagsgrupp vara riktig. Regeringens förslag, som innebär stora skattelättnader åt höginkomsttagare och anspråkslösa lättnader eller inga alls åt småinkomsttagare, ökar inkomstklyftorna i samhället och är därför osociala. En mera jämn, marknälig skattelättnad vore riktigare.

För kristliga förbundet är människovärdet alltid viktigare än marknadsvärdet. Människovärdet borde vara okränkbart, men det oaktat kränks det många gånger av ekonomiska orsaker. På grund av personalbrist måste t.ex. äldre bärare, blöjor och lugnande mediciner användas mer än är behövligt. Mobbningen i skolorna är mera allmän än beslutsfattarna trott och borde kraftigt åtgärdas.

Värderade fru talman! Genom politiska beslut kan livet för tiotalstusen medborgare göras meningsfullare och ge människovärdet tillbaka för dem som förlorat det. För kristliga förbundet kommer detta att vara vårt mål, såväl på riksom på kommunal nivå.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä ryhmäpuheenvuorossa kristillinen liitto halusi nostaa hallituksen linjaratkaisun esille. Budjettiesitys osoittaa selvästi, ettei hallitus pidä työllisyyttä suurimpana kysymyksenä. Tämä meitä suuresti huolestuttaa. Haluamme myös nostaa esille keskustelun ihmisarvon kunnioittamisen edellyttämistä toimenpiteistä muun muassa hoitoalan kysymyksissä. Mikäli oppositio ei pysty saamaan hallitusta muuttamaan asioiden tärkeysjärjestystä, toivomme, että kansa siinä onnistuisi, kun se muutaman viikon kuluttua menee vaaliurnille.

Ed. T a r k k a : Rouva puhemies! Valtiomies- taidon tärkein piirre on kyky tunnistaa muutos etukäteen heikoistakin merkeistä ja taito reagoida niin, että muutoksesta pystytään hyötymään eikä tyydytä vain minimoimaan siitä aiheutuvat vahingot. Hallituksella ei tunnu olevan tätä muutostojohtamisen kykyä. Se on jumiutunut vanhoihin oppeihinsa. Uudesta rakenteesta syntyviä ongelmia yritetään ratkaista vanhoihin rakenteisiin perustuvilla toimilla. Tämä jatkuu vielä senkin jälkeen, kun on jo moneen kertaan nähty, että ne lääkkeet, jotka tehosivat ennen vuorenvaramasti, eivät tehoa siihen tautiin, jonka kourissa kansantalous nyt väentelehtii.

Pahimmin tämä hengen jähmeys näkyy hallituksen työllisyyspolitiikassa. Hallitus yrittää väkisin istuttaa työttömiksi joutuneita ihmisiä takaisin niihin tehtäviin, jotka rakennemuutos on tuhonnut heidän altaan. Hallitus tahtoo vähän niin kuin pysäyttää maailman ja pyrkii takaisin siihen vanhaan mukavaan elämään, jonka menosta se vielä jotakin ymmärsi, mutta joka ei koskaan enää palaa. Yhteisvastuun hallituksesta on tullut konservatiivisen finanssifundamentalismin hallitus.

Hallitus torjuu väheksyen kaikki opposition esitykset, joiden lähtökohtana on se, että uuden rakenteen synnystä seuraavat kasvukivut on hoidettava kehittämällä uusia ratkaisumalleja. Luovasti uudet ideat joutuvat hyvin epätasaiseen hengen taistoon hallituksen vanhakantaisuutta vastaan, sillä suurikaan eduskuntaryhmä ei voi ikinä voittaa valmistelutyön laajuudessa ja syvyydessä hallituksen komennossa olevaa virkamiesarmeijaa.

Mutta sen lisäksi, että virkamiehet joutuvat mahtikäskystä tekemään päivänpoliittista sormiharjoitustyötä opposition esitysten runtaamiseksi, he tekevät myös syvää kansantaloudellista ja yhteiskuntafilosofista tilanneanalyysia. Hallitus nojaa raskaasti virkamiehistönsä asiantuntemukseen pikkuasioissa, mutta tuntuu vähät välittävän siitä, kuinka sen oman valmistelukoneiston paras asiantuntemus osoittaa hallituksen konservatiivisen finanssifundamentalismin perusteitaan myöten vääräksi oppirakennelmaksi.

Valtiovarainministeriö julkaisi viime keväänä Talouspolitiikan linja -nimisen raportin, jossa hahmotellaan kansantalouden kehitystä vuoteen 2000. Se on vaikuttava osoitus siitä, mitä syntyy, kun asiantuntemus päästetään vapaaksi poliittisesta määrämuotoisuudesta, kun tilanearviot ja ratkaisusuositukset perustuvat yhteiskunnan ja talouden logiikkaan eivätkä politiikan vanhoihin

pyhiin kirjoituksiin. Täytyy vain toivoa, että raportin rakenneuudistuksia suosiva henki alkaa joskus toteutua. Onhan valtiovarainministeri Sauli Niinistö allekirjoittanut sen.

Muutamia lainauksia raportin kannanotoista esimerkiksi työllisyyteen. Siinä todetaan: "Kansantalouteen ei ole syntynyt riittävästi uutta aktiiviteettia, jossa vapautuneilla työvoimavaroilla olisi käyttöä." Toisessa kohdassa vähän myöhemmin: "Tuotannon työllistävyys ei kuitenkaan odoteta juurikaan lisääntyvän vanhoissa ja toimivissa yrityksissä eikä varsinkaan teollisuudessa." — Toisin sanoen työllisyys ei hoidu, jos tyydytään palkkaamaan työttömät verovaroin odottamaan, että hyvät haltijat äkkiä loisivat uudestaan ne työpaikat, jotka ovat kadonneet työttömien alta.

Vihreiden ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että kasvun ja työllistymisen välillä aikaisemmin vallinnut kytkentä on katkennut. Silti tämä budjetti tuntuu perustuvan siihen oletukseen, että tämä kytkentä kuitenkin edelleen olisi. Hallitus odottaa siis ihmettä, mutta sellaisia ei yleensä tapahdu. Se, mikä tapahtuu, on se, että rahaa palaa.

Ministeriön selvityksen työelämää koskeva osa on kylmä suihku hallitukselle ja ammattiyhdistysliikkeelle. Siinä todetaan kansantalouden kylmin termein, että työehtosopimusten yleissitovuus on vakava este uuden työn luomiselle. Yliraskas sopimusjärjestelmä toimii niitä vastaan, joiden edunvalvojaksi ammattiyhdistysliike aikoinaan syntyi, mutta itse elämä on jo menossa tämän historiallisen jäänteiden ohi. Työpaikoilla aletaan yhä yleisemmin toimia, niin kuin on järkevää, ja järjestelmä murenee alhaalta käsin omaan mahdottomuuteensa.

Ministeriön asiantuntija-arvio työttömyysturvasta rakenteesta on suorastaan murskaava. Siinä todetaan: "Työttömyysturva on nyt päätettyjen muutosten toteuduttuakin poikkeuksellisen katkava ja työttömyysturvasta kestoajaksi poikkeuksellisen pitkä." Toisessa kohdassa: "Työelämän ulkopuolella olevien sosiaaliturva antaa korkean korvausasteen, joka yhdessä etuuksien pitkän keston kanssa voi heikentää halukkuutta hakea työpaikkaa." — Toisin sanoen työttömyysturvalla on edelleen voimakas passivoiva tai suorastaan lamauttava vaikutus. Työttömyyskorvaus ja palkkatyö on nivottava työntekoon houkuttelevaksi kokonaisuudeksi. Sen pitää rohkaista työtä tekemään, vaikka vain vähän, eikä rangaista siitä.

Ministeriön virkamiehet eivät kainostele sa-

noa myöskään tulonsiirroista ääneen sitä ilmeistä asiaa, jonka kaikki tietävät, mutta josta ei yleensä puhuta. Selvityksessä todetaan: "Etuisuuksiin oikeutettujen piiri on laaja, ja etuuden saannin ehdot täytyvät helposti." Toisessa kohdassa: "Erityisesti työikäiselle väestölle suuntautuvat tulonsiirrot ovat Suomessa poikkeuksellisen mittavia ja saattavat osin edustaa liiallista varojen kierrätystä julkisen sektorin kautta." Tästä voi tehdä sen johtopäätöksen, että yhteiskunnan taloudellinen ja henkinen rakenne ei normalisoidu, niin kauan kuin tällainen meno jatkuu. Sosiaalietuudet on saatettava kansantalouden kestäväksi tasalle. Jos samalla toteutetaan verotuksen syvä rakenneuudistus, tämä ei merkitse kurjistumista vaan aktivoitumista ja uutta dynaamisuutta.

Ministeriön selvitys kommentoi verotuksen rakennetta miltei sanasta sanaan samoin kuin verokopla viime keväänä ja nuorsuomalaisen veromallia, joka esitettiin vuosi sitten. Verotuksessa tarvitaan suorastaan järjestyttävä täysremontti. Se merkitsee julkiselle vallalle kokonaan uutta menorakennetta, siis merkittäviä lisäjäätöjä, mutta se merkitsee myös kansalaisille käteensä jäävän tulon tuntuva lisäntymistä. Ilman tätä hevoskuuria mikään ei muutu ja massatyöttömyys jatkuu.

Verokoplan toinen ulostulo alkukesällä oli se korsi, joka katkaisi kamelin selän. Sen jälkeen hallituspuolueen edustaja toisensa perään joutui kiireesti todistelemaan, että kyllähän hekin oikeastaan aina ovat rakastaneet veronalennuksia ja että totta kai veroja pitää alentaa ja että oikeastaan juuri he ovat koko idean keksineetkin.

On melkein järkyttävää, miten vähistä almuista kansan veropoliittinen raivo kääntyy nöyräksi kiittolaisuudeksi. Valtiovarainministeriön selvityksessä todetaan kuitenkin, että mallillisen verokevennykslinjan, siis tässä budjetissa valitun linjan, vaikutukset työllisyyskehitykseen jäävät verrattain vaatimattomiksi. Siinä suositellaan rohkeaa vaihtoehtoa, joka rahoitetaan pääasiassa lisäjäätöjen avulla. Selvityksen mukaan tällaisen suurremontin dynaamiset vaikutukset, siis ihmisen taloudellista käyttäytymistä muuttavat vaikutukset, voivat "suotuisimminkin taloudellisen kasvun olosuhteissa rahoittaa itsensä enintään noin puoleksi". Raportti toteaa siis, että vain puoleksi, mutta puolethan on paljon.

Ministeriön selvityksen johtopäätös tästä on selvä. Vasta hyvin tuntuvalle verokiilan pienentämisellä voidaan olettaa olevan työllistymistä ja työllistämistä edistävää vaikutusta. Virkamiehet

ovat siis liittyneet kansanedustajien verokoplaan. Hallitusta odotetaan mukaan, sillä muuten kaikki jatkuu ennallaan.

Tästä kritiikistä huolimatta hallituksen veropolitiikka ansaitsee lämpimät onnittelet — periaatteessa. Se myöntää teoillaan, että verotus on sietämättömän korkea ja että ilman verouudistusta työllisyys ei parane. Mutta hallitus ei kuitenkaan puutu verotuksen rakenteeseen. Se käyttää siis väärää menetelmää, vaikka eteneekin oikeaan suuntaan, mutta ei riittävän pitkälle.

Budjetin kosmeettiset veroalennukset eivät aiheuta juuri muuta kuin sen, että ne saavat kansan pysymään vähän aikaa reippaalla mielellä. Budjetin verolinja ei muuta sitä kauheaa totuutta, että elämme rakenteellisen suurtyöttömyyden yhteiskunnassa. Eivätkä ne rakenteet muutu miksikään siitä hienosäädöstä, että veroruuvin asento on nyt tällainen ja vähän ajan päästä sitten jotakin muuta.

Työllistämiskeskustelussa tähän mennessä esitetyt ajatukset ovat useimmiten näpertelyä, jolla ei ole vaikutusta rakenteisiin eikä siis tehoa siihen ongelmaan, jonka ratkaisusta kovasti puhutaan ja jonka parissa puuhataan. Uutta työtä ei voi luoda hienosäätämällä sitä konetta, joka on juuri ne työpaikat tuhonnut. Työttömyyden kasvu johtuu siitä, että uusi teknologia ja siitä seuraava talouden uusi rakenne eivät pysty käyttämään vanhoissa rakenteissa kehittyntä ja niissä tarpeellista osaamista. On luotava hyvä kasvuympäristö uuden tilanteen vaatiman kysynnän ja osaamisen syntymiselle.

Nuorsuomalaiset ovat heittäneet julkiseen keskusteluun muutamia asioita, jotka olisivat rakenteellista työllistämistä eivätkä mitään vanhan mallin fiilausta. Niissä sysätään syrjään se kone, joka on tuhonnut nämä työpaikat, ja ruvetaan rakentamaan uutta toimintamallia, joka on elävä prosessi eikä kone.

Merkittävin ja pitkällä aikavälillä eniten nimenomaan uutta työtä luova esityksemme on viime keväänä tehty lakialoite pienyhtiöitä koskevien säädösten ottamisesta lainsäädäntöön osakeyhtiölain uudistuksen yhteydessä. Se vähentäisi yrittämisen byrokratiaa ja vapauttaisi yritykset paperinpyöryksestä bisneksen substanssiin. Todellisesti ja aidosti uutta työtä voidaan luoda vain luomalla elintilaa ja kannustetta yrittäjyydelle.

Toinen työtä suosiva rakenneuudistuksemme on se, että arvonlisäverotusta pitäisi muuttaa niin, että työn hintaa nostava alv:n vaikutus kevenee ja vähitellen poistuu kokonaan. Nuorsuo-

malaiset ehdottavat, että yritysten ja liikelaitosten maksamiin palkkoihin ja niihin perustuviin lakisääteisiin sivukuluihin kohdistuva alv:n osa palautettaisiin yrityksille. Uudistus toteutettaisiin asteittain ja rahoitettaisiin muuttamalla samassa tahdissa yritys-, elinkeino- ja työllisyystukien maksuperusteita niin, että näissä saavutettavat säästöt olisivat saman suuruiset kuin alv:n kertymän pienennys. Työ saisi tällä tavalla lisää kilpailuetua, ja uudistuksen vaikutus julkiseen talouteen olisi kuitenkin neutraali.

Kolmas työllistävä, yhteiskunnan dynamiikkaa tehostava ehdotuksemme parantaisi perheiden mahdollisuutta työllistää. Yksityishenkilön kotitalouksille tarjoamat palvelut on ehdotuksemme mukaan vapautettava tuloverosta. Palkka olisi siis kokonaan veroton, mutta siitä maksettaisiin sivukulut. Koska järjestely takaisi työntekijälle sosiaali- ja eläketurvan, se vetäisi harmaata työtä päivänvaloon. Koska palveluiden hinta kotitalouksille laskisi ratkaisevasti nykytasosta, se loisi uutta työvoiman kysyntää. Työttömyysmenojen pieneneminen parantaisi valtiontalouden asemaa, tuloveron tuotto ei pienene, sillä harmaassa taloudessa nyt tehtävä työ ei tuota valtiolle mitään. Menettely antaisi palvelun ostajille mahdollisuuden tehdä kotityön sijasta omaa ammattityötä, mikä lisäisi kansantalouden tehokkuutta ja kasvattaisi verokertymää.

Kannustinloukkutyöryhmän ehdotus lasten hoitoratkaisuksi on merkittävä askel taaksepäin kohti keskusjohtoisesti holhoavaa suunnitelmataloutta. Työryhmän kehittämä hoitorahan ja hoitolisän järjestelmä on varsin sekava ja raskassoutuinen. Siinä kunnallinen päivähoito on ensisijainen ratkaisu kaikkiin ongelmiin. Tämä on vanhakantaista sosialistiseen järjestelmään takaisin pyrkimistä, jossa kunnan sedät ja tädit tietävät parhaiten, mitä perhe tarvitsee ja mikä on palveluiden oikea hinta. Perheen vaihtelevat tarpeet ja tilanteet saavat tässä mallissa luvan sopeutua kunnan virastoissa noudatettaviin toimintatapoihin ja työaikoihin taikka sitten ovat sopeutumatta.

Tällainen takaperoinen kehitys on sosialistisen imperiumin vastaisku. Se yrittää ratkaista ongelman, joka on jo ratkaistu. Palveluseleitä on jo melko pitkään kokeiltu monissa kunnissa, ja nuorsuomalaiset tekivät lakialoitteen niiden käyttöönotosta koko maassa. Viime keväänä julkaistun sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan setelit palvelevat perheitä hyvin ja ovat kunnalle edullisia. Kannustinloukkutyöryhmä on byrokraattisista arvovaltaisista ryhty-

nyt keksimään pyörää uudestaan ja keksinyt pyörää huonomman laitteen. Eduskunnan on nyt huolehdittava siitä, että byrokratian vastaiskut torjutaan ja että päivähoidon kehitystyön perusmalli tulee olemaan palveluseteli, jolla on aitoa kysyntää ja josta on hyviä kokemuksia.

Rouva puhemies! Budjetti jatkaa kyllä tiukkaa finanssipolitiikkaa, mikä on aivan oikein, mutta tiukkuuden nykyinen taso ei riitä, sillä valtion velkaantuminen jatkuu edelleen pelottavaa vauhtia, vaikka meno ei ole ihan niin kovaa kuin tänä vuonna. Ainoat rakenteelliset muutokset näkyvät siellä, missä valtio voi vaikuttaa kuntien talouteen. Valtion omissa kuvioissa elämä tuntuu jatkuvan lähes ennallaan. Kun ei ryhdytä poistamaan niitä syitä, joista työttömyys aiheutuu, saadaan se efekti, että sitten työttömyys jatkuu.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Kokoomuksen puheenjohtaja, valtiovarainministeri Sauli Niinistö käytti eduskunnassa viikko sitten budjetin esittelypuheenvuoron. Se oli pituudeltaan 176 konekirjoitusrivitä. Siitä verotus ja veronkevennykset veivät 69 riviä. Työttömyydestä Niinistö selvisi 11 rivillä. Näistä numeroista voisi päätellä, että verotuksen keventäminen on kokoomukselle yli kuusi kertaa tärkeämpi asia kuin työttömyyden vähentäminen.

Luultavasti näin onkin, sillä kokoomuksen kannattajista iso osa on hyvätuloisia ihmisiä, jotka ovat selvinneet lamasta ja suurtyöttömyydestä isommitta menetyksittä. Ainoa asia, joka kokoomusväen isoa osaa tuntuu surettavan, on korkea verotuksen taso. Heille, omillensa siis, valtiovarainministeri eduskunnassa meille puhuessaan tosiasiaa puhuikin.

Vasemmiston painotukset ovat olleet ja niiden tulee olla toisenlaiset, sillä Suomen todellinen ongelma on edelleenkin työttömyys. Se luo tummia pilviä yhäkin valtavan isolle osalle tämän maan ihmisiä.

Hallitusohjelmassa talouspolitiikan pääavoitteeksi julistetaan työttömyyden puolittaminen vaalikauden aikana. Missään vaiheessa hallituksen toimet eivät kuitenkaan valitettavasti ole erityisemmin vakuuttavia olleet. Esimerkiksi työllisyysmäärärahoihin työllistettyjen määrä on pysynyt suurin piirtein entisellä tasolla. Asunto- tuotantoon ei ole suunnattu lisää rahaa, vaan tämän vuoden ensimmäisessä lisäbudjetissa määrärahoja jopa vähennettiin. Siten ei ole mikään ihme, että työttömyys on pysynyt korkealla tasolla. Se on ollut korkeammalla tasolla, kuin

hallitus itse on ennustanut. Sekä viime että tänä vuonna ylitetään valtiovarainministeriön työttömyssennusteet. Tänä vuonna virhearvio on yli 40 000 työtöntä. Syntyy epäily, että ennusteilla on vain haluttu pitää yllä katteetonta optimismia. Nyt siis työttömyyden puolittaminen näyttää jäävän taka-alalle ainakin valtiovarainministeriön johdon puheissakin. Siksi on pelättävissä, että työttömyyden puolittamisen tavoite katoaa utukuvaksi. Sen sijaan läänien lukumäärää kyllä puolitetaan kovalla tohinalla.

Ensi vuoden budjettiesitys ei sisällä valitettavasti uusia avauksia tai merkittäviä määrärahoja työttömyyden vähentämiseen. Tosin ratkaisuja piikatyön edistämiseksi mietitään, mutta sekin voidaan luokitella näpertelyksi, sitä paitsi sosiaalisesti hyvin epäilyttäväksi ja yksipuoliseksi tavaksi edistää työllisyyttä.

Työllisyyden nopean parantamisen asemasta ainakin kokoomuksen johtaja tekee verohelpotuksista vaalikorttia itselleen. Pieni- ja keskituloisille palkansaajille verohelpotukset ovat tietenkin tervetulleita, ja voi vain toivoa, että ne elvyttävät kotimaista kysyntää.

Hallituksen päättämät verohelpotukset eivät kuitenkaan kohdennu oikein, vaan suosivat suurituloisia palkansaajia. Mitä suuremmat ovat tulot, sitä suurempi on käteenjäävän tulon suhteellinen muutos. Niin sanottu kannustinvähennys, joka on ollut alun perin pienituloisille tarkoitettu vähennys, ulotetaan jo yli 300 000 markan vuosituloihin. Suurituloisen yritysjohtajan nettotulot nousevat verohelpotusten ansiosta yli 4 prosenttia, kun keskituloinen palkansaaja joutuu tyytymään 2—3 prosenttiin. Lisäksi hallitus lupaa verohelpotuksia pääomatulojen verotuksen kohteena oleville, siis niille, joilla on henkilökohtaista yritysvarallisuutta.

Suurituloisille annettavat verohelpotukset vievät pohjaa pois väitteeltä, että kaikki sosiaaliturvan leikkaukset ovat olleet välttämättömiä valtion velan takia. Nyt yhtäkkiä onkin siis mahdollisuus antaa verohelpotuksia suurituloisille, ja siksi voidaan perustellusti kysyä, miksi ei ole ollut eikä ole vielääkään varaa antaa yhtään periksi säästöissä ja leikkauksissa, jotka esimerkiksi kuntasektorilla tulevat nyt olemaan kovia erityisesti maan vaikeimman työttömyyden alueella.

Verohelpotuksista vähintään miljardi markkaa suuntautuu sellaisille henkilöille, joiden veronalaiset vuositulot ylittävät 200 000 markkaa. Isotuloiset saavat siis tuntuvasti lisää rahaa käteensä. Sen sijaan työttömien verotusta kiriste-

tään. Jos joku väittää, että hallituksen verohelpotukset suosivat pienituloisia, hänelle on huomautettava, että Suomessa on noin puoli miljoonaa työtöntä, työllisyyskurssilaista ja työharjoittelijaa, jotka elävät niukan työttömyyspäivärahan varassa ja joiden verotus nyt kiristyy.

Työttömien verotuksen kiristämistä ei voi mitenkään hyväksyä. Työttömät elävät muutoinkin ahdingossa itse työttömyyden sekä työttömyysturvaan tehtyjen monien leikkausten vuoksi. Nyt kaiken lisäksi heidän verotustaan kiristetään vieläpä samaan aikaan, kun suurituloiset ja hyväosaiset saavat muhkeita verohelpotuksia. Samalla verotukseen tuodaan hyvin arveluttava periaate: Sosiaaliturvan varassa elävät pannaan huonompaan asemaan kuin palkansaajat ja yrittäjät. Suomalaiseen tuloverojärjestelmään kauan liittynyt sosiaalisuuden periaate käännetään ylösalaisin; sen sijaan, että vaikeuksien keskellä elävien asemaa helpotettaisiin heidän verotustaan tehdään muiden verotusta kireämmäksi. Työttömät ansaitsisivat pikemminkin oman verovähennyksensä sen sijaan, että heiltä nyt vietään viimeinenkin verovähennys pois.

Alun perin työttömyysturva ei ollut lainkaan verotettavaa tuloa. Kun 1980-luvulla työttömyysturva pantiin verolle, toimenpidettä perusteltiin yhtäläisen verottamisen periaatteella tulojen osalta. Nyt tästä yhtäläisyydestäkin luovutaan työttömien vahingoksi. Ympyrä sulkeutuu. Kaiken lisäksi tätä kaikkea yritetään perustella minusta hyvin äitälällä kannustasideologialla. Todellisuudessa työttömiä nöyryytetään ja masennetaan samalla, kun hyvin toimeentulevia ja suurituloisia palkitaan ja hellitään.

Hallituksen koko tuloloukkupaketti perustuu samaan köyhät kyykkyy -ajatteluun. Sosiaaliturvassa on ilman muuta järjenvastaisia loukkuja ja liian tiukkoja tuloportaita, joita on syytä oikoa ja hioa. Se ei saisi merkitä kuitenkaan sosiaaliturvan heikentämistä. Lopputulos hallituksen tuloloukkupuuhastelusta on monilta osin hyvin epäsosiaalinen. Päivähoidon nollamaksuluokan poistaminen tai sen tekeminen harkinnanvaraiseksi on menetys pienituloisimmille perheille. Samalla hyvätuloisimpien perheiden maksut alenevat.

Toinen suuri ongelma on toimeentulotuen perusteiden kiristäminen. Tässä hallitus selvästi rikkoo omia lupauksiaan, joiden mukaan kaikkien huono-osaisimpien turvaan ei puututa. Sisällyttämällä asumiskustannusten ns. omavastuu toimeentulotuen perusosaan yksinkertaisesti supistetaan monien pitkäaikaistyöttömien, pien-

tä eläkettä saavien ja muiden huono-osaisten tuloja ja siten myös kulutusmahdollisuuksia. Melkoista hurskastelua on väittää, että näin kannustetaan ihmisiä muuttamaan halvempaan asuntoon. Edullisista pienasunnoista on pulaa, ja markkinavuokriin siirtymisen myötä tilanne voi edelleenkin vaikeutua. Yleensä vuokranantaja vaatii nykyisin vähintään kahden kuukauden takuuvuokraa, johon toimeentulotuen varassa elävällä ei yksinkertaisesti ole varaa. On hyvin mahdollista, että muutoksen myötä hädät yleistyvät muun muassa pääkaupunkiseudulla ja muissa-kin taajamissa.

Tämä korutonta on kertomaa, ja kaikki jouuu vielä oudompaan valoon, kun budjetissa taas kerran lisätään asemäärärahoja. Puolustusvoimien kalustohankintojen määräraha kohoaa ennätystasolle: 4,1 miljardiin markkaan. Kotimaiselle aseeteollisuudelle annetaan mittava elvytysruiske uudella 2,7 miljardin markan tilausvaltuudella. Tämä tietenkin myös syö uskottavuutta valtiovarainministeriön velkavalitukselta ja niukkuusjaaritukselta.

Meillä on nähtävissä selvästikin alistumista suurtyöttömyyden edessä. Tähän alistuneisuuteen ei ainakaan vasemmisto saa missään nimes-ä yhtyä, vaan toimenpiteitä täytyy suorittaa. Toimenpiteitä, joita tarvitaan, on monia.

Se, mistä pitäisi liikkeelle lähteä minun mielestäni, on ensinnäkin vuokra-asuntotuotannon nopea lisääminen. Meidän pitää saada käyntiin heti vuokra-asuntoprojekti. Työsuhteet ovat voimakkaassa muutoksessa. Työsuhteet eivät enää ole pysyviä, vaan yhä useampi on ns. epätyypillinen, joko määräaikainen tai työaika on vaikkapa lyhennetyn työviikon muodossa, ja näin ollen omistusasunnon hankkiminen on entistä vaikeampaa. Myös työvoiman liikkuvuus tulee lisääntymään. Meillä on kehittymättömät vuokra-asuntomarkkinat. Tähän kysymykseen minusta meidän pitää nopeasti lähteä ratkaisuja hakemaan ja käynnistää todella mittava vuokra-asuntoprojekti, jossa asumisoikeusjärjestelmällä on tietysti oma merkittävä roolinsa. Suomessa vuokra-asunnot ovat olleet ylipäättäänkin jotenkin lapsipuolen asemassa. Monissa muissa maissa jopa yli puolet väestöstä asuu vuokra-asunnoissa. Meillä joskus tässä maassa löytiin oikein läpi sellainen ideologia, että vain omistusasuminen on jotakin, ja vuokra-asuntokannan kehittämien ja vuokra-asunnon myönteiset puolet jäivät taka-alalle.

Muitakin elvyttäviä toimia tarvitaan. Työkohteita on. Esimerkiksi Lapissa juuri kävimme

niitä läpi, ja työkohteista ei ole puutetta, mutta rahoitusongelmat ovat selvät.

Paljon on puhuttu myös pienyritysten aseman parantamisesta, ja siitä pitääkin puhua, sillä pienyritykset ovat hyvin ratkaisevassa asemassa, kun työllistämisen parantamista kestäväällä tavalla etsitään. Tältä osin varmasti helpoimmin toteutettava toimi on arvonlisäveron alentaminen palvelualan pienyrityksiltä. Kummallista on, ettei tässä asiassa nopeita ratkaisuja ole saatu aikaan. Kun arvonlisäverojärjestelmä luotiin, jo silloin teimme vasemmistoliiton puolelta monia esityksiä siitä, miten arvonlisäverokannan pitäisi olla porrastettu paremmin, niin että se suosisi työvaltaista palvelualan pienyritystoimintaa. Myös sosiaaliturvamaksujen perintäjärjestelmää on rukattava siten, että isot yritykset maksakoot sosiaaliturvamaksusta enemmän ja pienet saakoot helpotuksen.

Rouva puhemies! Budjettiesitys on annettu. Siinä on sisällä epäsosiaalisuutta. Muutamalla yksinkertaisellakin ratkaisulla budjettia voitaisiin korjata merkittävästikin sosiaalisempaan ja myös työllistävämpään suuntaan. Esitän tässä lopuksi omalta osaltani vain muutaman, mutta sitäkin keskeisemmän, muutosehdotuksen.

Rajoitetaan ensinnäkin verohelpotukset niille, joiden tulot alittavat 200 000 markkaa vuodessa. Miksi nyt pitää antaa isotuloisille verohelpotus? Tähän kysymykseen pyydän vastauksia. Veropuheessaan valtiovarainministeri vastauksen jo antoi budjettia esitellessään, mutta muutkin ministerit saisivat tätä asiaa kyllä minusta täällä selvittää. Miksi piti mennä antamaan verohelpotuksia myös isotuloisille tilanteessa, jossa köyhiltä on viety ja viedään?

Jos näin menetellään eli verohelpotukset rajataan niihin, joitten tulot ovat alle 200 000 markkaa, saadaan valtion kassaan miljardi markkaa lisää rahaa, ja se tulee suunnata sosiaaliturvan puolelle kaikkein huonoimmassa asemassa olevien aseman parantamiseen. Se vähin, mikä pitää tehdä, on se, että työttömien verotusta ei ainkaan kiristetä, vaan heillekin tämä verovähennys, joka kannustinvähennyksen nimellä on tulossa, annetaan.

Asemäärärahat pitäisi puolestaan rajoittaa sille tasolle, jolla ne tänä vuonna ovat, ja näin säästetty 600 miljoonaa markkaa suunnata jo esittämälläni tavalla vuokra-asuntoprojektiin.

Kolmanneksi, työn uusjaon edistäminen ei saa unohtua, ja tältä osin otan lopuksi esille vain yhden asian, ja se on sapattivapaa. Minun käsitykseni on se, että sapattivapaakokeilu ei suju nyt

ollenkaan odotetulla tavalla ja siksi siihen asiaan pitää palata ja se palaaminen ei voi tarkoittaa muuta kuin sitä, että sapatille lähtevän korvaustasoa nostetaan. Jos näin menetellään, lähtijöitä varmasti on paljon enemmän kuin se parituhatta, joka tuossa puolen vuoden vaiheilla oli. (Min. Jaakonsaaren välihuuto) — No, vaikkapa kaikille se 4 500 markkaa, jotka lähtevät. Ei se ole paljon sekään. Mutta kun sille tasolle mennään, niin lähtijöitä on enemmän.

Tunnen hyvin tanskalaisen järjestelmän. Siellä korvaustaso on korkea, ja eräänä vuonna Tanskassa, kun siellä silloin olin muutama vuosi sitten, 100 000 käytti sapattivapaoikeutta hyväkseen. Meillä tämä homma on kääpiöitymässä muutaman tuhannen ihmisen puuhaksi ja syynä on vain se, että työministeriö on pilaamassa tämän tärkeän hankkeen liian matalalla korvaustasolla.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Saateenkaarihallituksen toisenkaan budjetin päässä ei näytä olevan kultaa. Hallitus noudattaa edelleen teorianekraattien ja kyynisten kirjanoppineiden talouspolitiikkaa. Hallituksen kaikista toiminnasta paistaa läpi halu kelvata Emu-valioiden joukkoon. Suomi mاتهlee kohti Talous- ja rahaliittoa nöyrästi pää maata viistäen. Missään muussa EU-maassa ei olla edes valtaeliitin keskuudessa niin lapsellisen innostuneita EU-jäsenyydestä kuin Suomessa. Hallituksen partio-poikamaisuus tuskin kansan laajoja kerroksia lohduttaa, vaikka tilaustutkimuksilla väitetään EU-pelkojen Suomessa hellittäneen.

Hallitus tuppaa Suomea toiminnaltaan epävarmaan Emu-hankkeeseen. Mieleen tulee hake-mattakin satu ”Keisarin uusista vaatteista”; siinä kaikki hännystelivät ja ihastelivat keisarin uutta läpinäkyvää vaatetta. Tarvittiin pikkupoika sanomaan totuus julki: Keisarilla ei ole vaatteita lainkaan. Tämä tehtävä Suomessa lankeaa pääasiassa pienille eduskuntaryhmille.

Euroopassa Emu-hanketta arvostellaan jo yleisesti. Yhteisvaluutta on mieletön ajatus. Arvostettu megatrenditutkija John Naisbitt totesi hiljattain Suomen Kuvalehdessä, että Maastrichtin sopimus on kuollut. Hän vertasi yhteisvaluutta-ajatusta Euroopassa siihen, että Meksikolla, USA:lla ja Kanadalla olisi yhteinen valuutta. Yksikään Yhdysvaltain presidentti ei tohtisi mokomaa esittää edes huumorimielessä. Ikävintä Suomelle yhteisvaluutta-ajatuksessa on se, että se ei ole huumoria. Huonolle vitsille ei kyllä viitsi nauraakaan. Markan erm-kytkentä tällä kurssil-

la on vaarallista, kuten muun muassa Tauno Matomäkin on todennut. Markka on kansalaisomaisuutta, yksi itsenäisen Suomen symboleista. Perussuomalaiset heittävät soraa markanmyyjien rattaisiin. Me emme myy markkaa missään tilanteessa. Perusarvot eivät ole kaupan.

Arvoisa puhemies! Valtion vuoden 1997 talousarvio kohtelee erityisen kaltoin työttömiä, lapsiperheitä, syrjäseutujen ihmisiä, pieneläkeläisiä, maaseutua ja kaupunkien vähäosaisia. Hallitus iloitsee varsinaisesta veronkevennysbudjetista, mutta erityisesti työttömillä ei ole syytä hurrata. Esimerkiksi työttömille aikaisemmin myönnetty ansiotulovähennys poistuu heiltä kokonaan, joten ainakin siltä osin työttömien verotus kiristyy. Tämä lienee hallituksessa erityisesti työllisyyskysymyksiin perehtyneen poliittisen vasemmiston aikaansaannos. Ei ole ihme, että Suomessa urheiluseurasta puuhataan uutta kommunistipuoluetta. Kannustinvähennyskin loppuu vasta 318 000 markan vuosituloilla, joten hyvätuloisten asia on vasemmiston siunauksella hoidettu mallikelpoisesti. Saman linjan mukaista on myös se, että suurituloisten ylimääräistä sairausvakuutusmaksua lasketaan 1 pennillä. Hyvätuloisten maksurasitus pienenee kaiken kaikkiaan 920 miljoonalla markalla. Tämä kaikki on tehty samanaikaisesti, kun työttömien peruspäiväraha on jäädytetty 118 markkaan.

Nuoret työttömät ovat joutuneet ikärasismien kohteeksi. Työttömyysturvalain ja työmarkkinatukilain muutokset ovat ennen kaikkea nuorten työttömien toimeentuloturvaa heikentäviä ratkaisuja. Ammattikouluttamattomat nuoret pistettiin ay-liikkeen jäykkäniskaisuuden maksimiehiksi. Nuorelle langetettu pakkokoulutus on tehty työttömyyslukujen kaunistelutempuiksi. Samalla valtion työttömyysturvamenoja saadaan näennäisesti leikatuksi. Suurtyöttömyyden ehkäisyn kannalta näillä tempauksilla ei ole merkitystä. Päätös jättää alle 20-vuotiaat ammattikouluttamattomat nuoret työmarkkinatuen ulkopuolelle on epäonnistunut päätös, joka pakottaa nuoret osallistumaan sellaiseen koulutukseen, joka ei motivoi. Tällaisen aikuisten päivähoidon tuloksista ei siunausta heru.

Hallituksen lapsiperhevihamielisyys näkyy jo alenevina syntyvyyslukuina. Lapsilisät on jäädytetty 535—1 023 markkaan kuukaudessa lapsiluvusta riippuen. Lasten kotihoidon tukea on rujoutettu sillä seurauksella, että jo kuluvan vuoden budjetissakin jää satoja miljoonia markkoja käyttämättä, kun kotiäidit ovat siirtyneet työttömyyskortistoon. Samalla kunnallisen päivähoi-

don kustannukset ovat nousseet. Tällainen säästöpolitiikka on jäljiltään tuhoisaa ja järkeä vailla. Nuorison ja lasten tulevaisuus kelpaa kyllä juhlapuheiden aiheeksi, mutta käytännössä juuri heihin on kohdistettu suurimmat leikkaukset.

Suomen EU-jäsenyys on tuonut maamme laajalle maaseudulle jo tukun vaikeuksia. Näitä ongelmia ei pitäisi enää kotikutoisesti lisätä. Energiaverouudistus on käytännössä johtamassa tavallisen kansan sähkölaskun suurenemiseen, vaikka sitä on markkinoitu ympäristöystävällisenä tekona. Polttoaineen kohtuuton verottaminen lyö erityisesti syrjäseutujen ihmisiä, joiden on pakko liikkua omalla autolla, koska julkista liikennettä ei juurikaan enää ole. Maaseudulla ei ole näkyvissä edes bensasotaa etelän huoltoasemien mallin mukaan. Sorateiden varressa on vielä tuoreessa muistissa hallituksen viimevuotinen lahja: yksityisteiden valtionapujen poistaminen. Tällä leikkauksella ei valtion budjetin aukkoja paikata, mutta sillä tehdään suuri vahinko maaseudun asukkaille. Ei maa tällaisella menolla pysy asuttuna. Aikooko hallitus tehdä Suomesta EU:n kansallispuiston, jossa maaseudulla kuljetaan pitkin perunapelloja?

Maatalous on jo tottunut iskuihin Suomen EU-jäsenyyden myötä. Keskustan johdolla solmittu laiha tulos on nyt maaseutuväen silmien edessä. Tämän sopimuksen arkkitehteina touhusivat silloinen pääministeri Esko Aho ja silloinen ulkoministeri Heikki Haavisto. On kummallista, että keskusta huutaa maakunnissa EU:n pahuutta, vaikka se itse on koko onnettoman EU-ratkaisun kätilö. Varas huutaa: Ottakaa varas kiinni!

Hallituksen linja ei maataloudelle paljon lupaa etenäkään, kun lähes kaikki hoidetaan Bryselin konttorin kautta. Hallitus mainosti viimeistä vakavien vaikeuksien tukiratkaisua menestysseksi, vaikka kyse oli siitä, paljonko me saamme käyttää omien kansalaistemme verorahoja maatalouden tukemiseen. EU:lta siihen ei tipu euukaan, ei vihreätä eikä muunkaan väristä.

Se vähä, mitä meillä on omaa sanottavaa maaseudun asioihin, olisi hyödynnettävä. Tämän vuoksi on käsittämätöntä, että hallitus rökittää viljelijöitä leikkaamalla vielä lomituspalveluja. Tällä toiminnalla hallitus amputoi koko lomituksen perusajatuksen: Eniten palveluja tarvitsevat, seitsemänpäiväistä työviikkoa tekevät karjalouden harjoittajat joutuvat lyhentämään nykyistään 22 päivän lomaansa. Tällä päätöksellä menetetään maaseudulla 2 500 työpaikkaa. Tämäkö on sitä kuuluisaa työttömyyden puolitta-

mispolitiikkaa, jonka hallitus alkutaipaleellaan lupasi toteuttaa?

Arvoisa puhemies! Hallitus on varannut isot määrärahat Kehä II:n rakentamisen aloittamiseen Länsiväylän ja Turuntien välillä. Tämä kiistely ja ympäristövaikutuksiltaan hyvin kiistanalainen hanke saa valtiolta ensi vuoden budjetissa 75 miljoonaa markkaa. Samalla rahalla olisi hoidettu iso nippu alemmaa tieverkostoa maamme laajoilla haja-asutusalueilla. Hallituksen tiepoliittinen mielenkiinto näyttää kohdistuvan tarpeellisuudeltaan kyseenalaisten mamentihankkeiden käynnistämiseen ja loppuunsaattamiseen, kun sen sijaan maakunnat saavat tyytyä entistä vähempään. Esimerkiksi Vaasan tiepiirissä on 10 prosentin pudotus perustienpidon rahoissa. Rahojen tuntuva vähentäminen merkitsee myös sitä, että tielaitoksen omankin väen työllistäminen tulee ensi vuonna olemaan tiukalla. Heijastusvaikutukset kohdistuvat rankalla tavalla myös ulkopuolisten käyttöön tienpidon alalla. Lisäksi hallituksen tulisi unohtaa kokonaan suunnitelmat tielaitoksen liikelaitostamisesta, koska kyse on täysin järjettömästä toimenpiteestä, jossa hyvin toimiva organisaatio palautettaisiin tsaarinaikaiselle tasolle.

Rataverkoston turvallisuus on vakava huolenaihe. Viimeisen vuoden aikana on sattunut tukku vakavia onnettomuuksia rautateillä. Rautatiet ovat kansallisuusomaisuutta, jota ei saa päästää rappeutumaan. Rautatiet ovat elintärkeitä paitsi matkustajien turvallisuudelle kuljettamiselle myös teollisuudelle. Teollisuuden on voitava luottaa siihen, että tilattu tavara saadaan ajoissa satamaan. Rataverkon heikosta kunnosta kielii se, että uusia nopeusrajoituksia asetetaan 330 kilometrille. Rautateiden kunnostaminen olisi tässä työttömyystilanteessa myös oikeata työllisyyspolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen aluepoliittinen kehittämislinja ilmenee läänintappolinjana. Tällaiset tappolinjat eivät Suomessa sinänsä ole mitään uutta, onhan lehmäkin ollut Suomessa eläin, josta on annettu lahtauspalkkioita. Kymmenettuhannet ihmiset ovat vedonneet oman lääninsä säilyttämisen puolesta. Kansalaisten mielipiteille on viitattu kintaalla. Vai onko tämä läänintappohanke se suuri bluffi, joka voidaan perua, jotta kansa saataisiin tyytyväiseksi? Kun ei tapahdu mitään, saataisiin uskoteltua, että olette saaneet jotain. Sekin tietenkin olisi lahtauslinjaa parempi ajatus. Keskusta hurskastelee tapansa mukaan tässäkin asiassa. Se on itse luonut pohjan läänintappohankkeille maakuntahal-

linnon kylvämisen aikoihin. Näin on, ed. Pekkarinen. Käytöskaava on tuttu kyläkoulujen lakkauttamisesta. Julkisuudessa keskusta pauhaa maaseudun elinvoimaisuudesta, mutta käytännössä juuri keskustan kunnallispamput ajavat koulutapot lävitse.

Läänien lakkauttamista on perusteltu säästöjen aikaansaamisella. On varsin poikkeuksellista, että jopa valtiovarainministeriön budjettipäällikkö Erkki Virtanen avaa suunsa tällaisessa asiassa todeten, että läänien lakkauttamisten säästöt ovat suuruusluokaltaan merkityksellisiä. Hallintoministeri Backmanilla tuntuu olevan uskottavia kritikoita superministeriötä myöten. Lisää huutia on tullut ministerin omalta puoluetoverilta maaherra Kaarina Suoniolta, joka syyttää Backmania vääristä väitteistä ja perusteluista viiden suurläänin ajamisen yhteydessä. Backmanin ajama lääninuudistus merkitsisi palvelujen heikkenemistä ja Helsingin vallan kasvua. Miten tämä on sopusoinnussa EU:n muka suosiman subsidiariteettiperiaatteen kanssa, jossa päätöksenteon pitäisi tapahtua mahdollisimman lähellä kansaa?

Hallituksen yleinen talouspolitiikka perustuu todelliseen kasvuun ja matalaan inflaatioon. Suomen tyypisessä taloudessa, joka on hyvin riippuvainen ulkomaankaupasta ja erittäin suhdanneherkkä, hallituksen kaava ei toimi. Ei hallitus eikä mikään sen asiantuntija ole pystynyt osoittamaan, että tämä historiallinen tosiasia olisi muuttunut. Yksittäisiä esimerkkejä on, joihin edellä mainittu ei päde, muun muassa elektronikkaklusteri, mutta pääsäännöksi se kelpaa tervetulleista poikkeuksista huolimatta. Pieni inflaatio ei varmasti ole pahaksi tilanteessa, jossa todellinen työttömyys on 25 prosentin luokkaa. Itse asiassa se olisi välttämätöntä. Nykyinen yhdistelmä talouskasvusta ja matalasta inflaatiosta on kuin ajaisi autoa liian vähällä öljyllä. Koke-mattomampikin autoilija tietää, mitä siitä seuraa.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten eduskuntaryhmä antaa hallitukselle myös kiitosta, jos aihetta on. Aihetta ei tosin usein ilmene. Hallitus saakoon kiitoksen veteraanien aseman parantamisesta, vaikka rahallinen kiitos tulee yhä useammalle isänmaan puolustajalle liian myöhään.

Hallituksen puolustuspolitiikka on ollut sekin varsin täysipäistä valmiusjoukkoinnosta huolimatta. Valmiusjoukkoihin ei ole mitään ryntäystä tullut. Kukapa sitä haluaisi seistä vartiosta vieraalla maalla kaukana kotoa? Varusmiesten

ansioissa minimipäivärahoineen on korjattavaa. Niin ikään on huolehdittava siitä, että varusmiehet eivät turhaudu kasarmeilla. Metsäkeikoille olisi päästävä.

Arvoisa puhemies! EU:n mukanaan tuoma arvonlisäverojärjestelmä on palvelualojen pahin työllistämisen este. Tehokkain tapa saada verohelpotuksia niille, jotka ovat vaikeuksissa, olisi ruokatavaroiden arvonlisäveron alentaminen. EU-ruokapakettien jaon tarpeettomaksi tekeminen pitäisi olla kansallinen kunnia-asia.

Perussuomalaisten eduskuntaryhmä toteaa, että hallituksen kylmän viiman talouspolitiikka Emu-hosumisineen jatkuu tulevana vuonna. Valittu talouspoliittinen linja pitää jättityöttömyyden sietämättömällä tasolla. Kansalaisten jakaantuminen ja alueellinen epätasa-arvoisuus jatkuu tavalla, jota ei voi hyväksyä. Poliittinen ääripäähallitus on hämmästyttävällä tavalla yksimielinen omasta talouspoliittisesta linjastaan. Suomen poliittisen kartan jako ei enää mene oikealta vasemmalle, vaan se kulkee euro- ja Emu-ryönteisten voimien ja oman kansallista päätöksentekoa ja suomalaista hyvinvointivaltiota puolustavien kansalaisten välillä.

Valtiovarainministeri **N i i n i s t ö**: Arvoisa puhemies! Odottelin, että olisin saanut tänään täällä moitteita ensinnäkin siitä, että budjetin alijäämä on 5,1 prosenttia, mikä on Euroopan kolmanneksi heikoin suoritus. Odotin, että olisin saanut moitteita siitä, että työllisyyden kannalta aivan keskeisiin asioihin, keskeisen infrastruktuurin rakentamiseen tai t&k-panostukseen, ei ollut tämän enempää tässä budjetissa varoja osoitettavissa. Odotin, että olisi tullut moitteita siitä, kuinka vuosina 98—99 selvitetään siitä tasapainotusvaatimuksesta, jonka hallitus on itse itselleen asettanut, että velkasuhde tasaantuisi. Odotin, että olisin saanut moitteita siitä, että Suomi tämänkin veronalennuksen jälkeen jää tuloverotuksen osalta ehkä Euroopan kireimmin verotetuksi maaksi ja ainakin progressioltaan. Sen sijaan en osannut odottaa, että opposition, jos ei nyt pääpuheenaiheeksi, niin ainakin toiseksi tärkeimmäksi näyttää nousevan läänien lakauttaminen.

Arvoisa puhemies! Haluan joillakin sanoilla kommentoida ... (Ed. Saari: Työllisyys oli tärkein!) — Totesinkin: toiseksi tärkeimmäksi puheenaiheeksi — ryhmäpuheenvuoroja, joiden puhujia kuitenkin haluan muistuttaa siitä, että emme me ole niin hyvässä tilanteessa, kuin te luulette, alussa kertamani seikkojen, nimen-

omaan valtioneulouden, osalta. Nämä muutamet kommentit:

Ensinnäkin keskustapuolueen osalta on varmasti vähän kulunutkin käydä ikuista väitte-lyä, miten te olette nyt tekemässä aikaisemmasta välttämättömyydestä paheen. Tarkoitin sillä säästämistä. Täällähän keskustalainen pääministeri joutui koko viime eduskuntakauden budjettikäsittelyissä ja muissakin käsittelyissä todistelemaan, kuinka välttämättömiä säästötoimenpiteet ovat. (Ed. Pekkarinen: Kyse on siitä, miten ne kohdennetaan!) Minusta hän oli aivan oikeassa siinä, kun hän todisteli. Nyt sen sijaan säästämisen näyttää olevan pahe, ja ed. Saari esitti puheessaan liki 7 miljardin markan selkeät lisäykset budjettiin. Toteaisin, että se kasvattaisi jokaisen suomalaisen vuosittain lisääntyvää velkaa 1 500 markalla. Se on huikea summa joka vuosi, vuosi vuoden päälle.

Mennään sitten työllisyysasiaan. (Ed. Saari: Mistä se summa tuli?) — Mutta jos ed. Saari haluaa tuohon vastauksen, niin tarkoittaako nyt tämä teidän reagointinne siellä sitä, että vaikka te puheessanne moitittekin hallituksen leikkauksia, ette kuitenkaan tarkoita sitä? (Ed. Pekkarinen: Ei tuo nokkeluus ole mistään kotoisin!) — Niitä lisäyksiä ei olisikaan pitänyt tehdä? Niistä kertyi 7,5 miljardia markkaa.

Mennään pä työllisyyspuolelle. Toivoisin, että ed. Tennilä voisi riveihinsä lisätä myös tuloveron keventämispuolen, sillä totean puheenvuorossani varsin selvästi, että tuloveron keventäminen lisää kotimarkkinoilla kysyntää ja sitä kautta on paras lääke työttömyyteen, joten ne 69 veroriviä sopii lukea työttömyys-otsakkeen alle.

Verokiilan alentaminen on useiden, ehkä useimpien, asiantuntijoiden mukaan kaikkein keskeisimmässä asemassa meidän työttömyytemme hoitamisessa. Verokiila tässä alenee. Myönnettäköön, että me jäämme edelleen tuloverotuksessa varsin korkealle tasolle, ja tuloveron alentamislinjaa on jatkossakin jatkettava.

Vero kontra työttömyys-asiaa voidaan lähestyä myös katselemalla vähän, miten suomalainen yhteiskunta tällä hetkellä poikkeaa keskimääräisestä eurooppalaisesta yhteiskunnasta. Meillä on kaksi sellaista tunnusmerkkiä, joissa me olemme heikoilla. Toinen niistä on työttömyys ja toinen on erittäin kireä tuloverotus. Saattaa olla, että noiden asiantuntijoiden arviot, joiden mielipiteisiin viittasin, ovat aivan oikeita, että juuri se kireä tuloverotus on eräs työttömyyden syy tai ainakin este sille, ettei työllisyyttä saada lisätyksi niin nopeasti, kuin me varmasti kaikki toivoisimme.

Tuloverouudistus on myös tehty työtä ja työn-tekoa kannustavalla tavalla. Ainakin olen ymmärtänyt, että kaikki talouspuolen asiantuntijat ovat sitä mieltä, että terve yhteiskunta voi elää vain työnteosta. Silloin on toki loogista, että verotuskin kannustaa nimenomaan työn tekemistä.

Totesin, että budjetti ei anna riittävää panostusta keskeiseen infrastruktuuriin tai t&k-puolelle. Nyt näyttää siltä, että meillä on mahdollisuus lisäbudjetin yhteydessä ja erityisesti tulevina vuosina lähestyä tutkimusta ja kehitystä myönteisellä tavalla.

Budjetin eräs keskeinen työllisyysvaikutus on siinä, että se luo edellytykset vakaalle taloudelle ja vakaalle talouskasvulle. Sillä on kaikissa olosuhteissa merkitystä, vaikka saattaa olla niin, että talouskasvun suora korrelointi työllisyyden lisääntymiseen ei ole toiminut sillä tavalla kuin joskus aikaisemmin.

Keskustapuolue halusi myös ottaa väliaikoja työttömyystavoitteen kehittämisen osalta. Hallituksen mielestä olisi parempi ottaa loppuaikoja. Ymmärrän kyllä, että se ei edelliselle hallitukselle ole kovin mairittelevaa. Työttömyyshän lisääntyi silloin viisinkertaisesti. Luulen, että kaikki me olimme siitä erään asian, ja se on se, että talouden käyttäytyminen ja työllisyyden käyttäytyminen on huomattavasti monimutkaistunut yhä pienenevässä maailmassa. (Ed. Pekkarinen: Hallitus itse asetti väliaikatavoitteen!) — Edellinen hallitus ei tainnut asettaa tätä viisinkertaistamista!

Täällä keskustapuolue on myös puhunut jälleen kerran työreformista. Se saattaa olla ihan hyvä otsake, mutta katsokaamme hivenen taaksepäin. Keskustapuolue on ollut tämän maan hallituksessa neljää vuotta lukuunottamatta aika pitkän aikaa. Muun muassa silloin ja sinä aikana on kehittynyt koko työoikeusjärjestelmämme. Sen sijaan reformoinnista ei ole näkynyt tuona aikana, kun keskusta on ollut hallitusvastuussa, jälkeäkään.

Ed. Paasio ei näytä saapuneen paikalle, mutta otan vapauden kommentoida hänen puheenvuoroaan hänen poissaollessaan sen vuoksi, että minusta on kovin epäsopevaa, että tässä salissa pannaan toisen suuhun jotain sellaista, mitä sieltä ei ole tullut. Se on vähän kuin pelaisi shakkia vastapuolenkin puolesta. Siinä onnistuu kyllä matin teossa. En ole sanonut, että suurituloiset tarvitsevat sen enemmän kuin muutkaan veronalennusta. Olen todennut vain sen, että tasaprosentti johtaa veronalennuksiin, jotka suhteellisesti ovat

pienituloisilla suurempia mutta suurituloisilla rahallisesti suurempia. (Ed. Tennilä: Miksi se sitten piti tehdä niin?) — Se on tasapuolinen veronalennus. Meillä on tuloverotuksen kohdalla kaksi ongelmaa, niin kuin me kaikki tiedämme. Toinen on se, että se on kauttaaltaan äärettömän kireä, ja toinen on se, että sen progressio on erityisen jyrkkä. Ei ole mitään syytä tuota progressiota kiristää. Luulen, että kaikki ne, jotka rohkenevat näin vaalien alla asian lausua ääneen, ovat kyllä samaa mieltä.

Erityisesti kristillisten puheenvuorossa kiinnitettiin kuin myös ed. Vistbacka puheenvuorossaan kiinnitti huomiota Emun merkitykseen. Haluan vielä kerran selkeästi todeta, että tämän talousarvion ohjenuorana ei suinkaan ole ollut Emu-kriteerien täyttäminen. Jos nyt ylipäätään koskaan on helppo täyttää kriteereitä, niin meidän on huomattavasti helpompi täyttää esimerkiksi Emun alijäämäkriteeri kuin saattaa Suomen valtion alijäämä edes eurooppalaisittain vertailukelpoiseen kuntoon. Ensi vuonnahan me täytämme Emu-kriteerin alijäämän suhteen, mutta sen sijaan Suomen valtion alijäämä jää sinne 5,1 prosenttiin, joka on todellakin Euroopan todennäköisesti kolmanneksi heikoin suoritus. Sen sijaan Emu-kriteereissä menestymme kyllä aivan kohtuullisesti. Meillä on valtiontalouden hoitamisessa paljon tiukempi vaatimus kuin Emu-kriteerissä.

Kristillisten ryhmäpuheenvuoron osalta jäin lähinnä ihmettelemään sitä, oliko nyt tarkoitus moittia sitä, että veroratkaisu on ylipäätään tehty, vai sitä, että se on liian vaatimaton. Kumpikin moite on tuosta puheenvuorosta luettavissa. Muutoin haluaisin ed. Kallikselle todeta, että niin kuin aikaisemmin lausuttu on, eduskunta tekee lopullisen ratkaisun Emun kolmanteen vaiheeseen siirtymisestä. Se on eduskunnan poliittisen päätöksen käsissä. Mutta haluan todeta samaan hengenvetoon sen, että hallitus tekee, totta kai, ja sillä on velvollisuuskin tehdä kaikkensa, jotta siinä vaiheessa, kun eduskunta tuon ratkaisun tekee, eduskunnalla on todellinen ratkaisutillanne eli molemmat vaihtoehdot käytettävissä.

Työministeri J a a k o n s a r i : Arvoisa puhemies! Odotin, että kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron pitäjä ed. Ben Zyskowicz olisi kunnian miehenä antanut hallitukselle tunnustuksen siitä, että 1,5 vuodessa on päästy reippaasti eteenpäin työllisyyttä tukevista työelämän ratkaisuisa, varsinkin kun ne aikaansaannokset, mitä

Suomessa on tehty, sijoitetaan siihen kehykseen, mitä tapahtuu Ruotsissa, Saksassa ja Ranskassa. Suomessa on pystytty työelämän kysymyksissä 1,5 vuoden aikana itse asiassa tekemään juuri niitä muutoksia, joista Ruotsissa käydään kamppailua ja joita Saksassa toivotaan. Tämä olisi ollut mielestäni sellainen asia, jonka ed. Zyskowicz olisi voinut todeta, että hyvä niin, että menään eteenpäin.

Mutta hän vaatii edelleen lisää epävarmuutta työelämään, edelleen lisää määräaikaaisuutta, kun 70 prosenttia kaikista uusista työsuhteista on määräaikaaisia, tilapäisiä, kun tänään korkeimman hallinto-oikeuden tietojen mukaan kuuden vuoden aikana on saatettu solmia saman työntekijän osalta 60 eri työsuhdetta. Kun ed. Zyskowicz vielä enemmän vaatii turvattomuutta työelämään, niin silloin on pakko vetää sellainen johtopäätös, että kysymys ei ole enää työelämän uudistamisesta työllisyysnäkökulmasta, vaan yksinkertaisesti sellaisista ideologisista pyrkimyksistä, joilla isäntävaltaa halutaan vahvistaa suomalaisessa yhteiskunnassa, kuten keskustan työreformissakin monta kertaa. Varmasti tämmöistä keskustelua on hyvä käydä, mutta on syytä myös kysyä, onko tämä itse asiassa jo vanhanaikaista keskustelua Suomessa, sellaista, joka ei ole todellisuutta tämän päivän maailmassa.

Täällä on vedottu monissa puheenvuoroissa, sekä keskustan että ed. Zyskowiczin puheenvuoroissa, Oecd:n raportteihin. Joskus kannattaa vähän mystiikkaa Oecd:nkin raporttien ympäriltä kuoria pois.

Nimittäin Oecd:ssäkin on kaksi politiikkasuositusta, jotka kamppailevat keskenään. Toiset Oecd:n raportit todellakin vaativat työsuhteturvan keventämistä, osa-aikatyön lisäämistä, työaikajoustoja, työehtosopimusten yleissitovuuden purkamista, jolla muuten turvataan minimipalkat ja minimityöehdot. Tällä hetkellä ne ovat palkansaajan perusturvaa. Mutta sitten on Oecd:nkin piirissä toisenlaisia politiikkasuosituksia. Kaikkein viimeisin politiikkasuositus, joka Oecd:n piiristä on tullut, kulkee nimellä Teknologia, tuottavuus ja työpaikkojen aikaansaaminen.

Siinä jo todetaan, että itse asiassa nykyisessä, kasvavassa globaalissa kilpailussa hyvin toisenlaiset pyrkimykset ovat jo keskeisellä sijalla kuin joustojen vaatimukset. Esimerkiksi erityistä huomiota kiinnitetään juuri osaamisen lisäämiseen, koulutukseen, mukaan lukien työnantajien antama täsmä- ja lisäkoulutus. Tässä Oecd:n viimei-

simmässä suositusosassa korostetaan sitä, kuinka tärkeä on tutkimus, yritysten verkostoituminen, työmarkkinajärjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö. Luulen, että lakot, joita on ollut Saksassa ja todennäköisesti on syksyllä Ranskassa, opettavat myös suomalaisia siinä, kuinka tärkeää ja tuloksellista on päästä yhteistyössä näissä asioissa eteenpäin.

Oecd:n uudessa raportissa suositellaan elinikäistä oppimista, pidetään tärkeänä työnantajan ja henkilöstön vuorovaikutusta, esitetään työpaikkatasoisia sosiaalisia ohjelmia työntekijöille, joiden pätevyys on vanhentunut tai alentunut sekä varoitetaan siitä, kuinka vaarallista on, että palkkaerot liiaksi kasvavat, ja kuinka vaarallista on se, että sitoutuminen työpaikkaan vähenee.

Minusta tämän tyyppistä keskustelua pitäisi jo Suomessakin käydä aikana, jolloin on toteutettu hyvin paljon yrittäjien ja työnantajien esittämiä joustoja, joiden tunnetuksi tekeminen ja joista tiedottaminen on nyt äärettömän tärkeää. Meillä esimerkiksi marraskuussa astuu voimaan uusi työaikalaki, joka mahdollistaa työajoissa mitä mielikuvituksellisimmat joustot. Lisäksi irtisanomisaikoja ja neuvotteluaikoja on lyhennetty jne.

Sanon vielä kerran: Ne toivomukset ja vaatimukset, joista Ruotsissa nyt käydään keskustelua ja hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kesken, on meillä toteutettu. Samaten ne, mistä Saksassa keskustellaan, on myös pitkälti toteutettu. Minusta on aika siirtyä sellaiseen keskusteluun myös työelämän kysymyksistä, jossa oikeasti pyritään edistämään niitä asioita, jotka synnyttävät uusia työpaikkoja, eikä jatkaa sellaisia ideologisia pyrkimyksiä, joita myös tämän keskustelun aikana on selvästi esiintynyt.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Verotuksen kevennysvaraa todellakin jonkin verran ensi vuodelle on olemassa, varsinkin jos verotuksen painopistettä muutetaan välillisen verotuksen suuntaan. Kevennysvara olisi kuitenkin, ministeri Niinistö, tullut suunnata pieni- ja keskituloisiin, painottuen nimenomaan sinne.

Mutta näinhän nyt ei käy. Merkittävä osa pienituloisista jää ilman ensimmäisenkään pennin kevennystä verotukseensa. Puoli miljoonaa eläkeläistä, muutama satatuhatta muun sosiaaliturvan varassa elävää kansalaista ei saa ensimmäisenkään pennin mittaista kevennystä verotukseensa, siis ensimmäisen penninkään mittais-

ta kevennystä verotukseensa. Päinvastoin erät heidän välilliset veronsa kiristyvät, kuten hyvin tiedämme.

Samaan aikaan esimerkiksi, ministeri Niinistö, teidän tulotasollanne veronkevennys vuodessa on lähes 10 000 markkaa. Minä kysyn: Kumpi olisi tarvinnut kulutuskysyntämahdollisuuksiinsa lisäyksen, sillä tulotasolla oleva, millä esimerkiksi te olette, vai pienituloisimmat kansanosat, joihin äsken puheessani viittasin?

Mitä tulee taas siihen, että keskustan ryhmäpuheenvuorossa puhutaan leikkauksista, ministeri laski miljardeja, leikkauksillakin voi olla erilainen kohtaantuminen. Jo viime syksynä täällä, vuosi sitten, meidän vaihtoehdossamme leikkauksilla oli todella erilainen kohtaantuminen. Teidän leikkauslinjanne ottaa erityisesti tänä vuonna monilta pienituloisilta, lapsiperheiltä, kuntien palveluksessa olevilta ja kuntien palveluja tarvitsevilta. Leikkauslinjassa on ero, ei välttämättä niinkään määrässä. Luulen, että siinä ei meillä kovin suuret erot ole.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Niinistö kiinnitti huomiota Suomen tuloverotuksen progression jyrkkyyteen. Jos sitä arvioidaan kansainvälisesti, pitäisi verrata myös pääomaverotusta, kiinteistöverotusta, varallisuusverotusta ja perintöverotusta. Nämä kaikki ovat Suomessa poikkeuksellisen alhaisella tasolla. Tämä johtaa siihen, että jotta saavutettaisiin tulonjakoon oikeudenmukaisuutta, progression pitääkin olla tiukempaa kuin muissa maissa. Näiden kevennysten muotoilun pitää ottaa huomioon myös muu verotuksen rakenne.

Sosialidemokraatit ovat pitäneet tuloverotuksen tätä keventämismallia huonona. Tässä tilanteessa olisi kevennyksiä pitänyt kohdentaa erityisesti enemmän tulohaitarin matalampaan päähän. Jos sitten jossakin vaiheessa on mahdollisuuksia muita mainitsemiä veromuotoja kiristää yleiselle eurooppalaiselle tasolle, siinä vaiheessa voitaisiin tehdä yleisempää marginaaliverojen keventämistä.

Sinänsä pitää paikkansa, että Suomessa tuloverotus on maailman huipputasoa. Ensi vuoden kevennys pudottaa keskimääräisellä tulotasolla vasta pari prosenttiyksikköä verotusta, jota edellisen vaalikauden tuloksena kiristettiin 5—7 prosenttiyksiköllä.

Toiseksi vielä infrastruktuuri-investoinneista. Erityisesti toivoisin panostusta syksyn lisäbudjetissa rautateihin, niiden turvallisuuteen ja niiden

palvelukyvyn parantamiseen. Ei pidä panostaa pelkästään tutkimukseen ja tuotekehittelyyn, jotka tietysti nekin ovat avainkysymyksiä Suomen tulevaisuuden kannalta. Juuri liikenneverkon perusrakenteet ovat sellaisia sijoituskohteita, jotka varmasti palvelevat Suomen talouden ja työllisyyden kasvua tulevina aikoina.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaaren puheenvuoron johdosta totean, että kunnian miehenä ja hallituksen kannattajana annoin puheenvuorossani tunnustusta hallitukselle niistä toimenpiteistä, joita hallitus on tehnyt työllisyyden kohentamiseksi ja työttömyyden torjumiseksi. Kun hallituksella hallitusohjelmassaan on äärimmäisen kunnianhimoinen tavoite työllisyyden suhteen eli työttömyyden puolittaminen, on mielestäni tänä päivänä rehellisesti kuitenkin todettava, että nykyisillä keinoilla ja nykyisellä vauhdilla hallituksen itselleen asettama kunnianhimoinen tavoite ei voi toteutua.

Tarvitaan siis uusia toimenpiteitä, tarvitaan hallituksen työllisyyspolitiikan tehostamista. Tarvitaan mielestämmi sellaisia toimenpiteitä, joilla alennetaan etenkin pienissä yrityksissä työllistämiskynnystä. Se kynnys on osittain psykologinen, sitä en ollenkaan kiistä, mutta sekin on todellisuutta tämän päivän pienyrityksissä.

Ministeri Jaakonsaari sanoi, että tällaiset toimenpiteet lisäävät turvattomuutta ja epävarmuutta työmarkkinoilla ja toimivat siten työllisyystavoitetta vastaan. Kysyn: Kenen turvattomuus siitä lisääntyy, jos pienimmissä yrityksissä vapautettaisiin määräaikaisten työsuhteiden solmiminen kokonaan erilaisista syyperusteista tekijöistä? Toisin sanoen uusia määräaikaista työsuhteita saisi pienissä yrityksissä solmia täysin vapaasti. Jos me säätäisimme tällaisen määräaikaisen lain, kenen turvattomuus siitä lisääntyisi? Ei kenenkään turvattomuus. Ei niiden, joilla on vakituinen, pysyvä työsuhte, eikä kenenkään muunkaan turvattomuus. Sen sijaan tällainen mahdollisuus olisi kannustimena monelle pienyrittäjälle uuden työntekijän ottamiseen, ja se olisi nimenomaan työttömälle ihmiselle vaihtoehto, vaihtoehto työttömyydelle. Se ei olisi vaihtoehto pysyvälle turvalliselle työsuhteelle.

Kun viittasin Ruotsiin ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Zyskowitz!

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomihan on korkean rakenteellisen työttömyyden ja rakenteellisen valtionvelan ja korkean verotuksen noidankehässä, josta on mahdollista päästä ulos vain työllisyyden selkeän paranemisen kautta. Sen takia tämä veronkevennyslinja, joka kohdistuu verotaulukoihin yleisenä veronkevennyksenä, tavallaan veronkevennykset roiskitaan verotaulukoihin, on mielestäni huono asia. Se on jopa massatyöttömyyden oloissa tietyllä tavalla vastuutonta.

Veronkevennysvara pitäisi nimenomaan kohdistaa matalapalkka-aloille, pienituloisiin, osin keskituloihin, neljästäkin eri syystä. Nimenomaan näille aloille, jotka ovat paljolti naisvaltaisia matalapalkka-aloja, syntyvät uudet työpaikat. Toisaalta meillä tulo- ja kannustinlukuongelmat ovat nimenomaan pahimmat juuri pieni- ja keskituloisten osalta. Myös on niin, että kotimainen kulutus sittenkin virkistyy parhaiten, kun pienituloisten kulutusmahdollisuudet kasvavat. Ja mikä ehkä kaikkein tärkeintä, meillä Suomessa tuloerot ovat voimakkaasti kasvussa. Leikkauslinja kohdistuu perusturvaetuisuuksiin, ja jos verotuksella vielä yhteiskunnan jakaantumista lisätään, se ei voi olla oikea linja, vaan verotuksen tulisi tuloerojen yleisesti kasvaessa ja säästölinjan ollessa näin epäoikeudenmukainen, kuin se on, nimenomaan tasoittaa tulonjako-ongelmaa, mikä meille on syntymässä.

Ministeri Niinistö, matalapalkka-alat ovat ne, joille pitää nyt suunnata voimakkaaimmin veronkevennykset.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuulluissa opposition ryhmäpuheenvuoroissa oli yksi yhteinen havainto. Se oli se, että valtiovarainministeri esitellessään talousarvioesitystä kiinnitti hyvin vähän huomiota työttömyyden puolittamistavoitteeseen. Katsoin juuri, että listalla on 85 käyttämätöntä varsinaista puheenvuoroa. Lyhentääksemme niitä olennaisesti toivoisin, että arvoisa ministeri ja myöskin työministeri ilmoittaisivat nyt meille kaikille tässä, että hallitus ei ole luopunut työttömyyden puolittamistavoitteesta. Silloin, sanoetaan nyt viisi tuntia, lyhenisivät odotettavissa olevat puheenvuorot.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeää tietää, että tärkeimmät verolait, jotka ovat tässä budjetissa, ovat julkisuuskuvan vastaisesti ministeri Niinistön tukijoukkoihin valmistelemia. Se näkyy näissä

laeissa siltä osin, että sosialidemokraattien tavoitteena olisi ollut painottaminen keski- ja pienituloisempiin. Mutta tämä on kompromissi, joka ilmeisesti on hyväksyttävä.

Kun valmistellaan muita veroja, esimerkiksi energiaveroa, jonka maksavat myös ne, jotka jäävät verohelpotusten ulkopuolelle, eläkeläiset, työttömät ja toimeentulotuen varassa olevat, heidän osaltaan toivon, että energiaverohelpotusta, joka annetaan suurteollisuudelle, ei kohdennettaisikaan suurteollisuudelle, vaan määräraha kohdennettaisiin työttömiin, jotta voisimme jatkossa antaa sosiaaliturvaa myös muille.

Toivon myös, ministeri Niinistö, että kun valmistelette arvonlisäveroa, jota on toivottu palvelujen osalta pienennettäväksi, sitä ei enää jarrutettaisi vaan vauhditettaisiin, jotta ne 3 miljardia markkaa, jotka odotetusti tulevat olemaan vajeena ehkä tältä osin verotuksessa, tulisivat pois harmaasta taloudesta ja siirtyisivät meidän kaikkien käytettäväksi.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Edustajille Johannes Koskinen ja Puisto: Olen aika yllättynyt teidän puheenvuoroistanne.

Kerrataanpa vähän, mihin tämä veronalennus pohjautuu. Hallitusohjelmassa sovittiin aivan selkeästi, että ensi vuodelle poistetaan savaprosentin porras. En kuullut yhtään moitetta sosialidemokraattien ryhmästä, kun hallitusohjelmaa täällä käsiteltiin. Tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä sovittiin, että valtion tuloveroasteikkoa kautta linjan alennetaan 0,8 prosenttia. En muista, että yksikään sosialidemokraattien ryhmästä olisi moittinut tätä ratkaisua. Budjettiriihessä valtion tuloveropuolen tarkistusta harrastettiin itse asiassa suhteellisen vähän, lisättiin 0,8:aan 0,2 ja vedettiin marginaaliverorajoja ylöspäin, siis tulo määräi ylöspäin, yli inflaatiotarkistuksen.

Sen sijaan, mitä budjettiriihessä tapahtui, oli, että tehtiin kunnallisveropuolelle ansiotulovähennyksen korotus tavallaan kuntien puolesta. Nyt voidaan tietenkin ajatella, että toivon mukaan monet kunnat vieläkin, huolimatta siitä että kunnilta syödään faktisesti nettona 0,1 peniä veroäyryltä, olisivat valmiita tekemään myös oma-aloitteisia alennuksia. Täytyy muistaa, että ansiotulovähennys kyllä kohtelee nimenomaan pieni- ja keskitulaisia paremmin kuin se, että kunnat olisivat tehneet reippaan veroäyrinalennuksen. Eli se, kun mentiin kuntien puolesta tavallaan alentamaan verotusta, toimii kyllä pieni- ja keskituloisten hyväksi.

Sen sijaan minulle on täysin käsittämätöntä se, että tässä olisi joku yksipuolinen veroratkaisusanelu. En havainnut yhtään ainoata eriävää mielipidettä budjettiriihessä tästä lopullisesta kannasta.

Edustajat Ala-Nissilä ja Pekkarinen kiinnittävät kumpikin huomiota veronalennukseen. Minä haluaisin muistuttaa siitä, että katsotaanpa jälleen tätä suomalaista yhteiskuntaa, miten se on hoitanut olennaisesti toisella tavalla asiansa kuin keskimäärin aika saman tyyppiset eurooppalaiset yhteisöt. Meillä on kirein tuloverotus. Meillä on kirein progressio. Mutta sosiaaliturvan kohdalla me pärjäämme kyllä tuossa vertailussa edelleenkin kaikkien niitten leikkausten jälkeen, jotka edellinen hallitus ja tämä hallitus on tehnyt ja jotka mitaltaan sinänsä ovat varsin suuria. Onko tästä nyt oikea johtopäätös, että jos me jossain olemme tehneet ratkaisun, joka ilmeisesti heijastuu vielä korkeana työttömyytenä, meidän pitäisi syventää sitä ratkaisua, esimerkiksi kiristää progressiota lisää?

Teistä yksikään ei ole tarpeeksi rohkea myöskään näkemään sitä tilannetta, että jos puhumme esimerkiksi perheestä, jossa ansiotasoa toisella, vain toisella, työssä olevalla vanhemmalla on 200 000—250 000 markkaa, niin tuolle perheelle jää nipin napin käteen se, mikä jää nelihenkisestä perheestä puheen ollen sellaiselle perheelle, joka elää kokonaan sosiaaliturvan varassa. Onko tämä nyt se linja, joka teidän mielestänne todella pitää ajaa läpi, että Suomessa on edullisempaa elää sosiaaliturvan varassa kuin työtä tekemällä? Minä väitän, ettei se ole kenenkään kannalta etu. Kyllä meidän täytyy rakentaa tämä yhteiskunnan tulevaisuus työn tekemiseen ja työn tekemisen kannustamiseen. Muutoin ei ole jakovaraa. Siihen tämä hallituksen esitys tähtää. Siitä huolimatta, niin kuin totesin, valitettavasti me jäämme kovin kovin kauas eurooppalaisesta tasosta tässä työnteon kannustamisessa vielä tässä vaiheessa.

Aivan yhtä selvää on, ed. Pekkarinen, että se, jolla on vähemmän rahaa, keskimäärin tarvitsee sitä enemmän kuin se, jolla on enemmän rahaa. Ei siinä ole mitään ihmettelemistä. (Ed. Pekkarinen: Mutta eikö voisi pienen veronkevennyksen antaa näille pienituloisille?) — Niin, veroja voidaan tietysti alentaa. Niin kuin totesin, tämä kunnallisveron ansiotulovähennyshän on suunnattu nimenomaan pieni- ja keskituloisille oikeastaan niin tehokkaasti kuin se valtion toimenpitein on mahdollista.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitukselle näyttää olevan kovin kovin ikävää puhua työttömyydestä. Oikeastaan sen kruunasi ed. Pulliaisen käyttämä puheenvuoro, jossa hän todella toivoi, että edes tässä salissa ei saisi puhua työttömyydestä, että voitaisiin säästää mahdollisesti viisi tuntia.

Ministeri Niinistö, tuntuu siltä, kun te heitte, että minun puheenvuoroni sisälsi 7,5 miljardin budjettiaukon, että näyttää tulleen hallituksessa tapa heitellä tällaisia. Nimittäin viime syksynä, kun me esitimme oman budjettivaihtoehtomme, silloinkin hallituksen taholta heitettiin, että se sisältää tuota luokkaa olevan budjettiaukon, kunnes selvisi, että hallituksen oma budjettiesitys sisälsi sitä luokkaa olevan aukon.

Nyt täytyy muistaa, että myös hallituksen omat virkamiehet, omat asiantuntijat, ovat todenneet, että tällä veronalennuksella, jos se olisi suunnattu pienempituloisille, olisi ollut tehokkaampi työllistävä merkitys. Nyt tällä veronalennuksella on niin marginaalinen merkitys työllisyydelle, että sitä ei edes kannata laskea.

Toiseksi tähän oli oikeastaan täydellinen silmankääntötempu. Pienen tuloveroalennuksen seurauksena kiristetään energiaveroa, jolla alennus suurin piirtein vedetään takaisin, ja myös sillä otettiin kunnilta mahdollisuus alentaa omia veroäyriä hintojaan, työllistää, investoida ja parantaa tällä tavalla työllisyyttä.

Me olemme sitä mieltä, että veronalennus tarvitaan, mutta oikealla kestäväällä tavalla se saavutetaan vain työllisyyden parantumisen kautta.

Työministeri J a a k o n s a a r i: Arvoisa puhemies! Hallitus ei ole luopunut työttömyyden puolittamisen tavoitteesta, minkä jokainen tarkkaavainen kansanedustaja voi lukea budjettikirjasta. Se on sinne kirjattu, ja sen tavoitteen vahvistaa viimeviikkoinen talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätös nostaa Suomen tutkimus- ja tuotekehittelypanokset 18 miljardiin vuoteen 1999 mennessä. Minusta se on erinomaisen tärkeä päätös, itse asiassa, niin kuin pääministeri on todennut, veroaleakin tärkeämpi päätös työttömyyden voittamisen tiellä.

Monissa puheenvuoroissa on todettu, että ensiksi olisi pitänyt hoitaa työttömyys ja sitten alen-
taa veroja. Se on minusta aika kummallista lo-
giikkaa, koska itse asiassa Suomessa ollaan laa-

jasti yksimieliisiä ja lähes kaikki asiantuntijat ovat todenneet sen, että keskeinen massatyöttömyyttä ylläpitävä tekijä Suomessa on työn tekemisen ja työn teettämisen korkea verotus. Nyt budjettiriihessä pystyttiin verokiilaan saamaan parannusta. Se ohenee, kun muuten keskustan hallituskaudella vuonna 92, jolloin Suomi oli syöksymässä kovaan työttömyyteen ja suureen lamaan, oikein rävähti. Nyt sitä pystytään kaventamaan, ja se on palveluelinkeinojen elpymisen kannalta erittäin keskeinen tekijä.

Yhdessä budjetin veropäätökset ja panostukset tutkimukseen ja tuotekehittelyyn ovat merkittäviä etappeja työttömyyden voittamisen tiellä. On erittäin tärkeää, että koko työttömyyden puolittaminen nähdään sellaisena prosessina, että siinä jatkuvasti mennään eteenpäin.

Myös työelämän kysymyksissä on päästy reippaasti eteenpäin. Kun ed. Żyskowiec vielä penää, miksi ei voi helpottaa määräaikaisten työsuhteiden solmimista, miksi niitä pitäisi vielä helpottaa, kun 70 prosenttia kaikista uusista työsuhteista on määräaikaisia? Verrattuna mihin tahansa Länsi-Euroopan maahan, Saksaan, Ruotsiin, meillä määräaikaisten työsuhteiden solmiminen tällä hetkellä on erittäin yksinkertaista. Joustoja on saatu aikaan. Näin jälleenkäin voin todeta, että työaikalaian suhteen yritettiin ylempien toimihenkilöitten osalta vielä vähän enemmänkin joustaa, mutta silloin kokoomus kävi näitä joustoja vastaan, eli kaikkeen tottuu, joustoihin, toisten joustoihin.

Tarkoitus on säilyttää työlaainsäädännössä myös työntekijää suojeleva ajatus. Jos esimerkiksi pienten yritysten kohdalla työsuhteturvaa heikennettäisiin tai se poistettaisiin kokonaan, se on yrittäjien omankin käsityksen mukaan sellainen asia, joka saattaisi vääristää kilpailua ja joka ei olisi työllisyyden kannalta edullista ja johtaisi muutenkin sellaiseen tilaan työmarkkinoilla, josta monissa maissa pyritään pääsemään jo pois, koska katsotaan, että turvattomuuden tunteen lisääntyminen työelämässä synnyttää itse asiassa työttömyyttä eikä suinkaan uusia työpaikkoja.

Avainasia työpaikkojen synnyssä on kysyntä, menevätkö suomalaisen työn tulokset kotimaassa ja ulkomailla kaupaksi. Siinä työn hinta on yksi erinomaisen keskeinen kysymys, ja työn hintaan on pystytty näillä veroratkaisulla minusta kiitettävästi puuttumaan, joten ne merkit, joita tällä hetkellä on ilmassa — elinkeinoelämän oma tutkimuslaitos on korjannut ennusteita positiivisempaan suuntaan ja kaikki kuluttajabarometrin uudet luvut kertovat nyt siitä, että

luottamus tulevaisuuteen on kasvamassa — ovat työllisyyden kannalta erinomaisen keskeisiä ja tärkeitä.

Kun on selvästi näkyvissä elpymisen merkkejä, minusta juuri nyt ei kannata tehdä mitään hätäkoityjä päätöksiä myöskään työelämän kysymyksissä vaan edetä yhteistyötä rakentavalla linjalla, työmarkkinajärjestöjen kanssa yhteistyötä kunnioittavalla linjalla ja myös työskentelytavalla, jossa yrittäjät ovat mukana. Tällä tavalla saadaan enemmän tuloksia, ja ne tulokset ratkaisevat eivätkä mitkään nimisanat. (Eduskunnasta: Sitä mekin olemme odottaneet!) — Selvästi on näkyvissä nyt, että me olemme uudelleen pääsemässä hyvään kehitykseen. Se on totta, että me olemme pudonneet työttömyyden puolittamisen uralta, mutta nyt on selvästi näkyvissä työllisyyden parempaa kehitystä. Minusta oppositionkin pitäisi olla mukana tässä prosessissa.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti, ministeri Jaakonsaari, keskusta on tukemassa työllisyyden paranemista. Me olemme vain odottaneet tuloksia, kun hallitus kevästä syksyyn ja syksystä kevääseen on kehottanut odottamaan, että nyt on elpymistä näkyvissä ja nyt tilanne paranee, mutta todellisuus tilastojen tultua on ollut aina toinen.

Arvoisa puhemies! Pulmallisinta tässä asiassa on nyt se, että maassamuutto on hyvin voimakkaasti lisääntymässä ja alueelliset erot voimistumassa. Niin kuin olemme todenneet, kahtiajako näyttää olevan monin tavoin syvenemässä niin ihmisten, lähinnä siis työttömien tai muuten sosiaaliturvan varassa olevien ja toisaalta turvatussa työssä olevien, välillä kuin toisaalta myös alueiden välillä.

Arvoisa puhemies! Hyvin suuri kysymys on kysymys maaseudusta, ja hallitus tässäkin suhteessa omilla toimenpiteillään on vähentänyt edellytyksiä työllisyyden paranemiseen suuntaamalla leikkauksia niin, että itse asiassa ei synny säästöjä valtiontalouden tai julkisen talouden kannalta vaan menetetään työpaikkoja ja niitä palveluja, joita välttämättä — maataloilla lomittajan palvelut esimerkkinä mainiten — välttämättä tarvittaisiin. Kuntien valtionosuuksien ylimitoitettut leikkauksethan ovat johtaneet samaan. Siellä ihmiset ovat uupumassa ja sairauslomat lisääntymässä, palvelut jäävät saamatta, eikä työttömyys helpotu. Käytännössä käy vain niin, että menetetään työpanos, ja tämä pulma, arvoisa puhemies, on tullut monin tavoin varmasti esiin myös ministereille. Tästä minusta pi-

tää keskustella. Se on olennainen osa työllisyyden parantamista.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta suurituloisten veroalassa ja puhumisessa siitä, että tämä ohjautuu työllisyyteen, on aika paljon harhaa. Se on kupla siinä mielessä, että jos tällä hetkellä ne ihmiset syövät määrätyn määrän, ostavat vaatteita määrätyn määrän, auton, asunnon, mihin he laittavat sen rahansa, jonka tämä veroale antaa? Todennäköisesti he laittavat ulkomaanmatkailuun. Sitten he käyttävät sijoitustoimintaan, niin kuin laiskaan rahaan. Sitä laiskaa rahaa meillä yhteiskunnassa aika paljon on tälläkin hetkellä pankeissa; haetaan vain sijoitusta, millä tavalla saisi paremman tuoton.

Olisin odottanut sitä, että suurien tuloluokkien edustajat olisivat pidättäytyneet vielä tässä vaiheessa veroraivostaan ja odottaneet, kunnes meidän valtiontalouden velkamme saadaan selaiseksi, että se ei kasva tätä vauhtia. Se on nimittäin hurja vauhti, kun 29 miljardia kasvaa yhä edelleen, vaikka se on taittumaan päin. Ei tässä voi vielä hirveästi hurrata, että meillä on kaikki hienosti, koska velka kasvaa vielä monta vuotta eteenpäin ainakin näiden näkymien puitteissa.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Saattaa tietenkin olla, että minunkin puheeni ovat muuttuneet vuosien varrella, mutta eivät niin nopeasti kuin ministeri Niinistön ja ministeri Jaakonsaaren. Ministeri Niinistö, te kysytte, mikä on kristillisen liiton kanta tuloveroalennukseen, olemmeko me sitä vastaan vai olemmeko me puolesta. Meidän kantamme on melko täsmälleen sama kuin ministerin kanta kuukausi sitten, kun te puhuitte tyhjätaskuisesta valtiosta, se on meidän kantamme. Me katsomme, että noita markkoja olisi pitänyt käyttää toisin, mutta jos nyt tuloveroalennukseen mennään emme sitäkään vastusta, mutta silloin me olisimme tehneet suuremman siirtymän tuloverosta välillisiin veroihin tai oikeastaan muihin veroihin. Se on meidän kantamme. Sillä 5,5 miljardilla me olisimme — uskallan väittää — työllistäneet satatuhatta ihmistä menettelemällä, niin kuin me esitimme: Olisimme antaneet vaihtoehdon työnantajille, joko maksaa tai työllistää.

Vuosi sitten ministeri Jaakonsaari ei ollenkaan puhunut tuloveroalennuksesta. Te puhuitte aivan muista asioista ja piditte muita toimenpiteitä tärkeäimpinä. Sanoitte, että ensi vuoden alussa työttömien lukumäärän pitäisi alkaa kol-

mosella. Olemme ihan samaa mieltä. Tietenkin voi olla niin, että kun ei se alkanutkaan kolmosella, kun se on laskenut vain noin 20 000:lla, ehkä tämän takia te katsotte, että tuloveroalennus on paikallaan. Se on aika lailla ristiriitaista niiden puheiden kanssa, joita vuosi sitten tässä salissa esititte.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ministeri Niinistön edellisen puheen johdosta. Hän esitti siinä aika uudenlaista tulkintaa työelämän jäykkyyksien historiasta. Nekin kuulostivat olevan ikään kuin keskustan vika. Kuitenkin jos keskustele pienyrittäjien kanssa, he muistelevat aivan muita aikoja. Heille muistuu mieleen sellainen hallitus, jossa Harri Holkeri oli pääministerinä ja jolta ajalta ovat peräisin viimeisimmät lainsäädäntöehdotukset ja lainsäädäntö, joka jäykisti pienyrityksien mahdollisuuksia sopeutua 90-luvun alun aika rajuun lamatilanteeseen. Muistaakseni siinä hallituksessa keskusta ei ollut mukana. Kokoomus sen sijaan oli.

Jäänkin kysymään, mikä oikeastaan on hallituksen linja näissä työelämän uudistusta koskevissa asioissa. Ministeri Jaakonsaari käytti puheenvuoron perustellakseen, että kaikki on jo tehty ja mitään uusia toimenpiteitä ei tarvitse enää sillä sektorilla suunnitella. Kansanedustaja ja kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Zyskowitz puolestaan oli aika lailla keskustan työreformilinjalla puheenvuorossaan. Myös budjetin yleisperusteluissa kainosti todetaan, että ”työttömyyden puolittamistavoitetta ei todennäköisesti kyetä saavuttamaan, mikäli työmarkkinoiden toimintaan liittyviä jäykkyyksiä ei kyetä poistamaan”. Mikä on hallituksen linja? Tuletteko esittämään uusia rakenteellisia uudistuksia, jotka helpottaisivat pienyritysten mahdollisuuksia työllistää, vai tuleeko tästäkin samanlainen pannukakku kuin kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantamisesta? Mieliä on niin paljon suuntaan ja toiseen, että mitään ei oikeastaan saada aikaan ja mahdollisuudet uusien työpaikkojen luomiseksi valuvat käsistä.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Suomen keskustan ryhmän puheenjohtaja ed. Saari veti nyt varsinaisen umpisolmun. Te nimittäin moititte veronkevennystä epäsosiaalisiksi. Sitten toteatte, että ansiotulovähennyksellä vietiin mahdollisuus kunnallisveroyäryn alentamiseen. Jos näin olisi käynyt, sehän

olisi johtanut vain sosiaalisempaan suuntaan. Nimittäin kunnallisverohan alentaa veroja, niin kuin varmasti ed. Pekkarinen voi tämän tilaisuuden jälkeen teitä opastaa, tasaisesti ja suurituloisilta markkamäärältään enemmän. Sen sijaan ansiotulovähennyksen kohdennus suosii nimenomaan pieni- ja keskituloisia, joten teidän puheenne ovat käyneet käsittämättömiksi. Haluan kuitenkin muistuttaa, että tässä ei viety veroäyrin alennusmahdollisuutta. Nimittäin tämän kustannusvaikutus on vain 0,1 penniä veroäyryltä kunnille, siis välitön nettokustannusvaikutus.

Ed. Lahtela, muistelen, että täällä on aikaisemminkin puhuttu siitä, että pankit vain keräävät rahaa holveihinsa. Ei niillä varmasti siihen ole varaa. Kyllä se raha pyörii. Esimerkiksi sijoitettu raha pyörii aivan varmasti. Ei olisi ollenkaan hassumpi asia, jos Suomen pörssi esimerkiksi kehittyisi. Luulen, että vähänkin pidemmällä aikavälillä se johtaisi myöskin työllisyystilanteen paranemiseen, koska kyllähän tilanne tässä maailmassa ja erityisesti tulevaisuudessa on se, että työpaikat ovat terveen elinkeinoelämän piirissä. Sille me emme voi mitään. Keinotekoinen työpaikka on aina keinotekoinen työpaikka. Terve työpaikka syntyy sitä kautta, että on toimintaa.

Ed. Kallis, kun puhuin, ettei tyhjätaskuvaltio voi tehdä uskottavaa lisäveronalennusta, eipä sellaista tehtykään. Nimittäin ei otettu lisävelkaa sen takia, ei suoritettu edes leikkauksia sen vuoksi, vaan koko lisäveronalennus, josta budjettiriihessä sovittiin, tulee liki sataprosenttisesti muista lähteistä. Niin kuin tiedämme, on tarkoitus hivenen rokottaa kuntia. Kunnat puolestaan pääsevät siirtämään tiettyjä vastuutaan tulevaisuuteen, ja toisaalta verotetaan energiaa, joten tässä ei tyhjätaskuisuutta ollenkaan budjettiriihen yhteydessä lisätty.

Ed. Aula, vaikkeivät ehkä työelämän kysymykset välttämättä budjettiriiheen kuulukaan, mitä te olette pahimpana pitäneet? Mitä te olette eniten moittineet? Se on työehtosopimuslainsäädäntö, työsopimuslain 17 §:n mukainen yleissitovuus. Onko teillä harmaintakaan aavistusta, milloin ne on säädetty? Ne ovat kaikki 70–80-luvun tuotteita. Itse asiassa sinipunan suureksi synniksi luettiin joitakin yhteistoimintalain neuvotteluaikojen pidennyksiä, joita ymmärtääkseni nyt on jo purettukin takaisinpäin.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Hallitus on vienyt läpi yhteensä yli 20 miljardin budjettileikkaukset, jotka kolhivat

erityisesti köyhiä ihmisiä tässä maassa. Nyt te, herra valtiovarainministeri, ajatte läpi 5,5 miljardin markan verohelpotuksen tuloveroon niin, että se hyödyttää eniten markkoissa suurituloisia. Onhan tällainen linja kertakaikkisen epäsosiaalinen. Voi sanoa, että se on raaka, kun kaiken huipuksi vielä työttömien verotus kiristyy.

Ainoa keino parantaa tilannetta on se, että täällä eduskunnassa korjataan verotaulukkoa siten, että yli 200 000 markkaa ansaitsevat eivät tuota verohelpotusta saa. Kyllä niillä tuloilla pärjää, ja kun muutoinkin on tiukkaa, niin joku kohtuus ja sosiaalisuus tähän hommaan pitää tulla.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin tämän vastauspuheenvuoroni ministeri Niinistön ensimmäiseen puheenvuoroon. Ministeri Niinistö esitti puheenvuorossaan, että talousarvion tavoitteena ei ole Emu-kriteerien toteuttaminen. Toki se on yksi tavoite. Talousarvion yleisperusteluissa on monessa kohdin tuotu esille, että erinäisten ratkaisujen tavoitteena on Emu-kriteerien toteuttaminen.

Työttömyyden puolittaminen oli esillä ministeri Jaakonsaaren puheenvuorossa, ja se on edelleen hallituksen yksi keskeinen tavoite, jonka kimpussa ministeri Jaakonsaari on erittäin ansiokkaasti työskennellyt ja saanut myös paljon aikaiseksi. Olisi tärkeää, että myös työllisyys otettaisiin yhdeksi Emu-kriteeriksi, kun mitataan maan talouden kuntoa. Sen vuoksi talousarviossa asetettuja tavoitteita työttömyyden puolittamiseksi pitäisi tukea myös Euroopan unionin toimenpitein ja vaatia työllisyyttä yhdeksi Emu-kriteeriksi. Uskon, että sillä olisi erittäin merkittäviä vaikutuksia myös meidän työllisyyteemme.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaari täällä totesi, että taitaa tämä keskustelu olla vähän vanhanaikaista. Minä olen hänen kanssaan ihan samaa mieltä. Kun olen tänään kuunnellut ryhmäpuheenvuorot ja näitä keskusteluja, yksinkertaisesti tulee mieleen, että eiköhän olisi aika jossain vaiheessa tuoda esille realiteetti ja tunnus-taasiasiat. On turhaa yrittää perustella, miten hyvä talous on. Ministeri Niinistö totesi, että se ei ole kunnossa. Me kaikki tiedämme, että jos maa velkaantuu edelleen lähes 30 miljardin vuosivauhdilla ja työllisyys ei ota parantuakseen, niin turha täällä on yrittää kaunistella asioita.

Eli näkisin, että ainoa konsti pysyvään työllistämiseen tulee pk-yritysten kautta. Eivät tänä päivänä pienyritykset edes ajattele lisätöyövoiman ottamista, koska välilliset työvoimakustannukset ovat näin korkeita kuin ovat.

Ministeri Niinistölle vielä toteaisin, että kyllä menojen karsintaa pitäisi edelleen jatkaa, kun velkaantuminen on tätä luokkaa. Ei se synny mistään muualta, vaan meidän ja hallituksen on yksinkertaisesti rohjettava tehdä ratkaisuja. Ei tällä tavalla maa mene eteenpäin, jos täällä kaudistellaan asioita ja yritetään sysätä syy toisille. Otetaan asiat asioina ja lopetetaan toisten molaaminen!

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Näyttää vähän joka puolella salia kyllä olevan liikkeellä vaiva nimeltä amnesia eli valikoitu muistinmenetys etenkin niiden keskuudessa, jotka ovat kauemmin olleet valtion peräsimestä. Niin kuin edellinen puhujakin totesi, nähdään syitä monessa suunnassa.

Kyllähän se niin on, että tämän salin ja tuon hallituksen käsissä on tämän maan kohtalo aika paljon ja työttömyyden poistaminen on ykköskysymys. Siinä mielessä valtiovarainministeri mielestäni meni vähän takapuoli edellä puuhun, kun otti esimerkin nelihenkisestä perheestä ja kahdesta aikuisesta, joista toinen käy työssä ja saa 200 000—250 000 markkaa vuodessa tuloja. Nimittäin eihän työttömyys sosiaaliturvasta ja työttömyysturvasta johdu, vaan siitä, kun ei ole työpaikkoja, joita olisi tarjolla, mikä hyvin pitkälle johtuu siitä, ettei ole kulutuskysyntää. 80-prosenttisesti kuitenkin työllisyys on kiinni kotimarkkinoista eikä niinkään viennistä.

Edelleenkin haluaisin painottaa sitä, niin kuin ministeri Jaakonsaari täällä todisti, että Suomi on ollut lippulaivana liberalisoinnissa, jos sitä niin kutsutaan, työmarkkinoiden vapauttamisessa. 70 prosenttia siis tehdään nykyopimuksista lyhytaikaisiksi, epätyypillisiksi. Eli olisiko sitten niin, että pk-sektoria pitäisi enemmän tästä informoida? Paljon on mahdollisuuksia jo nyt. Joku täällä totesi, että pitkälti psykologiastakin on kysymys, jos ei työpaikkoja perusteta.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työministerin äsken käyttämä budjettipuheenvuoro oikeastaan julisti hallituksen työllisyyspolitiikan täydellisen umpikujan. Hallituksella ei ole mitään uutta esitettävää muuta kuin yleisiä taloudellisia ratkaisuja, joista

tämä veroratkaisu on ylivoimaisesti suurin. Budjettikirja ei esitä oikeastaan ainuttakaan mainittavaa työllisyyden parantamiseksi tehtävää suoraan toimenpidettä, eikä myöskään veroratkaisua ole perusteltu työllisyyden näkökulmasta lainkaan. Pitää oikeastaan kysyä, oletteko te laske-neet, mikä tämän veroratkaisun hyötysuhde työllisyyden kannalta on? Budjettikirjassa te esitätte, että työttömyys helpottuu prosenttiyksiköllä eli reilulla 20 000:lla ja rahaa siihen käytetään 5,5 miljardia markkaa. Tällä vauhdilla työttömyyden puolittamiseen tarvitaan 60—70 miljardia vuositasaalla, jos tällä hyötysuhteella työllisyyttä aiotaan hoitaa.

Nyt veroratkaisu on ainakin tämän meille jae-tun lakiesityksen perusteella tasapuolinen hallituksen mielestä silloin, kun 60 000 markkaa ansaitsevan verot kevenevät 1,9 prosenttiyksiköllä ja 300 000 markkaa ansaitsevan samalla summalla. Markoissa toinen saa viisi kertaa suuremman helpotuksen kuin toinen.

Keskusta tulee varmasti esittämään oman mallinsa, miten tämä 5,5 miljardia markkaa pitäisi suunnata, jotta työllisyyden kautta saataisiin etua ja syntyisi tulevaisuuteen sekä valtion talouteen todellista tasapainoa ja edellytykset kestäväällä tavalla alentaa korkeata tuloverotusta. Meillä on se pelko, että hallituksen linja on johtamassa umpikujaan ja tämä nyt heitetty kevennys joudutaan maksamaan korkojen kera takaisin.

Ed. Johannes K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö kaipasi budjettiriiheltä verokevennyskeskustelua. Sosialidemokraattien evästyksyet kyllä ovat olleet sen suuntaisia, että painopiste kevennyksissä pitää olla pienissä ja keskisuurissa tuloissa. Tämä käyrä olisi voinut olla toisen näköinen nimenomaan siinä, että ylimpiä marginaalivero-prosentteja ei olisi tarvinnut tässä yhteydessä laskea. Siitä huolimatta olisi saatu markkamääräisesti isompi hyöty tuloluokkien suuressa päässä. Toisekseen kunnallisen ansiotulovähennyksen kohdentaminen olisi voinut olla toisen mallinen, käyrä jyrkemmin kohdistettuna keskituloisten kohdalle.

Edelleen kolmas kohta, mikä varmasti vaatii viilausta täällä eduskunnassa, on eläkkeensaa-jien verokohtelu. Nyt ei ole tarkastettu ilmeisesti lainkaan, miten käy, kun indeksitarkistukset ovat pieniä ja kuitenkin aiotaan jatkaa pohja-osien leikkausta aikaisemman suunnitelman mukaisesti. Kun indeksitarkistus on vain 1,2 pro-

senttia, niin tämä johtaisi siihen, että yli 70 markan leikkaus pienentäisi monilla eläkettä, ja se ei ole taas aikaisempien periaatepäätösten mukaista. Tässä kohdassa vähintään tarvitaan muutoksia ja tarkistuksia.

Sitten olen ihmetellyt keskustan hokemaa työreformin käsitettä ja nyt olen päätenyt siihen, että siinä on käsitevirhe ja on ollutkin tarkoitus puhua työfarmista. Tässähän ei ole mistään työuudistuksesta kysymys, vaan pikemminkin työleirityypisistä asiasta samaan tapaan kuin lännenkuissa: Siellähän esimies vain otti miehen karjanajoon ja sitten heitettiin pois, kun se päättyi. Tällainen työreformi-käsite, jota heitetään ilman mitään tarkempaa sisältöä, on puhtaasti markkinointikeino, eikä siihen toivottavasti kuukaan lankea.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Olen tutustunut tarkkaan keskustan työreformiin, ja siinä oli yksi radikaali ehdotus, yksi oikeistoradikaaliehtotus. Se oli yleissitovuuden purkaminen, mutta te luovuitte siitä. Te luovuitte ainoastaan radikaalista esityksestänne, ja hyvä on, että luovuitte, koska se olisi ollut erityisesti nuorten ja naisten kannalta aika kohtalokasta.

Mutta muuten keskustan työreformi on nimisana, se on substantiivi, ihan hyvä substantiivi, mutta hallitukselle työelämän kysymykset ovat verbi, predikaatti, tekemisen kysymys. Minä olen ylpeä siitä, että me olemme 1,5 vuoden aikana yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa päässeet eteenpäin. Kun ajatellaan, mitä Ruotsissa tällä hetkellä tapahtuu, niin meillä on toteutettu kaikki ne asiat, mistä nyt Ruotsissa on "ruusujen sota" ja mitä Saksassa toivotaan. Nekin on toteutettu Suomessa.

Mutta mistä kenkä sitten puristaa? Professori Erkki Koskela on sanonut kolme asiaa, joista kenkä puristaa vielä. Yksi on kysynnän puute, toinen odotus pessimismi, kaikki odottavat huonompia aikoja, ja kolmas on työn hinta. Kaikkiin näihin, kysynnän puutteeseen, odotus pessimismiin, työn hintaan, puututaan tässä budjetitratkaisussa, otetaan askel parempaan suuntaan, ja se on minusta erittäin arvokas ja tärkeä asia. Korostan vielä sitä mittavaa panosta tutkimukseen ja teknologiseen kehitykseen, joka on tehty hallituksessa viime viikolla. Nämä yhdessä muodostavat paremmat edellytykset työllisyyden parantamiselle. Tämä tehtävä on erittäin vaikea ja vaativa, mutta se on täysin mahdollista suorittaa.

Työelämän kehittäminen jatkuu, ed. Maria-

Kaisa Aula, ehdottomasti jatkuu. Meillä on käynnistymässä mittava työelämän kehittämisohjelma. Epätyyppisiin työsuhteisiin haetaan uutta turvaa, jotta ihmiset rohkaistuisivat ottamaan töitä vastaan. Työttömyysturvauudistus on merkittävä ja astuu ensi vuoden alusta voimaan. Siinä tulee kannustavuutta lisää. Varmasti myös vastataan siihen yrittäjien ja työnantajien toiveeseen, että ihmisiä ei ole ollut helppo saada lyhytkestoisiin töihin. Eli nämä kaikki yhdessä ovat rakenteellisia uudistuksia, ja tätä työtä jatketaan.

Mutta sellaisesta itseisarvoisesta oikeistolaisesta työsuhteturvan alasajosta, että Suomesta tehtäisiin joku työsuhteturvan kehitysmaa luullen, että se muka synnyttää uusia työpaikkoja, sanoutuu hallitus irti ja siitä sanoudun minä irti. Minusta se on vanhanaikaista keskustelua, koska monissa maissa kiinnitetään jo aivan toisen tyyppisiin asioihin huomiota. Esimerkiksi yhdysvaltalainen kollegani Robert Reich on juuri sanonut, että hän ei puhu enää irtisanomisesta vaan ihmisten heitteillejätöstä ja on huomannut, kuinka sellainen työelämä, jossa ihmisiä otetaan töihin, heitetään ulos ja otetaan töihin, vähentää ihmisten sitoutuneisuutta työhön ja loppujen lopuksi heikentää yrityksen menestymismahdollisuuksia.

Kasvu syntyy sittenkin ihmisistä. Ei se synny niinkään koneista ja laitteista, vaan se syntyy ihmisistä. Erityisesti pienessä maassa, kuten Suomessa, ihmisiin investoiminen ja ihmisten kasvuun perustaminen on erittäin tärkeää. Minusta meillä työmarkkinajärjestöt ja yrittäjät ovat onneksi oivaltaneet tämän vahvasti ja sen takia esimerkiksi työelämän kehittämisohjelma on lähtenyt itse asiassa hämmästyttävänkin hyvin käyntiin. Työpaikoilla syntyy uusia pyrkimyksiä kehittää omaa työtä ja sitä kautta kilpailukykyä ja menestymistä. Sitä kautta syntyy parempaa työllisyyttä.

Minusta ne ratkaisut, joita on tehty verotuksen suhteen, ovat todella tärkeitä ja edesauttamaan sitä, että saadaan vauhtia kotimarkkinasektoriin. Siitähän monet merkit nyt kertovatkin. Mutta pitää tehdä enemmän. Pitää makrotalouden ja makrostrategioiden rinnalla laatia alueellisia työllisyysstrategioita, ja niitä on Suomessa tällä hetkellä syntymässä. Niitä tulee työministeriö omilla kumppanuuskokeiluillaan, työaikakokeiluillaan ja muilla entisestään vauhdittamaan, mutta tarkoitukseni on huomenna vielä enemmän kertoa siitä, mitä aiotaan työhallinnon puitteissa tehdä.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämän keskustelun ainakin minulle suuri ja tärkeä asia on ollut se, että tietynlainen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden sydän on löytynyt yli oppositio — hallitus-ajan. Olen kuunnellut ennen kaikkea sosialidemokraattien ja myös joidenkin vasemmistoliiton edustajien puheenvuoroja täällä erityisesti koskien veroratkaisuja, ja puheenvuorot, mitä tuolta puolelta on käytetty, vastaavat sitä ajattelua, mitä meillä keskustassa näissä kysymyksissä on. Minä vain ihmettelen, miten teidän, edustajat Koskinen, Lahtela ja eräät muut sosialidemokraatit, jotka olette pitäneet täällä oikeita puheenvuoroja, linjanne sopii yhteen sen kanssa, mitä hallituksen esitykset sisällään pitävät.

Minä muistutan vielä toistamiseen yhdestä esityksestä, jota koskien ed. Zyskowitz täällä kahteen kertaan on heittänyt välihuodon, ikään kuin sanottu ei pitäisi paikkaansa: Sadattuhannet eläkeläiset, joiden eläketulo on 3 650 markkaa tai vähemmän, eivät saa, ed. Zyskowitz ja ministeri Niinistö, penniäkään veronkevennyksiä eivätkä myöskään ne muun sosiaaliturvan varassa olevat, joiden tulot on mainitun suuruiset. Näin käy!

Kun ministeri Jaakonsaari on sitä mieltä, että kulutuskysyntää pitää lisätä, jaan hänen näemyksensä, mutta kysyn, keiden kulutuskysyntää. Eikö äsken mainitsemisissä ryhmässä ole monia sellaisia, joiden kulutuskysyntää tässä tilanteessa myös tulisi lisätä ja parantaa?

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä mielestäni tärkeä yhteisymmärrys, mikä tämän rajan yli on tässä löytynyt, eläisi pitempään tässä salissa budjetin käsittelyn aikaan.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen ministeri Jaakonsaaren kanssa täysin samaa mieltä siitä, että työllisyyden kannalta keskeistä on kysynnän vahvistuminen. Keskeistä on myös kansalaisten luottamus talouteen. Tässä suhteessa monet hallituksen tekemät ratkaisut ovat erittäin onnistuneita, muun muassa veroratkaisu.

Mitä työelämään tulee, en ole vaatinut hätiköityä ratkaisuja, puhumattakaan että olisin sitä mieltä, että Suomesta pitäisi tehdä työsuhteturvan kehitysmaa. Kun luetaan se puheenvuoro, jonka täällä käytiin, käy ilmi, että hyvin maltillisesti mutta kuitenkin päättäväisesti haluamme työelämää kehittää siten, että työllistämisen kynnystä nimenomaan pienissä yrityksissä voitaisiin edelleen alentaa sellaisin muutoksin, joilla

rohkaistaan yrittäjiä ottamaan ihmisiä töihin. Muutokset, joita me ajamme, eivät ole vaihtoehtoja pysyville, turvallisille työsuhteille. Ne ovat vaihtoehtoja työttömyydelle. Sellaiset ratkaisut ovat myös työttömän ihmisen oma etu.

Ruotsiin viittasin esimerkkinä, en niinkään niihin substanssiratkaisuihin, joita hallitus siellä tekee, vaan siinä mielessä, että sielläkin sosialidemokraattinen vähemmistöhallitus on arvioinut, että työelämän muutokset, joustot, ovat tarpeen työllisyyden edistämiseksi. Siellä hallitus on näköjään valmis niitä tekemään, vaikka sosialidemokraattinen ammattiyhdistysliike on takajaloillaan vastustamassa. (Min. Jaakonsaari: Meillä on menty pidemmälle!) — Me olemme tehneet työelämässä ratkaisuja ja teemme jatkossakin. — Tällä halusin vain viestittää sitä, että ammattiyhdistysliike seisoo ja puolustaa kaikkia olemassa olevia etuja. Hallituksen on pakko arvioida, mitä tarvitaan, jotta työllisyyskehityksessä ja työttömyyden torjunnassa voidaan päästä eteenpäin.

Mitä tulee täällä käytyyn verokeskusteluun, oli odotettavissa, että kepu kritisoi ”väärien sammutettu”. Mutta se, että sosialidemokraatteja on yhtynyt tähän kuoroon, on ollut minulle yllättävää. Voin jo nyt sanoa, että ei veroratkaisuja eduskunnassa siten tulla avaamaan, että huononnetaan keskituloisille tässä yhteydessä suunnattuja verohelpotuksia ja jollain tavoin muutetaan punamullan hengessä tätä veroratkaisua ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Zyskowitz!

P u h u j a : ... vaan siitä, mitä hallituksessa on sovittu, totta kai tullaan ...

Kauppa- ja teollisuusministeri K a l l i o - m ä k i : Arvoisa puhemies! Olen kyllä tiettyyn mittaan ymmälläni tämän verokeskustelun edessä. Minusta me olemme tehneet tässä budjettiesityksessä kohtuullisen avauksen verotuksen kehittämiseksi siihen suuntaan, johon sitä pitää kehittää, ja kun se onnistuu, jatkoa on tiedossa.

Ratkaisu tehtiin tällä kertaa minusta oikein niin, että työtä tekeviin kansalaisiin kohdistetaan suhtukoht mukava veronkevennys. Näin tehtiin tietoisesti siitä lähtökohdasta, että sen vaikutukset voivat generoitua talouteen tehokkaasti. Minusta kaikki palaute tällä hetkellä selkeästi osoittaa, että tässä ollaan onnistumassa. Kun siinä onnistutaan, sen jälkeen tulevaisuudessa voidaan edetä edelleen siihen suuntaan, jota täällä on pääänkuulutettu.

Täällä on kummallinen ilmapiiiri siinäkin suhteessa, kun muistelen takavuosien suurta verouudistusta, josta kansalaispalaute oli hyvin verinen. Tällä kertaa työtä tekevät kansalaiset, ainakin saamani palautteen mukaan, suhtautuvat kohtuullisen myönteisesti tähän päätöksen, joka nyt on tehty. Ihmettelen, että eduskunnassa asiaa lähdetään repimään palasiksi. Ei ymmärretä sitä, että tämä on osa pidemmän linjan kokonaisratkaisuja, joita tullaan tekemään, jos tämä hallitus saa istua. Toivon, että seuraavienkin hallitusten aikana siihen suuntaan edetään, jolloin verotuksen linjakevennykset voivat toimia myös laajemmalla. Mutta talouden vakaus edellytti tällä kertaa tämän kokoista avausta. Yhdyn siihen ed. Liikkasen toteamukseen, että puhutaan asioista asioina eikä mennä liian paljon sivuun. En tiedä, mikä sitten kelpaisi.

Yritin kuunnella kommentteja ministeri Jaakonsaaren pariin otteeseen mainitsemaan tosiasiastaan siitä, että t&k-panostuksia talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätöksillä tullaan hyvin merkittävästi lisäämään. Olin ilahtunut siitä, että sitä asiaa ei sentään vielä revitty palasiksi täällä, ei edes keskustan taholta eikä muunkaan opposition. Sitten on kyllä jo varsinainen ihmeitten aika koittanut, jos sitäkin lähdetään vielä negatiivisessa mielessä täällä repostelevaan, asiaa joka minusta liittyy ensi vuoden budjettikonaisuuteen aivan erinomaisella tavalla ja josta on pitkä linja ylitse tämän eduskuntakauden tulevaisuuteen.

Toivon, että täällä puheenvuoroissa otettaisiin siihen myös kantaa sillä tavalla, että t&k-panostuksissa ei puhuttaisi nyt vain kolmen vuoden aikajaksoista, johon tämä hallitus tietysti voi sitoutua, ei sen enempään, vaan eri tahoilla voitaisiin sitoutua siihen mittaam, kuin se on mahdollista tässä tilanteessa, pidemmänkin aikavälin vastaaviin linjauksiin. Uskon, että se on sitä paitsi helppoa, kun aikaa vähän kuluu ja muun muassa työllisyysaldo paranee näiden panostusten seurauksena osaltaan ja muiden panostusten, muun muassa veroratkaisun osaltaan, sillä tavalla, että pääsemme vähitellen sille tavoitellulle uralle, joka muistaakseni oli itse kunkin eduskuntaryhmän ja poliittisen puolueen tavoitteena ennen eduskuntavaaleja. Muun muassa keskustan suurena tavoitteena oli työttömyyden puolittaminen vaalikauden aikana.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron sen johdosta, että ministeri Niinistö puolusti tätä kun-

nallisen ansiotulovähennyksen lisäämistä. Valitettavasti hän ei ole nyt paikalla, mutta jonotin niin kauan puheenvuoroani, että kuitenkin aihetta käsittelem.

Pidän tietysti kannustavuusperustelua ihan oikeana, mutta se, miten se tehtiin, ei täysin toteuta tavoitetta. Se, että toimeentulotuen- ja työttömyysturvansaajat — toimeentulotuensaajat eivät tuesta maksakaan veroa mutta työttömyysturvansaajat — jäivät ansiotulovähennyksen ulkopuolelle, liittyy, ihan oikein, työn kannustavuuskysymykseen. Mutta miten eläkeläiset liittyvät kannustavuuskysymykseen, on jo hie-man hankalampi juttu, koska eläkeläisille työ ei ole mikään vaihtoehto. Sen takia täytyy vähän hämmästellä sitä, että palkansaajille annettua huojennusta ei kompensoitu eläkeläisille.

On myös muistettava, että eläkeläiset tulevat maksamaan energiaveron muodossa palkansaajien saamia veronkevennyksiä, ja nyt on hyvin epäselvää meille kansanedustajille, mitä kaikkien näiden uudistusten jälkeen käteenjäävä tulo eläkeläisten kohdalla esimerkiksi tulee olemaan. Täytyy nyt muistaa, että hallitus on itse sitonut itsensä siihen lupaukseen, että käteenjäävä tulo eläkeläisillä ei ainakaan heikkene, mitä me varmaan täällä tulemme yhdessä vartioimaan. Siitä syystä olisinkin ehdottamassa, että esimerkiksi eläkeläisten 3 pennin ylimääräisen sairausvakuutusmaksun huojentaminen voitaisiin ottaa avuksi takaamaan ja turvaamaan se, että siitä hyvästä lupauksesta ei tarvitse eläkeläistenkään puolella tinkiä, että käteenjäävä tulo ei heikkene.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari puheenvuorossaan analysoi työllistämisen esteitä tai ongelmia, jotka työllisyyden puolittamisen tiellä on, ja mainitsi yhtenä asiana työn hinnan. Keskusta on tähän kiinnittänyt ryhmäpuheenvuorossaan ja muutenkin huomiota ja vaatinut välillisten työvoimakustannusten alentamista erityisesti pienemmillä yrityksillä.

Nyt pitää kuitenkin kysyä, millä tavalla keskusta tämän täsmentää tilanteessa, jossa TEL-uudistukset on tehty, joilla on haluttu työeläkemaksu pitää kohtuullisena sekä palkansaajan että työnantajan kannalta, työttömyysturvauudistuksia on tehty. Jos ajateltaisiin esimerkiksi tiettyjen maksujen siirtoa verorahoitteisiksi, millä tavalla se taas löisi työllistämistavoitetta kasvoille? Pienyritysten, niin kuin hyvin tiedetään, työttömyysvakuutusmaksu on ainoastaan 1 prosentti. Halutaanko tästä vielä tulla alaspäin?

Jos välillisten työvoimakustannusten radikaali alentaminen esitetään, samalla voi kysyä, onko keskusta sitä mieltä, että kansaneläkkeiden taso on liian korkea tai keskimääräinen työeläkkeiden taso tai sairausvakuutuksen korvaavuus jne. Minusta tässä keskustelua pitää käydä myös konkreettisella tasolla, kun vaatimuksia esitetään.

Ed. J u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minuakin tässä keskustelussa on ihmetyttänyt se, että edelleenkin erityisesti keskustan ja kokoomuksenkin ryhmäpuheenvuoroissa voimakkaasti etsittiin ratkaisua työttömyyteen työelämän säännösten muuttamisesta, ja kuulun niihin, jotka pitävät tätä keskustelua vanhanaikaisena.

Kun kuuntelee Lahden seudun yrittäjiä, he usein mainitsevat ensimmäiseksi sen, että meiltä ei puutu ainoastaan 450 000:ta työpaikkaa, vaan meiltä puuttuu 100 000 yritystä. Eli lama pahimmillaan pudotti bruttokansantuotetta 7,1 prosenttia, nosti korot pilviin ja ehkä vääristyneen pankkituenkin ansiosta kaatoi sellaisetkin yritykset, jotka nyt olisivat työllistämässä. Minusta meidän pitäisi kaikkien keskustella nimenomaan niistä toimenpiteistä, millä tähän maahan luodaan uusia yrityksiä.

Siinä suhteessa tämä budjetti nimenomaan tutkimusmäärärahojen nostamisen kautta sekä myöskin työ- ja elinkeinokeskus-hankkeen kautta edistää näitä asioita, joilla aloittavia yrityksiä voitaisiin tukea sekä verkostoitumisessa, kansainvälistymisessä että markkinoinnissa.

Vielä ihmeellisemmältä tämä keskustelu tuntuu sen vuoksi, että tässä tilanteessahan yrityksiltä vaaditaan yhä laajempaa osaamista ja myös minun mielestäni, niin kuin työministeri täällä sanoi, yhä laajempaa työntekijöitten motivoimista ja sitoutumista. Siinä mielessä nämä jatkuvat työsuhteitten heikentämisvaatimukset tuntuvat aika ihmeellisiltä.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Verokevennyksen käyttäminen työllisyyttä edistävällä tavalla on tavattoman tärkeätä jo senkin takia, että työllisyyden parantaminen mahdollistaa kestävästi veronkevennykset pitkällä tähtäimellä.

Ed. Perholle voin todeta, että keskusta tulee esittämään omat linjauksensa työn verotuksen keventämiseksi työllisyyttä edistävällä tavalla. Esitämme pk-sektorin yritysten valtionmaksun, joka lienee kuutisen prosenttia, porrastamista

työllisyyttä edistävällä tavalla. Tulemme kohdistamaan työn veronkevennykset voimakkaimmin nimenomaan matalapalkka-aloille, jonne uudet työpaikat voivat syntyä. Siellä on paljon nimenomaan naisvaltaisia matalapalkka-aloja, joilla on paljon työttömyyttä.

Myös nostamme varmasti esille kotitalouksien verovähennysoikeuden, jonka puuttumista todella ihmettelen. Sehän olisi ollut ehkä ainoa nopea tapa vaikuttaa työllisyyttä edistävällä tavalla. Kun siinä on tiettyä valmistelutyötäkin tehty, todella ihmettelen, miksi ei kotityötä nyt mahdollisteta aivan uudella tavalla verovähennysoikeudella. Kotityöhän auttaisi perheen arkea monella tavalla. Se poistaisi harmaata taloutta ja edistäisi todellakin työllisyyttä. Keskustan veromalli on ilman muuta selkeästi työllistävämpi kuin hallituksen yleinen veronkevennysmalli.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee rakenteisiin, niin ministeri Niinistö puhui 1970-luvun lainsäädännöstä. Kysehan ei ole siitä, vaan kyse on siitä, että talous- ja työelämä muuttuu nyt nopeasti. Se on muuttunut ja muuttuu jatkuvasti nopeasti. Maailmantalouden globalisaatio käy Suomessa niin kuin muuallakin todella syvälle rakenteisiin, ja meidän on pakko muuttaa rakenteita siten, että työllisyyttä voidaan ylläpitää ja edistää. Täs-tähän on kysymys eikä mistään 70-luvusta.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voisi sanoa, että suo siellä, vetelä täällä. Kun arvostelen kokoomuksen johdolla tehtyä porvarillista tuloveroratkaisua, niin arvosteluni syy hyvin tuli esiin siinä, kun puheenjohtaja Zyskowiec kysyi, täälläkö nyt pitäisi keskituloisten kevennystä purkaa. Ei, vaan suurituloisilta olisi voinut enemmän ohjata keski- ja pienituloisille. Mutta kuitenkin en voi yhtyä tietenkään keskustalaiseen ajatteluun, josta on näyttöä aiemmilta kausilta, mitä se veropolitiikka on. Viime kaudella palkansaajien verotusta kiristettiin ja tehtiin lukuisia erilaisia temppuja maataloudelle, jolloin ed. Ala-Nissilä oli paras veroasiantuntija yksipuolisesti keventämään verotusta sillä alueella.

Kun tiedustelin ja keskustelin aiemmin energiaverosta, sen osalta haluaisin erityisesti nyt tietää, onko tarkoitus myös tässä vetää porvarillinen linja siten, että kuluttajat maksavat tämän veron ja se siirretään suurteollisuuden taskuun nimikkeellä kilpailukyyn parantaminen. Suurteollisuus ei työllistä. Se investoi suuriin koneisiin. On toinen mahdollisuus: Sitä rahaa ohja-

taan työllistämiseen. Mutta epäilen, että tässä ei löydy enää keskustankaan kanssa yhteistä linjaa, vaan keskusta on sen lisäksi, että suurteollisuuden pitää saada verohelpotusta, vaatimassa sitä myös maataloudelle. Tässä näkyy porvarillinen linja. Tämä on se alue, jolla on saatava napakampi ote, jotta me todella saamme rahaa työllisyyteen, todella.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Joudun tässä harmikseni tunnustamaan, että kokoomus ei ole kirjoittanut hallitusohjelmaa ja kokoomus ei ole tehnyt tulopoliittista ratkaisua, oikeastaan vielä vähemmän sitä, ja nimenomaan näihin kahteen ratkaisuunhan pohjautuu valtion tuloveroasteikon alennus, sen ylivertainen eli yli 3 miljardia maksava osa. Niistä seikoista on hallituspuolueitten keskuudessa yhteisesti sovittu jopa tavalla, että ei se ole suurempia aloitteellisuuksia kaivannut. On löytynyt aika oikeudenmukainen malli.

Ed. Ala-Nissilä, kun keskusta kantaa kovasti täällä murhetta sosiaalisuudesta ja epäsosiaalisuudesta verokysymyksissä, niin onkohan sittenkin viisaampi ajatella, että kotitaloustyön vähennys tehtäisiin suoraan verosta, jota ajatusta ainakin minä kannatan mieluummin kuin verovähennysoikeuden laajentamista? Sehän johtaa siihen, että hyvin helposti, jos meillä on vain tietty määrä rahaa käytettävissä, vain suurituloiset voivat silloin saada itselleen kotiapua, ja monesti varmasti esimerkiksi eläkeläisillä olisi siihen tarvetta enemmänkin. Tämän vuoksi minusta kannattaisi nyt tässä oikaista vähän keskustan linjauksia ja alkaa puhua mieluummin suoraan verosta tehtävästä vähennyksestä. Jaetaan se potti sinne.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ministeri Kalliomäelle: On aivan oikein, että tutkimus- ja tuotekehitysrahoja pidetään esillä. Nyt täytyy muistuttaa, että tälle vuodellehan hallitus leikkasi niitä noin 400 miljoonaa eli ne käytännössä palautetaan vain sille aikaisemmalle tasolle, joka Ahon hallituksen jäljiltä oli jäänyt.

Ministeri Niinistö minusta kyllä sanoi suuren totuuden jossain vaiheessa, kun hän totesi, että luonnollinen työpaikka on aina parempi kuin keinotekoinen. Asia on juuri näin. Nyt vain on ilmeisesti jäänyt lukematta valtiosihteri Rauno Saaren raportti, jossa hän toteaa, että työttömyyden alentuminen on perustunut työvoimapolitiittisten erityistoimien lisäykseen eikä aitoon työmarkkinoiden kysyntään, eli näitä luonnollisia

oikeita työpaikkoja ei ole syntynyt, valitettavasti. Sen vuoksi nyt olisi todella ollut tärkeää välillisiä työvoimakustannuksia alentaa tavalla, ed. Perho, joka löytyy meidän viime syksyn budjettivaihtoehdostamme.

Ministeri Jaakonsaari totesi, että kysymyksessä on kysynnän puute, miksi työttömyys ei poistu. Varmasti pääsääntöisesti on niin, mutta kun esimerkiksi autokauppiaitten kanssa olen puhunut, he toteavat, että esimerkiksi Mersujen kysyntä Suomessa on niin voimakasta, että on 2—2,5 kuukauden jonotusaika. (Ed. Puisto: Itä-Suomessako?) Ei Mersun ostajien kulutuskyvyn parantaminen veroratkaisuilla vaikuta meidän työttömyytemme mitenkään parantavasti, vaan se, että verokevennykset olisi annettu niille, joitten kulutuskyvyssä todella olisi parantamisen varaa.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Niin, puutun ehkä t&k-rahoitukseen. Kun muistelen sitä keskustan vaihtoehtosäästölistaa, sielläkin säästettiin elinkeinotuista, muttei ollenkaan maataloudesta. Luulenpa, että teidän säästölistanne olisi johtanut huomattavasti tuntuvampaan säästöön juuri t&k-puolella. Mutta tähänän on täysin yhtä lailla loogista tai samalla tavoin epäloogisen loogista kuin teidän puheenne tänään, jossa moitittiin 7,5 miljardin markan säästöjä, mutta ei kerrota, miten ne olisi pitänyt tehdä. Eipä tietenkään, eihän se kuulu opposition velvollisuuksiin. Mutta halusin silloin aikanaan vain keskustelussa todeta, että te olisitte liianneet jokaisen suomalaisen velkataakkaa joka ainoana vuonna 1 500 markalla, joka ei ole vallan pikku summa, ei myöskään eikä erityisesti ajatellen eläkeläisiä, tämän maan maksukykyä, joka valitettavasti jakautuu aika tasan sitten, kun tulee se paikka, että ollaan tiukilla, jos noin eletäisiin. Onneksi ei eletä. Minusta on hyvä, että ed. Liikkanen täällä osoitti, että keskustassakin kuitenkin ainakin joku tuntee kokonaistilanteen ongelmat.

En ollenkaan, ed. Saari, väitä, että selvitysmies Saaren paperissa ei näin lukisi. Siellä lukee näin, ja se on valitettava asia. Olisi parempi, että saataisiin aitoja työpaikkoja. Siihen tällä verolennuksella tähdätään.

Kauppa- ja teollisuusministeri Kalliomäki: Puhemies! Pari sanaa vielä tutkimus- ja tuotekehitysmäärärahoista ja niitten kehityksestä. Minusta sillä tavalla pullat ovat kansallisesti hyvin uunissa, että jo vuosikymmenen alusta

saakka meillä on ollut kohtuullisen hyvä yksimielisyys siitä, että tämä on se alue, jolla kestävi- en työpaikkojenkin muodostumisen kannalta panostukset tuovat sekä keskipitkällä että pitkällä aikavälillä varmimmin uutta hyvinvointia. Edellinen hallituskin oli mielestäni linjallisesti tässä ihan oikealla tiellä. Sitten pitää tietenkin muistaa, että bruttokansantuoteosuudella mitatuna t&k-rahast kyllä kasvoivat myönteisesti Ahon hallituksen aikana. Tärkeä syy siihen kyllä oli se, että pkt-kehitys oli niin kielteinen, negatiivinen, että vallan suuria panostuksia ei tarvittu, että kehitys oli oikean suuntainen. Meillehän tuli notkahdus viime vuoden aikana eli pysähtyi tämä kehitys, ja se on yksi tärkeä syy, jonka vuoksi nyt pitää voimakkaita lisäpanostuksia saada aikaan.

Ed. Saari viittasi Tekesin määrärahoihin tältä vuodelta. Kehitysnäkymä oli todella keväällä jo sellainen, että tarvitsemme todennäköisesti hiukan lisäpanostusta Tekesiin. Itse uskon ja tiedän, että meillä on mahdollisuus myös se tarve, joka Tekesissä tämän vuoden määrärahojen osalta lisäyksenä on, kattaa vielä tämän syksyn aikana. Se ei ole mikään suuren suuri, mutta jonkin verran sitä on.

Kuten sanottu, ensi vuoden osalta jo normaali budjetoinnissa on 400 miljoonan markan lisäys tämän vuoden tasoon, ja siihen tulevat päälle tarvittavat rahat, jotka on nyt päätetty tavoitteen mukaisesti sijoittaa. Tämä tavoite, sitoutuminen siihen, on laskettu noin 3 prosentin bkt-kasvulla, joka siis merkitsisi suunnilleen puolen miljardin markan panostuksia per vuosi. Mutta sitoutuminen tarkoittaa myös sitä, että jos bkt, niin kuin tavoite tietysti on, kasvaa vielä nopeammin kuin 3 prosenttia, vastaavassa määrin tulee lisäpanostuksia t&k-määrärahoihin.

Ed. R a n t a n e n : Arvoisa puhemies! Näitä debatti- mutta myös ryhmäpuheenvuoroja kuunnelllessani väistämättä on tullut mieleeni, että kun olin neljä vuotta tästä talosta sapattivapaalla, niin teidän pitäisi olla kyllä kaikkien. Sen verran pinnallista puuhaa tämä tuntuu olevan ja osatuuksien laukomista.

Kun kuuntelin kristillisten ryhmäpuheenvuoroa, luulin, että SMP:n perilliset ovat palanneet. Nuorsuomalaisen ed. Tarkka edusti aika tarkkaan takavuosien mustan tusinan mielipiteitä noin kaiken kaikkiaan.

Mutta kajoan hieman työllistämiseen ja työllistämiskynnykseen, josta kovasti on täällä puhuttu sekä kokoomuksen että myös keskustan

ryhmäpuheenvuorossa. Ed. Zyskowiec haastoi jälleen kerran ammattiyhdistysliikkeen kanssa riitaa, jota edellinen hallitus harjoitti onnistuneesti. Kuitenkin on kysymys siitä, että yhteisymmärryksessä asioitten hoitaminen tuntuu olevan huomattavan paljon helpompaa ja että tulokset ovat parempia, kun olemme päässeet ei aivan sille kasvu-uralle kuin hallitusohjelmaa tehdessä oli kaavailtu mutta aika hyvälle suunnalle kuitenkin.

Tuo työllistämiskynnyks, josta kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa puhutaan, on käytännössä olematon sikäli, että se ei ole välillisten työvoimakustannusten vika eikä työlainsäädännöstä johtuvaa, vaan niin kuin kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa todetaan, osin psykologinen. Kyllä, olen samaa mieltä. Sitä epävarmuutta yrittäjien keskuuteen kokoomus tälläkin ryhmäpuheenvuorollaan kaiken kaikkiaan ajaa, silloinkin ajaa, kun se on itse tekosistaan vastuussa ja kun pitäisi valaa luottamusta yrittäjiin.

Tällä hetkellä työllistämisen kynnyks on investointien puute. Pienet ja keskisuuret yritykset eivät sillä tavalla kykene investoimaan kuin aikaisemmin. Se johtuu vakuusarvojen romahtamisesta, kun pankeista ei sillä tavalla riskirahaa saa kuin ns. hullujen vuosien aikana.

Täällä on myöskin puhuttu muun muassa ed. Puiston suulla, että suurteollisuus ei työllistä. Ehkä se ei lisätyöllistä, mutta ei meillä kyllä paljon pientä ja keskisuurtakaan ole, jos se suurteollisuuskin puuttuu. Vientimarkoilla ja viennistä saatavilla tuloilla palvelukuviot kuitenkin Suomessa rahoitetaan.

Ministeri Niinistö patisteli täällä kuntia, ja pitääkin paikkansa, että valtionosuusleikkaus on noin 0,1 penniä äyriältä, mutta se on vain osatuuks. Siellähän on paljon muita leikkauksia, ja niistäkin kannattaisi puhua reilusti ja kokonaisuutena senkin takia, että kyllä kunnat ne aika hyvin kestävät. Ei siinä mitään isompaa ongelmaa ole.

Se, että kunnat eivät ole saaneet asunto-ohjelmiaan liikkeelle sillä tavalla, kuin olisi voinut odottaa ja on odotettu, ja mistä oppositio on patistellut, johtuu yksistään siitä, että valtion byrokraatian johdosta myöntämisperusteet ja -valtuudet annettiin liian myöhään. Nyt vasta ollaan saamassa vuokra-asuntotuotanto käyntiin. Anturat on kaivettu, ja nyt se lähtee liikkeelle. On käytännön totuus, että aina menee jokin aika byrokraatian rattaiden pyörittämiseen, ellei siihen aikanaan varauduta, eikä hallitus viime vuonna siihen varautunut.

Kaiken kaikkiaan kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron vastakkainasettelusta ammattiyhdistysliikkeen kanssa ajattelin ensin, että se tuli ed. Zyskoviczilta vähän niin kuin vanhasta muistista, mutta näyttää enemmänkin siltä, että ed. Zyskowicz, vastauspuheenvuorossaan valankin, osoitti täydellistä tietämättömyyttä käytännön työelämästä ja käytännön pienestä ja keski-työelämästä yritystoiminnasta.

Mitä tulee keskustan ryhmäpuheenvuoroon, kajoan siihen muutamalla sanalla. Siinä aluksi moititaan verotuksen tasoa, sitten luetellaan kohteita, mistä säästöt tulisi purkaa ja minkälaisen uusien hankkeiden menoja tulisi lisätä. Edelleen esitetään pientyöntantajien, siis alle 5 miljoonan liikevaihtoisten yritysten, palkkasivukulujen alentamista, joiden yritysten työttömyysvakuutusmaksu muun muassa on jo nyt vain 1 prosentti. Tämä on vanhaa SMP:tä siteeratakseni puhdasta "pelin politiikkaa".

Työllisyyden avustusharmit keuhalla painottuvat erilaisille organisaatioille, ei kansalaisille, ei toimijoille. Keskusta haluaisi ottaa rahaa pois pitkäaikaistyöttömiltä ja koulutuksesta ja jakaa sellaisillekin kunnille, jotka eivät tähänkään asti ole työttömistä juuri huolta kantaneet.

Lälinuudistus on myöskin listalla, ja keskustaa sitä kovasti vastustaa. Sen ymmärrän toisaalta. Tavallisen ihmisen kannalta kuitenkin ei ole merkitystä, kuinka monta läiniä meillä on. Harvoin tulee normaalin kansalaisen siellä asioitua. Kun ennen kansanedustajaksi tuloani kävin lääninhallituksessa yhden ainoan kerran asialla, silloin minullekin tämä valkeni, kun virkailija kertoi, että voi, hyvä poika, olet tullut vallan väärään paikkaan. Nyt kun lääninhallitukselta on viety iso osa töitä pois ja siirretty niitä maakunnallisille liitoille ja muille virastoille, on selvää, että on turhaa ylläpitää sellaisia organisaatioita, jotka ovat aikansa eläneitä.

Kun hallitus on saanut EU:lta valtuudet kansallisen maataloustuen enimmäismäärän maksamiseen, niin siitä keskustan mukaan ei saisi joko harkintaa tehdä, vaan jakaa se kaikki enimmäismäärän mukaan. Mielestäni maatalouden pitää olla säästötoimien piirissä kuten muidenkin kansalaisten. (Ed. Vanhanen: Riittääkö samassa suhteessa?) — Ei, kun pitäisi olla hiukan reippaammin. Minä tulen siihen kohta. — EU:nkin jo myöntämä maataloustuki pitäisi jakaa uudelleen, vähentää pohjoisesta reilusti ja jakaa sitä etelässä tarvitseville.

Talousarviosta on myönteisenä todettava, että Lipposen hallituksen aikana kunnallisia pal-

veluita kaikesta huolimatta on kyetty parantamaan ja myöskin työllistämään ihmisiä. Suunta on hyvä. Kunnat palvelevat. Kunnat työllistävät muitakin kuin tukityöllistettyjä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talousarvioehdotus pohjautuu hallitusohjelmaan ja työmarkkinasopuun ja on siksi melko lailla, voisi sanoa, yllätyksetön.

Lopuksi toteaisin keskustalle, että opposition arvokkaana tehtävänä on vaihtoehtojen esittäminen, mielellään toimivien. Näitä en ryhmänjohtaja ed. Saaren puheesta odottanutkaan, kun en niitä löytänyt myöskään keskustan ns. työreformipaperista.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ihmettelen kovasti, mihin perustuu ed. Rantanen arvio siitä, että kunnat kestävät aika hyvin uudet valtionosuusleikkaukset. On varmasti niitä ns. todella rikkaita kuntia, jotka kestävätkin kenties, mutta toisaalta monessa sellaisessakin kunnassa, jota pidetään erittäin hyvin toimeentulevana, ovat palvelut heikentyneet valtavasti ja on todella suuri työttömyys. Siitä esimerkkinä on pääkaupunkiseutu. Jos ajattelen omaa kotikaupunkiani Lahtea, niin siellä todella kärsivät tällä hetkellä sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät kovasti siitä, että ei käytetä sijaisia riittävästi. Tällä hetkellä on tullut ilmoituksia, että suljetaan osastoja sairaaloista näiden säästötoimien vuoksi. Ei tätä menoa voida jatkaa. Ihmiset eivät käskystä lakkaa sairastamasta tai sitten kuolevat pois.

Ei tässä käy hyvin kaikissa kunnissa. Sen tähden ihmettelen, ettei ole katsottu edes sitä arviota, mitkä kunnat sen kestävät ja missä palvelut ovat todella jo nyt heikentyneet. Näissä on olemassa olevia todellisia työpaikkoja vaikka kuinka paljon, joten eikö olisi järkevämpää se, että annetaan valtionosuuksien olla ja tehdään kuntien kanssa sopimuksia siitä, että täytetään virkoja, vakinaistetaan niitä, joita on hoidettu tilapäisillä työllistämistöillä?

Ed. Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rantanen asken todisti sitä, että kokoomus ja SDP ovat selvästikin työelämän jäykkyyksien purkamisen suhteen eri mieltä. Se on tullut selvästi näkyviin tämän illan keskustelussa. Toinen keskustelun pääaihe on verotuksen ratkaisut. Siinä asiassa pääosa puheenvuoroja käyttäneistä sosialidemokraateista on pitänyt hallituksen veroesityksiä epäsolidaarisina. En tiedä, mistä asiasta päähalli-

tuspuolueet täällä eduskuntatasolla sitten ovat yksimielisiä.

Ed. Rantanen totesi, että keskustan kaudella työllistämistukea olisi suunnattu erilaisille organisaatioille. Minusta selvin muutos Ahon kaudesta Lipposen kauteen on tapahtunut siinä, että Ahon kaudella työllistämistuesta suurempi osuus meni yrityksille työpaikkojen luomiseen. Nyt Lipposen kaudella painopiste on ollut selvästikin kuntien ja ehkä valtion puolella. Kunnissa valtion työllistämistuella oikeastaan korvataan niitä työpaikkoja, jotka on menetetty pysyvinä valtionosuusleikkausten kautta. En tiedä, mitä uutta tällainen työllistämistukien kohdentaminen tuo.

Ihmettelin hieman ed. Rantasen ajatusta siitä, että nyt olisi rakentamisen puolella anturoita vallettua ja rakentaminen olisi käynnistymässä vuokrapuolella. Kyllä vuosikausien ajan asiat on hoidettu niin, että arava- ja korkotukilainoja on myönnetty tasaiseen tahtiin ympäri vuotta eikä siellä ole mitään sellaisia byrokratian esteitä, jotka olisivat alkuvuoden pitäneet tulppaa, niin että nyt olisi odotettavissa tilanteen kohentuminen. Ymmärtääkseni vauhti on hyvin tasainen eikä sitä kautta ole tulossa mitään erityistä työllisyyden paranemista.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rantanen, totesitte puheenvuoronne alussa, että käytetyt ryhmäpuheenvuorot olivat kovin pinnallisia. On valitettavasti sanottava kyllä teidänkin puheenvuorostanne osittain samaa, kun totesitte siinä kuinka useasti ennen kansanedustajaksi tuloanne olitte käynyt lääninhallituksessa. Ei kai se vielä paljoa todista. Voitaaneen kysyä, kuinka useasti olitte käynyt ennen kansanedustajaksi tuloanne esimerkiksi eduskunnassa tai vaikkapa krp:ssä. Tuskin siitä huolimatta voidaan väittää, etteikö näitä virastoja tarvittaisi.

Samalla tavalla on laita verotulojen kasvun. Olen sitä mieltä, että kunnat kyllä kestävät nämä valtionosuuksien supistukset huolimatta siitä, että omassa kotikunnassani Jyväskylässä hyvin kiukkaa tekee.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Rantanen on varsin huolestunut tosiasioihin, kun hän toi esille puheessaan sen, että keskusta ohjaisi rahaa sellaisiin kuntiin, jotka eivät ole huolehtineet työllisyydestä tähänkään asti. Tämä ei todellakaan pidä paikkaansa. Tunnen kyllä hyvin paljon kun-

tia, joissa todella työllisyyttä on pyritty hoitamaan kaikin mahdollisin keinoin ja on myös onnistuttu hoitamaan sitä. Elikkä tämän haluan oikaista.

Mitä tulee maatalouden kansallisen tukipaketin leikkaamiseen ja siihen, että pohjoista tukea tulisi levittää etelään ja sillä tavalla hoitaa koko ongelma, niin puuttumatta sen kummemmin yksityiskohtiin tämäkin osoittaa sitä, että ei ole perehdytty tosiasioihin eikä ongelmiin millään tavoin. Minusta tässä heijastuu edelleenkin se sosialidemokraateilta valitettavasti vieläkin aina silloin tällöin esille tuleva näkemys maataloudesta ja suhtautuminen siihen niin kuin ei oltaisi-kaan unionin jäseniä, niin kuin meillä ei olisikaan unionin kanssa yhteinen maatalouspolitiikka. Tämä on kyllä hyvin valitettavaa. Niin kauan kuin sosialidemokraateilla on tällainen näkemys ja suhtautuminen maatalouteen, meillä kyllä koko ajan syntyy ongelmia ja vaikeuksia. Tosi-asiat pitäisi kyllä tunnustaa maataloudenkin kohdalla.

Ed. R a n t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei kysymys välttämättä sen enempää minun kuin muittenkaan sosialidemokraattien osalta ja kohdalta ole niin, että olisimme maatalousvihamielisiä, mutta kun maatalouden rakenneuudistusta olemme ajaneet, voisi sanoa, kohta parikymmentä vuotta ja kepu on siinä helkkarin hyvin pintansa pitänyt, mikä on myönnettävä, niin jossain vaiheessa se tulee. Nyt se on tullut, ja sitä pitäisi nyt jatkaa eikä jämähtää tähän. Tämä maatalouden reformi ei koske pelkästään Suomea, vaan sen pitäisi koskea koko Euroopan unionin aluetta.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa puhemies! Eduskuntaryhmien puheenvuorojen jälkeen ja erityisesti, kun ministerit ovat kommentoineet eduskuntaryhmien puheenvuoroja, on saanut sellaisen kuvan, että vaikka oppositio ja hallitus täällä ottavatkin kovasti yhteen, niin ainakin eräissä kysymyksissä näyttäisi siltä, että ylitsepääsemättöntä muuria ei ole päähallituspuolueen ja pääoppositiipuolueen välillä. Mutta kun näin rivi-edustajana arvioi ensi vuoden tulo- ja menoarvioesitystä, on aivan selvää, että kritiikkiä on esitettävä.

On syytä todeta se, että nyt valtiovarainvaliokuntaan lähtevä budjettiesitys on annettu tilanteessa, jossa meillä on korot poikkeuksellisen alhaalla, inflaatio on olematon, mutta työttömiä, sanottakoon se nyt vielä kertaalleen ja tullaan

sanomaan varmasti tämän keskustelun aikana moneen kertaan, on noin puoli miljoonaa riippuen tietenkin laskutavasta, ketkä luetaan tähän joukkoon. Kukaan ei voi väittää, ettei tällä hetkellä suomalaisessa yhteiskunnassa alueellinen, sosiaalinen ja taloudellinen eriarvoisuus olisi kasvussa, ja tuntuu siltä, että budjettikirjan myötä eriarvoisuudet vain edelleen vahvistuvat. Johdtopäätös on se, että Lipposen hallitus on alistanut markkinavoimien viettäväksi. Virta vie nyt mukanaan ja virta vie niin, että muuttovirta tuo Pohjois-Suomesta ja kehitysalueilta etelään erittäin voimakkaasti.

Budjetin yleisperusteluissa todetaan se, että hallituksen tavoitteena on Talous- ja rahaliiton lähentymiskriteerien täyttäminen. Jotenkin jäi tässä keskustelussa äskен sellainen kuva, että näin ei olisi, mutta kyllä se tuolta kirjasta on aivan selvästi löydettävissä. Osallistumisesta Emun kolmanteen vaiheeseen päätetään eduskunnassa hallituksen esityksen tai tiedonannon pohjalta. Selvään on meille jokaiselle, että Suomi on sidottu Emu-jäsenyyteen jo EU-jäsenyyden ja Maastrichtin sopimuksen nojalla. Nyt vain on kysymys siitä, millä menettelytavoilla Rahaliittoon meitä viedään tai millä me sinne menemme. Uusi keskuspankki EU:n piirissä on syntymässä 1.1.1999, ja eurorahaan siirryttäneen viimeistään vuonna 2002, ja Suomi haluaa olla ensimmäisten joukossa Talous- ja rahaliitossa. Näin on tätä budjettikirjaa mielestäni tulkittava. Hallitus näyttääkin nyt miettivän vain keinoja, miten omasta markasta voidaan vähin äänin luopua.

Ruotsin valtiovarainministeri on lähettänyt markkinoille selkeän viestin, jonka mukaan Ruotsi ei aio liittyä Rahaliittoon ensimmäisten joukossa. Ministeri perustelee kantaansa sillä, että jäsenyys Rahaliitossa rajaisi Ruotsin mahdollisuuksia reagoida kansantalouden häiriöihin. Taloudellinen itsenäisyys vähenisi, kun vero- ja budjettipolitiikasta päätettäisiin EU:ssa keskitetysti.

Lipposen hallitus on eri linjalla kuin naapurimaamme Ruotsi ja ajaa Emu-päätöstä tiettävästi jo syksyllä 97. Ruotsi näkee Rahaliiton ennen kaikkea taloudellisenä kysymyksenä, mutta Suomen hallitus näkee, että on kysymys erittäin vahvasti turvallisuuspolitiikasta. Nykyhallitus näkee, että Emuun liittyvät maat muodostavat unionin ytimen ja Suomen on oltava mukana, koska ytimen ympärille muodostuu liittovaltio, jolla on yhteinen puolustus, ja tähän Suomen on päästävä heti mukaan. Tästä voi tehdä kysymyk-

sen, onko Suomi suomettunut Brysselin ehdoilla. Olemmeko lähteneet arvaamattoman seikkailupolitiikan tielle, jonka keskeisenä päämääränä on todella itsenäisyyden menettäminen.

Samat tahot ovat sitomassa Suomea entistä lujemmin EU:n liittovaltiotavoitteisiin, jotka nyt väheksyvät sitä toimintaa, jolla Suomi säilytti itsenäisyytensä toisen maailmansodan jälkeisissä todella vaikeissa olosuhteissa. On menty jopa sellaisiin tulkintoihin, että yyy-sopimus on rinnastettu Itä-Euroopan sotilasliittoihin.

Arvoisa puhemies! Sitten muutamaan pääluokkaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa näkyy todella hallituksen selkeä hyväosaisia suosiva linja, ja hallitushan on linjansa valinnut. Pienen sosiaaliturvan varassa eläviä ihmisiä rokotetaan ja meidän hyvätuloisten verotusta kevennetään merkittävästi.

Mielestäni yksi tärkeä asia, joka liittyy perhepolitiikkaan, kotihoidon tukeen ja kaikkeen siihen, mitä työtä kotona tehdään, minusta on se, että muutetaan sanaa. Eihän sanan sinänsä, jos rahaa on, tarvitse huono asia olla, mutta "koti-hoidon tuesta" siirrytään "hoitorahaan". Kuvanneeko tämä myös hallituksen linjaa, että "hoitoraha" on parempi termi kuin "koti-hoidon tuki".

STM:n pääluokan perustelujen mukaan hallitus tuo myös eduskuntaan sairausvakuutuslain muutosta koskevan esityksen, joka tietää sitä, että kuntoutusrahan vähimmäismäärää ei tarkisteta indeksimuutosta vastaavasti. Tämä on tietenkin pieni asia, mutta näitä pieniä asioita budjettikirjasta löytyy monia.

Samoin hallitus antaa esityksen sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että aikuisten järjestelmällisen hammashuollon korvaamisen laajentaminen lykätään 1.1.2000 saakka. Me muistamme, että tässä salissa aikanaan, kun sairauskulujen verovähennysoikeus poistettiin vuonna 92, ainakin oli sellainen käsitys, sanottakoon näin — tai jopa taidettiin päättääkin siitä — että tämä osittain korvataan verovelvollisille siten, että koko aikuisväestön hammashuolto otetaan asteittain sairausvakuutuksen piiriin. Mutta nyt tästäkin linjasta hallitus näyttää luopuvan.

Erityisen voimakkaasti ja kuristavasti hallitus kohdistaa toimensa viljelijäväestön sosiaaliturvaan, koska vähennetään MYEL-päivärahoja, lomarahoja ja pakollista tapaturmavakuutusta. Viljelijöille tosin tarjotaan korvauksettomia karanteenipäiviä ja omituisia omavastuuosuutta lomitukseen. Maatalouslomitukseen mietetön

leikkaaminen osoittaa, että hallitus vähät välittää viljelijöiden sosiaalietuuksista ja myöskin työllisyydestä tällä hetkellä. Tietäähän todella lomarahojen näin raju leikkaaminen, mikä nyt on edessä, myös monen lomittajan työpaikan katoamista.

Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari puhui hyvin lämpimästi työttömyyden poistamisen puolesta ja ennen kaikkea siitä ilmastosta, missä nyt eletään ja missä työttömyys lähtisi nopeasti alenemaan. Tähän olisi tietenkin helppo yhtyä, jos tämä pitäisi paikkansa. Mutta kun budjettikirjaa ja sen monia perusteluja lukee, ei pääse mihinkään siitä, että kyllä hallitus on tullut siihen johtopäätökseen, että se on päättänyt luopua työttömyyden puolittamisesta vaalikauden aikana. Nyt vain "pyritään" työttömyyden puolittamiseen. Se on myönnettävä, että pyritään. Näitä sanoja on nyt muutettu, ja ehkä tämän sanan kanssa, että "pyritään" työttömyyden puolittamiseen, on helpompi ja mukavampi elää ainakin tämän budjetin lähete keskustelun aikana.

Kun samanaikaisesti otan esille itselleni läheisen alueen maatalouden, voi todeta, että siinä kyllä hallitus on onnistunut, että se on saanut lisää työttömiä maatalouden piiriin. Nimittäin jos tilastot pitävät paikkansa, viimeisen vuoden aikana maa- ja metsätaloudesta on poistunut 37 000 työpaikkaa. Saa aika monta yritystä perustaa, ennen kuin tämäkin lovi on täytetty. Kun lisäksi yleisperusteluissa maatalouspääluokan kohdalla todetaan, että tavoitteena on nyt erityisesti maatilojen yrityskoon merkittävä kasvattaminen, jokainen tietää, mitä se tulee merkitsemään: Pieniä tiloja tulee myös tulevan vuoden aikana erittäin paljon lopettamaan.

EU:ssahan maataloudella ja aluepolitiikalla, kuten hyvin tiedämme, on erittäin merkittävä asema. Nyt meidän omaa maatalouttamme sopeutetaan vauhdilla EU:n maatalouspolitiikkaan. Suomi on ensi vuonna EU:lle nettomaksaja. Budjettiperustelujen mukaan menot EU:lle ylittävät sieltä tulevat tulot 1,2 miljardilla markalla. Jos ajattelemme, mitä se merkitsee, niin jokaisesta markasta saamme takaisin 80 penniä ja 80 pennistä maatalouteen ja elintarviketalouteen tulevat EU-tuet tuovat takaisin noin 66 penniä.

Mitä tulee maatalouspääluokkaan muuten, voi todeta, että se on monilta osin kyllä kohtuullinen. Mutta erittäin suuri asia siellä on kansallisen tukipaketin purkaminen ja leikkaaminen, josta voi sanoa ennen kaikkea RKP:n ja kokoomuksen kohdalla, että ne ovat tietoisesti tehneet

petoksen viljelijäväestöä kohtaan, kun se on tehty, mikä nyt tullaan toteuttamaan.

Tutkija Tuomas Kuhmonen on selvittänyt hiljakkoin tutkimuksessaan pohjoisen tuen alueen maatalouden kehityssuuntia. Hän toteaa, että kansallisen maataloustuen 750 miljoonan markan leikkaus heikentää erityisesti kasvavien tilojen maksuvalmiutta niin, että yrityksen kehittämiseen liittyvät riskit kasvavat monille liian suuriksi. Olihan alkuperäinen tukipaketti mitoitettu sellaiseksi, että se olisi jossain määrin mahdollistanut maatalousyritysten järkevän kehittämisen ja toiminnan.

Kuhmonen ottaa tutkimuksessaan laskentaesimerkin C2-tukialueelta 12 lehmän maitotilalta. Tilan vaihtoehdot ovat joko jatkaa ennallaan ja hyväksyä tulojen aleneminen tai laajentaa tuotantoaan. Jos tila jatkaa ennallaan, sen maataloustulo alenee vuodesta 1994 vuoteen 2000 20 prosenttia. Kansallisen tuen suunniteltu 750 miljoonan markan leikkaus leikkaisi tuloja noin 34 prosentilla. Kuhmonen toteaa, että maatalouden rakennemuutoksesta ei ole näillä näkymin maaseudun elinvoimaisuuden pelastajaksi.

Maaseudun voi pelastaa vain muuttovirran kääntyminen maaseudulle. Tässä suhteessa, kun katsomme budjettikirjaa, hallitus on tehnyt pahan virheen, koska se esiteltävässä kirjassaan on unohtanut maaseutuohjelmansa toteuttamisen ja jättänyt sen lähes kokonaan vaille rahoitusta; ei aivan täysin, mutta ne rahat, mitä täällä on osoitettu maataloudelle ja maaseutuohjelmaan, ovat erittäin pieniä.

Vakavien vaikeuksia tukiasia on vielä kesken, vaikka neuvottelutulos on saavutettu. Ed. Rantanen esitti äsken, että pohjoisesta tuesta pitää leikata ja siirtää etelään. Tällainen esitys on helppo tehdä, kun ei tunne niitä vaikeuksia, missä pohjoisilla tukialueilla maataloudessa tänä päivänä eletään.

Investointitukien maksaminen — nythän on tällainen suunnitelma olemassa — eri prosenteilla saattaa myös viljelijät eriarvoiseen asemaan sekä alueellisesti että tuotantosuunnittaisesti ja kasvattaa myös viljelijöiden keskinäisiä tuloeroja. Pitää myös kysyä oikeusturvan kannalta, ovatko kaikki suomalaiset viljelijät tasavertaisia, jos yhteisiä varoja, siis sekä kotimaisia että EU:lta tulevia varoja, jaetaan eri prosenteilla eri osissa maata.

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousministeriön pääluokka osoittaa, että hallituksen tarkoituksena on muuttaa radikaalisesti maatalouspolitiikan suuntaa. Ylisuurien tuotantoyksiköi-

den annetaan syntyä ja pien- ja perheviljelmät saatetaan vararikon partaalle, kun Suomen maatalous samanaikaisesti tarvitsisi Euroopan yhteismarkkinoilla menestyäkseen kansalaispiirien erittäin laajan yksimielisen tuen. Onhan Suomi, kuten aiemmin jo totesin, nettomaksaja, ja maatalouden sortuminen nostaisi nettomaksurasitustamme merkittävästi. Elintarvikkeiden tuonin voimakas kasvu vaikuttaisi kielteisesti maamme ulkomaiseen velkaantumiseen ja työliisyyteen erityisesti vaikeimmilla työttömyysalueilla. On myös syytä huomata, että huoltovarmuutemme kriisitilanteessa vaarantuisi, eikä maailman elintarviketilannekaan tänä päivänä ole niin hyvä, kuin ehkä yleisesti luullaan.

Arvoisa puhemies! Muutamia asioita päivänpolttavista puheenaiheista eli läänikysymyksestä, elinkeinokeskuksista ja aluehallintoasiasta, jotka tuntuvat olevan hyvin läheisiä.

Ensiksi haluan todeta oman läänini eli Vaasan läänin kohdalta sen, että budjetti kokonaisuudessaan, kuten aiemmin totesin, siirtää varoja etelään. Mutta kyllä meidän läänimme sisällä on myös selvästi nähtävissä, että suomenkielinen Etelä-Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaan jäävät heikommalle osalle ja Vaasan rannikkoseudulle läänin sisällä yhteisiä verovaroja hyvin voimakkaasti keskitetään. Löytyy toki myönteistä Ähtärin Tuomarniemen metsäoppilaitoksen kohdalta, Kauhavan lentokentän parantamista, Lapuan Kauhajärven kunnostusta ja muutamia pieniä tiehankkeita, mutta kokonaisuutena aivan selvästi jako on sekä etelään että läänin pääkaupunkiin.

Mitä tulee lääninhallintokysymykseen, mielestäni nykyinen lääninhallintojärjestelmä on aikansa elänyt. Mielestäni pitäisi purkaa koko järjestelmä ja siirtää historiaan koko läänilaitos, siirtää ne tehtävät, joita on, maakuntien liitoille, kihlakunnille, seutukunnille ja kunnille, ja jos sitten jotakin vielä jää, katsoa, miten nämä kysymykset hoidetaan.

Suurläänihankkeella ei suinkaan ratkaista tätä ongelmaa, vaan se on vain tietty välivaihe. Siinä on vaara, että siitä jää pysyvä viiden suurläänin tilanne. Siinä mielessä en ainakaan omaa kantaani vielä ole lyönyt lukkoon, miten tulen käyttäytymään tässä salissa, kun läänihanke etenee siihen vaiheeseen, että siitä ratkaisu on tehtävä.

Mitä tulee alueellisiin elinkeinokeskuksiin, haluaisin yhden asian saattaa myös eduskunnan pöytäkirjaan tällä erää. Siihen on ehkä mahdollisuus myöhemminkin, mutta ei enää budjettikä-

sittelyn yhteydessä. Maaseutuelinkeinopiirit, työvoimapiirit ja KTM:n yksiköt ollaan yhdistämässä. Siitähän näyttää vallitsevan suuri yksimielisyys, että näin on tehtävä. Työryhmä esitti 15:tä elinkeinokeskusta, hallitus nyt 13:a. Mutta minusta tässä on unohdettu hyvin merkittävä näkökulma. Kun katsoo maatalouspolitiikan kannalta sitä, että maaseutuelinkeinopiirille kuuluvat asiat yhdistetään KTM:ään ja työvoimapiiriin, voi sanoa, että maa- ja metsätalousministeri minusta on ollut aivan oikealla linjalla, kun hän on lähtenyt siitä, että näin ei olisi pitänyt tehdä, kuin nyt ollaan tekemässä.

Erityisesti ajattelen myös yksittäisen viljelijän kannalta sitä, että kun olemme Euroopan unionin jäsen, tähän tulee uusi porras lisää. Euroopan unionista rahat tulevat tänne Suomeen. Sitten siihen tulee elinkeinokeskus, ja kai siellä sitten yhtenä osana ovat nykyiset maaseutupiirit. Sitte mennään kuntatasolle ja sitten vasta tavalliseen viljelijään. Kun nyt jo meillä on maailman monimutkaisin EU:n kautta oleva maatalouden tukijärjestelmä, tämä tukijärjestelmä saa vain lisää vahvistusta. Sen takia olisi pitänyt tarkkaan miettiä, eivätkö ne aluehallinnon yksiköt, jotka hoitavat maataloutta, metsätaloutta, ympäristönhoitoa, luontoa, olisi voineet olla saman aluehallintoyksikön piirissä ja nämä muut jossakin muualla. Mutta tämä on nyt, niin kuin sanottu, syytä vain todeta, koska näyttää, että virta vie siihen, että elinkeinokeskuksia ollaan tällä tavalla perustamassa.

Todella paha virhe on tulossa siinä, jos Etelä-Pohjanmaa, missä maatalouden osuus on maan suurin väestöön suhteutettuna ja myös pienyritystoiminta, tämä maakunta, jää ilman omaa elinkeinokeskusta. Sitä ei voi ymmärtää eikä hyväksyä, ei millään tavalla. Olisi mielenkiintoista kuulla ne perustelut, joita nyt arvoisilla ministereillä on, miksi päädyttiin 13 elinkeinokeskuksen malliin eikä 15:n, niin kuin alun perin esitettiin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin todeta yhdestä asiasta, antaa ainakin puolittaisia kukkia hallitukselle siitä, että itsenäisyyden juhluvuoden kunniaksi nyt vihdoinkin veteraanien kuntoutusasiaan on osoitettu tiettyä myötämielisyttä. Suunta on aivan oikea, mutta tietenkin voisi sanoa, että se on riittämätön. Ainakin uskoisin, että keskustaoppositio voi hallitusta tässä asiassa vilpittömästi tukea.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Haluaisin nyt käydä Emu-kriteerikeskustelua aivan perusteellisesti.

Kuten totesin, hallituksen tavoitteena on se, että eduskunnalla on silloin, kun eduskunta päättää Emun kolmannesta vaiheesta, todennäköisesti 1997 loppuvuodesta, mahdollisuus tehdä päätös, siis sanoa "kyllä" tai "ei". Luonnollisesti hallitus tekee kaikkensa, jotta nuo edellytykset ovat olemassa, jotta kriteerit täyttyvät. En ole väittänyt kukaan, ettei ole tavoitteena täyttää näitä kriteerejä.

Mutta Emu-kriteerit eivät sanele finanssipoliittikkaa. Siinä on toinen sanelija, ja se on meidän valtiontaloutemme keho tila. Tosiasiaan on, että ensi vuonna me täytämme alijäämän suhteen Emu-kriteerit, täytämme kirkkaastikin. Olemme -1,4:ssä, kun kriteeri sallisi miinus -3. Mutta se ei riitäkään Suomelle, koska samanaikaisesti velkaannumme lähes 30 miljardia markkaa eli valtiontalouden alijäämä on -5,1. Muilla Emuun pyrkivillä ei ole sitä samaa etua kuin meillä sosiaalirahastojen ylijäämästä, joka korjaa tuon luvun.

Siksi haluan korostaa, että itse asiassa Emu-kriteeri Suomen kannalta on hyvin löysä alijäämän osalta. Meidän ei kannata tuudittautua siihen, että me sen täytämme. Meidän asiamme silti valtiontalouden kohdalla eivät ole alkuunkaan hyvin. Tämä tarkoittaa sitä, että valtiontaloudessa pitäisi tuo alijäämä kääntää mieluiten ylijäämäksi ajan mittaan. Ei meillä ole varaa lainata 30:tä miljardia, ei 20:täkään tulevaisuudessa.

Näin ollen toistan sen sanoman, että finanssipoliittikkaa sanelee meidän kotikutoinen tilanteemme, eivät Emu-kriteerit, jotka toki täytetään.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälän puheenvuoron alkuosa oli vahvasti kuin ei EU:lle -liikkeen vaalittaisuudesta.

Nyt on tietysti näin, että meidän Euroopan unionin jäsenenä täytyy hyvin keskeiseen Raha-liittoon tietysti itse olla katsomassa lähestymistapoja ja turvata eri vaihtoehdot. Taloudellinen itsenäisyys on hyvin suhteellinen käsite varsinkin ennen EU:ta, jos niitäkin aikoja muistamme tässä ra'assa markkinataloudessa, jossa olemme eläneet. Mutta totta on se, että tietysti valutaan arvo, erityisesti metsäteollisuuden kilpailuasema Ruotsiin nähden ja myös se, millä tavalla Euroopan keskuspankki reagoisi pienen jäsenvaltion kärjistyviin taloudellisiin ongelmiin, ovat tietysti asioita, joita on jatkossa pohdittava.

Tähän ei suomettumista kannata sotkea. Eroja näkemyksissä on niin vahvasti, että toivon,

että edustaja lukee professori Nevakiven KGB:n arkistosta tekemän tuoreen kirjan "Miten Kekkonen pääsi valtaan ja Suomi suomettui". Siitä saa vähän näkökulmia tähän asiaan.

Sinänsä maatalouspolitiikkaan paneutuminen tulee vaatimaan oman aikansa, ja parhailaan selvittellään maatalouspolitiikkatyöryhmässä eri tuotantoalojen ja -alueiden ja 141 artiklan rakennetta. Lähtökohta ei ole niin surkea kuin ed. Vihriälä sanoi. Maataloustuki oli 117 000 markkaa per tila viime vuonna. Maatalous lyhensi velkojaan 16 prosenttia velkapääomasta, ja maksuvalkeuksia koki vain 5 prosenttia maatalousyrittäjistä, kun tässä maassa on maksuvaikeuksissa jopa neljäsosa väestöstä eli toimeentulo-ongelmista kärsii 488 000 kotitaloutta. Kannattaa katsoa kokonaisuutta myös tässä yhteydessä.

Me emme voi ampua veroja velkarakalla kuin haulikolla. On tarkkaan katsottava, miten sinänsä tilojen määrän vähentymisestä huolimatta samaa ja jopa noussutta maataloustuloa jaetaan. Sinänsä maa- ja metsätalousministeriön pääluokka ei nyt lipsahtanut, mutta hyvin keveästi EU:n varjolla ja lipun hulmutessa meni hallituksen budjetissa läpi. Siellä on jopa varaa katsoa, miten varoja käytetään, jotta työllisyystavoitteen kannalta oikealla tavalla voimme voimavaroja suunnata.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vihriälä kysyi, millä tavalla pikaisesti voitaisiin työttömyys puolittaa. Hallituksen ja eduskunnan tärkein tehtävä on tällä hetkellä talouden tasapainottaminen ja työllisyyden hoitaminen. Valtio menettää vuodessa todella 150 miljardia markkaa, kun meillä on työttömiä puoli miljoonaa.

Yritys työllistää silloin, kun yritys hyötyy siitä. Työntekijä ottaa vastaan työpaikan, jos hän hyötyy siitä enemmän kuin elämisestä sosiaaliturvan varassa. Työttömyyttä ei työllistämishelmillä saada kuntoon. Se on kuin ontto putki: toisesta päästä sisään ja toisesta ulos. Yritys hyötyy työntekijästä silloin, kun maksetaan vain tehdystä työstä. Se vaatii muun muassa TES-yleistövouuden poistamista määräajaksi, järjestelymahdollisuutta ylitöiden ja työajan välillä sekä sivukulujen pikaista puolittamista. Työntekijän kannalta työnteon houkuttelevuutta lisää verotuksen keventäminen ja sosiaalietuuksien leikkaaminen tietyltä osin. Vastikään tehty työaikalain muutokset ovat oikean suuntaisia, mutta ei ole vielä puututtu työelämän rakenteisiin.

Minun mallini työelämän joustoiksi olisi se, että kun yrityksellä on töitä, silloin niitä tehdään, ja kun työt loppuvat, yrityksen pitäisi pystyä sanomaan työntekijä irti palkanmaksukauden välillä. Mielestäni kolmikantaan kuuluminen yrittäjille tuo erittäin vähän hyötyä. Työehdoista pitäisi pystyä sopimaan suoraan työpaikoilla.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia! Huomautan ed. Kuosmaselle, että hänen vastauspuheenvuoronsa ei täyttänyt vastauspuheenvuoron tunnusmerkkejä.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kuosmanen repäisi näemmä nyt 70 miljardin aukon budjettiin, kun keskustan ryhmäpuheenvuorossa oli 7 miljardin aukko.

Varsinainen puheenvuoroni koski ed. Vihriälän aluehallintokannanottoa. Tämä 13 tuntuu olevan todellinen onnettomuuden luku Aluehallinto 2000 -hankkeelle. Näyttäisi melko varmalta, että koko hanke kariutuu, jos hallitus ei anna periksi ja palaa komitean esittämään 15 työvoima- ja elinkeinokeskuksen malliin. Se on paremmin perusteltavissa. Vielä paremmin oikeastaan olisi ollut perusteltavissa se, että tämä organisoi- tisiin maakuntapohjalta, niin että kaikki todelliset maakunnat, ehkä 17, olisivat saaneet omat työvoima- ja elinkeinokeskuksensa. Kun kerran tällainen vuosisatainen hallintouudistus tehdään, kannattaisi rationaalisesti katsoa myös aluejako loppuun saakka eikä satunnaisten teki- joitten perusteella, miten sattuu tällä hetkellä piiriviranomaisten toimipisteitä olemaan.

Eteläisen Hämeen, Hämeen maakunnan ja Päijät-Hämeen kansanedustajat juuri tänään ottivat yhteisen kannanoton, että voimme tukea suurlääniudistusta ja aluehallintouudistusta vain sillä ehdolla, että eteläiseen Hämeeseen tulee oma työvoima- ja elinkeinokeskus. Mielellään tietysti myös eteläisen Pohjanmaan asemaa siinä yhteydessä voisi tarkastella, ja suurlääniä keskuspaikkojenkin osalta katsottaisiin enemmänkin desentralisointitarpeita kuin keskittämistä suurimmille paikkakunnille, eli Etelä-Suomessa läänin osalta ei Helsinkiin vaan Hämeenlinnaan tuo keskus.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö kommentoi ed. Vihriälän puheenvuoroa lähinnä koskien Emu-kriteereitä ja valtion velkaantumista tältä osin. Olisin kommentoinut tältä osin ministerin

näkemyksiä siinä mielessä, että kun puhumme työttömyyden hoitamisesta Suomessa, meille on tavattoman tärkeää harjoittaa todellakin säästöpolitiikkaa sillä tavalla, että valtiontalous pysyy hallinnassa, mutta myös kevyttä rahapolitiikkaa ja sitten kolmanneksi, totta kai, niitä rakenteellisia uudistuksia, joista edellä puhuttiin. Tarvitaan työreformi.

Nyt ongelma on se, ministeri Niinistö, että tällaista työreformia, rakenteellisia uudistuksia, ei ole putkessa. Jos nyt tällaisella poliittisluonteisella lähestymistavalla lähestytään rahapolitiikkaa, niin kuin mielestäni hallitus tekee, voi ermytykennän seurauksena olla, että rahapolitiikan keveydestä menetetään hyvin paljon. Näin ollen meille jääkin jäljelle vain tiukka finanssipolitiikka, joka ei todellakaan ratkaise työllisyysongelmaa.

Toivoisin, että hallituksessa, kun puhutaan Emusta, mietittäisiin kaikkia näitä kolmea talouspolitiikan aluetta. Säästöpolitiikan ohella tarvitaan siis kevyttä rahapolitiikkaa ja rakenteellisia uudistuksia, ja todellakaan ei poliittisluonteisilla perusteilla pidä menettää nyt rahapolitiikan kevyttä, jota välttämättä meillä tarvitaan.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistön kanssa olen siinä kyllä samaa mieltä, mitä hän totesi finanssipolitiikasta ja Emu-kriteerien määräytymisestä. Mutta siinä, mikä koskee nimenomaan omasta markasta luopumista, ainakin sen toiveen voi esittää hallitukselle, että kun tästä tullaan tässä salissa päättämään, se tapahtuu kaikkien niiden parlamentaaristen sääntöjen ja käytäntöjen mukaan, mitä meillä on. Ymmärrän näin, että tämä asia on ratkaistava aikanaan perustuslain säätämisyjärjestyksessä, kun tähän asiaan mennään.

Mitä ed. Rajamäen puheeseen tulee, että pitäisin täällä jonkun Vaihtoehto EU:lle -liikkeen puheenvuoroja, niin niitä en pidä, vaan itse teen puheeni ja katson, mitä sanon. Minulla on myös oikeus arvostella tässä salissa sitä linjaa, mitä nyt harjoitetaan. Me olemme EU:n täysvaltainen jäsen emmekä sieltä mihinkään pääse. Mutta jos siinä, millä tavalla siellä toimitaan, suomalaiset eivät pidä Suomen puolta Euroopan unionissa ja niissä asioissa, miten EU kehittyy, kuka sitten pitää? Nythän tuntuu siltä, että ajatellaan vain, että kun edustajia kuuluu kahteen suurimpaan Euroopan unionin puolueeseen, niin kyllä asiat silloin Suomenkin kohdalta hoituvat, eikä juuri mitään muuta.

Mitä maatalouspolitiikkaan tulee, me saamme ed. Rajamäen kanssa maatalousjaostossa tähän paneutua perusteellisesti, ja toivon mukaan täällä budjettikirjassa on jotakin liikkumavaraa.

Ed. Kuosmaselle toteaisin — vaikka, kuten arvoisa puhemies totesi, ei oltu täysin asiassa tässä vastauspuheenvuorossa — että mielestäni yrittämisen pitää aina kannattaa ja tuottaa voittoa, jotta pystyy työntekijöitä palkkaamaan.

Ed. Koskisen kanssa olen erittäin samaa mieltä siitä, että nämä elinkeinokeskukset olisi paras perustaa maakuntiin.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Valtiovainministeri Sauli Niinistön viime tiistaina esittämä ensi vuoden budjettiesitys on saanut laajaa tunnustusta palkansaajain taholta, veronmaksajilta samoin kuin elinkeinoelämältäkin. Vielä viime keväänä emme osanneet varautua näinkään suureen tuloveron kevennykseen, mikä nyt näyttää tapahtuvan, ja se herättäneen yleensäkin luottamusta taloudellisen tilanteemme kohenemiseen.

Veroratkaisu tulee auttamaan myös työttömyysilanteeseen, vaikka hyvinkin hidasta ja odotettua hitaampaa tilanteen koheneminen on ollut. Toivottavasti tuloveron kevennykset saavat aikaan nyt myöskin kotimaisen kysynnän kasvua ja sitä kautta parannusta työllisyysilanteeseemme.

Hyvää esityksessä on myös se, että velkaantumisemme näyttää loivenevan aikaisempiin vuosiin verrattuna, vaikka edelleenkin budjetti on lähes 30 miljardia markkaa alijäämäinen.

Kunnalliselämässä ja kunnallispolitiikassa mukana olleena tiedän, mitä valtionosuuksien leikkaukset ovat omassa kotikunnassani aikaansaaneet ja aikaansaavat, mutta yleensäkin kuntien verotulojen kasvu on yllättänyt ne itsekkin, ja varmasti näistäkin leikkauksista selvittää, sanokoon nyt oppositio mitä tahansa. Toivottavaa onkin, että ne kunnat, joilla on mahdollisuus kunnallisveron alentamiseen, sen myöskin toteuttavat. Pari päivää sitten pidetyillä kuntamarkkinoilla eivät Kuntaliiton edustajien puheenvuorot tämän suhteen olleet kuitenkaan kovinkaan toiveikkaita.

Kaikkiaan budjetti ei lupaa eikä voikaan luvata maakunnille kovinkaan paljon, mikä kuitenkin ymmärretään hyvin pitkälle tässä taloudellisessa tilanteessa. Hallituksen linjaukset näkyvätkin selkeästi tarkasteltaessa budjettia nimenomaan maakunnista käsin. Niiden asema kakunjaossa ei näytä ainakaan paranevan. Yleisesti

ottaen tilanne on se, että rahaa tulee vain kesken-eräisten hankkeiden jatkorahoitukseen.

Yksi huono ja huolestuttava asia budjetissa on. Tarkoitin nimenomaan Aluehallinto 2000 -hankkeeseen liittyvää suunnitelmaa läänien lukumäärän vähentämiseksi. Tätähän hallintoministeri tuntuu edelleen jääräpäisesti ajavan. Myönnettävä on, että koko sopan on keittänyt edellinen hallitus tehtyään päätökset läänien suunnitteluvastuun siirtämisestä maakunnallisille liitoille sekä ympäristökeskusten perustamisesta, mutta tuki nykyinen hallituskin olisi voinut pysäyttää tämän maakuntia uhkaavan erittäin huonon esityksen. Ihmeellistä ja perin outoa on, että esitystä yritetään viedä nyt läpi budjettilakina, samoin kuin se, että hallintoministeri antamissaan lehtihaastatteluissa vielä edellyttää hallituspuolueiden edustajilta tiettyä käyttäytymistä ja tämän esityksen hyväksymistä. Voin ilmoittaa, ettei tällainen toive tule ainakaan kovin laajasti toteutumaan.

Hankkeesta on käyty kesän aikana hyvin paljon tunteenomaista keskustelua ja esitetty lonkalta lukuja, kuinka moni kansalainen on asiointi esimerkiksi lääninhallituksissa ja mitä niiden tehtäväpiiriin todellisuudessa kuuluu. Luvut poikkeavat suuresti lääninhallitusten itsensä tekemistä selvityksistä, enkä todellakaan usko ministeriön virkamiesten selvityksiin. Puhuttaessa asiakasmääristä virastoissa yhtä hyvin voidaan kysyä, kuinka usein tavallinen suomalainen tarvitsee esimerkiksi korkeinta oikeutta, opetushallitusta tai maakunnallisia liittoja. Silti näiden virastojen olemassaolo on perusteltua. On populistia vaatia niiden virastojen lakkauttamista, koska tavallinen ihminen ei siellä muka käy. Yhtä epärehellistä on nyt kohdistaa viha lääninhallituksiin puhumalla maaherrojen virka-autoista tai autonkuljettajista ja muista luonnollisista asioista. Hallintoministerin sietäisikin mielestäni harkita puheitaan ja tekojaan eikä vain pyrkiä koko tarmollaan muuttamaan maakunnallista identiteettiä. Näytetään siltä, että hallintoministerin takana jotkut ministeriöiden virkamiehet itsekkäistä tarkoituksistaan haluavat viedä hanketta ilman asiaperusteita eteenpäin.

Väite, että ensi vuonna muka saataisiin 15 miljoonan markan säästöt ja ne voisivat lisäantya noin 60 miljoonan vuotuisiin säästöihin tulevaisuudessa, ei ole uskottavaa. Lääninhallitusten toimintakyvyn heikentäminen päinvastoin merkitsee ja tulee merkitsemään maan eri osien eriarvoisuuden siunaamista ja koko hallintojärjestelmämme suuntaamista kustannusten jatkuvan

kasvun uralle. Siksi on täysin perusteetonta heitellä ilmaan arvauksia lääninrajojen laajentamisen muka tuomista säästöistä. Kukaan tuskin osaa laskea sitäköön, mitä jouduttaisiin maksamaan matkakustannusten ja matkustusajan lisääntymisestä, kun suurlääneissä hoidetaisiin asioita asukkaiden ja virkamiesten kesken. Mainittakoon tässä, että kaavailtuun Länsi-Suomen suurläänin pääkaupunkiin olisi pohjoisesta Keski-Suomesta pitempi matka kuin esimerkiksi Rovaniemelle. Samalla tavalla, kun tämä Länsi-Suomen lääni käsittäisi 205 kuntaa, ehkä maaherra kerran vaalikaudessa ennättäisi jokaisessa kunnassa käydä, kun oikein kiirettä pitäisi.

Arvoisa puhemies! Hankkeen puuhamiehet vetoavat muun muassa nykyiseen tietokoneaikaan ja siihen, että kansalaiset voisivat hyvin hoitaa asiansa jonkun kasvottoman, kaukana olevan virkamielen kanssa esimerkiksi sähköisiä viestimiä käyttäen. Miksei yhtä hyvin voitaisi siirtää päätösvaltaa lääneihin ja maakuntiin enemmän, sen sijaan että niiltä halutaan päivänvoin viedä sieltä valtaa pois.

Ollessani ennen kansanedustajaksi tuloani oikeassa työelämässä toimin pitkään valtionhallinnossa. Rekisteritoimiston päällikkönä tiedän, että tehtävien delegoinnit ovat johtaneet kansalaisten kannalta palvelujen paranemiseen. Kun esimerkiksi kaupparekisteriasioiden käsittely Helsingissä patenti- ja rekisterihallituksessa saattoi kestää yli vuoden, oli samojen asioiden käsittelyaika paikallisvirastossa yksi viikko. Eli päätösvaltojen siirto esimerkiksi lääninhallitukseen, mikäli näin haluttaisiin tehdä, aikaansaisi todellakin käsittelyaikojen lyhenemisen, henkilökohtaisen asioinnin ja suullisen käsittelyn lisääntymisen ja sitä kautta tyytyväisempiä kansalaisia. Myös tätä kautta maallamme olisi varmasti paremmat mahdollisuudet elpyä.

Arvoisa puhemies! Viime vuosikymmeninä valtionhallintoa on pyritty kehittämään niin, että aluehallinto ja sen rajat ovat yhteneväisiä läänin jaon kanssa. On käsittämätöntä, että tämä kaikkialla järkeväksi tunnustettu kehitystyö nyt halutaan tehdä tyhjäksi, vieläpä muka kokoamisen ja selkiyttämisen nimissä. Vaikuttaa siltä, että hankkeen innokkaimmilla ajajilla ja puolustajilla käytännön työelämän kokemus on jäänyt hyvin vähäiseksi tai aivan olemattomaksi, samoin kuin valtionhallinnon opiskeluakin voitaisiin vielä syventää ja täydentää.

Omasta puolestani ja monia asiantuntijoita kuultuani tulen tekemään kaikkeni, että tällainen huono esitys tulee kaatumaan. Väitetyt sääs-

töt budjetissa, mikäli niitä yleensäkin tapahtuisi, ovat minimaaliset. Vastaava säästö on helposti löydettävissä muualta, ja jos ei muualta, niin vaikkapa puoluetuen supistuksista. On ihmeellistä, että tällaista lakia yleensäkin yritetään viedä eteenpäin budjettilakina, vaikka se ei luonteeltaan sitä olekaan. Hankkeen puuhamiesten esiintymisen olen keskisuomalaisena tuntenut välillä suorastaan loukkaavaksi enkä tule hyväksymään hallituksen esitystä enkä suostumaan min-käänlaisiin pakotteisiin asian eteenpäinviemiseksi.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn ed. Karpion käsitykseen siitä, että lääninhallitusten rakentaminen uuteen uskoon aloitetaan väärästä päästä. Yhdyn ed. Karpion käsitykseen myöskin siinä, että perustelut ovat hankkeelle varsin heikot. Ne ovat mielestäni epä-älylliset, ja säästöt mielestäni on laskettu virheellisesti.

Viittaan viime vuosien aikana tehtyihin hallinnon uudistuksiin ja siihen suureen keskusvirastojen lakkauttamiseen, mikä tapahtui vuonna 93. Silloin muun muassa siirrettiin työsuojeluasiat sosiaali- ja terveysministeriöstä työministeriöön ja työsuojeluhallitus lakkautettiin. Nyt ollaan esittämässä, että nämä asiat jälleen siirrettäisiin työasiainministeriöstä sosiaali- ja terveysministeriöön. Eikö tämä jo osoita — näitä molempia hankkeita ovat suurin piirtein samat ihmiset olleet valmistelemassa — miten tempoilevaa valtionhallinnon uudistaminen on? Mielestäni tämä kaipaisi selvästi älyllisempää otetta.

Yhdyn ed. Karpion käsitykseen siitä, että hankke kannattaisi miettiä uudelleen hyvän sään aikana.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys on tyypillinen hallituksen esitys, jolla pyritään kiinnittämään huomio oleellisesta epäoleelliseen elikkä on otettu tällainen lääniasia jippoiltavaksi, jolloin raaka työttömyys ja valtion velanotto jäävät sivuraitteille. Säästösyistä esitetään lääniuudistusta ja pyritään viemään sitä budjettilakeina eteenpäin.

On kuitenkin sellainen tilanne, että valmistelut pitäisi tehdä huolellisesti. Hallintoa yleensä pitäisi uudistaa, mutta se pitää tehdä systemaattisesti. Jos me nykyisten läänien asemesta päädymme vähäisempään läänimäärään, silloin pitää myös ottaa huomioon maakunnallinen hallinto ja se, kuinka sitä voidaan kehittää. Esimerkiksi täydennyksenä ed. Karpion esitykseen ol-

koon poliisitoimi. Jos meillä on iso lääni, meillä on kuitenkin alueelliset poliisiyksiköt. Ei niitä voida keskittää ja purkaa, eli ne kustannukset jäävät. Säästöt näin ollen jäävät epäoleellisiksi.

Hallittu rakennemuutos on kansantaloudelle edullista, mutta hallitsematon tulee kalliiksi. Se aiheuttaa turhaa matkustelua. Herääkin kysymys, onko ministeri Backman mieltynyt niin Brysselin-matkailuun, että hän haluaa koko kansan saada matkustamaan läänin toisesta laidasta läänin pääkaupunkiin.

Ed. A u r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ettei jäisi sellaista kuvaa, että Backman on yksin hallituspuolueista lääniuudistuksen takana, ilmoitan olevani sen takana. Sen juuret ovat edellisessä hallituksessa ja sen keskusmaalaisessa ministerissä, jolloin meille maakuntien liitot perustettiin ja kehittämistehtävät siirrettiin lääninhallituksilta maakuntien liitoille. Maa ei tarvitse tiheää lääninhallitusverkkoa ja tiheää maakuntien liiton verkkoa. Jompikumpi on liikaa. Näyttää siltä, että se on lääninhallitusverkko. Minua ihmetyttää, että ne, jotka ovat maakuntien itsehallintoa ja valtaa kovasti korostaneet, itkevät sitä, että keskushallinto, jota lääninhallitus edustaa, vetäytyy tai sen verkko tulee harvemmaksi. Olen myös sitä mieltä, että tämä on hyvin tyypillinen budjettilaki, koska tämä koskee virkoja ja niiden lukumäärä ja on siten aivan selvä budjettiasia.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kahteen asiaan ed. Karpion puheenvuorossa kiinnitän huomiota. Ensimmäinen on se, että hän heittää pallon ministeri Backmanille. Sikäli kuin minä olen oikein ymmärtänyt, itse asiassa kokoomuksen eduskuntaryhmä tässä asiassa on yksituumaisempi läänien hävittäjä kuin sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä. Näin olen ymmärtänyt. Kokoomus on asiassa mukana, ed. Karpio.

Mitä taas tulee molempiin edellisiin puhujiin siinä, onko edellisellä hallituksella jokin osa ja arpa tässä ratkaisussa, jos edellinen hallitus olisi tällaista ratkaisua halunnut, se olisi itse tällaisen ratkaisun tehnyt. Ei sen olisi tarvinnut jättää teidän hallitustanne tähän hommaan odottamaan. Aluekehitysvastuun siirto merkitsi 5—7 henkilön työpanoksen häviämistä lääninhallituksista juuri sinne, missä sen aluekehitysvastuun pitää ollakin: maakuntien omiin käsiin. Lääninhallituksiin jäi valtion viranomaistehtäviä niin paljon, että pienimmässä lääninhallituksessa niitä

hoitaa 80 ja suurimmissa edelleenkin 200 henkilöä. Ei ole kysymys pienistä virastoista, kun pienin niistä on 80 henkilöä, edustajat Aura ja Karpio. Näiden yhdistämisessä mammuttilääneiksi ei ole minkäänlaista järkeä, ei hallinnollisin perustein, ei palveluiden saatavuuden perusteilla, ei taloudellisten säästöjen vuoksi eikä minkään muidenkaan tehtävien vuoksi.

Ed. Aura, te olette ollut mukana jossakin asiaa valmistavassa työryhmässä. Teidän täytyisi tietää, että on erilaisia alueviranomaistehtäviä. Toiset ovat valtion viranomaistehtäviä. Ne jäävät lääninhallitukselle edelleenkin. Ei niitä sieltä ole siirretty. Toiset ovat maakunnille luontaisesti kuuluvia tehtäviä, ja niitä ovat juuri aluekehitystehtävät. Korostan: Se ratkaisu, jossa ne tehtävät siirrettiin maakuntien liitoille, oli aivan oikea.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Karpio toi esille palkansaajien ja palkansaajajärjestöjen tyytyväisyyden budjetin veroratkaisuun. Hän on varmasti oikeassa, mikäli ei lähdetä kiistelemään siitä, onko tämä veroratkaisu kohdellut oikeudenmukaisesti eri palkansaajaryhmiä, siis pientä palkkaa nauttivia ja korkeata palkkaa nauttivia. Se on sitten toinen asia.

Mutta minä olen ihmetelty, kun tähän tyytyväisyyteen ei ole kovin paljon tullut soraääniä, eivätkö nämä eläkeläiset ja työttömyysturvan varassa elävät ihmiset ole havainneet, että heitä on vedetty tässä retkuun. Toisin sanoen nämä veroratkaisut eivät ole tasapuolisia heitä kohtaan, vaan he jälleen jäävät väliinputoajan asemaan. He eivät saa veroratkaisusta minkäänlaista hyötyä. Ihmettelen, koska nämä heräävät ja alkavat protestoida tätä vastaan. Siis vaikka palkansaajajärjestöt ovat tyytyväisiä, niin jos puhutaan tulonsaajajärjestöistä, ei varmasti voida olla tyytyväisiä, koska osa jää lapsipuolen asemaan.

Mitä tulee lääninhankkeeseen, olen varma siitä, että meillä menestyttäisiin vaikka kolmella läänillä. Ei siitä ole kysymys. Mutta kukaan ei ole kovin paljon kiinnittänyt huomiota siihen, miten paljon siirtyminen viiteen läänin karsii työpaikkoja. Minä en usko alkuunsaakaan siihen, että työpaikat, jotka lääninhallituksissa tällä hetkellä ovat, säilyvät, vaan työpaikkojen menetys on varsin suuri. Ei toki lääninhallituksia voida sillä

perusteella pitää pystyssä, että pidetään keinotekoisia työpaikkoja, mutta ongelma tässä ratkaisussa on kuitenkin tämä, ja siihen toivoisin myös kiinnitettävän huomiota.

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Muutama huomio ed. Karpion puheenvuoron johdosta. Kyllä se on viiden vuoden edustajakokemuksen perusteella todettava, että kansanedustajan työkin on työtä eikä aina välttämättä niin kovin kiitollista.

Lääninjakokysymyksessä te aika voimakkaasti arvostelitte ministeri Backmania tämän hankkeen osalta. Tosiasiahan on se, että hallitus ajaa aika tavalla yksituumaisesti suurlääniä perustamista. Mutta olisi toivonut, että vielä enemmän olisitte tämän kysymyksen juurille menneet.

Nimittäin tosiasia on se, että edellisen hallituksen aikana asiaa ryhdyttiin valmistelemaan. Muistutan vain mieliin sanomalehti Keskisuomalaisen haastattelun. Silloinen ja nykyinenkin keskustan puheenjohtaja, silloinen pääministeri, 93 haastattelussa totesi muun muassa siihen tapaan, että kyllä suurlääni tulee perustaa. Nyt tässä niin entinen pääministeri kuin silloiset ja nykyiset keskustan kansanedustajat ovat kääntämässä takkia. Silloin valmistelu käynnistettiin suurläänihankkeen puolesta. Tämä on totinen tosiasia.

Jos halutaan, että Suomeen perustetaan suurläänejä, eikä voisi ajatella niin, että perustetaan ne sitten Ruuhka-Suomen alueelle, missä on valmiutta ja halua toteuttaa ne, missä kansalaiset myös näin haluavat asian eteenpäin viedä. Mutta annetaan sitten muun muassa Keski-Suomen läänin ja Pohjois-Karjalan läänin säilyä ja kytkeään näitten läänien yhteyteen perustettavat työvoima- ja elinkeinokeskukset. Uskoisin, että silloin tästä tulee toimiva järjestelmä.

Ed. Ranta-Muotio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karpio totesi, että kunnat kestävät hyvin nämä leikkaukset, ja mainitsi esimerkkinä Jyväskylän: Voidaan alentaa veroäyriä. Kunta voi satsata entistä enemmän työllistämiseen. Ehkä Jyväskylässä ja muutamissa muissa suurimissa kaupungeissa on näin, mutta itse tulen keskikokoisesta maaseutukunnasta, jossa esimerkiksi viime vuonna leikkaukset olivat yli 7 miljoonaa ja veroäyripenillä saadaan 2,8 miljoonaa ja verotulojen kasvua oli noin 2 miljoonaa. Nyt leikkaus on lähes saman suuruinen. Uskon, että tämäntapaisia

kuntia on vähintään toinen puoli, ellei enin osa, jotka eivät näitä leikkauksia kestä. Tätä asiaa ei pitäisi näin yleistää.

Ihmettelen myös ed. Karpion puheenvuorossa sitä osaa, kun hän sanoi huonoksi kehitykseksi sitä, että edellinen hallitus siirsi aluekehitystehtävät lääneiltä maakunnallisille liitoille. Mielestäni se oli todella oikea päätös. Kaikkein oikeinta aluepolitiikan kannalta olisi se, että myös työvoima- ja elinkeinokeskukset olisivat maakuntajakopohjaisia. Maakunnalliset liitot ja keskukset yhdessä voisivat harjoittaa todellista aluepolitiikkaa, ja motivaatio maakunnassa säilyisi yrittäjillä. Tähän suuntaan tätä uudistusta pitäisi viedä.

Ed. Karpio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äskeeseen puheenvuoroon voin sanoa Jyväskylän kaupunginvaltuuston puheenjohtajana, että olemme investoineet erittäin paljon ja Jyväskylän kaupungille tekevät erittäin tiukkaa valtionosuuksien leikkaukset. Puhuin-kin yleisellä tasolla.

Ed. Pekkariselle: Puhuitte, minkälaisia mielipiteitä on kokoomuksessa. Siellä on täsmälleen molempia mielipiteitä. Osa vastustaa erittäin jyrkästi suurlääniä hanketta. Olen ymmärtänyt, että myös sosialidemokraateissa näin on ja myös keskustapuolueessa. Mielipiteet jakautuvat kahtia. Näin on todettu suoritetuissa tiedusteluissa.

Olen edelleen sitä mieltä, että läänien alasajo on alkanut muulloin kuin tämän hallituksen aikana eli edellinen hallitus on siinä ollut kyllä hyvin voimakkaasti mukana. Edelleen olen sitä mieltä, että tänä päivänä ei uskalleta keskustella siitä, mitä asioita voitaisiin siirtää Helsingistä keskusvirastoista ja ministeriöistä maakuntiin, missä päätökset voidaan tehdä aivan yhtä hyvin kuin nyt tehtäessä täällä, päinvastoin vain nopeammin.

Kaiken kaikkiaan tähän läänikeskusteluun: Kun nyt olen seurannut eri puolueitten edustajien mielipiteitä, niin vasemmistoliiton kannanotto on minusta erittäin järkevä, kun siinä katsotaan, että asioita pitää selvittää ja vaikka ottaa aikalisä, sen sijaan että pyritään härkäpäisesti viemään budjettilakina asioita eteenpäin.

Ed. Rimi: Rouva puhemies! Tänä iltana on todella ensi vuoden budjettiesitystä ruodittu jo vähän kaikilta tahoilta ja joku on rohjennut jopa hivenen kiittääkin, ja moitteitakin on aika tavalla tullut. Minäkin rohkenen sanoa, että budjettiesityksessä on myös hyviä asioita.

Myönteistä on se, että hallitus kaikista vaikeuksistaan huolimatta ei ole luopunut työllisyyden puolittamistavoitteesta, kuten ministeri Jaakonsaarikin täällä totesi sen lisäksi, että asia budjettikirjassakin on. Valitettavaa vain on se, että Lipposen hallituksen kunnianhimoinen ja hyvä tavoite työttömyyden puolittamisesta vaalikauden aikana etenee kyllä yskien ja hitaasti, kuin taannoin heikkokuntainen hevonen kovassa pakkasessa raskaan tukkikuorman edessä. Silti kansanedustajilla ja hallituksella ei ole oikeutta lannistua, vaan meidän kaikkien mielestäni on yhdessä ponnisteltava siihen suuntaan, että työllisyyttä saadaan paranemaan.

Kuten totesin, budjetissa on myönteisiä asioita melko paljonkin, mutta mielestäni kuitenkin tämä vakava työllisyystilanne on jäänyt liian vähälle. Siksi ainakin siinä yhteydessä, kun työllisyysohjelmaa tarkistetaan, on kyettävä päättämään lisätoimista ja mahdollisessa lisäbudjetissa sitten osoitettava lisärahoituksia.

Valtiovallan toimenpiteitä siis tarvitaan lisää, ja mielestäni yksi edelleenkin tärkeimmistä on rakennustoimintaan suunnattavat satsaukset, niin uudis- kuin korjausrakentamiseenkin. On tosiseikka, että vaikean työllisyystilanteen aikana esimerkiksi puute vuokra-asunnoista on koko ajan kasvanut, vuokra-asuntojen kysyntä on lisääntynyt. Esimerkiksi omassa kotikaupungissani muistini mukaan viimeinen tilasto oli 1 600 asunnonhakijaa, ja se on todella paljon. On aika onnetonta, että tällaisessa maassa kuin Suomessa, missä on raaka-aineet omasta takaa ja ammattitaitoisia osaamista kädet vapaina odotamassa, että saisi töitä tehdä, meillä on tällainen asuntotilanne.

Hallituksen toimenpitein on esimerkiksi viime vuosina, Lipposen hallituksen toimesta eritoten, suunnattu varoja muun muassa asuntoyhtiöille peruskorjaamiseen. Se on ollut erittäin tervetullutta ja auttanut myös asuntoyhtiöitä asuntojen korjaamisessa, ja sillä on ollut myönteinen vaikutus työpaikkojen lisääntymisessä.

Kun olen yrittänyt pohtia, miten tätä tilannetta voitaisiin vielä parantaa, niin vastaisuudessa mielestäni korjausrakentamisavustuksia kannattaisi suunnata myös omakotitaloihin. Ne edustavat arvokasta asutokantaa, ja on välttämätöntä myös pitää niitä kunnossa, ei tietenkään vain asukkaiden itsensä kannalta vaan koko yhteiskunnan asutokannan vuoksi. Omakotitalot edustavat varsin huomattavaa osaa suomalaisessa asumismuodossa ja ovat edustaneet jo pitkään. Niinpä myös on varsin paljon tässä asunto-

kannassa peruskorjaamistarvetta ja nimenomaan jo ikääntyneemmän väestön omistamissa asumuksissa. Siellä on myös sitä pienituloista porukkaa.

Välttämätöntä mielestäni on myös se, että jos omakotiasuntojenkin korjausavustuksiin päädytään, ne kohdennetaan koskemaan myös maaseutuasutusta. Sielläkin asuu väestöä, jolla tarve kotiensa korjaamisessa on varsin huomattava, ja niilläkin alueilla tarvitaan myös työllistämistoenpiteitä. Myös tätä kautta hivenen edes autetaan sitä tilannetta, että maaseutuyhteisö pysyisi asuttuna. Tällä tavalla myös omalta osaltaan hivenen hidastetaan sitä, että vanhusväestö vallankaan ei kovin voimakkaassa tahdissa olisi siirtymässä taajamiin. Välttämätöntä on myös se, että rakentamisen arvonlisäveroa alennettaisiin ainakin määräaikaaisesti, kuten vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa jo tulikin esiin.

Työllisyyden parantamiseksi on yritetty paljon tehdä ja paljon on vielä tehtävissä. Täällä on tänään jo jossain yhteydessä viitattu työn jakamiseen yhtenä keinona, ja siinä on moniakin mahdollisuuksia. Yksi tapa, jolla työministeriön toimesta ansiokkaasti pyrittiin lähtemään liikkeelle, on vuorotteluvapaakokeilu. Se vain ei ole lähtenyt ihan riittävästi liikkeelle, ja korvaustaso on siinä yksi este. Mutta tiedämme myös syyt, miksi korvaustaso on se, mikä se on. Tähän asiaan voitaisiin saada korjausta esimerkiksi sillä tavalla, että yleensä työllistämiseen ja erikoisesti vuorotteluvapaaseen saataisiin liikkumavaraa.

Olen erittäin iloinen siitä, että työministeri Jaakonsaari on sinnikkäästi istunut täällä ja kuunnellut kansanedustajien puheenvuoroja. Minulla on erinomainen tilaisuus nyt kysyä, onko tällainen asia minnekään edennyt kuin työllistämisen vapaakuntakokeilu. Jos nyt ihan esimerkin vuoksi kertoisin, niin Tampereen kaupungissa yritettiin saada vuorotteluvapaata käynnistymään voimakkaasti ja tarvetta siihen todella oli, erikoisesti sosiaali- ja terveyspuolella. Pienipalkkaiset uupuneet naiset olisivat halunneet vapaalle mennä, mutta korvaustaso oli liian alhainen. Kaupungilla oli valmiuksia siihen, että kaupunki olisi maksanut jokaiselle vuorotteluvapaalle lähtevälle 1 000 markkaa ekstraa vuorotteluvapaakuukaudelta, mutta se ei onnistunut siitä syystä, että meidän hallintobyrokratiamme estää sen. Se olisi kuitenkin ollut monen etu. Se olisi ollut kaupungin etu. Se olisi ollut työttömän nuoren ihmisen tai kenen tahansa työpaikan saavan etu ja ennen kaikkea myös vuorotteluvapaalle lähtevän etu. Se ei kuitenkaan käytännössä

ollut mahdollista. Kaupungissa laskettiin, että olisi ollut vielä kunnan kannalta edullisempaa maksaa se 1 000 markkaa. Tällöin olisi säästetty myös toimeentulotukimenoja.

Toinen asia, joka minua henkilökohtaisesti työn jakamisessa on askarruttanut, on se, että nyt on kuulunut tietoja siitä, että työmarkkinamielessä ei olla valmiita esimerkiksi työn uudelleenjakamiseen palaamaan laajamittaisesti ennen kuin seuraavan tupon yhteydessä. Toisaalta asian ymmärtää, koska työntekijäpuolellakin on varmasti pelkoja asiassa. Aina uusi asia on vaikea ja vallankin pelko siitä, että palkka huomattavasti laskee.

Olen eri yhteyksissä koettanut tuoda esiin ja paljonkin miettinyt, mitä tässä asiassa oikein pitäisi tehdä, että valmiutta enemmän syntyisi työn uudelleenjakamiseen. Jotta työntekijäpuolella olisi enemmän valmiuksia, olen miettinyt asiaa siitä lähtökohdasta, että olisi kenties tarpeellista teettää jonkinlainen selvitys tai jonkinlaisia ennusteita siitä, mitä saataisiin aikaan sillä, jos työtä huomattavasti jaettaisiin; kuinka paljon työn uudelleenjakamisen kautta saataisiin uusia työpaikkoja; miten se vaikuttaisi kokonaiskansantaloudellisesti; kuinka paljon voitaisiin vähentää esimerkiksi palkansaajalle itselleen työttömyydestä johtuvia kustannuksia, siis työttömyysvakuutusmaksua; miten paljon sillä olisi vaikutusta valtiontalouteen, kun työllisyysmenot vähentyisivät; mitä vaikutusta tätä kautta olisi palkansaajan tuloverotukseen jne. Tällaisiin laskelmiin olisi mielestäni tarvetta. Saattaisi jopa käydä niin, että käteenjäävät rahasumma kahdeksan tunnin tai vaihtoehtoisesti kuuden tunnin työstä saattaisivat olla hyvinkin kilpailukelpoiset ja lähellä toisiaan. Jotain tämänlaisia porkkanoita ja selvityksiä nyt tarvittaisiin. Mielestäni niin VVM:ssä kuin STM:ssä tai työministeriössä joi-takin tämänlaisia toimia olisi varmaan ihan terveellistä tehdä.

Rouva puhemies! Muutama ajatus verohelpotuksista, vaikka niistä täällä on jo moneen kertaan puhuttu. Verohelpotuksia on mielestäni vähintään seuraavaksi suunnattava erityisesti työtömille ja eläkeläisille. Eläkeläisten rankaiseminen muita kovemmalla sairausvakuutusmaksulla on kohtuutonta ja epäoikeudenmukaista. He jaksavat siitä kyllä ihan oikeutetusti olla murheissaan ja pahoilla mielin.

Verohelpotukset, joita tässä budjetissa nyt suunnataan ansiotuloja saaville, ovat varmasti monille ihan tervetulleita. Se on tässä yhteydessä täällä tänäkin iltana tullut moneen kertaan esiin,

ja olen siitä asiasta saanut myönteistä palautetta. Henkilökohtaisesti monen muun vasemmistoliiton kansanedustajan tavoin olisin toivonut, että suuntaus olisi ollut enemmän pieni- ja keskitulaisia ihmisiä suosiva. En ollut kovin mieltynyt malliin, että helpotus ulotettiin niinkin hyvään tulotasoon, kuin se ulotettiin. Sen sijaan ainakin kookoomuksen ryhmäpuheenjohtaja ed. Zyskiewicz tuntui olevan tähän malliin puheenvuorossaan hyvinkin tyytyväinen.

Vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa ed. Apukka puuttui arvonlisäveron alentamiseen. Tässä yhteydessä haluan puuttua korostetusti elintarvikkeiden arvonlisäveron kohtuuttomuuteen. Tiedän varsin hyvin, että on olemassa päätöksiä, että alennusta lykättäisiin, vai päätimmekö peräti jossain vaiheessa niin, että alentamisesta luovutaan?

Kuitenkin kun miettii tilannetta, meillä on elintarvikkeiden arvonlisäverotaso 17 prosenttia, mikä on 5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin monissa kilpailijamaissamme, ja sillä on aika huomattava vaikutus nimenomaan kotimaisten elintarvikkeiden hintoihin. Myös laitan erityisen paljon painoarvoa sille, että sillä on erittäin suuri merkitys suomalaisen elintarviketeollisuuden kilpailukyvyllä ja sitä kautta suomalaisten elintarviketyöpaikkojen säilymiselle. Kannattaa muistaa se seikka, että suomalainen elintarviketeollisuus edustaa suomalaisten työpaikkojen antajana ja luojana varsin huomattavaa osaa. Sillä, kuinka elintarviketeollisuus pystyy kilpailemaan, on erittäin suuri merkitys.

Arvoisa puhemies! Rohkenen toivoo, että valtiovarainministeriössä ja hallituksessa vastaisuudessa, jos ei ennen, niin ainakin siinä vaiheessa, kun työllisyysohjelmaa tarkennetaan, olisi vielä rohkeutta tarkastella uudestaan elintarvikkeiden arvonlisäverotusta kulutuksen kannalta, mutta ennen kaikkea työllisyyteen vaikuttavana varsin huomattavana tekijänä.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä ed. Rimmin kanssa siitä, että työn jakamista on vauhditettava. Hallitushan on luonut vuorotteluvapaajärjestelmän, ja sen kautta tällä hetkellä työn syrjään on päässyt kiinni noin 2 500 ihmistä. Ensi vuoden alusta vakinaistetaan osa-aikalisia. Tänä vuonna työn syrjään on osa-aikalisin kautta päässyt kiinni noin 4 000 ihmistä. Vuorotteluvapaan korvaus ei ole suuren suuri, mutta yhdessä verottoman koulutusrahan kanssa, joka on 1 000 markkaa, se on kyllä kohtuullisen hyvä.

Enemmän kuin se, että korvaus olisi pieni, on vuorotteluvapaan käytön vähäisyyteen vaikuttanut sittenkin on se, että ihmiset pelkäävät siitä huolimatta, että on lakisääteinen oikeus palata takaisin työhön, sitä, että jos on vuoden vuorotteluvapaalla, onko niinkään varmaa, että pääsee työhön. Myös työpaikoilla suhtaudutaan vuorotteluvapaalle lähtijään vähän nurinkurisesti, vähän samalla tavalla kuin silloin, kun tuli isyyslomia ja muita. Toiset miehet katsoivat, että onpas vähän nörtti tyyppi, kun lähtee isyyslomalle. Samalla tavalla vuorotteluvapaaseen valitettavasti suhtaudutaan ennakkoluuloisesti. Se on kuitenkin erinomaisen hyvä tapa vastata kahteen kysymykseen. Toinen on se, että ihmiset ovat loppuunpalaneita työelämässä. Meillä todellakin työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen yleisin syy alkaa olla loppuunpalaminen, aikaisemmin olivat sydän- ja verisuonitaudit. Silloin vuorotteluvapaa antaa mahdollisuuden virkistäytyä, opiskella. Ja toisaalta tilalle pääsee työtön ihminen.

Molempien näiden järjestelmien ongelma on ollut se, että valitettavasti sekä vuorotteluvapaalle lähtijät, vuorotoihin tulevat että osa-aikalisää käyttävät ovat naisia, lähes 80-prosenttisesti, eli työn jakamisesta on tätä menoa tulossa naisten projekti. Sen takia tarvitaan vakavampaa työmarkkinajärjestöjen keskustelua.

Ed. Rimmi toivoi, että asiasta tehtäisiin tutkimuksia. Työministeriön rahoittamana on Jyväskylän yliopistossa käynnistynyt ja meneillään laaja tutkimusprojekti siitä, millä tavalla työajan lyhentäminen vaikuttaa työllisyyteen ja kansantalouteen. Kyllähän yksi varma seikka on se, että jos se tehdään jäykästi, yleisesti, ylhäältä päättäen ja jos se merkitsee työvoimakustannusten nousua, niin silloin se merkitsee nurinkurista tulosta työllisyyden kannalta. Työttömyys voi jopa kasvaa sen seurauksena. Sen takia se lähestymistapa, mikä on omaksuttu, että tutkimuksin ja kokeiluilla ala- ja yritys-kohtaisesti oikeinta mallia etsitään esimerkiksi 2x6 tunnin työaikakokeilulla, todennäköisesti johtaa työllisyyden ja talouden kannalta parempaan tulokseen. Tällainen prosessi on nyt vahvasti käynnissä.

Minusta tärkeää on se, että työpaikoilla keskustellaan asiasta, ja uusi työaikalaki, joka astuu voimaan marraskuussa, mahdollistaa työaikojen lyhentämisen, jos yrityksissä näin sovitaan. Minusta tässä suhteessa paikallista sopimista ja paikallisia monimuotoisten työaikojen kokeiluja kannattaa ilman muuta harrastaa.

Ed. Rimmi kysyi myös ns. työllisyyden hoidon vapaakuntakokeilusta. Tämän syksyn aikana, ihan parin kuukauden sisällä, on tarkoitus saada aikaan malli, jolla kuntien mahdollisuuksia tehostaa työllisyyden hoitoa parannettaisiin. Se ei kulje enää vapaakuntakokeilun nimellä, vaan kumppanuuskokeilun, ja tällaisia yrityksiä on eri puolilla Suomea. Tärkeää on myös se, että projektiin saadaan mukaan myös yritykset ja oppilaitokset ja mahdollisimman laajasti pystytään löytämään se lisäarvo, mitä yhteistyöstä työllisyyden hoidossa voidaan saada.

On erityisen tärkeää, että myös tässä on tavoitteena se, että erityisesti pitkäaikaistyöttömyys saadaan laskuun. Sen takia en ole hirveän innostunut siitä mallista, että ikään kuin kunnille vain osoitetaan työllisyyden hoitoon nykyisin käytettävät määrärahat ja sanotaan, että käyttäkää niin kuin haluatte, koska hyvin herkästi käy kunnissakin niin, että nekin alkavat valikoida kohteita, missä työllisyyttä parannetaan, ja pitkäaikaistyöttömät, nuoret työttömät, vajaakuntoiset jne. jäävät siinäkin projektissa lehdellä soitelemaan.

Joka tapauksessa tällainen kokeilu on nyt käynnistymässä, ja tähän liittyy myös se toinen projekti, johon työministeriössä on asetettu selvitysmies ja jonka tavoitteena on se, että pystyttäisiin luomaan myös julkisen ja yksityisen avoimen sektorin välille ns. kolmas sektori, vähän sosiaalisemmat työmarkkinat, jolloin erityisesti voitaisiin avata työpaikkoja pitkäaikaistyöttömille ja vajaakuntoisille, koska tarvitaan monenlaisia työmarkkinoita.

Suomalainen ongelmahan on ollut vähän se, että tämä on tässäkin suhteessa on — off-yhteiskunta: Ihmiset ovat joko työssä tai työttömiä, työssä tai eläkkeellä. Tarvitaan toimivat osa-aikaeläkemarkkinat, tarvitaan ilman muuta myös lyhytkestoisia työmarkkinoita, joita varmasti on nyt syntymässä työttömyysturvauudistuksen seurauksena, ja sitten tarvitaan monimuotoisempia työaikoja kuin tähän saakka. Lainsäädännöllisiä esteitä uuden työaikalain jälkeen ei ole, ettei monimuotoisempia työaikoja syntyisi työmarkkinoille.

Minusta tärkeä testi on myös se, halutaanko todellisuudessa ylittää rajoittaa. Uuteen työaikalakiin liittyy myös ylittöiden enimmäismäärän rajoittaminen. Sekin riippuu siitä, halutaanko työpaikoilla myös tätä kautta avata työmarkkinoita vaikka määräaikaisten tai lyhytkestoisten työpaikkojen syntyyn. Kyllä tässä vaaditaan ilman muuta solidaarisuutta myös työssä olevil-

ta, jotta mahdollisimman moni työtön pääsisi työn syrjään kiinni.

Ed. **V a n h a n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Rimmi on oikeassa tässä vuorotteluvapaakritiikissä. Minulla on se käsitys, että myönnettävä korvaus voisi olla nykyistä suurempikin ja siitä huolimatta vuorottelu säilyisi edelleen edullisempänä kuin työttömyys.

Pyysin vastauspuheenvuoron varsinaisesti ed. Rimmin ja yleensä vasemmistoliittolaisten huoleen rakennusalan työllisyydestä. Ed. Rimmi kiitteli Lipposen hallituksen toimia asunto-osakeyhtiöiden peruskorjausavustusten myöntämisessä. Ehkä ihmettelette, miksi rakennusalan työttömyys ei kuitenkaan ole helpottunut.

Se johtuu siitä, että peruskorjausmäärärahoissa ja rakentamisen tasossa päädyttiin jo oikeastaan vuoden 1994 aikana sille volyymitasolle, jolla nytkin ollaan. Silloin jo noin 400 miljoonan markan valtion avustuksilla saatiin käyntiin vuosisatasolla mitaten noin 4—5 miljardin markan investoinnit. Myöhemmin tehdyillä päätöksillä ei tätä tasoa olennaisesti ole muutettu, ja siksi rakennusalan työttömyys ei Lipposen hallituksen kaudella ole petraantunut. Sama koskee arava- ja korkotuella tapahtuvaa vuokra-asuntotuotantoa. Senkin uudistuotannon volyymi on aika lailla pysynyt ennallaan. Nyt näyttää, että parannusta tulee.

Mutta kun samanaikaisesti asuntorahoituksessa Asuntorahaston piikkiin ollaan siirtämässä budjetista muun muassa asp-korkotuet ja myös vuokra-asuntojen rakentamiseen tarkoitetut korkotuet, niin Asuntorahaston mahdollisuudet tulevaisuudessa luotottaa sosiaalista asuntotuotantoa heikkenevät. Budjetti kertoo näemmä, että rahaston saldo ensi vuoden alun 2,2 miljardista hupenee jo vuoden loppuun 1,4 miljardiin. Tämä kertoo siitä, että ensi vaalikaudelle ollaan lykkäämässä nyt ilmeisesti miljardin luokan paikkaustarvetta, mikäli arava- ja korkotukirakentaminen halutaan säilyttää nykytasollaan.

Ed. **M y l l y n i e m i** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Rimmi mainitsi myös omakotiasuntojen korjauksen avustamisen, hän jätti auki, millä tapaa tämä avustaminen voitaisiin toteuttaa. Jäi siinä miettimään ja olisi ollut mielenkiintoista tietää hänen kantansa, voitaisiinko tämä avustus toteuttaa esimerkiksi sillä tavalla, että 25—30 prosenttia voitaisiin vähentää verotuksessa korjauslaskusta. Olisi aika mer-

kittävää tietää, minkälainen kanta salin vasemmalla puolella tämän tyyppiseen ajatukseen olisi.

Ed. **A i t t o n i e m i** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaari käsitteli vuorotteluvapaan ongelmista kahta työntekijää koskevaa asiaa. Toinen oli se, että työntekijä, joka haluaisi lähteä vuorotteluvapaalle, pelkää työpaikkansa menetystä. Voi olla, että tuollaisia pelkoja on. Sitten toinen, ehkä vähän vieraampi oli tämä ajatus, että hän pelkää työtoverin tai muitten katsovan häntä karsaasti, kun hän lähtee laiskottelemaan.

Mutta minun mielestäni ehkä kaikkein tärkeimmän asian ministeri Jaakonsaari jätti mainitsematta. Se on varsinkin yksityisillä työaloilla, ei niinkään kaupunkien ja kuntien työaloilla, se, että kun on pitkäaikainen työntekijä erityistä ammattitaitoa vaativassa työssä, niin varmasti työnantaja ei ole kovinkaan halukas suostumaan siihen, että päästää vuodeksi tämän työntekijän pois ja lähtee tavallaan kouluttamaan siihen jotakin muuta, joka saa tämän työpaikan. Minä olen kuullut sitä, että suurin ongelma olisi nimenomaan työnantajan puolelle erityistä ammattitaitoa vaativissa töissä tässä, että työnantaja asettuu poikkiteloin tästä syystä, joka on ymmärrettävä.

Mitä sille olisi tehtävissä? Ei varmastikaan mitään, koska se on ammattitaidollinen ja inhimillinen kysymys, mutta halusin tuoda tämän esille, kun en tiedä, ovatko kaksi ministerin esille tuomaa asiaa niinkään merkittäviä. Merkittävämpi saattaa olla työnantajapuolen suhtautuminen edellä mainituista syistä.

Ed. **V o k k o l a i n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaaren kommenttiin vuorotteluvapaasta lähinnä. Oli aika mielenkiintoinen näkökulma, että vuorotteluvapaalle lähtöä estäisi, niin kuin ed. Aittoniemikin sanoi, pelko työpaikan säilymisestä ja kanssatyöntekijöiltä puuttuva rohkaisu. Sallittakoon kyllä epäillä, että nämä olisivat suurimmat syyt tähän asiaan. Kyllä minulle, mitä kommentteja on tullut, suurin syy on ilman muuta korvauksen matala taso. Sitä eivät korulauseet muuksi muuta.

Siellä puolella, missä korvauksen taso riittäisi eli henkilön palkka olisi sellainen, että vuorotteluvapaa olisi sen ansiosta tai muuten mahdollista taloudellisista syistä, tulee myös ed. Aittoniemen esiin tuoma ongelma, että työnantaja ei näitä avainasemassa olevia ihmisiä vuorotteluvapaalle

päästä. Siinä mielessä niihin tavoitteisiin, joista täällä keskusteltiin silloin, 10 000—20 000 ihmistä, ei tulla kyllä valitettavasti pääsemään. Siinä mielessä korvaustasoon on puututtava, jos aiotaan tässä päästä eteenpäin.

Muuta huolestuneisuutta työelämän asioissa aiheuttaa uutinen tämän päivän Helsingin Sanomissa, jossa sanotaan näin: ”KKO:n ennakkopäättöksen mukaan työopimuksia sai ketjuttaa, koska kyse oli sijaisuuksien jatkamisesta.” Puhutaan sijaisuudesta, kun naisen työsuhdetta on jatkettu jopa sata kertaa. (Min. Jaakonsaari: Vielä enemmänkin!) — Kyllä. Olen sitä mieltä, että tämä on selkeätä työvoimalla keinottelua eikä mitään muuta.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Todella ensinnäkin olen iloinen siitä, että tämä työnimeltään ”työllisyyden vapaakunta” ja nyt ”kumppanuuskokeilu”, kuten ministeri Jaakonsaari sanoi, on etenemässä myönteisesti. Se on erittäin hyvä asia.

Mitä tulee siihen, että pääsääntöisesti ne ovat olleet naisia, jotka ovat vuorotteluvapaalle lähteneet, niin ehkä se myös kertoo siitä, että pääsääntöisesti naiset ovat tehneet kovin uuvuttavaa raskasta työtä työpaikoilla ja sitten kotityöt lisäksi, joten heillä on pakottava tarve päästä välillä huilaamaan.

Ed. Vanhanen puuttui puheenvuoroni osaan peruskorjauksesta. On ihan totta, että se ei ole työllistänyt riittävästi. Mutta on myös totta se, että suuri osa rakennusalan tämän päivän työpaikoista kuitenkin on ollut peruskorjauspuolella. Se on kuitenkin työllistävää toimintaa ja ihan myönteistä.

Siitä olen hänen kanssaan myös täysin samaa mieltä, että rakentamisen kaikessakin rahoituksessa on käynyt niin kuin on käynyt. Siksi todella puheenvuorossani totesinkin, että kun työllisyysohjelmaa tarkennetaan, rakentamiseen pitää löytää lisää rahaa ja satsauksia vaikka lisäbudjetissa.

Edustaja, jonka nimeä en nyt saa kiinni, puuttui tähän, kun sanoin, että myös omakotitalojen peruskorjaukseen pitäisi suunnata korjausavustuksia. Se on minulla yksi idea, jolla tätä asiaa voitaisiin laajentaa. Jos tällaiseen asiaan päädytään, niin meillä on sitä varten ministeriöt ja virkamiehet, jotka asioita valmistelevat. Se ei ole minun tehtäväni.

Ed. S o i n i n v a a r a : Arvoisa puhemies! Aluksi kiitän ministeri Jaakonsaarta hänen käyt-

tämästään puheenvuorosta, koska ed. M. Pietikäinen oli pudottanut minutkin puhujalistalta.

Rouva puhemies! Ajattelin puheenvuorossani keskittyä vain ja ainoastaan budjettiesityksessä olevaan energiaveroratkaisuun.

Vihreät ovat hyvin tyytyväisiä siihen, että budjettiriihessä lopultakin saatiin pää auki ns. vihreälle verouudistukselle, sille, että verotuksen painopistettä siirretään työn verotuksesta energian käyttöön ja ympäristön pilaamisen verratamiseksi. Tyytyväinen näyttää, yllättävä kyllä, olevan myös suuri yleisö. Tällä tiellä on siis hyvä jatkaa. (Ed. Kuoppa: Ne eivät ole vielä maksaneet sitä veroa!) Aika moni on valmis ottamaan kunnian itselleen siitä, että tuloveroja saatiin näin alennetuksi. Toivottavasti he muistavat korostaa omaa rooliaan myös siinä vaiheessa, kun on aika lunastaa kolikon toinen puoli ja korottaa sähkön ja polttoaineiden veroa.

Eräänlaisena kauneusvirheenä tässä ratkaisussa on ollut se, että teollisuus vapautetaan veron korotuksesta. Huomattakoon, että teollisuuden energiaverot eivät siis nykyisestä vähene, mutta energiaveron korotus jää valtaosaltaan kotitalouksien maksettavaksi. Toisaalta kolikon toisena puolena tuloveron alennus koitui kotitalouksille kokonaisuudessaan. Kotitalouksien osalta energiaveron on suurelta osin asumisvero ja siinä mielessä regressiivinen vero. Toisaalta vähävaraiset taas saavat veronkorotuksista 80 prosenttia takaisin asumis- tai toimeentulotuen kautta.

Arvoisa puhemies! Voimme hieman pohtia sitä, onko järkevää ja syytä lähteä tällaiseen energian kaksihintajärjestelmään, jossa teollisuuden energiaverot ovat halvempia kuin muun yhteiskunnan, kotitalouksien ja palvelujen, maksamat. Kaikissa muissa EU-maissa teollisuuden ja kotitalouksien energiaverot ovat erittäin voimakkaasti eriytetty toisistaan. Kotitaloudet saavat sekä sähkön että polttoöljyn Suomessa huomattavasti, todella huomattavasti, muita EU-maita halvemmalla. Esimerkiksi Tanskassa kotitalouksien sähkövero on 45 penniä kilowattitunnilta. Sellainen tuottaisi Suomessa 12 miljardia markkaa, mutta käytännössä tuollaisen veron periminen olisi mahdotonta sen takia, että täällä on niin paljon sähkölämmitystä.

Se, maksavatko energiaveron kuluttajat vai elinkeinoelämä, ei lopulta ole mikään tulonjakokysymys, sillä kuluttajat maksavat viime kädessä kaikki verot hinnoissa. Ongelma on nyt siinä,

että energiaveron jäädessä vain kuluttajien maksettavaksi kuluttajat maksavat veroa vain suorasta energian käytöstään, mutta eivät välillisestä energian kulutuksesta, siis siitä energiasta, joka sisältyy heidän ostamiinsa tavaroihin. Tällainen epäsymmetrinen energian hinta johtaa ilmiselvään tehottomuuteen, ikään kuin ylisäästämiseen toisaalla ja alisäästämiseen toisaalla, siis siihen, että kun leipoo leivän kotona, niin siitä energiasta verotetaan paljon, mutta jos ostaa leipomossa leivotun leivän, se energia on sitten vähän verotettua. Tämä ei voi olla kovin tehokasta eikä järkevää.

Olisi selvästi parempi, että energian hinta olisi sama kotitalouksille ja yrityksille ja myös kaikkein energiavaltaisimmille yrityksille, siis että kotitaloudet maksaisivat saman veron välillisestä ja välittömästä energian kulutuksesta. Tällainen malli ei kuitenkaan toimi yksittäisessä maassa, ei varsinkaan yksittäisessä pienessä maassa, sillä niistä tavaroista, joita Suomessa kulutetaan, suuri osa tai jopa suurin osa tuotetaan ulkomailla, ja täällä tuotetuista tavaroista, varsinkin energiasisällöllä mitattuna, suurin osa viedään ulkomaille.

Teollisuuden alempaa energiaveroa on perusteltu kilpailusyllä. Kilpailusyllä voidaan kuitenkin perustella vain kaikkein energiavaltaisimman bulkkituotannon saamia verohelpotuksia. Koko teollisuuden verohelpotus ei hyödytä edes teollisuutta itseään, sillä jos energiaveroja peritään vähemmän, palkkaveroja peritään vastaavasti enemmän. Ne, jotka kuvittelevat teollisuutemme kilpailukyvyyn paranevan sitä mukaa, kun energiaveroja maassa laskeetaan, laskevat väärin. Viennille annettavat verohelpotukset ovat eräänlainen piilodevalvaatio. Nykymaailmassa tällainen piilodevalvaatio nostaa välittömästi markan arvoa. Markan revalvoituminen taas syö tehon energiaveron alennukselta. Energiavaltainen teollisuus jää suunnilleen omilleen tai hyötyy vain vähän, mutta työvaltainen vienti joutuu kärsimään sekä markan arvon noususta että vastaavasti palkkaverojen nostamisesta, koska palkkaverot ja energiaverot ovat toistensa vaihtoehtoja.

Lopputulos ei ole yleinen kilpailukyvyyn paraminen, vaan viennin yksipuolistuminen ja työvaltaisten alojen heikkeneminen, joita ovat myös high tech -alat. Tähän tulokseen on tullut vastikään myös KTM eräessä selvityksessään. On myös vaikea ymmärtää teollisuutta, kun se nyt markan vielä kelluessa haluaa tehdä tällaisen energiaveroremontin, koska markan kelluessa

mahdollinen etu tuhlautuu välittömästi markan nousevaan arvoon, kun se muuten tuhrautuu siihen vasta ajan myötä.

Koska Suomen vienti on energiavaltaista, juuri Suomen kannattaisi kansainvälisissä pelisäännöissä ajaa käytäntöä, jossa kaikki maat verottavat teollisuutensa energian käyttöä, sen sijaan ettei mikään maa niin tee. Erityisen kannattavaa olisi solmia eräänlainen paperinviejämaiden energiaverokartelli, jossa kaikki paperinviejämaat verottaisivat omaa vientiään yhtä paljon. Yhdenkään kilpailuasema ei muihin nähden silloin heikkenisi, mutta yhdessä ne kaikki pääsisivät keräämään veroa paperia kuluttavilta mailta, sehän on hyvin kannattavaa.

Toivonkin, että Suomen tämänvuotiset ratkaisut eivät anna väärää signaalia Ruotsille, joka on juuri nostamassa teollisuutensa energiaveroja Suomen tasolle ja ohitsekin. Haluan kuitenkin vielä korostaa sitä, että äskeisestä spekulatiosta huolimatta kaikkein energiavaltaisimman tuotannon osalta tehokkuusvaatimukset, yleensä kansainvälisen työnjaon loogisuusvaatimukset edellyttävät samaa veroa kaikissa merkittävisissä kilpailijamaissa.

Arvoisa puhemies! Samassa yhteydessä ollaan siirtymässä myös nykyisestä ympäristöperusteisesta energiaverosta sähkön tuotannon osalta puhtaaseen sähköveroon. Korostettakoon, että kysymys on eri ratkaisusta. Tästä on Suomessa tehty periaatepäätös jo viime joulukuussa vai oliko se tammikuussa, joka tapauksessa ajat siten ja asiasta on myös sitovasti EU:lle ilmoitettu. Tämä on hyvin harmillista, sillä Suomen energiaverojärjestelmä on maailman paras, eikä siinä ole oikeastaan mitään muuta vikaa, kuin että muilla ei ole yhtä hyvää järjestelmää. On hyvin ikävää, että kansainvälinen käytäntö pakottaa meitä siirtymään huonompaan ja epäloogisempaan energiaveroon.

Tässä yhteydessä kotimaisten energialähteiden kilpailuasema saattaa myös heiketä. Ensinnä kannattaa vähän pohtia, pitäisikö niitä tukea vai eikö pitäisi tukea. Silloin kyse on sekä turpeen että hakkeen kilpailuasemasta. Turpeesta on ympäristönäkökohtien osalta vaikea löytää mitään hyvää sanottavaa, mutta turpeella on hyvin merkittävä vaikutus työllisyyteen. Nykyisissä aluepoliittisesti varsin labiileissa oloissa ei olisi mitään järkeä ajaa turvetuotantoa alas, jättää käyttämättä niitä investointeja, joita yksityiset ovat siihen järjestelmään tehneet ja joihin myös yksityiset yrittäjät ovat sitoutuneet varsin kallein koineinvestoinnein. Sen takia veroratkaisun tulisi

olla sellainen, että nykyinen turvekapasiteetti jää jäljelle.

Suomessa on huomattavan paljon käyttämättömiä mahdollisuuksia hakkeen käytössä siinä, että erilaisia latvuuksia, oksia ja muita haketetaan energiakäyttöön. Yksi 500 megawatin voimala tarvitsisi 8 miljoonaa kuutiota haketta. Sellainen määrä Suomen metsistä löytyisi helpostikin, ja se työllistäisi noin 5 000 ihmistä eri puolilla haja-asutusalueita. Jos tällainen 5 000 työpaikan yksikkö olisi tulossa yhden kunnan alueelle, eduskuntatalo olisi täynnä erilaisia lähetystöjä, jotka olisivat sitä vaatimassa, mutta nyt kun se on hajautumassa ympäriinsä, tavallaan tälle ei tule samanlaista lobbya.

Hake työllistäisi niitä ihmisiä, jotka muuten ovat jokseenkin vuorenvarmasti työttömiä, koska tuotanto olisi meidän pahimmilla työttömyys-alueillamme. Sen takia se työvoima, joka nyt ei hakettamiseen osallistu, on tavallaan ilmais-hyödyke kansantaloudellisesti. Olisi kansantaloudellisesti erittäin viisasta käyttää tätä ja etsiä kaikki sallitun ja vähän sallitun rajamaillakin olevat tavat subventoida hakkeen käyttöä, jotta sillä voitaisiin kotimaisella työllä korvata ulkomaista tuontia ja samalla tuoda aidosti energiamuoto, joka ei aiheuta pitkällä aikavälillä hiilidioksidipäästöä.

Kun ollaan siirtymässä sähköveroon, mitä huonoa siinä on tai mitä vaikutuksia sillä on? Se saa aikaan sen, että kun nyt sähköön tuotannossa hiilituotantoa verotetaan eniten, maakaasua toiseksi eniten, turvetta selvästi enemmän ja haketta ei lainkaan, niin tämä ero puhtaassa sähköön tuotannossa poistuu. Sehän tarkoittaa sitä, että se veroetu, joka turpeella, hakkeella ja maakaasulla kivihiileen verrattuna on ollut, poistuu.

Tällä on myös toinen vaikutus. Se on se, että tämän jälkeen, kun nykyinen verojärjestelmä palkitsee tehokkaasta ja hyvästä hyötysuhteesta ja esimerkiksi sähköön ja lämmön järkevästä yhteistuotannosta, uusi järjestelmä itse asiassa kääntää asian päinvastoin. Haittavero muutetaan hyötyveroksi ja tavallaan verotetaan ja rangaistaan erityisesti siitä, jos tuottaa sähköä ja lämpöä järkevästi yhdessä. Tämän kaltainen verojärjestelmämuutos ei ole mikään välttämättömyys. Se on meidän omaa tyhmyyyttämme, jos me näin teemme. Se rankaisee sekä kaupunkien kaukolämpöä että teollisuuden vastapainevoimajärjestelmää, joka on ollut suomalaisen energiajärjestelmän ja sähköhuollon selvä voima.

Kun yritetään miettiä, minkälainen uuden ve-

rojärjestelmän yksityiskohdiltaan pitäisi olla, ensinnäkin voidaan todeta, että lauhdetuotannossa kivihiilelle ei juuri löydy vaihtoehtoa, joten ei ole suuri katastrofi, vaikka lauhdetuotannossa kivihiili on kannattavin.

Järjestelmän tulisi olla sellainen, että Etelä-Suomen suurissa kaupungeissa, jotka ovat maakaasuputken varrella nyt tai tulevaisuudessa, maakaasu olisi kilpailukykyisempi kuin kivihiili yhdistetyssä sähköön ja lämmön tuotannossa. Samalla järjestelmän tulisi olla sellainen, että se kannustaa investointeihin, joissa maakaasua käytetään sähköön ja lämmön yhdistettyyn tuotantoon myös kohtalaisen pienissä kohteissa, mikä maakaasulle on ominaista; kirkonkylän kokoisessakin taajamassa voidaan tehdä maakaasulla toimiva lämmitysvoimala, joka on kohtalaisen kilpailukykyinen.

Järjestelmän pitäisi edelleen olla sellainen, että se pitää turpeen käytön suurin piirtein ennallaan, nykykoossaan.

Sen tulisi olla sellainen, että se huomattavasti lisää hakkeen käyttöä haja-asutusalueilla, kuten Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Soininvaaran pohdinta oli ihan hyvä, ja monilta osin siihen voi yhtyä. Jotenkin tuntuu sähköveroratkaisussa ongelmalliselta se, miksei tuotu esitystä siitä mallista jo nyt meille pohdittavaksi, miten kotimainen polttoaine voisi olla kilpailukykyinen. Sitä mallia ei ole tällä hetkellä näkyvissä vielä.

Toinen kysymys, mitä ed. Soininvaara pohti, oli energiaverokartelli vaikka paperintuottajien osalta. Se olisi hieno ajatus, mutta minä pelkään sellaista näköalaa, että kyllä siinä kai itsekkyyys voittaa ja kilpailulähtökohdat ilmeisesti eri maissa halutaan pitää. Ainakin jos maailman laajuisesti ajatellaan, se olisi tosi hieno juttu.

Koko vihreästä verotuksesta — energiaverotuksesta, haittaverotuksesta — joiltakin osin, kun syrjäseudulla asuu, tulee epävarma olo. Jos nämä vedetään hyvin ylös tulevaisuudessa, onpa se sitten polttoaine- tai mitä hyvänsä haittaveroja, jotka kohdistuvat rajaseutujen asukkaisiin, silti siellä on pakko käyttää energiaa huomattavasti enemmän kuin asutuskeskuksissa. Siinä mielessä se iskee myös korvalle syrjäisten seutujen asuttuna pitämisen politiikkaa, miten ne säilyvät jatkossa.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Soininvaara piti varsin ansi-

okkaan puheen. Vielä kun hän olisi kaivanut esiin sen Saksan mallin, kuinka Saksa voi kuitenkin tukea kymmenen vuoden ajan EU:n päätöksellä hiilienergiaa, hiilellä tuotettua energiaa, niin sitä voitaisiin varmaan soveltaa myös suomalaiseen, kotimaiseen, vihreään energiaan. Voituaisiin haketta hyödyntää niin kuin myös turvetta ja kaivaa esiin ne monet tuhannet työpaikat, jotka tuossa esityksessä tulivat julki.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä useimpiin ed. Soininvaaran esittämiin tavoitteisiin energiaverojärjestelmän osalta, mutta paradoksaalista on se, että edellisen eduskunnan hyväksymä energiaverojärjestelmä toteuttaa paremmin näitä tavoitteita kuin nyt hallituksen kaavailema uudistus. Kun hiilen hintaa turpeeseen ja hakkeeseen nähden lasketaan, tulee olemaan äärimmäisen vaikeaa muilla, korvaavilla toimenpiteillä ylläpitää turpeen ja hakkeen kilpailukykyä. Ainakaan minulle ei riitä se, että turpeen käyttö jätettäisiin nykyisen kapasiteetin varaan, vaan turpeen puolella voitaisiin käyttöä nykyisestäänkin lisätä.

Ehkä hallitusta kannattaa kannustaa hakemaan veroratkaisua, joka edistää myös hakkeen käyttöä, sillä tosiasia on se, että hakkeen saamiseen ja tuottamiseen sisältyy tavattoman paljon myös työveroja. Itse asiassa vaikka sen energiaverokanta on nolla, sen tuottamisesta maksetaan veroja metsäverosta alkaen. Sekin olisi eräs peruste sille, että yhteiskunta voisi muista energiamuodoista keräämillään veroilla jopa suoraan tukea kotimaisen puuenergian käyttämistä.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aivan samoin kuin ed. Vanhanen totee, että voin yhtyä moniin näihin toiveisiin. Aioin myös todeta tämän, että valitettavasti se energiaverotuksen suuntaus on murentunut, jota viime kaudella aloitettiin ja joka olisi antanut työpaikkoja ympäri maakuntia. Kun ed. Soininvaara totesi, että Itä- ja Pohjois-Suomessa olisi hakkeella paljon monimuotoista käyttöä, niin sitä on varmasti myös Etelä-Suomessa. Jos ajatellaan hajautettua energiatuotantoa, jokaisessa maakunnassa olisi varmasti tässä paljon työllisyysmahdollisuuksia.

Meidän suomalaisten pitäisi oppia juuri siihen, että pidämme puolellemme, koska hake on meillä kotimainen, uusiutuva luonnonvara ja tällä hetkellä muun muassa metsien monimuotoisuus kärsii siitä, että sinne jää todella paljon lahoamaan puuta ja sieltä häipyä erilaista alus-

kasvillisuutta. Elikkä hakkeella on hyvin monia merkityksiä työllisyyden lisäksi.

Lisäksi ihmettelen sitä, että vihreät ovat hyväksymässä ilmeisesti hallituksen esityksen mukaisen sähköverotuksen kotitalouksille lisättynä melkoisesti, koska muut energiaverot jo muun muassa pieni- ja keskituloisella ihmisellä tekevät sen, että se, mikä tuloverossa tulee helpotusta, jopa suurempana menee toista kautta, puhumattakaan työttömistä ja eläkeläisistä, jotka eivät tätä tuloverohelpotusta saa ja joille tulevat nämä raskaudet.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaara arvioi puheenvuorossaan tuloveronalaennusten ja lähinnä energiaveron alennuksen vaikutuksia. Tiedän, että ed. Soininvaara on kiinnostunut varmasti myös verouudistuksen tulonjaollisesta vaikutuksesta. Pohdinkin, eikö häneltä ole saatavissa arviota myös siitä, kun hän on tilastomies, millä tavalla veromuutokset tässä suhteessa toimivat. Esimerkiksi voidaanko ajatella, että verouudistus toteutuu jotenkin oikeudenmukaisella tavalla?

Oikeastaan tähän liittyy teknisempikin kysymys: Kun suorat henkilöverot osittain korvataan välillisellä verolla, näkeekö tilastomies Soininvaara mahdolliseksikaan enää saada selville edes sitä, miten veron kohtaanto muuttuu? Onko tämä ongelma suurempana ja suurempana tulevaisuudessa meidän edessämme? Kun me täällä teemme päätöksen, jossa verotuksen painopistettä muutamme henkilöverotuksesta välilliseen verotukseen, niin me kadotamme tiedon siitä, ketkä loppujen lopuksi verot maksavat.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me emme yleensäkaan pysty laskemaan, ketkä maksavat minkäkin veron, emme edes tuloveroa, koska sekin vaikuttaa palkkojen kautta hintoihin jne. Se onkin kansantaloustieteen vaikeimpia kysymyksiä, ketkä minkäkin veron lopulta maksavat. Kauppiaskaan ei maksa arvonlisäveroa, vaikka hän sen tilittää.

Ed. Lahtela oli huolissaan siitä, säilyykö tässä ratkaisussa, joka on siis vielä auki ja jota ministeriöryhmä pohtii, kotimaisten polttoaineiden asema. Kyllä se on säilytettävissä, jos hyvää tahtoa riittää. Jos ed. Lahtela on tästä huolestunut, kannattaa ehkä ottaa omiin puoluetovereihinsa yhteyttä.

Vihreät eivät suinkaan olleet mitenkään iloisia lähtemässä tähän sähköveromalliin. Siihen

on hyvin suurena syynä se, että valtionyhtiö Outo-kumpu on haastanut Suomen valtion oikeuteen EU:n tuomioistuimessa nykyisen järjestelmän laillisuudesta ja on aika ilmeistä, että Suomi tulee sen jutun häviämään. Sen takia järjestelmää on ikään kuin pakko ilmeisesti vaihtaa.

Ed. Vanhanen oli aivan oikeassa siinä, että hake on meidän verotetuin polttoaineemme, mikä on kansallisesti aivan pököä, että meidän oma, kotimainen polttoaineemme on kaikkein verotetuin. Jos me tosiaankin 500 megawatin voimalan verran käyttäisimme enemmän haketta, se työllistäisi 5 000 ihmistä, vähentäisi työttömyysturvan menoja ja lisäisi verotuloja noin 300 miljoonalla markalla vuodessa, mikä oikeuttaisi 7,5 pennin subventioon näin tuotetulle sähkölle. Se on kyllä aika suuri. Kaikki muut maat tekisivät näin, sen verran isänmaallisuutta ja kansallishenkeä niissä on, mutta me jotenkin emme osaa tätä järjestelmää käyttää hyväksemme.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Erityisesti kokoomuksen taholta ja myös ryhmäpuheenpuheen pitäen ed. Zyskoviczin taholta tuotiin esiin huoli siitä, että työehtosopimukset ja työläinsäädännön jäykkyydet estävät työllistämisen ja esimerkiksi työsopimusten ketjuttaminen vaikeuttaa ihmisten työllistämistä. Ed. Kuosmanen totesi, että täytyisi saada ylityörajoitukset pois, lopputilit paljon helpommin annettaviksi ja sosiaalietuja tulisi leikata jnp.

Minun käsittääkseni yrittäjät, tuottavat he siten palveluita tai tuotteita, eivät työllistä ihmisiä sen tähden, että olisi ketjuttamisen oikeus työsopimuksissa tai työntekijä voitaisiin helposti irtisanoa, vaan he nimenomaan työllistävät työntekijän silloin, kun palveluilla tai tuotteilla on kysyntää, jota senhetkinen työvoima ei pysty tyydyttämään. Tässä on perusasia eikä siinä, kuinka helposti työntekijä voidaan irtisanoa.

Nykyisten lakien mukaan tuotannollisista ja taloudellisista syistä työntekijät pystytään irtisanoamaan. Siinä ei ole ongelmia, ja siitä on aivan riittävästi tässä maassa esimerkkejä. Valtaosa työttömistä 450 000 ihmisestä on joko kerran tai useammin sanottu irti. On tietenkin nuoria työntekijöitä, jotka eivät ole päässeet ensimmäiseen kasaan työpaikkaan, mutta valtaosin on näin, kuten totesin. Näin ollen tulisi miettiä aivan muunlaisia keinoja työllistämiseen kuin se, että lopputilin antamista helpotetaan.

Pääministeri Lipponen lupasi, että valtion ensi vuoden budjetti antaa jokaiselle kansalaiselle jo-

takin. Hyvätuloiset saavat jopa tuhansien markkojen verohelpotukset, mutta työttömien ja sairauspäivärahalla olevien verotus kiristyy. Hyvätuloisille jäi käteen lisää tuloja, ja kaikkein pienituloisimmilta ja heikoimmassa asemassa olevilta otetaan pois. Näin toimii Lipposen porvarillista politiikkaa harjoittava työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus.

Työttömien tilanne on kaikkein huonoin. Työttömyys jatkuu suurtyöttömyytenä, eikä edes työttömyyden puolittuminen ole näköpiirissä. Työllisyyden parantamisen sijaan jatketaan työttömien toimeentulon puolittamista. Työssä-oloehdon pidentäminen 6 kuukaudesta 10 kuukauteen johtaa käytännössä siihen, että yhä useampi työtön putoaa työmarkkinatuella. Kun kevätkaudella työttömyysturvaa eduskunnassa heikennettiin, jo silloin epäiltiin, että yksi tärkeä syy on se, että tarkoituksena on vaikeuttaa ihmisten pääsyä ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle ja säilymistä sillä.

Työministeriöstä ovat tulleet nyt ohjeet, joissa muun muassa sanotaan aika paljastavasti ja selvästi, että näin tulee käymään: "Tukityön ja työvoimakoulutuksen palvelukokonaisuuksia on käytettävä työmarkkinoille sijoittumisen parantamiseen eikä työttömyysturvan paluuehdon täyttymiseen." Aikaisemminkin jo valtaosalla niistä, jotka olivat säilyneet ansiosidonnaisen työttömyysturvan piirissä, ainoastaan työllistämistuella työllistäminen oli mahdollistanut sen.

Kun näin nyt ei käy ja tämä mahdollisuus heikkenee, se merkitsee sitä, että yhä useampi työtön putoaa ansiosidonnaiselta työttömyysturvalta pois ja jää työmarkkinatuen tai peruspäivärahan eli 118 markan päivärahan varaan. Tästä päivärahasta pidätetään myös vero, ja tämän päivärahan verotusta nyt tämä yhteisvastuun hallitus on kiristämässä.

Täällä on kehuttu verohuojennuksen kohdistumisen oikeudenmukaisuutta. Mutta minä en näe minkäänlaista oikeudenmukaisuutta siinä, että ihmisten, joilta on mennyt työpaikka alta ja jotka ovat jo toimeentulotukirajan alapuolella, lisäksi verotusta kiristetään. Tämä on aika erikoista hölmöläisen touhua, koska seuraava vaihe on se, että he joutuvat suoraan menemään toimeentulotukilukulle, joka on viimesijainen toimeentulon lähde.

Mielestäni oikeutetumpaa olisi antaa verohelpotus nimenomaan työmarkkinatuella ja työttömyysturvan peruspäivärahalla oleville. Sehän voitaisiin tietenkin tehdä niin, että heidät vapautettaisiin veroista. Silti heidän verohelpotuk-

sensa olisi huomattavasti pienempi vuodessa kuin esimerkiksi kansanedustajien saama verohelpotus. Täällä on todellinen toimeentulotukiloukku.

Nyt toimeentulotukiloukkuja ollaan purkamassa ja puhutaan kannustinloukuista. Kannustinloukku-käsite on myös aika mielenkiintoinen, sillä kun työttömyysturvan peruspäivärahalla ja työmarkkinatuella olevat ihmiset joutuvat suuriin toimeentulo-ongelmiin, nyt ollaan heikentämässä myös toimeentulotukea, joka on viimeisin jainen toimeentuloturva, ja se tehdään niin, että toimeentulotukea leikataan asumistuen omavastuun määrällä, joka tulee olemaan esityksen mukaan 20 prosenttia asumismenoista. Tämä merkitsee muutaman satasen supistumista toimeentulotuella olevan ihmisen leipärahassa. Siis perustoimeentulotukihan on nimenomaan se leipäraha, jolla ostetaan ruokaa, ja tähän leipärahaan nyt hallitus on käymässä käsiksi pienentämällä toimeentulotuen määrää, joka jo tänä päivänäkin on täysin riittämätön.

Hallitus on käymässä kaikkein heikoimmin toimeen tulevien ihmisten toimeentuloon käsiksi. Hallituksen politiikka työttömiä kohtaan on heikoimpien heitteillejätön politiikkaa, jos näin tapahtuu. Eivätkö leipäjonot jo tässä maassa ole riittävän pitkät vai tuleeko niitä vielä pidentää, sillä sitähan tämä hallituksen esitys merkitsee, jos se toteutuu? Näin ollen hallituksen budjettiesityksessä tulee näkyviin kova oikeistolainen poliittinen linja, joka antaa hyvätuloisille mutta kohtelee todella kaltoin pienituloisia, heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä.

Kannustinloukkutyöryhmän loppuraporttiin, kun sen mukaan asumistuen omavastuun tulisi vähentää toimeentulotukea, on kirjoitettu sisään myös se, että toimeentulotuella olevien ihmisten ei tule asua niin hyvin, kuin he nykyisin asuvat: "Pidemmällä aikavälillä tulee luonnollisesti pyrkiä siihen, että asiakas sopeuttaa asumismenonsa tulotasonsa asettamiin puitteisiin." Toimeentulotuella olevalla ihmisellä ei monta kertaa ole mitään muita tuloja. Merkitseekö tämä sitä, että on synnyttävä uusi veneen alla asuvien ihmisten luokka, jos kerran tulotasoihin pitää asumiskulut sopeuttaa? Kun ei ole tuloja, ei voi maksaa korkeita vuokria.

Näin ollen tämä todella iskee ja pahasti heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä. On käsittämätöntä, että suurituloisille, hyvin toimeentuloville annetaan tuhansien markkojen käteentulva nettoveronalennus, kun sen sijaan kaikkein pienituloisimmilta, jotka joutuvat jokaisen mar-

kan laskemaan, jokaisen pennin venyttämään, ollaan ottamassa pois.

Tätä voisi jollakin tavalla edes ymmärtää, jos olisi mahdollista, että tarjottaisiin näille ihmisille työtä, sillä työttömyys on yksi suuri syy toimeentulotuen hakemiseen. Mutta se ei ole reaalin vaihtoehto tänä päivänä, koska työtä ei ole kerta kaikkiaan tarjolla. Jos sitä on, miksei sitä sitten tarjota? Mutta sitä ei vain ole mistään ilmaantunut.

Näin ollen myös vuokra-asumiseen tulisi kiinnittää nykyistä paljon enemmän huomiota ja ryhtyä esimerkiksi vuokra-asuntotuotantoa voimakkaasti lisäämään. Leikkaamalla yli 200 000 markkaa saavien veroalennus voitaisiin lisätä vähintään 1 miljardi valtion tuloja ja siellä olisi rahaa käyttää heikoimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentulon parantamiseen. Samoin asemäärärahoja leikkaamalla voitaisiin siirtää määrärahoja asuntorakentamiseen.

Kysynnän vuokramarkkinoilla ovat luoneet heikko taloustilanne, korkea työttömyys, epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen sekä kalliiden asuntolainojen kanssa loukkuun joutumisen kokemukset vuosikymmenen vaihteessa. Ihmiset eivät heikkoina aikoina koe mielekkääksi sitoutua oman asunnon hankintaan. Se on varsin ymmärrettävää, koska epätyypilliset työsuhteet entisestään lisääntyvät.

Nyt on tultu tilanteeseen, jossa lainakorot ovat matalalla tasolla, ja se on hyvä asia. Asuntokauppa alkaa vähitellen elpyä. Tämä merkitsee, että asuntoja alkaa taas poistua vuokra-markkinoilta. Vaikka asuntokauppa alkaisikin elpyä, vuokra-asuntojen tarve ei ole laskussa. Pikeminkin päinvastoin vuokra-asuntoja hakevien jonot ovat kasvaneet.

On nähtävissä, että hallitus on epäonnistunut työttömyyden puolitusyrityksissään. Samalla tavalla se on epäonnistumassa myös asuntopolitiikassa, jollei voimakkaasti lähiaikoina lisätä asuntotuotantoa ja erityisesti vuokra-asuntotuotantoa. Vuokra-asuntojen rakentaminen olisi järkevää työllistämispolitiikkaa, poistaisi asuntopulaa ja poistaisi työttömyyttä.

Arvoisa puhemies! Tulemme tekemään sekä asemäärärahojen vähentämisestä että verolakien muutoksista lakialoitteet, joilla nämä lisätulot valtiolle voitaisiin saada, niin että budjetti muuttuisi edes hieman sosiaalisemmaksi ja oikeudenmukaisemmaksi, kuin se nyt on.

Ed. R. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ed. Kuopalla on edelleenkin

jääräpäisen vinoutunut asenne yrittäjiä kohtaan. Haluan pienellä esimerkillä valaista asiaa hänelle. Jos meillä on konsulttiyritys, jonka liikevaihto on 5 miljoonaa markkaa, ja automatisoitu suurteollisuuslaitos, jonka liikevaihto on 1 000 miljoonaa markkaa, ja molemmissa 20 henkilöä töissä, insinööri- tai teknikkotasoa, palkkakulut 4 miljoonaa markkaa vuodessa, konsulttiyritykselle jää miljoona markkaa investointeihin, arvonlisäveroihin, vuokriin, kaikkiin muihin, jopa yrittäjän palkkaan ja voittoon. Toisella on siihen varaa 996 miljoonaa. Molempia koskevat samat säännöt, lait, asetukset ja työehtosopimukset. Ymmärrän, että työntekijällä on täysi arvo molemmille. Konsultti on vain jumalattoman paljon tiukemmalla kuin suuryritys.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En väitä, ettei pienempi yritys ole todella tiukemmalla, mutta pienempi yritys pystyy aivan samalla tavalla kuin suurempikin irtautumaan työntekijöistään. Se ei ole ongelma, vaan kysymys on aivan muusta. Tänä päivänä ketjutamissopimuksia tehdään jopa useita vuosia, useita kymmeniä samalle henkilölle, ei se ole tänä päivänä ongelma. En halua eikä varmaan ammattiyhdistysliikettä halua, että koko työläinsäädäntö ajetaan nurin ja työmarkkinoista tehdään villi länsi tähän maahan, niin että se, joka vetää ensin, on aina oikeassa.

Työlainsäädäntö on perustettu työntekijöiden suojelemiseksi. Minä väitän, että tällaisessa työmarkkinatilanteessa edelleenkin työntekijä on se heikompi osapuoli, joka on heikommalla, kun työehdoista neuvotellaan. Työantajalla on aina työnjohto- ja valvontaoikeus, työhönotto-oikeus ja myös irtisanomisoikeus.

Ed. P e l t o m o: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä olevan valtion vuoden 1997 budjettiesityksen peruslinja on hallitusohjelman mukainen ja tukevasti mitoitettu hallituksen tämän vuoden helmikuussa rajaamien kokonaiskehysten sisälle. Valtion menot supistuvat hallituskaudella noin 23 miljardia markkaa. Myönteisenä on kuitenkin todettava heti alkuun se, että uusia menoleikkauksia ei sisälly esitykseen. Tämä antaa kotitalouksille mahdollisuuden suunnitella omaa talouttaan eikä aiheuttane levottomuutta työmarkkinakentässä.

Voidaan sanoa, että budjetti luo edellytyksiä vähentää työttömyyttä. Velkaantuminen on saatua hallintaan, ja nettovelkaa otetaan enää vain velan korkojen maksuun tarvittava määrä. Ko-

rot ovat alentuneet ja ovat siten suhteellisen alhaisella tasolla. Alhainen inflaatio antaa toistuvasti signaaleja Suomen Pankille, joka kuitenkin perin hitaassa tahdissa pudottaa korkoprosenteja. Alhaiset korot luovat edellytyksiä kotimarkkinoiden kysynnän vahvistumiselle ja helpottavat taloudellisesti monia asunovelallisia ja edistävät asuntokauppoja ja asuntojen korjaustoimintaa. Paljon on kuitenkin kiinni siitä, miten jo nousuun lähtenyt kotimainen kysyntä edelleen kasvaa, miten lamaan jumiutunut kansalaisten luottamus palautuu ja missä vaiheessa yrittäjät ja työnantajat uskovat vakaiden olojen jatkuvan, jolloin vasta investointihalukkuus nousee. Vaihottaseessa ei ole valittamista, vienti vetää, ja kilpailukyky löytyy. Tähän vaikuttaa omalta osaltaan vuosi sitten solmittu historiallinen tulosopimus.

Paljon on puhuttu verotuksesta. Tuloverotuksen keventämistä lisätään aiottua enemmän, jotta ostovoimaa saataisiin kasvatettua kotimarkkinoilla. Myös minun mielestäni painopiste olisi saanut olla enemmän pienituloisten ja eläkkeensaajien verohelpotuksissa, koska verotuksen rakenteen uudistuksella sähkö- ja jäteveron vaikutuksesta osa verohelpotuksista peritään takaisin. Eläketulostahan ei kannustinvähennystä myönnetä eikä enää myöskään työttömyyskorvauksista.

Eläkkeensaajilta peritään edelleen sairausvakuutusmaksua 3 penniä kunnallisveroäyryltä enemmän kuin muilta tulonsaajilta. Esko Ahon hallituksen perintönä kulkeva raippaveron jäännö koetaan erittäin epäoikeudenmukaisena eläkkeensaajien keskuudessa. Vakuutetun sairausvakuutusmaksuun yli 80 000 markan tuloihin kohdistuva korotus kylläkin alenee pennin äyryltä perustason pysyessä ennallaan. On syytä huomioida, että keskimääräinen eläke on hiukan alle 5 000 markkaa kuukaudessa ja näin vero painottuu väärin, epäoikeudenmukaisesti. Eläketulon pitäisi olla vähintään 6 700 markkaa kuukaudessa, jotta eläkkeensaaja pääsisi osalliseksi kyseisestä uudistuksesta.

Siksi, kuten myöskin ryhmäpuheenvuorossamme tuli esille, mielestäni eläketuloa saavilta henkilöiltä tulee poistaa asteittain vähitellen kokonaan korotettu sairausvakuutusmaksu. Odotankin, että hallitus tekee selkeän suunnitelman, missä aikataulussa eläkettä saavien muita korkeammasta sairausvakuutusmaksusta luovutaan.

Puhemies! Itsenäisyyden 80-vuotisjuhlan merkeissä on ilolla todettava se, että sotaveteraanien

itsenäistä selviytymistä pyritään edistämään ja varoja suunnataan asuntojen korjauksiin ja kuntoutukseen. Sotilasvammalakia muutetaan tasa-arvon toteuttamiseksi siten, että naissoitainvalidit saavat saman korvausturvan kuin miehet. Tämä on ihan oikein. Veteraaneja tulisi kuitenkin huomioida muulloinkin kuin juhlavuosina ja juhlapuheissa, sillä 80-vuotias Suomi on paljosta kiitollinen sotiemme veteraaneille.

Budjetin myönteisiin asioihin kuuluu muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 19-vuotiaiden opiskelijoiden opintorahan korotus saman suuruiseksi kuin 20-vuotiaiden opintoraha ensi vuoden elokuun alusta lukien. Vastaavasti 18-vuotiaiden opiskelijoiden opintorahaa on tarkoitus korottaa vuotta myöhemmin.

Kuitenkin kansantalouden selviytymiskyvyn kannalta on olennaisen tärkeää saada työllisyyteen selvää parannusta. Tämä on ykkösasia myös hallituksen uskottavuuden kannalta. Vuonna 1990 Suomessa oli 88 000 työttöntä. Tästä luku nousi 456 000 työttömään Esko Ahon pääministerikauden aikana. Vaikea on yhtä nopeassa tahdissa ponkaista pystyyn 300 000—400 000 työpaikkaa, ja sen tähden työttömyysluvut ovat tulleet alas tuskastuttavan hitaasti, vaikka myöntää pitää, että hallitus tekee korjausliikkeitä ja myös työllisyysohjelmaa tarkistetaan ja seurataan tämän hetken tarpeita vastaamaan.

Puhemies! Vaikka kuntia on kohdeltu tylästi jälleen kerran, toivon, että kunnat pidättäytyvät alentamasta veroäyreytään ja käyttävät mahdollisen taloudellisen liikkumavaran ensisijaisesti työllistäviin investointeihin ja palveluverkoston parantamiseen. Kuntien investoinnit on talouden ahdingossa ajettu alas. Kunnissa perusrakenteet, kiinteistöt, kadut, tiet, viemärit, uhkaavat rapistua, ellei investointitasoa nosteta.

Lamavuosien aikana eli noin 5—6 vuotta siten henkilöstömäärä kunnissa väheni 60 000—70 000 henkilöllä, ja vastaavana aikana työt ovat lisääntyneet muun muassa valtion määräämillä velvoitteilla. Kuntien tehtävissä painottuu tulevinakin vuosina kansalaisten perusoikeuksien toteutuminen, ja näin kuntien merkitys on yhä kasvamassa. Jotta kuntalaiset saavat jatkossakin korkeatasoisia palveluja, tulee liikeneviä resursseja irrottaa uuden väen palkkaamiseen, kun se suinkin on mahdollista. Täytyy muistaa, että kuntien taloudellinen tilanne on hyvin erilainen.

Myöskin työnantajien velvollisuus on huolehtia entistä paremmin työssä olevan henkilöstön osaamisesta ja työkyvyn ylläpitämisestä. Kuntien palveluksessa olevien keski-ikä lähenee

vauhdilla 50:tä. Myöskin teollisuuden palveluksessa keski-ikä on pitkälti yli 40 vuotta.

Järjestelmien säilymisen kannalta on ensiarvoisen merkittävää pyrkiä työttömyyden alentamiseen myös kuntatasolla, ja tässä työssä tarvitaan tiivistä maakunnallista vuorovaikutusta kaupunkikeskusten ja niitä ympäröivän maaseudun välillä. Luonnollisen ja vapaaehtoisen yhteistyön seurauksena uskon syntyvän kuntien rajat ylittäviä palvelumuotoja jo entisten lisäksi. Yhteistyö edistää myös kaivattuja kuntaliitoksia.

Lääniasia on kuuma asia. Läänijakoratkaisussa hallitus on päätenyt viiteen suurlääniin. Satakunnan kannalta on tärkeää saada oma työvoima- ja elinkeinokeskus maakuntaan. Vastan jälkeen kun tämä päätös on varmistunut, voin tukea läänien lukumäärän supistamista.

Arvoisa puhemies! Muutama aluepoliittinen näkökulma budjetista. Tampere — Pori — Rauman radan sähköistykseen ja peruseräparannukseen on tulossa jättipotti, mistä olemme erityisen tyytyväisiä, samoin Porin pohjoisen satamatien jatkoon rahoituksesta. Satakunnan keskussairaalan laaja projekti, joka alkoi jo 1970-luvulla, saadaan lopulta päätökseen. Uusia hankkeita ei löydy budjetista.

Erityisen pettynyt olen siitä, että Valtatie 2 jää ilman rahoitusta Satakunnassa. Näin ollen ei vielä Satakunnassa ole yhtään nelikaistaista moottoriliikennetietä, vaikka jatkuvasti lisäantava liikenne sitä edellyttäisi, kuten myös vilkkaasti toimivat Porin ja Rauman satamat. Valtatie 2 on rakennettu 1950-luvulla, eikä se takaa turvallisuutta ja sujuvuutta tänään. Tie on liian kapea, ja henkilövahinko-onnettomuuksia tapahtuu huomattavasti enemmän kuin valtateillä keskimäärin. Alueellisesti katsottuna jo useampana vuonna Satakunta on jäänyt paitsioon, kun tiehankkeita on listattu tärkeysjärjestykseen. Toivon jatkossa liikenneministeriön paneutuvan Satakunnan tiehankkeisiin entistä paremmin, jotta myös ministeriössä nähdään Valtatie 2:n merkitys koko alueen teollisuus- ja elinkeinoelämälle ja tiestöä parantamalla turvataan liikenteen sujuvuus ja turvallisuus.

Pettymyksenä on myös todettava se, että meidän kahdelle varuskunnallemme, Niinisalossa ja Säkylässä, ei myöskään herunut rahaa, vaikka molemmissa on myös kansainvälisiä tehtäviä: YK-koulutusta ja myös valmiusjoukkojen koulutusta.

Edelleen telakkatuesta luopuminen tietää alueella kasvavaa työttömyyttä. Tämä on ikävä

isku erityisesti Rauman seudulle, missä jo toteutetaan laajoja irtisanomisia. Mielestäni työllisyysnäkökohdat olisi tullut asettaa etusijalle ja jatkaa telakkatukea muiden maiden aikataulusa. Asia voidaan toki vielä korjata mahdollisen lisäbudjetin yhteydessä.

Muutenkin kipeästi tarvitaan edelleen lisäbudjettia vauhdittamaan peruskorjaus- ja rakennustoimintaa sekä niitä kaivattuja liikenneinvestointeja. Jään myös edelleen odottamaan pitkän aikavälin energiaratkaisuja.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi, budjetista löytyy mielenkiintoisia asioita. Esimerkiksi liikenneministeriö on asettanut Ilmatieteen laitokselle tulos- ja laatutavoitteet vuodelle 1997. Täällä todetaan muun muassa: ” - - yleisille lyhyen aikavälin sääennusteille asetetaan seuraavat laatutavoitteet:

— tilanteissa, missä lämpötila vuorokauden aikana muuttuu vähintään 5 astetta, lämpötilaennusteiden on oltava oikein 72 prosentissa tapauksista

— kovan tuulen varoitusten tulee olla oikeita 85 prosentissa tapauksista eikä väärin varoitusten osuus saa ylittää 20 prosenttia

— sateen ennusteiden on oltava oikein 80 prosentissa tapauksista - - ”

Eli uskoa ja toivoa ja luottamusta tarvitaan, mutta sehän onnistuu sateenkaarihallituksen hallitessa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On vanhanaikaista ja tylsää palauttaa ed. Peltomo ja hänen hengenheimolaisensa taas ajan tasalle. Mutta pakko tietysti on, kun hän puhui Ahon hallituksesta.

Ahon hallituksen loppuaikoina suomalainen tuotanto ja vienti kasvoivat ennätysvauhtia, selkeää vauhtia, että se on tänä päivänä, Lipposen hallituksen aikana, vain muisto menneisyydestä. Vaihtotase, joka Holkerin hallituksen ajoilta oli lähes 20 miljardia markkaa alijäämäinen, oli Ahon hallituksen lopetellessa lähes 20 miljardia markkaa ylijäämäinen. Tämä asia on nyt hoidettu kuntoon. Inflaatio oli samassa tasossa kuin nykyisinkin riippuen siitä, miten lasketaan. Sillä ei ole mitään merkitystä. Korot olivat hiukan korkeammalla, mutta silloin niitä ei ollut Suomen Pankin keinotekoisin kepulikonstein laskettu, vaan ne olivat markkinatalouden ja hyvän talouspolitiikan tuloksena laskeneet siihen, missä ne olivat, aivan kohtuullisessa tasossa.

Mitä tulee työttömyyteen, työllisyys kasvoi ennätysvauhtia, toisin sanoen työttömyys väheni

hyvin nopeata vauhtia. Sen näette tilastoista. Teidän aikanne työllisyyden paraneminen on pysähtynyt ja kääntynyt negatiiviseen suuntaan, erityisesti jos otetaan huomioon se, että valtion tuella työllistäminen, vaahteranlehtien haravointi paikasta toiseen, ei ole normaalia ja tervettä työllistämistä.

Ainoa asia, mikä Lipposen hallituksella on ollut positiivista, on se, että velanotto on vähentynyt, mikä on ollut luonnollista seurausta Ahon hallituksen aikana tehtyjen positiivisten toimenpiteiden ja kehityksen jälkeen, jotka kaikki esimerkit tässä luettelini. Yrittäkää kumota yksikin kohta näistä, mitkä teille luettelini. Voin vielä toistaa teille, jos ette satu muistamaan.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Peltomo haikaili telakkatuen perään ja aivan oikein. Jos unionin alueella maksetaan telakkatukea, ja varsinkin kun sitä maksetaan koko Oecd:n alueella, kyllä suomalaisten on syytä olla mukana samassa rivissä ja pitää huolta, että meidän raskasmetallimme on myös kilpailukykyinen.

Liikenneministeriö on lähtenyt tulostavoitehakuisuuteen monella lohkolla. Tielaitoksen yhtiöittäminen on tietenkin yksi ajatus, että tielaitoskin saadaan voittoa tuottamaan. Liikenneministeriöllä on myös tämä oma Postimme, jonka pitää tuottaa voittoa ja jolla toisaalta turvataan kansalaisten perusoikeudet ja yhdenvertaisuus pitkällä aikavälillä. Kyllä tässä ennustettavuutta tarvitaan, jos kyetään oikeaan osuneesti ratkomaan, mihin liikenneministeriön politiikka johtaa: Alueelliseen suureen eriarvoisuuteen, arvelen niin.

Ed. Peltomo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Aittoniemen kanssa voimme väitellä vaikka kuinka pitkään, mutta työttömyysluvut eivät muutu siitä mihinkään, mitä ne olivat vuonna 90, eli silloin oli 88 000 työtöntä, ja kun Ahon hallitus lopetti, oli 456 000 työtöntä. Jos keskustalla on kaikki lääkkeet ollut käsissä, miksi te päästitte työttömyyden ryöpsähtämään puoleen miljoonaan, sitä voi kysyä ja myöskin sitä, mitä tarkoitetaan sanottaessa, että tällä hetkellä työllistettäisiin keinotekoisesti pitkäaikaistyöttömiä. Minusta on aivan oikein, että katkaistaan tällainen pitkä työttömyyskierte, vaikka sillä puolen vuoden työllisyysjaksolla. Tämä on erittäin hyvä asia, ja työministeri Jaakonsaaren erityisessä suojeluksessa. Nimenomaan pyritään pitkäaikaistyöttömyyttä

katkaisemaan, ja sen tulisi olla myöskin meidän kaikkien tavoitteena.

Telakkatuesta olen ihan samaa mieltä kuin ed. Salo. Kyllä se on tarpeen tässä tilanteessa, kun tiedän, että Raumalla on nyt jo sanottu 330 irti ja sanotaan lisää sen takia, että tukea ei myönnetä. Tilauksethan eivät ole kilpailukykyisiä tällä hetkellä, ellei niihin anneta sitä samaa 9 prosentin tukea kuin muissakin EU-maissa. Mutta toki on niin, että myöskin telakoiden on tervehdytettävä toimintaansa ja pidemmällä aikavälillä muiden maiden mukana telakkatuista-kin luovuttava.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Hallitus asetti aloittaessaan tavoitteekseen maamme vaikean työttömyyden puolittamisen. Tälle hallituksen tavoitteelle olemme kaikki antaneet tukemme tässä eduskunnassa. Toisaalta on todettava, että hallitus on surkeasti, tähän asti ainakin, epäonnistunut tavoitteen toteuttamisessa. Vielä vuosi sitten valtioneuvoston jäsenet korostivat, että hallituksen olemassaolonkin oikeutus on suorastaan riippuvainen tavoitteesta onnistumisesta. Nyt tämä puhe on taas siirtynyt tulevaisuuteen. Tänäinkin työministeri totesi, että odotetaan, jähka asiat kohenevat. Me keskustassa katsomme, että pelkästään odottamalla tai niillä veroratkaisuilla, joita hallitus nyt esittää, työllisyyden olennainen paraneminen tai ainakaan työttömyyden puolittuminen tämän vaalikauden aikana ei toteudu. Edellä ed. Peltomo totesi myös, että hallituksen uskottavuus on kiinni työllisyyden paranemisesta, ja varmasti näin pidemmässä juoksussa on.

Hyvin pulmallinen kysymys mielestäni on pitkäaikaistyöttömyyden tuntuva kasvu ja erityisesti alueellisten työttömyyserojen lisääntyminen ja eräillä alueilla työttömyyden erittäin korkea taso. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on kuntia, joissa työttömyys on jo pidempään ollut 30 prosentin tuntumassa, siis aivan ennätyksellisen korkealla tasolla. On ollut havaittavissa, että naisten työttömyys on viime vuosina voimakkaasti lisääntynyt, ja tämä on pahentanut vaikeaa työttömyystilannetta entisestään.

Ensi vuoden valtion talousarvioesitys ei myöskään lupaa lohtua työttömyyteen. Käy jopa niin, että hallitus edelleen omilla toimillaan kärjistää alueellisia ongelmia. Monet leikkauksethan murentavat työllisyyden hoidon mahdollisuuksia jopa kohtalokkaalla tavalla. Samalla myös palvelut heikkenevät. Näin käy erityisesti kuntien valtionosuuksien ylimitoitettujen leikkausten

sekä maaseudun monien määrärahojen leikkausten vuoksi.

Hallitus itse luonnehtii ensi vuoden budjettiesitystä luottamuksen ja toivon budjettiesitykseksi. Monien mielestä tällainen luonnehdinta on ainakin arkipäivän näkökulmasta ilkeää viinoilua. Epävarmuus tulevaisuudesta huolestuttaa ja toivottomuus kalvaa, kun toimeentulon edellytykset käyvät entistä niukemmiksi tai palvelut kaikkoon. Tämän tilanteen edessä on esimerkiksi moni työtön tai pienellä eläkkeellä elävä tai viljelijä tai vaikkapa maatalouslomitaja.

Talouden ongelmat ovat merkinneet vaikeita päätöksiä myös kunnissa. Taannoin Ilomantsin Sonkajan lähetystö vieraili arvoisan puhemiehenkin luona kertomassa oman kyläkoulunsa kohtalosta ja he ilmoittivat taistelevansa koulunsa puolesta. On ollut erittäin murheellista seurata, miten kylistä palvelut, koulu monissa kunnissa niiden joukossa, kaikkoon siitä huolimatta, että kylissä on kohtuullisen hyvä väestöpohja ja myös oppilastilanne.

Arvoisa puhemies! Jo tälle vuodelle keskusta esitti, että hallituksen tulisi budjettiratkaisuissa hillitä työvoiman tarjonnan kasvua. Me katsoimme, että se hallituksen ohjelmaan sisältyvä leikkauslinja, jonka toteutusta hallitus taas ensi vuoden budjetissaan jatkaa, lisää työvoiman tarjontaa ja tätä kautta pahentaa työttömyyttä. Näin on käynyt muun muassa kotihoidon tuen leikkauksen osalta. Tuoreessa tilastossahan tosin todettiin, että säästöt kotihoidon tuesta ovat jopa ennakoitua suuremmat, mutta ei kerrottu, miten on muuten lastenhoidon käynyt, miten päivähoiton kustannus päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa on muuttunut tai miten perheiden tilanne tästä ratkaisusta on muuttunut. Ei ole välttämättä saatu sellaista hoitoa, mikä kunkin lapsiperheen oman elämäntilanteen kannalta olisi paras mahdollinen, paras vaihtoehto, myös lapsen kannalta.

Keskusta onkin edellyttänyt, että budjettiratkaisuissa ja myös tulevan vuoden talousarviossa minimoitaisiin olemassa olevien työpaikkojen menetykset. Hallitus ei ole tätä näkökulmaa ottanut myöskään ensi vuoden budjettia rakentaessaan huomioon esimerkiksi valtionosuusleikkausten kohdalla.

Arvoisa puhemies! Monessa perheessä mietitään myös sitä, onko nykyisessä laajapohjaisessa hallituksessa sittenkään pohdittu loppuun saakka suurituloisille painottuvan verokevennyksen toista puolta. Onko oikein, että tämän veronke-

vennyksen maksumiehiksi muun muassa sähköveron kiristymisen seurauksena kyllä kelpaavat myös työttömät ja pieneläkeläiset, joiden eläminen edellytyksiä muutenkin kavennetaan. Näille ryhmille ei kuitenkaan ole mitään myönteistä luvassa.

Toisaalta Lipposen hallitus murentaa monin tavoin myös maakuntien ihmisten toiveikkuutta aikomillaan hallinnollisilla ratkaisilla. Suurläänien muodostamisinnossa kansalaisten näkemyksille ei valitettavasti ole pantu vähäistäkään painoa. Tästä pohjoiskarjalaisilla on omaa kokemusta. 70 000:n maakunnasta vedonneen ihmisen kannalle, suoranaishetä hättähuudolle, ei Lipposen hallituksella tunnu olevan mitään merkitystä.

Mitään ei hallituksen linjauksissa tunnu merkitsevän sekään, että Pohjois-Karjala naapurimaakuntien kanssa on työllisyydeltään ja kehitysnäkymiltään maan heikointa aluetta. Keskustan voimakkaasta painostuksesta hallitus sentään asetti Itä-Suomi-työryhmän, joka kiirehtikin esittämään väliraporttinsa, aivan oikein, alkukesästä, jotta esitykset ehtisivät valtion vuoden 1997 talousarvioon. Mutta mitä havaitsemme? Arvovaltainen Itä-Suomi-työryhmä ei ole saanut esityksilleen vastakaikua. On käynyt samaan tapaan kuin 70 000 pohjoiskarjalaisen vetoomukselle oman lääninsä puolesta.

Sittemmin on toki luvattu, että syyskuun lopussa annettavassa lisätalousarviossa Itä-Suomen hankkeita aiotaan vauhdittaa. Maakunnissa onkin syytä tiukasti seurata, että nämä lupaukset lunastetaan. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa väestön muuttoliike on rysähtämässä valtoimeksi. Jo kuluvana vuonna poismuutto uhkaa nousta yli 1 000 asukkaaseen. Tilanne käy kestävämmäksi, kun samaan aikaan hallitus on pannut tasapainoisen alueellisen kehittämisen välineitä romukoppaan ja on voimakkaasti heikentämässä maaseudun ihmisten toimeentuloa ja eläminen edellytyksiä ja kiristämässä tuntuvasti itäisen Suomen maakuntiin painottuen kuntien taloudellisia toimintaedellytyksiä.

Arvoisa puhemies! Suurläänihankkeen ja aluehallinnon uudistamisen osalta kysymys on nähdäkseni muutoksesta, joka on lähinnä ideologinen. Kyse on ideologisesta valinnasta, jota yritetään perustella valtiontalouden säästöillä. Tässä suhteessa budjettipäällikön viesti olikin selvä: Säästöillä ei suurläänihanketta voi perustella. Ilmeisesti hallitus tasapainoisen alueellisen kehityksen tavoitteista luovuttuaan on nostonut entistä voimakkaammin ideologiseksi tavoit-

teekseen alueellisen keskittämisen vauhdittamisen.

Maa halutaan panna viiteen tai jatkossa kenties neljään suuralueeseen, joka jako olisi ennen pitkää myös uusi vaalipiirijako. Nythän vaalipiirien muutokset on irrotettu suurläänihankkeesta, jotta asia saataisiin etenemään. On kuitenkin selvää, että ideologiseen tavoiteasetantaan ilman muuta kuuluvat myös suurvaalialueet. Itse kukin meistä voi arvioida, mihin tämä taas johtaisi.

Suuraluehankkeen toteutukseen sisältyy mielestäni myös hallinnon perusteeton aliarvioiminen. Tämä on käynyt ilmi muun muassa hallintoministerin puheenvuoroista. Kansalaisten kannalta hyvä ja toimiva hallinto — hallinnon läsnäolo, kuten sanotaan — koetaan esimerkiksi Pohjois-Karjalassa ymmärrettävästi erittäin tärkeäksi. Me koemme, että maakuntalääni, joka samalla on myös sotilaslääni, on vahva toiminnallinen kokonaisuus. Suurläänissä monien asioiden tuntemus, myös kuntien tuntemus, olennaisesti heikkenisi. Samoin kävisi ihmisten oikeusturvalle ja hallinnon asiakasläheisyydelle. Itse asiassa suuralueiden muodostaminen johtaisi ripeästi — ja sitä on jo nyt havaittavissa — keskushallinnon vahvistumiseen ja ministeriökeskeisyyden lisääntymiseen. Näin suurläänistä tulisi uusi hallinnollinen taso keskushallinnon ja palveluja tarvitsevan kansalaisen välillä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen budjettiesitys johtaa monin tavoin maan kahtiajaon lisääntymiseen. Se lisää eriarvoisuutta. Se vaikeuttaa maaseudun ihmisten elämää. Sieltähän itse asiassa myös sosiaaliturvasta leikataan edelleen tuntuvasti ja näin vaikeutetaan varsinkin nuorten viljelijäperheiden elämisen edellytyksiä ja heidän välttämätöntä lomansaantiaan.

Keskeinen metsien hyödyntäminen, joka työllisyyttä ajatellen niin jalostuspuun kuin energian käytön osalta olisi mitä tärkeintä, ei myöskään tässä esityksessä saa vauhtia. Uuden energiavairomallin toteutus päinvastoin uhkaa kotimaisia biopolttoaineita ja tätäkin kautta vie työllisyyttä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö puheenvuoronsa alkupuolella kantoi huolta kyläkoulujen kohtalosta. Mielihyvin yhdyin tähän huolenkantaan. Se on todella perusteltua.

Olin viime keväänä touko — kesäkuun vaihteessa Inarissa toteamassa erään hyvinkin kuu-luisan ala-asteen loppuvirttä, jos näin voisi sanoa. Mutta onkohan tämä kaikki kurjuus nyt

ihan tämän hallituksen syytä? Kun otetaan huomioon se, millä tavalla valtionosuudet kunnille tulevat, miten vapaa valta kunnilla on käyttää valtionosuudet tarkoituksenmukaisiin kohteisiin, niin kyllä siinä tarkoituksenmukaisuusharkinnassa kunnalliset päättäjät ovat avainasemassa eikä suinkaan vastuu ole kyllä hallituksella tässä tapauksessa. Tietysti hallitus/eduskunta enemmistöjärjestelmänä voisi aivan hurjasti sitä rahaa syyttää, jos sitä olisi jossakin, ja sitten tulisi vapausasteita tehdä melkein mitä tahansa, mutta jokainen meistä tietää, että se aika nyt on takana-päin. Eli samalla kun olemme samaa mieltä, olemme eräiltä osilta hyvin eri mieltä.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yhteiskunnan hyvinvointi syntyy toimivasta kansantaloudesta, ja siksi oli merkittävää se talouskasvu, joka Ahon hallituksen lopettaessa toimintansa eli vuoden 95 ensimmäisellä vuosineljänneksellä yltyi yli 6 prosentin. Vastaavasti Lipposen hallituksen aikaansaannokset olivat vuoden 96 ensimmäisellä neljänneksellä vajaan prosentin, eli aika huima suoritus ajaa alas kasvava kansantalous, minkä seurauksena nyt vielä ajetaan budjetissa alas aluepolitiikkaa, mikä autioittaa maaseudun. Aivan oikein ed. Väistö puheenvuorossaan kantoi huolta omasta kotiläänistään. Jostain olen saanut tietoja, että pääkaupunkiseudulle muuttaa vuositasolla 50 000 ihmistä ja he muuttavat nimenomaan virheellisen aluepolitiikan takia. Siksi kyllä Kehä III:n sisäpuolelta kootun hallituksen pitäisi kantaa vastuu myös susirajan pinnassa olevista ihmisistä.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies, ärade talman! Eduskunta on saanut käsiteltäväkseen hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 97. Esitystä on ansiokkaasti kiitelty kaikilta osin, joten kiittaen kyseiset ansiot yhtäläisyysmerkillä.

Budjetti on rakennettu hallitusohjelmassa esitettyjen tavoitteiden mukaiseksi tavoitteella tukea kansantalouden myönteistä kehitystä ja kansalaisten sekä valtakunnan hyvinvointia yleensä. Talouden indikaattorit saattavat toki maailman turbulensseissa heilahtaa nopeasti ja rajusti, joten budjetin sisälläkin on sen kieliasussa runsaasti konditionaalia, futuuria ja varaumia.

Kaikkien pääluokkien selvitys- ja jopa perusteluosissa ministeriöiden virkamiehet ovat osoittaneet melkoisia runonlahjoja. Erityinen kiitos on annettava herkullisesta luettavasta opetusmi-

nisteriölle ja valtiovarainministeriölle, viimeksi mainitulle erityisesti budjetin intro-osasta.

Valtion menoarvion tulorahoitus koostuu 70-prosenttisesti veroista ja veron luonteisista tuloista, ja oletettu lainarahoitustarve on runsas 15 prosenttia.

Kun vertailee budjetin sisäisiä markan liikkeitä, voi todeta, että tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot eli 49,5 miljardia markkaa lähentelevät kunnille eri hallinnonalojen kautta siirtyviä valtionosuuksia, joten kieltämättä verokoplan tai Peltolan mallin mukainen kuntien kesken tapahtuva veron kerääminen, tasaaminen ja kierrätys ilman valtionhallinnon välikättä on ajatuksena sangen viehättävä. Mallithan ovat matematiikkaa ja sopimus juridiikkaa.

Valmisteverojen keräilyhaavista löytyy liikenteeseen ja liikkumiseen kohdistuvaa veronkeräilyä polttoaine-, ajoneuvo- ja moottoriajoneuvo-vero-nimikkeiden alta yhteensä 19 miljardia markkaa, joka muodostaa 10 prosenttia koko valtion talousarviosta ja liki 15 prosenttia koko tulorahoituksen verokertymästä. Jos tämä raha olisi korvamerkittyä, kuinka loistavassa kunnossa maamme infrastruktuuri olisikaan! Nyt saatohoidamme tie-, vesitie- ja rataverkostoaamme sekä Helsinki-Vantaan lentoasemaa 7,8 miljardilla markalla, mikä on 4 prosenttia koko budjetista ja 40 prosenttia kerätyistä moottoroidun liikkumisen ja liikuttamisen veroista.

Suomalaisilla on ja tulee olemaan alkoholiongelma, sillä 7,1 miljardia markkaa eli 4 prosenttia budjettirahoituksesta kertyy alkoholin valmisteveroista. Entäs kun erivapautemme alkoholin suhteen loppuu? Loppuuko silloin liikennekin, kun sen ylläpito liki vastaa markkamääräisesti alkoholin valmisteverokertymää?

Vaan voisiko budjettikirjan luettuaan huokaista, että valtakunnassa kaikki hyvin? Inflaatio on täysin hallinnassa, vaihtotase tukevasti ylijäämäinen, ja korkojenkin odotellaan edelleen loivasti laskevan. Kauppalehdessäkin Etlan toimitusjohtaja Pentti Vartia suositteli edelleen huutokauppakoron laskemista ja lyhyiden korkojen painamista jopa alle Saksan tason. Suhdannekymät ovat edelleen parantuneet metsäteollisuuden pienestä notkahduksesta huolimatta. Teollisuus on saanut uusia tilauksia aiempaa enemmän ja odotusten mukaisesti eikä varmaan pelkästään Ulkomaankauppaliiton budjetin 128 miljoonan markan neuvonnan ja kansainvälistymispalvelurahojen avulla, vaan ihan osaamisella ja hyvillä tuotteilla.

Edelleen tulee vahvasti uskoa, että valtion tiukka budjettilinja ja odotettua tuntuvampi tuloveron kevennys, prosentin sijasta liki 2 eli 100 prosentin lisäys, tukee ensi vuonna kotimaista kysyntää. Lisäksi on tietysti näkyvissä, että kotitalouksien halukkuus lainanottoon on piristynyt ja pankkikriisi on vihdoinkin loivenemassa.

Kannatan pidättyvää huokausta, sillä työttömyys jatkuu edelleen suurena ja teollisuusyritysten kannattavuus on heikentynyt, sillä markan vahvistuminen heikentää kilpailukykyä. Kaikkihan muistavat, että Suomen vienti kolmansiin maihin ja erityisesti dollaripohjalla on ollut merkittävämpää kuin kauppa silloisen EU:n kanssa. Dollaripohjaiselle metsäteollisuudelle taitaa 4,7 markan dollarinoteeraus olla kannattavuuden alarajoilla.

Yritykset ovat investoinneissaan ja kotitaloudet kulutuksessaan yhä varovaisia. Sitä voi kutsua myös viisaudeksi, tulopohjaiseksi rahoitukseksi.

Verokiila on työllistämiseksi edelleen este, ja sosiaaliturvan ja työelämän välttämätön uudistaminen kangertelee. Kysynpä, onko työnantaja, joka väkisin haluaa tarjota työtä ja kaikkien sopimussääntöjen mukaan, se roisto vai onko roisto se työntekijä, joka yrittää kaikin tavoin kiemurella pois tarjotusta työstä, koska työvoimakoulutuksessa hän ansaitti vain 500 markkaa kuussa vähemmän puhtaana käteen kuin nyt vakiotyösuhteessa, kiitos lainsäädäntömme ja tukevan verotuspolitiikkamme. Monet meistä pk-työnantajista tunemme itsemme jo niiksi roistoiksi, kun yritämme puoliväkisin pidätellä toisensä tai tarjota työtä, kun sen tekeminen on lakisääteisesti tehty työntekijälle verottamalla niin kalliiksi.

Tämän totuuden toinen puoli ovat tietenkin ne työvoimavaltaiset toimialat, joilta työpaikat ovat ikuisiksi ajoiksi hävinneet ja joilta vapautunut vähän koulutettu, ikääntyvä, pitkään palvelut ja tähän touhuun jo vähän väsynytkin työvoima on tarjolla käyttöön, mutta sille ei ole osoitetaa käyttöä, koska uudet työpaikat näyttävät syntyvän vain koulutuksen ja innovaation päälle.

Jos valtio haluaisi tehdä työllistävää talouspolitiikkaa, sen täytyisi olla hallituspolitiikkassaan jämäkkä, mutta toisaalta samalla henkisesti hursas luova ja joustava. Sosiaaliturvaa ja työelämää koskevaa lainsäädäntöä tulisi edelleen uudistaa kannustamaan työntekoa ja yrittämistä. Tuloverotusta olisi johdonmukaisesti ja mittavasti alennettava ja kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia todella tuettava. Yritysten in-

vestointeja Suomeen ei pitäisi enempää vaikeuttaa tiukentamalla poistosääntöjä tai kansainvälisesti kireämmällä energiaverotuksella.

Kotitalouksia on rohkaistava kuluttamaan kotimaista terveellä tavalla sekä ostamaan asuntoja rakennustuotannon elvyttämiseksi. Eräs merkittävä keino omarahoitteisen asuntotuotannon käynnistämiseksi on asuntolainan korkojen täysimääräinen vähennysoikeus. Lakisääteisesti se on helppo toteuttaa kymmenen vuoden määräaikaislakina ja tuo kaksinkertaisena takaisin etukäteen ja heti sen, mitä kymmenen tulevan vuoden aikana korkovähennyksenä menetetään.

Pieni esimerkki: Asunnon hinnasta 43 prosenttia on veroja ja veroluonteisia maksuja. Jos on 300 000 markan ja kymmenen vuoden pituinen asuntolaina, koronpoisto-oikeus keskituloinen kohdalla tietäisi noin 9 000 markan verokertymän menetystä vuositasolla. Tämä laina sisältää 43 prosentin verokannalla veroja 130 000 markkaa. Toisaalta työllistämisen kautta se poistaisi valtion kuluja 30 000—40 000 markkaa eli tällä 300 000 markan asunnolla saataisiin valtion kassaan 170 000 markkaa rahaa ja tämän rahan hankintakustannus olisi kymmenen vuoden ajalta 90 000 markkaa.

Toinen kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia edistävä toimenpide on kotien palkkaamasta työvoimasta aiheutuvien kulujen ainakin osittainen verovähennysoikeus. Verovähennysoikeuden on oltava siten merkittävä, että syntyy aitoja ja pitkäaikaisia työsuhteita tai että esimerkiksi pimeät remontti- tai muut keikat saadaan verotettavan työn piiriin. Valtakunnassa näet pyörii edelleen 20 miljardin markan potti budjetin ulkopuolella, ja sen kustannukset maksavat rehelliset veronmaksajat. En usko poliisiin ja pakon lisäämiseen, vaan verotuksen ja verokiilojen sellaiseen kaventamiseen, mikä tekee pimeän työn tekemisen ja teettämisen kannattamattomaksi.

Työpaikkojen kato on ollut merkittävä erityisesti rakennusosalalla, jolla työllisten lukumäärä on tällä vuosikymmenellä pudonnut 350 000:sta 190 000:een. Kansantalouden kyky sopeutua työttömyyteen ja vähentää sitä riippuu lukuisista tekijöistä, joista voisi mainita muun muassa palkkojen jouston kokonaisuudessaan ja suhteellisesti, työllisyyden ja työajan jouston, verotus- ja etuusjärjestelmät, opetus- ja koulutusjärjestelmät sekä yleisen makrotaloustilaston. Korkea korvausaste ja käytännössä kestoiltaan rajoittamaton etuuskien saaminen yhdessä helpon korvausten piiriin pääsyn ja väljen kelpoi-

suusehtojen kanssa heikentävät merkittävästi kannustimia hakeutua työhön. Lisäksi muun Euroopan tavoin vaivaa meitäkin tuotemarkkinoiden liikasäännöstely. Myös pk-yritysten syntymisen esteet sekä yrittäjätaitojen ja -valmiuksien puute selittävät osaltaan työpaikkojen syntymisen hitautta.

Edellä siteerattu on Oecd:n maaraportista, ja sen perusteella voi todeta, että Suomi on sopeutunut työttömyyteen, mutta ei ole vielä henkisesti riittävän vahvasti sisäistänyt sen vähentämistä, koska se vaatisi vieläkin luovempia ratkaisuja. Suunta on oikea, mutta vauhti kovin hidas.

Budjettiriihen energiaveropäätöksellä on ainakin kahden suuntaisia vaikutuksia, nimittäin kotitalouksille ja teollisuudelle. Sähkön verotuksen uudistamisen yhteydessä on syytä huolellisesti tarkastella bio- ja jätepolttoaineella tuotetun sähkön verotusta, koska myös ympäristönsuojelun kannalta on esityksessä kuljettu nurinkuriin suuntaan. On ehdottoman tärkeää kotimaisen energiatuotannon ja työllisyyden kannalta, että bio- ja jätepolttoaineella tuotettu sähkö vapautetaan yleisestä sähköverosta.

Valtion budjettiesitykseen sisältyy myös läänien uudistushanke. Sitä on perusteltu hallinnon moniportaisuuden vähentämisellä sekä keventämisellä ja tästä syntyvillä säästöillä. Useammalle vuodelle jaksottuvan säästön kokonaissummaksi on arvioitu 65 miljoonaa markkaa. Säästö ensi vuodelle lienee joitakin miljoonia markkoja. Sama markkamääräinen ja loppusummaltaan merkittävä säästö saataisiin vaikkapa puolittamalla Ulkomaankauppaliiton kaupallisten sihteereiden asumisväljyys, eli säästöä syntyisi 9 miljoonaa markkaa vuositasona ja täsmälleen juuri niin pitkään kuin halutaan.

Läänien lukumäärä sinänsä ei ole relevantti, vaan uudistusten suoritusjärjestys ja -tapa. Voisin kuvitella, että järkevämpää olisi lähteä liikkeelle keskusvirastoista, niiden tehtävämäärittelyistä ja yleensä niiden tarpeellisuudesta, tarkastella, mitä sieltä delegoituu maakuntiin, kuntiin tai lääneihin, ja rakentaa hierarkia sen mukaan. Tiedä, vaikka lopulta ei tarvittaisi yhtään lääniä, kun meillä jonkun kekseliäisyyden tuloksena syntyivät jo maakuntaliitotkin. Sitä paitsi, jos joku on keksinyt ehdottaa Mikkeliä Itä-Suomen pääkaupungiksi vieläpä epämodikkaasti aluepoliittisin perustein ja kun savonlinnalaisetkin sitä vastustavat, on turha kuvitella, että kukaan kunnon kuopiolainen voisi sellaista kannattaa.

Joskus savolaisena tulee mieleen, että hallituk-

sella on jotain erityisesti Itä-Suomea ja siellä erityisesti Kuopiota vastaan. Pääministeri tosin arvovallallaan asetti melkein yhtä arvovaltaisen Itä-Suomi-työryhmän, joka teki ansiokasta työtä ja sai kasaan kuulemma joukon sangen tavanomaisia aluepoliittisia ehdotuksia, joista kylläkin toimitusjohtaja Matti Korhosen esittämä alueellinen ja määräaikainen rajoittamaton poisto-oikeus oli ylivertainen ehdotus investointien käynnistämiseksi. Mutta, kuten Arlan mukaan meissä jokaisessa on pieni lehmä, niin täytyy vähintäänkin kaikissa hallituksen ministereissä olla pieni sievä sailas, koska punakynä oli röyhynnyt ja kaikki korhoset oli ylipyhyhty budjetista. Odotamme levottomin jaloin syksyn lisäbudjettia.

Kera Oy kuuluu myös kuopiolaisiin rakkauksiin, jota budjetissa on salaisesti sivulauseissa pahoinpidelty budjettikirjan kohdassa 32.49. Kera Oy on myöntänyt perinteisesti valtuutuksiansa puitteissa yrityksille korkotukilainoja investointeihin ja käyttöpääoman rahoituksiin. Keväisen lakimuutoksen lopputulemana Kera Oy voi nyt myös myöntää takauksia, mutta niille myönnetty valtuutus vain budjettikirjan mukaan näyttäisi syövän lainoitusrahoitusta. Näin ei lie ne ollut tarkoitus. Olen ymmärtänyt, että uusia lakisääteisiä valtuuksia Kera Oy:lle lisättäessä oli selkeä intentio myös lisätä budjettiin vastaava määräraha, vaan nyt ei näin ole. Ilmeinen painovirhe on välittömästi korjattava.

Arvoisa puhemies! Koulutus, tutkimus ja työ ovat tiemme tulevaisuuteen. Niihin on budjetin sallimissa rajoissa satsattu. Saajina ovat Tekes ja korkeakoulu sekä 19-vuotta täyttäneet, kotoa poissa asuvat opiskelijat, jotka pääsevät opintotuen piiriin heinäkuun 1 päivänä vuonna 1997. Vuotta nuoremmat opiskelijat pääsevät nauttimaan opintotuesta vuonna 1998. Toivomusaloitteeni voisi sanoa toteutuneen. Kiitos ja ansio siitä toki on annettava hyvälle haltijattarelle eli hallitukselle.

Ihmisten kyky oppia ja omaksua on erilainen. Niinpä koulutuksen ja erityisesti työllisyyskoulutuksen sisältöä ja opetusmetodiikkaa on kehitettävä siten, että ne vastaavat työelämän ja ihmisen kulloisenkin kehityshistorian tarpeita. Erilaisuutemme on otettava haasteena opetukselle siten, että annetuilla resursseilla oppivat kaikki. Se on kiinni tahdosta ja asenteista, ei rahasta.

Siunatuksi lopuksi: Suomi odottaa suurta kurpitsaa eli Emua. On mielenkiintoista nähdä, että mitä enemmän keskustelu EU:n vanhojen maiden piirissä kiihtyy, sitä sinnikkäämmiin suomalaisen vaihtoehtoihin kahdella kielellä uskoen ja tietä-

en varmasti, että siellä ollaan ja sisälle mennään. Tosin saksalaiset pankkien analytiikot arvelivat, että jos Rahaliiton kolmas vaihe vuonna 1999 käynnistyy, siihen tulee kuusi maata: Saksa, Ranska, Itävalta, Belgia, Hollanti ja Luxemburg. Mahtaapa olla melkoinen yllätys, kun huomataan, että Suomi vuonna 1997 täyttääkin konvergenssikriteerit.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S.-L. Anttila.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. R. Korhonen on varmaan miettinyt hyvin syvällisesti budjettia lukiessaan, kuinka olisi pitänyt toisin tehdä, mutta ei ole saanut raakakopiota käsiinsä, koska ei ole kysynyt ministeri Niinistölle viestittämään monia asioita.

Emu on yksi tärkeä asia, josta pitäisi vain jaksaa puhua, myös rahan kurssista, johon ed. R. Korhonen puuttui sanoen, että dollarin pitäisi maksaa vähintään 4,70 markkaa. Teollisuusmiehet ovat sanoneet, että sen pitäisi maksaa lähes 5,5 markkaa, jotta kansantalous nousisi syvästä suosta.

Minkä mentävä aukko budjetissa lieneekin, mutta budjettikirjaan on kirjoitettu 7,1 miljardia markkaa alkoholiveron tuotoksi. Nyt, kun ollaan tilanteessa, jossa alkoholin tuonti joudutaan vapauttamaan EU:n sisällä, se aiheuttaa budjetin aukon, joka on 2—3 miljardin markan luokkaa. On aika epähieno teko hallitukselta laittaa tällainen epärealistinen luku, vaikka on todellisuudessa tiedossa, mikä maksimaalinen alkoholiveron tuotto on. Tämän kohdan budjetista voi todella kyseenalaistaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. R. Korhonenkin monen tänään aiemmin puhuneen edustajan tavoin käytti eräänlaisena todistusvoimaisena aineistona Oecd:n tilastoja. On tietysti hyvä palauttaa mieleen, mistä tässä oikein on kysymys, ketä on silloin auktoriteettina käyttänyt, kun on Oecd:n tilastoja käyttänyt auktoriteettina: Suomen valtiovarainministeriötä todellakin. Ei siinä sen kummallisempaa ole. Järjestelmähän toimii sillä tavalla, että valtiovarainministeriön kansantalousosasto seurustelee Pariisissa olevan Oecd:n sihteeristön kanssa, joka rakentelee valtiovarainministeriömme tahdon mukaisen paperin, jota

sitten meidän valtiovarainministeriömme käyttää meitä hallitessaan, kun pitää olla jokin ns. auktoriteetti. Tässä tapauksessa auktoriteetti haetaan toimittamalla valmiit paperit Oecd:n sihteeristölle.

En voi olla toteamatta sitäkin, että kerran jouduin aika hausalla tavalla toteamaan tämän itse, kun olivat menneet kirjeet sekaisin. Paperi oli tarkoitettu professori Kyösti Pulliaiselle asiantuntijalausuntoa varten. Kun se tuli minulle postin sekaannuksen takia, tulin lukeneeksi sen ja todenneeksi, että tämä, mitä juuri kerroin, on täysin totta.

Ed. Viitamielinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näitä mielenkiintoisia ns. yrittäjäpuheenvuoroja kuunnellessa tulee joskus myös vähän kerettiläisiä ajatuksia mieleen. Useat niistä perustuvat joiltakin osin liialliseen yleistämiseen.

Yrityksiä, erityisesti pk-yrityksiä usein tarkastellaan monoliittina, vaikka tosiasiaa ei ole kahta keskenään samanlaista yritystä. Samallaakin toimialalla olevat yritykset ovat useimmiten erilaisessa kehitysvaiheessa siitä huolimatta, että niiden jotkin yksittäiset tunnusluvut, kuten kannattavuus, saattavat muistuttaa toisiaan.

Viime vuosina on ihan oikein kuitenkin pienten ja keskisuurten yritysten merkitystä työllistäjänä korostettu, mutta samalla on saattanut syntyä sellaista näköharhaa, että on syntynyt mielikuva siitä, että yritysten pääasiallisena tehtävänä tai ensisijaisena pyrkimyksenä olisi työllistää. Itse asiassa taloushistoriaa katsomalla yritykset luovat uusia työpaikkoja, työllistävät, vain siinä tapauksessa, että niiden on välttämätöntä sitä tehdä voidakseen pärjätä yritysten keskinäisessä kilpailussa. Mielestäni vain kilpailu markkinaosuuksista, uusista asiakkaista, voi johtaa sellaiseen myönteiseen kierteseen, jossa yritysten kapasiteetin lisäys ja uusien työpaikkojen luominen on välttämätöntä. Tämä on ensisijainen näkemykseni.

Tällä tavoin arvioituna hallituksen politiikka, jossa pyritään luomaan luottamusta talouteen ja toisaalta lisäämään kulutuskysyntää tuloverotusta huojentamalla, on nähdäkseni oikealla linjalla.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mielestäni ed. R. Korhosen puheen alkuosa sisälsi lievän vähättelyn hienostuneeseen kaapuun puetun ylistyksen Lipposen hallitukselle. En siinä varmasti erehtynyt.

Olen oikeastaan tehnyt jo saman kysymyksen tänään vasemmalle laidalle ed. Peltomolle ja nyt kysyisin ed. Korhoselta tämän hyvän hallituksen pohjilta: Jos katsotaan yhteiskuntaelämän tiettyjä alueita — tuotanto, vienti, vaihtotase, inflaatio, työttömyys — millä alueilla, jos verrataan Ahon hallituksen loppuaikojä kevättälvelle 95, Lipposen hallitus on saanut paremmat tunnusluvut aikaan kuin oli Esko Aholla aikanaan?

Toisin sanoen minä väitän, että te ette ole saaneet aikaan yhtään mitään muuta kuin korkeiden laskut Suomen Pankin toimien ansiosta. Millään muulla alueella te ette edenneet vähääkään, vaan tämän hallituksen aikana on taannut. Toivottavasti ed. R. Korhonen antaa minulle älykkäänä ihmisenä selkeän vastauksen.

Ed. R. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä täytyy taas todeta, että savolaiselle käy, niin kuin aina varoitetaan: Luulun tai kuullun ymmärtäminen ei aina vastaa sitä, mitä on yrittänyt puhua. Toinen asia, mistä on muistutettu, on se, että ironia ei ole perinteisen politiikan sopivin työväline tai asearsenaali; siihen sopii enemmänkin toisten haukkuminen ja menneitten muisteleminen. Sitä en ole halunnut tehdä. Jos tekstini lukee kirjallisena, siitä varmaan välittyy pieni ironian sävy, itseironia ja kaikkiin kohdistuva ironia.

Totta kai siellä välittyy yrityshenki, mutta en väittäisi tarkastelevani yrittämistä monoliittina, vaan pikemminkin pk-sektorin yrityskontaktien kautta: Kymmenien ja satojen tuttavuuksien kautta olen kuullut henkilö- ja työhistorioita. Ongelma on tietysti se, että näitä käsitellään tilastoina ja massalukuina ja kaikkien massalukujen ja tilastojen takana on aina ihminen. Koskaan kertomus ihmisen, ei työnantajan eikä työntekijän, kohdalla ole sama. Mutta makrotalouden pyörittäminen on pikkuisen eri asia kuin pienten ihmisten yksilöohjelmat. Ne täytyisi sieltä vain koettaa kaivaa, ja jokainen yrittäjä ja työntekijä niitä ratkoo kohdallaan. Tietysti usko ja luottamus siihen, että yhteisessä veneessä ollaan, on kaikkein tärkein.

Ironiaa täytyy lukea sieltä rivien välistä.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Työttömyyden puolittaminen tulee ehdottomasti säilyttää hallituksen toiminnan tavoitteena. Vielä ehdottomammin hallituksen tulee tietysti toimia tämän tavoitteen saavuttamiseksi, ei vain kirjoittaa se kirjaan. On todettava, että budjetti tällaisena, kuin se meillä on, ei kyllä tätä tavoitetta

vastaa. Se ei ole kylliksi työllistävä. En myöskään huomannut, että valtiovarainministeri Niinistö olisi tänään kovin vakuuttavasti esiintynyt tämän tavoitteen puolesta, toisin kuin työvoima-ministeri.

Maassa on käynnissä oikeistolainen ideologinen missio. Työttömyyttä, yhteiskunnan tämänhetkistä hädänalaista tilaa, käytetään raadollisesti hyväksi. Halutaan muuttaa niitä peruskenteitä, joiden varaan tämä yhteiskunta on rakennettu aina 30-luvun lopulta alkaen. Tasa-arvoisuuden eräänä keskeisenä säätelijänä on työehtosopimusten yleispuätevyys, ja tämä on nyt maalina tässä ideologisessa oikeistolaissessa missiossa.

Halu rakentaa tähän maahan Amerikan yhdysvalloista tuttu epätasa-arvon yhteiskunta, jossa pienipalkkaisten, köyhien, sosiaaliturvan ulkopuolella olevien ihmisten on haalittava useampikin työpaikka tullakseen toimeen, tuli mielestäni esiin myös ed. Zyskowitzin puheenvuorossa. Samaan aikaan tosin Yhdysvallat itse pyrkii tästä epätasa-arvotilanteesta irti, kuten ministeri Jaakonsaari tänään täälläkin kertoi.

Nyt käsiteltävissä oleva budjetti on osa sitä uskottavuutta, jolla hallitus on lunastamassa lupauksiaan, ja nämä lupauksensahan hallitus on kirjannut omaan ohjelmaansa. Hallituksen ohjelma toteaaakin, ettei kaikkein heikko-osaisimpien asemaa heikennetä. Eduskuntaan tuotu talousarvioehdotus toimii kuitenkin toisin.

Sen veromuutokset helpottavat palkansaajien verotusta, siis aivan oikein, mutta eivät esimerkiksi yksinäisen työttömän verotusta. Työttömän esimerkiksi 50 000 markan vuosituloista maksaman veron määrä nousee. Syynä on ansiotulovähennyksen poistaminen työttömiltä. Tätä ei prosentin tuloveroasteikon kevennys kompensoi. Työttömän käteenjäävän rahan pieneminen on siis tosiasia. Ansiotulovähennyksen poistaminen työttömiltä ei ole perusteltua. Työttömän tulee toki etsiä jatkuvasti työtä, olla työmarkkinoiden käytettävissä, ja tällä tavoin tästä aiheutuu vastaavasti kuluja, kuin myös työssä käyville ihmisille työssä käymisestä. Tältä osin päätös onkin hallitusohjelman vastainen. Kaikkein heikko-osaisimpien asemaa heikennetään.

Hallitus on korottamassa sähköveroä, niin kuin tänään täällä monta kertaa on todettu. Kunnallisveron ansiotulovähennyksen nostaminen kompensoi sähköveron korotusta. Tästä hallitus lähtee. Tässäkin työttömät, mutta myös eläkkeellä olevat ja myös muiden sosiaalitulojen varassa elävät ovat maksamassa muiden puoles-

ta tätä sähköveron nousua. Näillä ihmisillä ei kunnallisverossa ole ansiotulovähennystä, jota voitaisiin korottaa ja joka kompensoisi tämän sähköveron nousun.

On myös tärkeätä huomata ja toistaa ja painottaa sitä, että eläkeläisten sairausvakuutusmaksu on edelleenkin 4,9 prosenttia, kun palkansaajilla se on 1,9 prosenttia. Samoin on tärkeätä havaita se mahdollisuus, että eläkkeet todellakin kansaneläkkeen pohjaosan poistamisen myötä laskevat. Tämä on ehdottomasti estettävä. Hallituksen uskottavuus ei myöskään kestä tällaista epäonnistumista. Eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentamisella tämä uhka voitaisiin poistaa.

Samalla on myös syytä todeta, että esimerkiksi lääkkeiden hinnat ovat sitä tasoa, että tavallisilla eläkeläisillä, pienituloisilla eläkeläisillä, ei useinkaan ole mahdollisuutta lunastaa niitä lääkkeitä apteekista, mitä heille on määrätty.

Eduskunnan kannalta kummalliseksi hallituksen budjettiesityksen tekee edelleenkin se, että paljon mainostettu verojen alenema ei koske kaikkein heikko-osaisimpia kansalaisia, siis työttömiä. Hallitusohjelmassa todetaan verotuksesta: ”Kevennys suunnataan kaikkiin tuloluokkiin erityisesti pieni- ja keskituloisten asema huomioon ottaen.” Valtiovarainministeri, niin kuin totesin, esittää juuri päinvastaista.

Arvoisa puhemies! On ensiarvoisen tärkeää huolehtia niin rautateiden kuin maanteidenkin kunnosta. Sitä ei kuitenkaan budjettiesitys mahdollista. Rautateiden kunto heikkenee entistään. Maahan tulee uusia nopeusrajoituskilometrejä radoille 330. Valtion tulisi sijoittaa kiskoliikenteeseen noin 2 000 miljoonaa. Tällä hetkellä budjetissa tämä taso jää 340 miljoonaa markkaa vajaan.

Myös tiestön kunnon säilyminen on kyseenalaista. Ongelmana on samanaikaisesti jatkuva moottoritierakentaminen, joka nielee epätaloudellisesti budjettivaroja. Valtatie 7, siis E18, osuudella Koskenkylä — Loviisa kylläkin rakennetaan ja aivan oikein moottoriliikennetienä, mutta eri puolilla Suomea, muun muassa Pohjois-Karjalassa, on aloitettu ja aloitetaan moottoritierakentamista, ja Kehä II täällä pääkaupunkiseudulla on liikenneministerin erikoissuojeluksessa. Nämä ja niihin verrattavat hankkeet vievät rahaa sellaisilta pikaista parantamista vaativilta osuuksilta kuin on Valtatie 7 välillä Loviisa — Pyhtää — Kotka ja Valtatie 6 osuudella Koskenkylä — Elimäki muiden jo täällä mainittujen valtateiden lisäksi.

Arvoisa puhemies! Hallitus esittää puolustusvoimien menoihin 767 miljoonaa markkaa enemmän kuin vuodelle 96. Viime aikojen keskustelu taisteluhelikoptereista ja sukellusveneistä on sinänsä hälyttävä viesti tämän maan tilanteesta ja tilasta. Ilmapiiri militarisoituu. On tapahtumassa mielten militarisoitumista. Tämä heijastuu varsin monella tavalla. Budjettikirjassa nämä mielialat on puettu markoiksi.

Liikenneministeriön hallinnonalalla on syytä vielä kiinnittää huomio erääseen yksityiskohtaan. Näyttää siltä, ettei liikenneministeriö ole valmis pitämään kiinni sopimuksesta VR-Yhtymä Oy:n kanssa. Syntyy vaikutelma, että on tulossa 15 miljoonan markan vaje siihen sopimukseen, jonka puitteissa valtio on sitoutunut ostamaan junien liikennepalveluja.

Lääneistä, arvoisa puhemies! Täällä tänään on todettu myös se, että sosiaali- ja terveyspalvelut eivät toimi, sairaaloiden leikkausjonot ovat pitkät, henkilökunta toimii ylikierroksilla, heidän työmääränsä kasvaa, sijaisia ei käytetä, potilasjonot ovat pitkät ja potilaita hoidetaan monissa sairaaloissa käytävillä ja hissiauloissa. Samaan aikaan puhutaan läänien lopettamisesta. Sosiaali- ja terveysosastot kaikissa lääneissä ovat valvova viranomainen, jonka tulee vastata alueen sosiaali- ja terveyspalvelujen kohdentamisesta ja laadusta. Niiden tulee huolehtia siitä, että nämä palvelut vastaavat sitä, mitä Suomen laki edellyttää. Nyt valvontamahdollisuus heikkenee jo yksinkertaisesti tämän läänien vähentämiskustelun tuloksena. Tämäkin tosiasia aiheuttaa ongelmia tärkeän valvontatehtävän suhteen.

Jatkuvasti läänien sosiaali- ja terveysosastot saavat enemmän ja enemmän valituksia läänien asukkailta. Tämä puolestaan tietysti heijastelee sitä tosiasiallista, monesti varsin surkeaa tilannetta, joka vallitsee eri kunnissa kuntien säästäessä sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksia, varsin usein myös aiheetta. Eivät tietysti aina, kunnat ovat varsin erilaisia. Lääniuudistus, läänien määrän vähentäminen, ei myöskään tämän valvontatehtävän näkökulmasta ole perusteltua.

Arvoisa puhemies! Tänään on keskusteltu myös paljon energiapolitiikasta. Energiapolitiikasta lausuttiin kesäkuun lopulla nk. sähköverotyöryhmän suulla varsin merkittävä energiapolitiininen puheenvuoro. Tuo ryhmä oli suvereenisesti valtiovarainministeriövetoinen, kauppa- ja teollisuusministeriön neuvoksilla ja tullihallinnolla täydennetty. Sen tekemä esitys on kuitenkin erityisen kaukana ympäristönäkökulmasta, Suomen kansainvälisistä sopimuksista, kotimai-

sen energiantuotannon turvaamisesta ja työllisyyden takaamisesta. Näin ollen lähden siitä, että tämän eduskunnan pitää pystyä tekemään sen kaltaisia päätöksiä, joilla ne energiapolitiittiset esitykset, mitkä sähköverotyöryhmän esitykseen sisältyvät, eivät tule päätöksiksi.

Samoin meillä on varsin paljon tekemistä työttömyyden, eläkeläisten aseman ym. budjetissa olevien ongelmakohtien korjaamiseksi.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusanen totesi, että on menossa ideologinen missio, jota hän sitten kuitenkin äänestystilanteessa tukee. Tosin nyt hän on erittäin kriittinen budjetin suhteen. Tämän budjettikäsittelyn aikana onkin voinut havaita sen, että hallituspuolueissa on hyvin paljon tyytymättömyyttä budjetin sisältöön. On mielenkiintoista odottaa sitten, kun tulee budjetin yksityiskohtainen käsittely, vieläkö löytyy kannanottoja hallituksen esitystä vastaan vai onko se vain salipolitiikan tekoa tässä tilanteessa.

Energiaveroratkaisu on erittäin hankala, vaikea asia. Se ei missään tapauksessa tosiaan saa mennä sähköverotyöryhmän mukaisesti, vaan pitää ottaa huomioon kotimaisen energian käytömahdollisuuksien lisääminen ja sitä kautta työllisyyden hoito.

Ed. M a l m : Talman, puhemies! Regeringens budgetförslag håller sig inom de uppgjorda budgetramarna, de ramar som gjordes upp för rätt länge sedan. Regeringspartinarnas syns inte ha haft något större problem att foga sig i de tidigare gjorda besluten om budgetens storlek. Jag tycker att det är värt att notera detta faktum i en tid då det mycket diskuteras om ekonomin i landet.

I de hittills förda diskussionerna har man inte heller ägnat någon större uppmärksamhet åt att en del av tidigare gjorda sparbeslut kommer att slå ut under budgetåret 1997. Det är ett faktum som åtminstone förvånar mig, eftersom det är alldeles uppenbart att nedskärningarna kommer att märkas för många ännu 1997, nedskärningar som det fattades beslut om redan 1995 och i början på det här året 1996. De, som är beroende av statsbudgeten för sitt uppehälle, kommer att ytterligare få dra till svängremmen.

Budgetförslaget bygger på optimistiska prognoser för den ekonomiska tillväxten. Jag hoppas att de förverkligas också om de avsevärt överstiger de förutsägelser riksdagen fick senaste vår. Vi måste framför allt tro att nettouppläningen understiger 30 miljarder, som regeringen

också förutsatte, och att detta mål uppnås utan ytterligare nedbantningar av utgifterna. Skuldspiralen måste brytas, eftersom den levt alltför länge på det som de facto hör våra barn och barnbarn till.

Över huvud taget är det viktigt att budgeten håller för att medborgarna skall ha tilltro till ekonomin och på sitt sätt medverka till ekonomiska aktiviteter, som nu skulle behövas och som regeringen i sin presentation av budgeten också förutsatte. Många ekonomister i vårt land är av den uppfattningen att skattesänkningen är en väsentlig del i strävan att förbättra sysselsättningen. Om så här är fallet är regeringens förslag till skattelindringar ett steg i rätt riktning. I utformningen av skatteskalorna är det nu viktigt att alla inkomstgrupper får sin del av lättnaderna. Det finns t.o.m. skäl att överväga större procentuell sänkning i de lägre inkomstklasserna än vad regeringen föreslår i sin proposition om skatteskalorna.

Det är trots allt de som har större bekymmer under sämre tider, alltså de som har de lägre inkomsterna. Fördelningspolitik och solidaritet borde komma fram också i tider när ekonomiska realiteter styr utvecklingen.

När det gäller framtiden och om resurserna tillåter, så borde man inte stirra sig blind enbart på skattesänkningar. I strävan att förbättra sysselsättningen är det nödvändigt att också försöka sänka lönebikostnaderna. De utgör i dag en tung börda för många företagare, speciellt för små arbetsintensiva företag.

Puhemies! Monet ekonomistit ovat siinä käsitksessä, että veronalennus on olennainen osa pyrkimystä työllisyyden parantamiseksi. Jos asia on näin, hallituksen esitys veronalennuksista on askel oikeaan suuntaan. Veroasteikkojen muotoilussa onkin nyt tärkeää, että kaikki tuloryhmät saavat osuutensa alennuksista. On jopa syytä harkita suurempaa prosentuaalista alennusta alemmissa tuloluokissa. Nämä ryhmäthän ovat vaikeammassa asemassa huonoina aikoina. Tulonjakopolitiikan ja solidaarisuuden pitäisi tulla esiin myös aikoina, joina taloudelliset realiteetit ohjaavat kehitystä.

Tulevaisuudessa ja resurssien salliessa ei pidäkään tuijottaa vain veronalennuksiin. Pyrittäessä parantamaan työllisyyttä on välttämätöntä myös pyrkiä palkan sivukulujen alentamiseen. Nämä muodostavat nykyään raskaan taakan monille yrittäjille, varsinkin pienille työvoimavaltaisille yritysille.

Förslaget till lantbruksbudget är uppgjort i enlighet med tidigare fattade beslut. Beslutet om nedskärning av stöden med 750 miljoner mark, som regeringen fattade beslut om när den bildades, förverkligas i förslaget. Det är ett beslut som inte mera kan ändras och som vi är tvungna att leva med.

Neskärningen kommer dock, som jag ser det, att medföra problem då det gäller fördelning av stöden till olika delar av landet och till olika produktionsgrenar och produktionsinriktningar. Neskärningen i kombination med de tilläggsanslag som behövs för att förverkliga överenskommelsen på basis av artikel 141 kan leda till problem i stödpolitiken.

Beslut om fördelning av stöden till lantbruket kommer enligt uppgift att fattas i ett senare skede. När den fördelningen sker är det viktigt att den är rättvis med tanke på såväl regioner som på produktionsinriktningar. Om det är så att överenskommelsen på basis av artikel 141 ger större stöd till A- och B-områdena, så måste stödnivån till C-området justeras. Det kan ju inte vara så att områden med sämre odlingsbetingelser skall klara konkurrensen med mindre stöd.

I samband med det här så måste man också se över miljöstödet till lantbruket. Det högre stödet till Syd-Finland gavs uttryckligen som inkomststöd, eftersom övriga stöd till regionen var lägre när vi blev medlemmar av EU. Om det problemet löses genom artikel 141-överenskommelsen, så måste storleken på miljöstödet i olika delar av landet ses över.

En fråga som är omöjligt att förstå, åtminstone för mig, är storleken på investeringsstöd i olika delar av landet. Jag kan inte se grunden för att stödet inom A- och B-områdena skulle vara 50—75 procent när det inom C-området är 25 procent. Jag missunnar ingen stöd i någon form. Tvärtom, så har jag personligen varit tillskyndare till att stöden enligt artikel 141 skall förverkligas. Jag kan dock inte acceptera den skillnad i utgångsläget, som 50—75 procent och 25 procent i stödet utgör.

Det har sagts att en av de röda trådarna i EU-politiken är att det inte får förekomma konkurrensförvrängande stöd. Den tesen borde gälla också investeringsstöd till lantbruket.

Saamieni tietojen mukaan päätökset maatalouden tukien jakamisesta tullaan tekemään myöhemmässä vaiheessa. Tämän jaon tapahtuessa on tärkeää, että se on oikeudenmukainen niin alueille kuin tuotantosuunnillekin. Jos on

niin, että sopimus 141 artiklan perusteella antaa suuremman tuen A- ja B-alueelle, C-alueen tuen taso on tarkistettava. Eihän asia voi olla niin, että heikommilla viljelyedellytyksillä varustettujen alueiden tulisi selvittää pienemmällä tuella. Tässä yhteydessä on tarkistettava myös maatalouden ympäristötukea. Suurempi tuki Etelä-Suomelle annettiin nimenomaan tulotukena, koska muut tälle alueelle osoitetut tuet olivat pienempiä tullessamme EU:n jäseniksi. Jos tämä ongelma ratkaistaan sopimuksen 141 artiklan mukaisesti, ympäristötuen mitoitusta maan muissa osissa on tarkistettava.

Maatalouden investointitukien suuruus maan eri osissa on seikka, jota on mahdotonta ymmärtää. En voi nähdä perusteita sille, että tuki olisi A- ja B-alueilla 50—75 prosenttia sen ollessa C-alueilla 25 prosenttia. En kadehdi mitään tukimuotoa, päinvastoin olen kiirehtinyt 141 artiklan mukaisen tuen toteuttamista. En kuitenkaan voi hyväksyä sitä lähtökohtaista eroa, jonka 50—75 prosentin tuki ja 25 prosentin tuki muodostavat. EU-politiikan yhtenä punaisena lankana on sanottu olevan sen, että kilpailua vääristäviä tukia ei saa esiintyä. Tämän teesin pitäisi koskea myös maatalouden investointitukea.

Regeringens majoritet visar enligt min uppfattningen en påfallande kläffingrighet, när det gäller länsindelningen och grundandet av näringslivscentraler. Jag har inte ännu funnit någon logik i förvaltningsministrarnas planer gällande minskningen av antalet län till fem. Kostnadsinsparingar kan inte vara huvudorsaken. Vad jag kan se handlar det mera om ett intresse av att centralisera den regionala statsförvaltningen. Det är oacceptabelt om man tänker på enskilda människor, kommuner och organisationer. Jag hoppas innerligt att riksdagen har en sundare syn på den regionala förvaltningen.

Beslutet om att landsbygdsnäringsdistrikten skall ingå i de nya näringslivscentralerna ser jag som ett direkt hot mot lantbruket. Till en början skall enligt överenskommelse respektive ministerier budgetera för sitt eget verksamhetsområde. Mot bakgrunden av övrig utveckling skall vi räkna med att budgeteringen för centralerna ganska snabbt kommer att hänföras till ett ministerium, och det är knappast jord- och skogsbruksministeriet. I en sådan situation skall lantbruket konkurrera om resurser med övrigt näringsliv. Den konkurrensen klarar vi inte av när avkastningen på kapitalet börjar beaktas. Faran är stor för att lantbruket blir en sparv i tranedansen när kam-

pen om anslagen går. Också till den delen hoppas jag att riksdagen kan tänka i andra banor än regeringen.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Malm totesi, että on tunnustettava alueellisten erojen olemassaolo. Olen aivan samaa mieltä. Kun kansallista tukea suunnataan, toki on lähdettävä siitä, että meillä on kasvuvyöhykkeet, on alueellisten tuotanto-olosuhteiden ero, ja tuki on mitoitettava näiden mukaan. Se on tarkoitettu siihen, että sillä alueellisia eroja tasoitetaan. Sen takia tietysti on aika pulmallinen tilanne nyt, kun hallitus lähti tälle tielle, että jo ohjelmassaan leikkasi elintarviketalouden kansallisen tuen tasoa ja purki tämän paketin.

Monet ongelmathan nyt syntyvät tästä erittäin vahingollisesta ja lyhytnäköisestä ratkaisusta. Tämä huolestuneisuus ja tulojen aleneminen näkyvät jo maakunnissa ja myös epävarmuus, missä tilanteessa nyt tämän tuen suuntaamisen ja ratkaisujen osalta meillä eletään. Tämä on aika lailla hankala paikka monella tavalla.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen aloitti äskettäin puheenvuoronsa toteamalla, että hallituksen tulee pitää kiinni työttömyyden puolittamistavoitteesta. Lämpimästi yhdyin tähän näkemykseen, ja ihan hallituksen uskottavuudenkin nimissä tämän keskeisen tavoitteen pitää olla ohjenuorana koko ajan.

Vihreän eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoro päättyi toteamukseen, että budjetti fiskaalisesti on välttämätön askel kohti talousarvion tasapainottamista. Olen tässäkin suhteessa aivan samaa mieltä, ja siinä, että näin jatkossa myös tapahtuu, oman arviointini mukaan ensi vuosi tulee olemaan aivan ratkaisevassa asemassa. Se on eräällä tavalla hyvin historiallinen vuosi erikoisesti tulopolitiikan osalta.

Se tupo, jonka tämä hallitus sai aikaiseksi, on ainoalaatuinen maapallolla. Näin kattavaa ja samanaikaisesti näin pitkäaikaista tupoa ei koskaan eikä missään ole aikaansaatu. Tämä on historiallinen myös siinä suhteessa, että ensi vuonna palkankorotukset ovat nolla markkaa tämän tupon mukaisesti. Toisin sanoen odotukset, joita firmoilla on, jotka haluavat työntekijöitä rekrytoida, ovat siinä, että ensi vuonna ei tapahdu mitään merkittäviä kustannusnousuja, olletikin kun inflaatiopuolellakin ollaan hyvin alhaisella tasolla ja korkotasokin on hyvin alhainen tällä hetkellä. Siis tässä suhteessa myös budjettiodotukset voivat olla erittäin korkealla.

Mutta, arvoisa puhemies, mielestäni tähän sisältyy kuitenkin eräs hyvin merkittävä odotus. Nimittäin se syntyy työmarkkinoista itsestään. Sinä aikana, kun itse olin työntekijäjärjestöjen johtohenkilönä 11 vuoden aikana, muistan oikein hyvin silloiselta 60- ja 70-lukujen tupokaudelta sen, että silloin, kun oli tämän suuntaiset ratkaisut aikaansaatu, inhimilliseen olemukseen kuuluu odotus siitä, että kun tämä melkein nollakausi on ohi, sitten pamahtaa merkittävä palkankorotus, oli tuo nyt tuottavuuden nousun kautta ansaittu taikka sitten ei. Kun ajatellaan sitä, että meillä on työttömyyden puolittamistavoite, jossa ratkaisevaa kuitenkin on loppujen lopuksi tuotannollisten työpaikkojen luominen, se on rehellisesti juuri näin, siinä suhteessa itse asiassa vuosi 98 on aivan fundamentaalisesta, ratkaisevasta, merkityksestä.

Jos ajatellaan tämän tupokauden päättymistä, tässä suhteessa, arvoisa valtiovarainministeri, aivan ratkaisevaa on se, mitä tulopolitiikassa saadaan ensi vuoden loppupuolella viimeistään aikaiseksi, minkälaiset odotukset ovat vuonna 1998 ja tämän hallituskauden loppupuolella. Jos näissä toimenpiteissä epäonnistutaan, pahoin pelkään, että voi tulla hyvin vaikeita aikoja tämän hallituskauden loppupuolella näiden suurten tavoitteiden toteutumisen kannalta.

Tässä suhteessa, kun olemme päässeet tähän välisatamaan suhtkoht onnellisesti, ensi vuosi tulee käyttäa äärimmäisen tehokkaasti hyväksi niin, että vuodelle 1998 varustaudutaan kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin sillä tavalla, että sekä budjettitaloudellisesti että tulopolitiittisesti pärjätään mahdollisimman hyvin. Toivottavasti olemme valtiovarainministerin kanssa tästä samaa mieltä.

Ensi vuosi on myös toisessa suhteessa hyvin ratkaisevasta merkityksestä. Kun olemme onnistuneet budjettiin saamaan veroalennuksen sellaisena, kuin se nyt siellä on, suurin piirtein kaikissa tähän mennessä käytetyissä puheenvuoroissa on näkynyt hallitusrintaman puolelta ainakin, että kun on saatu tämän laatuinen ratkaisu, siihen kytkeytyy tietynlaisia lisääntyviä kulutusodotuksia ja niistä seuraavat automaattisesti tietynlaiset työpaikkaodotukset.

Tässä tietysti ratkaisevaa on se, minkälaisia ostoratkaisuja kansalaiset tekevät. Aivan ratkaisevaa on, miten he käyttäytyvät tässä tilanteessa. Toivon, että arvoisa valtiovarainministeri voisi yhtyä sellaiseen toivomukseen, että käynnistäisimme ensi tilassa kampanjan: Suosi suomalaista kaikissa mahdollisissa ostopäätöksissäsi.

Sillä tavalla tämä veroalen synnyttämä odotus voisi johtaa merkittävään tulokseen. Siis ensimmäinen askel on saatu hyvin satamaan, mutta se toinen askel on kuitenkin se ratkaiseva, että se tavoite toteutuu.

Kolmas asia, joka tähän liittyy hyvin merkittävänä, on mielestäni pitkäaikaistyöttömyyden valitettava kasvu. Se tarkoittaa sitä, kun olemme oikein rehellisiä, että yhä useampi työmarkkinoiden käytettävissä oleva henkilö on sellaisessa henkilökohtaisessa elämäkunnossa, että vapailta markkinoilta hän ei tule kovin helpolla työpaikkaa saamaan. Tämä hänen työkyntönsä on pikemminkin laskemaan kuin kohoamaan päin, jollei aivan erityisiin toimenpiteisiin ryhdytä. Tässä suhteessakin on hyvin tärkeää, että jos tätä ongelmaa, joka on yhä kärjistyneempänä syntymässä, ei aikanaan hoideta, sen lasku on jatkossa, sanotaanko: päivittäin, yhä kasvava.

Tällä tarkoitan lyhyesti sanottuna sitä, että täytyisi tehdä eräänlainen kuntadiili eli valtiovalan sopia kuntien kanssa siitä, että kunnat käynnistävät pitkäaikaistyöttömien kunnonhoitamishankkeen. Siinä työpajatoiminta on aivan avainasemassa. Siinä sana työpaja on laajasti ymmärretty myös sellaisena instituutioon, josta voi palveluja ostaa. Siinähan siis koko järjestelmä on osittain itsensä rahoittava. Nimittäin vaihtoehto on se, että sairastuvuus tämän porukan keskuudessa lisääntyy ja sillä tavalla joka tapauksessa julkisen talouden menot kasvavat. Seitsemällä keskussairaalamuutokaudella, sillä kustannuksella, palkkaa henkilön kuukaudeksi töihin. Näin ankea tämä yhtälö on.

Arvoisa puhemies! Sitten asia, joka on myös hyvin merkittävä ja josta täällä itse asiassa ei ole kovin paljon puhuttu tai liekö puhuttu lainkaan, on se, että valtakunnan sisällä on tällä hetkellä meneillään sitten 60-luvun alun merkittävän muuttoliikkeen, siis huom!, valtakunnan sisäinen muuttoliike. Se on niin merkittävä asia, että sen tiedostamattomuus voi tulla hyvin kalliiksi yhteiskunnalle. (Ed. Ala-Nissilä: Pääkaupunkiseudulle!) — Paitsi, että se on sitä pääkaupunkiseudulle, se on muun muassa sellaiselle kaupungille kuin Oulu, joka mainostaa itseään osaamiskeskuksena. (Ed. Ala-Nissilä: Onko näin) — Näin se on. Viime vuonna 2 600 asukasta oli nettomuuttovoitto Oulun kaupunkiin, siis, huom!, ei Oulun seudulle, vaan Oulun kaupunkiin.

Tämä tarkoittaa sitä, että Oulun läänissä yksi tyypillinen pohjoispohjalainen kunta tyhjentyi ko-

konaan asukkaista. Jos ajattelemme, mitä se käytännössä merkitsee, sehän merkitsee sitä, että tälle muuttaneelle välle täytyy rakentaa uusi infrastruktuuri sinne, mihin on muutettu. Se tietysti synnyttää, niin kuin täällä moni on toivonut, työpaikkoja rakentamisessa jne., sen infrastruktuurin rakentamisessa.

Minä, toisin kuin useimmat täällä aikaisemmin puhuneet, en tässä tilanteessa pidä tätä kovin onnellisena ratkaisuna. Nimittäin eivät ne infrastruktuurirakennelmat tuota mitään. Ne ovat välttämättömyyksiä, mutta ne eivät tuota mitään. Niistä ei tule tuotannollista lisäarvoa yhteiskuntaan, mutta kuitenkin ne sitovat valtavan määrän pääomia, joita voitaisiin käyttää tuotannollisten investointien kautta tuottamaan lisäarvoa yhteiskuntaan, joka on korviaan myöten velkaantunut.

Toisin sanoen, mitä tällä yritän sanoa? Uskon, että seuraavalle lausumalle saan ainakin poliittisesta keskustasta tukea: Minusta tämän vaihtoehto on se, että tehtäisiin kaikki voitava, että kansalaiset pysyisivät siellä, missä nyt kotiseudullaan asuvat, missä on se infrastruktuuri valmiina, siis haja-asutusalueilla, pienten kuntien taajamissa jnp. Kannattaisi sijoittaa sinne niitten tuotannollisten työpaikkojen luomiseen, jos siellä ei niitä ole, sen sijaan että he nyt muuttavat ja rakennetaan uusi infrastruktuuri. Ja mitä nopeammin se vielä rakennetaan, sitä enemmän on pelättävissä, että rakennetaan meikäläisittäin suurkaupunkeihin slummeja. Se olisi se kaikkein onnettomin vaihtoehto. Meillähan on niistä kokeuksia 60- ja 70-luvulta täältä pääkaupunkialueelta.

Tähän vielä liittyy yksi näkökohta, ja se on automaatio. Niissä kunnissa, joihinkä nyt muutetaan, menestyksellinen, tuottava toiminta on sellaista, jossa automaatiolla on mitä suurin merkitys. Jälleen kun me investoimme tietotaitoon, niin mitä enemmän siihen investoimme, sen vähemmäksi käyvät työpaikat, koska jokainen uusi prosessi työllistää yhä vähemmän ja vähemmän. Eli olemmekin alavireisessä kierteessä kaiken edistyksen kanssa.

Tällä tavalla itse asiassa työttömyyden puolittamistavoitteen kannalta investoiminen haja-asutusalueelle itse asiassa kannattaa koko yhteiskunnan kannalta vielä enemmän kuin satsaaminen pääkaupunkiseudulle, Oulun seudulle jnp. Saattaa kuulostaa aika hurjalta, mutta minä en pääse mihinkään siitä, että tältä se minusta vaikuttaa. Tässä jouduttaisiin minun mielestäni arvioimaan asiaa aivan uudella tavalla.

Arvoisa puhemies! Vihoviimeisenä asiana parisanaa harmaasta taloudesta. Käsiini sattui muutama päivä sitten tilasto, jossa lääninhallitusten verotarkastusyksiköiden tilastojen mukaan on löytynyt yhden ainoan läänin alueelta parisataa sellaista yritystä, jotka ovat itse asiassa harmaan talouden yrityksiä, joissa asiat eivät ole kohdallansa. On tavallaan tieto siitä, missä asiat eivät ole kohdallansa, ja yhteiskunta ei tee yhtään mitään sen hyväksi, että näihin tilanteisiin puututaan, siis taloudelliseen rikollisuuteen. Minä hyvin retorisesti totean lopuksi: Suojeleeko joku tässä tasavallassa taloudellista rikollisuutta! Toivon, että tähän reagoidaan ainakin sisäasiainministeriössä ja oikeusministeriössä, valtiovarainministeriöstä puhumattakaan, mahdollisimman pian.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen puhui pitkäaikaistyöttömien työkyvyn ylläpitämisestä, ja itsekin olen samasta aiheesta kovin huolestunut.

Jos ajatellaan tulevaisuuden työntekijöitä, ketkä tässä yhteiskunnassa työt tekevät, tämän päivän nuoret ovat todella vaikeassa asemassa. He saavat ehkä väliaikaisia ja lyhytaikaisia työpaikkoja, mutta jos heidän kohdallaan pitkäaikaistyöttömyys tulee eteen, voimme kysyä 20 vuoden päästä, kuka pystyy työt tekemään. Olen samaa mieltä ed. Pulliaisen kanssa, että tällaisia aikuisten työpajatyyppejä toimintoja pitäisi varmaan lisätä, koska nuorten työpajoistahan on erittäin myönteisiä kokemuksia. Siellä tavallaan yhdessä mietitään, mikä olisi oikea ratkaisu tässä tapauksessa työkyvyn ylläpitämiseen, kun nuorten kohdalla mietitään, miten työmarkkinoille olisi parhain tapa päästä.

Ed. Pulliaisella oli myös muuttovirrasta erittäin mielenkiintoisia näkemyksiä. Voikin asettaa kysymyksen, kumpi on todellakin kansantaloudellisesti edullisempaa: saattaa suuri muuttoalato liikkeelle vai yrittää pitää ihmisiä niillä alueilla, missä he haluavat asua.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivoisi, että ed. Pulliainen saisi sanomalleen vastakaikua juuri hallituksen piiristä. Tarkoitin sekä pitkäaikaistyöttömyysongelmaa että erityisesti muuttoliikerekysymystä, johon hän puheenvuoronsa loppuosassa kiinnitti huomiot.

Minusta asia on juuri niin kuin ed. Pulliainen totesi. Kun on palvelut, kun on kohtuulliset liikenneyhteydet, kun on asunnot, miksi kaikki pi-

tää panna uuteen uskoon. Eikö olisi kaikkien kannalta edullisinta erityisesti juuri tässä vaikeassa massatyöttömyyden tilanteessa, että tuetaisiin ihmisten selviytymistä omilla kotiseuduillaan, saataisiin muuttoliike pidettyä hallinnassa eikä aiheutettaisi sellaista ahdinkoa, mitä monissa kasvavissa taajamissa kaupunkikunnissa tällä hetkellä on? Ei näilläkään alueilla työllisyys muuttoliikkeen paranemisen myötä tai sen johdosta ole päässyt juuri paranemaan.

Valitettavaa on kuitenkin se, että hallitus omilla toimillaan on lyhytnäköisiä säästöjä toteuttaessaan synnyttänyt markan säästöllä kymppin kustannukset, joita kenties jatkossa satasella korjataan, niin kuin eräs sanonta kuuluu. Yhteiskunnan kokonaisuutta ei nähdä, ja tällainen sektorikohtaisuus hallinnossa vaikeuttaa tilannetta, ja on vaara, että valtionhallinnon suuralueratkaisut edelleen ongelmaa kärjistävät.

Ed. Viitamielinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen kansantaloudellinen erittely oli ansiokasta, kuten usein. Hän kiinnitti huomiota myös aluepoliittisiin kysymyksiin, vaati tai esitti poliittista suuntaa, jossa sijoitettaisiin sinne, missä ihmiset asuvat, eli maaseudulle. Itse näen maaseudun ongelmana, itsekkin tulen harvaanasutulta alueelta Itä-Suomesta, tässä rakennemuutoksessa enemmänkin ehkä inhimillisten resurssien jalostamattomuuden kuin rahoitusresurssien puutteen. Tästä on seurauksena ollut tietysti se, että osaamista, oppimista lähdetään hakemaan sieltä, mistä sitä saatavissa on, eli kaupungeista, ja luonnollista on, että muuttovirta suuntautuu kaupunkeihin.

Pitäisin kuitenkin myönteisenä sitä, että sen kaltaiset maakunnalliset keskuksat, eri puolilla Suomea sijaitsevat kaupunkikeskuksat, kuten Oulu, Kuopio, Lappeenranta, Mikkeliin muuttovirta kaupunkina, kasvavat vastapainona Helsingin ja pääkaupunkiseudun kasvulle. Mielestäni näitten maakunnallisten keskusten kasvussa ei ole samasta ilmiöstä kysymys kuin Helsingin kasvussa. Se, mikä on Oululle tai Mikkelille plussaa, ei kuitenkaan ole Helsingille. Maakunnat tulevat tulevaisuudessa elämään rakennemuutoksen kourissa, sitä elävän maaseudun ja elinvoimaisten maakunnallisten keskusten, kaupunkien ja osaamiskeskusten, varassa.

Ed. Rask (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pulliainen oli huolestunut maan sisäisestä muuttoliikkeestä, ilmeisestikin aivan aiheesta. Kyllä tähän sisäiseen muuttoliikkeeseen

mielestäni myös vihreiden harjoittama politiikka on osaltaan syylinen.

Olin eilen Savukoskella Seiväsbaarissa ja tapasin savukoskelaisia, jotka olivat hyvin huolissaan esimerkiksi vanhojen metsien suojelupäätöksistä juuri sen tähden, että näiden jälkeen aivan selvästi Savukoskella, missä metsätaloutta harjoitetaan, tämä toiminta tulee vaikeutumaan ja pitää lähteä katselemaan työn perään jonnekin muualle. Siellä ei uskota kompensatioihin, joita on luvassa.

Toinen vihreän politiikan ilmentymä myös tuli esille Savukoskella: Polttoaineveroa onneksi nyt ei nosteta, mutta sen uhka on olemassa, ja Savukoskella 99-bensiini maksaa 6,03 markkaa. Ei siihen kyllä enää kestä yhtään korotuksia tulla.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Raskille totean, että sinne Savukoskelle ja Sallaan on tullut niitä työpaikkoja. Se, mikä on tällä hetkellä tavallaan metsätyökonetyöpaikoista pois sen takia, että kaikkia metsiä ei siellä nyt olla hakkaamassa, on kompensoitu, siis ne työpaikat. Minä johdan siellä juuri yhtä laitosta, jossa on paikallisille ihmisille toistakymmentä työpaikkaa. Ne metsät loppuivat siellä muutamassa vuodessa, jos niitä ruvettaisiin hakkaamaan, niitä harvoja lakimetsiä, niin että siinä suhteessa ed. Rask ampui pahasti ohi maalin.

Mutta ed. Viitamielle totean kasvukeskushommasta seuraavaa, niin hullulta kuin kuulos- taakin oululaisena se sanoa: Meidän työttömyytemme on 10 000—12 000, 108 000 asukasta, 2 600 uutta asukasta vuodessa. Mistä ihmeestä me tempaisemme uudet työpaikat 2 600:n porukalle vuositasona? (Ed. Viitamiel: Väestömassa tuottaa kasvua!) — Se väestömassa ei tuota tuotannollisesti sellaiselle määrälle työpaikkoja. Se on harvinaisen selvä asia. Siis tämä ei ole hallittu muutosprosessi. On ihanaa tietysti olla kasvavan kaupungin nouseva tähti. Mutta ei tästä mitään tule sillä lailla.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2)—5) asia.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 23.04.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio